



KÖPRÜLÜ KÜ
405
M. ASIM B





وما الفخر بالاصل العظيم وانما
فخار الذی یبغی الفخار بنفسه

مآلی فخر وتمدح اصل عظیم ونسب جسیم ایله اولمیوب بلکه فخری سون
کشی انجق کندی نفسیله اولوب حائز اولدیغی کمالات وهنر وعرفان
ایله حاصل اولور بیت مذکور جهل وغباوت وحمق ودنائت
ایله معروف ایکن آبا واجدادک علم وهنر وعرفان ومال واحسانلریله
افتخار ایدن جاهل نادان حقنده ایراد ایدرلر

مورلر فرزند هنرمند فلانم دیو سویلر
سکا منلا شهرت جدوابی بلز

وما المرء الا حیث یجعل نفسه
فکن طالبا للنفس اعلا المراتب

مآلی بلکه مرء وانسان نفسنی قویدیغی یرده اولور همان سن نفسکه
مراتب علیه یه طالب اولوب الچق وفرومایه اولان کیمسه لرک درجه سنده
کندیکی قویمه دیمکدر بیت مرسوم حالنه انتباه ایتمیوب نفسنی
مبتذل حدلرده القا وطلب کمالده تقصیر ایدوب اخلاق جمیله
واوصاف جلیله ایله متصف اولمیان کیمسه لر حقنده ایراد
ایدرلر

اولوب خذلانه یر وقیله کل اقبالکه تذلیل
علو الهمت اول قیل آدمیت نفسکه تحصیل

ومن

ومن فوت الساعات فی جمع ماله
مخافة فقر فالذی فعل الفقر

مآل البیت هر کیم که فقر وفاقه دن خوف ایدوب ایام وساعاتی
مالنک جمع وادخارنده تفویت ایدرسه اول ایتدیکی فعل فقر
وفاقه نک عینیدر دیمکدر زیرا اول کشی مالی جمع وادخارنده
مشغول اولوب حظوظات نفسانیه ومالدن نتیجه اولان راحات
بدنیه دن مسلوب اولوب زنجیر کبی طوبلیوب صاقلمقدن غیری
بر شیئه تعلیق درون ایده مز تا که جمله سنی دشمنه ووارثه ترک
ایدوب کیدر بو بیت بخیل وحریص وکندی نفسنی اج براغوب
التمرة علی التمرة تمر مثلنی ایراد ایدرک پاره لری بر بر ینه وضع
وادخار ایدن آدم حقنده ایراد اولنور

که ادخار ایله اولور ایکی جهانده رذیل
فقیر صابره اولمز بدل غنی بخیل

ومن لم یرد الا خلیلا مهذبا
فلیس له فی العالمین خلیل

مآل البیت هر کیم که محبت ودوستلق والفت وراحتی ایچون مهذب
الاخلاق ومستقیم الاطوار خلیل وصدیق استیوب آرامسه
اولور تحقیق اول کشی عالمده بر خلیل وصدیق بوله مز دیمکدر

امر محال مرهم زخم اجل کبی
بولمق جهانده حاصلی بر یار صادقی

وَمَنْ لَمْ يَمُتْ بِالسَّيْفِ مَاتَ بِغَيْرِهِ
تَنَوَّعَتِ الْأَسْمَاءُ وَالدَّاءُ وَاحِدُ

مآل البيت هر كيم كه قليج وشمشير ايله موت ايتمه بهر حال بشقه علت وسبب ايله فوت اولمق كركدر زيرا اولوم وترك دنيايه موجب اولان اسبابك اسملرى متنوع ومختلف ايسه ده علت وداء اولان موت بردر كرك سيف وكرك بشقه شى ايله اولمق يكساندر بو بيت تشجيع معرضنده ياخود بر آدم جبان اولوب ميدان كارزاردن ارتكاب عار فرار ايدوب بعده بشقه سبب ايله فوت ايدرسه حقنده ايراد ايدرلر

صنعت سیاف یك بیهوده در كیم تیغ مرك
آدمه ایرر جهانده ایلمز بر شخصی ترك

وَمَنْ حَضَرَ السَّمَاعَ بِغَيْرِ قَلْبٍ
وَلَمْ يَطْرَبْ فَلَا يَلُمِ الْمُغَنِّي

مآل البيت هر كيم كه مجلس سماع وتغنى وموضع خواننده وموسيقى ده بولنوب ده قلب ودرونى انصات واستماعه صرف ايتميه رك طرب ونشاط ايتمه مغنى وخواننده يه لوم ومؤاخذه ايتمسون ديمكدر زيرا مستحق لوم وعتاب انجق انصات ايتميان قلب ودرونيدر كه عدم نشاط وطربك سببى انك تلهى وقلبسز استماع ايتدكندن نشأت ايتمشدر بو بيت نصيحت ناصحى اصغا ايتميوب عواقب امورى كورركن غافل وساهى قالانلرى بيلديكندن

شاشمز

شاشمز بعده غفلتندن انتباه والم فعلنده متأثر وآه ثم آه ديدكده حقنده ايراد ايدرلر

مغنینك سرورندن اودلكم نشمند اولماز
انكچون لوم مطربدن بتر سمع بلند اولماز

وَمَا النَّفْسُ إِلَّا حَيْثُ يَجْعَلُهَا الْفَتَى
فَإِنْ أُطْمِعَتْ تَاقَتْ وَإِلَّا تَسَلَّتِ

مآل البيت تحقيق انسانك نفسى قونديغى يرده بولنور پس اكر انى بر شيئه اطماع وتشويق ايدرسن نفس اول شيئه مشتاق ومتشوقه اولور واكر اول شيئه تشويق ايتميه رك صرف ذهن ايتمزسن نفس متسلى اولوب اولخصوصه خواهشكر اولمز ديمكدر بو بيت انسانك نفسنى اوكور اولمز شيئه مشتاق ايتميه رك صعب المنال ياخود محذور المآل اولان موادن تحذير ايچون ايراد اولنور

نفسنى كل اطماع تشويق ايله
تسليدن غيره تعليق ايله
سوق ايدرسك آنى هر بر مسلك
كوربنور هر خطوه سنده مهلك

وَمَا النَّاسُ إِلَّا جَامِعٌ لِمُضَيِّعٍ
وَذُو تَعَبٍ يَسْعَى لِآخَرَ نَائِمِ

معناسى خلق وناس بونلردركه برى مال ودنيايى تضييع وتلف ايده نه جمع وديكرى تعب ومشقت ايله بر شيده سعى ايدوب راحتى ترك ايتمش ايكن سعيى راحتله اويومش كيشيه راجع اولور ديمكدر

بو بیت اولکشی حقنده درکه ورثه یاخود نهب ظلمه وطولاندر
نجی یه جمع مال ایتمش یاخود کندی نفعیچون بر خصوصده سعی
ایدوب ده صکره اول خصوص لشقه آدمه نصیب اولمشدر

جمع مال سعی و ورزش ایلین اولمز مصیب
جفی و جیف ادخاری ایلره در اولور نصیب

وَاِذَا جَفَوْتَ قَطَعْتَ عَنْكَ مَنَافِعًا
وَالدَّرُّ يَقْطَعُهُ جَفَاءُ الحَالِبِ

مآل البیت اگر سن دوست و محبلره جفا ایله معامله ایدرسن
کندی نفعکه کلیشلو منفعتلردن محرومیتی سوق ایتمش اولورسن
زیرا سودک ادراری صاغیجی اولان کیمسه نک ترک و جفاسیله
ادراری منقطع اولور دیمکدر بو بیت سببسز یاخود ادنی خصوص
ایچون احبابیله طریق هجر و جفایی اختیار ایدن کیمسه حقنده
ایراد اولنور

جفا ایدن احبابدن فعدن اولور محروم
سبب قطع حلیبه حالبک جوری بوددر محروم

اِذَا امْتَحَنَ الدُّنْيَا لَبِيبٌ تَكَشَّفَتْ
لَهُ عَنْ عَدُوٍّ فِي ثِيَابِ صَدِيقِ

معناسی اگر بر لبیب و عاقل و فهیم و درایتده درجه کماله واصل اولان
کیمسه دنیایی یعنی دنیانک حالنی تجربه و امتحان ایدرسه

حقیقت

حقیقت دنیا اکا منکشف اولور ایچنده اولنلر اصدقا و محبلرک
اثوابی کیمش دشمنلر اولدقلرینی کورر بو بیت وقت و زمانده
تحذیر و ابنای جنسندن و خواص احبابندن نامأمول مضرتلر
کوروب انلر واسطه‌سیله ذل و تحقیره دوچار اولنلر حقنده
ایراد ایدرلر

صدیق عدا ایدرلک ثوب افانن کیمش اعدادر

اذا کانَ وَجْهُ العُذْرِ لَیْسَ بِبَیِّنٍ
فَاِنَّ اطِّرَاحَ العُذْرِ خَیْرٌ مِنَ العُذْرِ

مآل البیت اگر اعتذارک وجهی ظاهر و واضح اولمه اعتذارک
ترکی عذرک ایرادندن اولادر دیمکدر بو بیت اعتذار بارده‌یی
ایراد ایدن کیمسه حقنده سوق ایدرلر

اِذَا مَا اَهَانَ امْرُؤٌ نَفْسَهُ
فَلَا اَكْرَمَ اللهُ مَنْ يُكْرِمُهُ

مآل البیت اگر بر کمسه کندی نفسنی اهانت ایدوب رتبه و مقامنه
لایق و شایان اولان درجه‌ده قومیه اول کیمسه‌یی اکرام ایدنه
الله تعالی اکا اکرام ایتمسون دیمکدر بو بیت کشی نزدده

وارباب كمالاندن اولوب رتبه ومقامنى حفظ ايتميانلر آدم حقنده
ايراد ايدرلر

وَمَنْ خَافَ اَنْ اَلْهَمُّ يُهْلِكُ نَفْسَهُ
فَاَوْلى بِهِ تَرْكُ الْعُلى وَالْعَظَائِمِ

يعنى هر كيم كه هم وقساوتدن خوف ايدوب شايد هم وغم نفسنى
هلاك ايدر ديو انديشه ايدرسه اكا لايق واولادركه تعالى وتعظم
وعز ودولتى ترك ايتمكدر زيرا طلب جلا ومقامات عاليه يى
استيان كيمسه بهمه حال كدر وهمدن خالى قالمز بو بيت
ارباب دولت ياخود مال ومنال ايله صاحب رفعت اولوب
عزل ويا بشقه وسيله لر ايله مهموم ومغموم اولان كيمسه لر
حقنده ايراد ايدرلر وكذلك هم طلب علا وهم غم وكدردن
خوف ايدن آدم حقنده دخى سوق ايدرلر

وَمَنْ دَعَا النَّاسَ اِلَى ذَمِّهِ
ذَمُّوهُ بِالْحَقِّ وَبِالْبَاطِلِ

مآل البيت هر كيم لسان خلقه تعرض ايدوب موجب ذم

دفع

وقبح اولان كيفيتلرى ارتكاب وكندويى زبانلره طعمه ايدوب
خلقى ذمنه طبيعتيله دعوت ايدر انلر انى حق وباطل ايله ذم ايدرلر
يعنى ايتمديكى شيلر دخى اكا نسبت ايدرلر بو بيت كنديسنى لسان
ناسه مورد كلام وموجب كفتكو اولان اطوار ايله اتصام معه
واتسام ايدن آدم ياخود لسان ناسدن شكى ايدن كيمسه
حقنده ايراد ايدرلر

وَمَنْ رَعَى غَنَماً فِى اَرْضِ مَسْبَعَةٍ
وَغَابَ عَنْهَا تَوَلَّى رَعْيَهَا الْاَسَدُ

مآل البيت هر كيم كه قيونلرى مسبعه واصلان يتاغى يعنى جكل
جانورلرى كثير اولان زمينده كودرسه وانلردن غائب
وارق اولوب يانلرنده بولنمه اول قيونلرى ارسلان
كودر ديمكدر بو بيت تدبير حالندن غافل وايشنى شونكا بونكا
سپارش ايدوب امور ومصالحنى نا اهل اولان كيمسه لره
حواله ياخود مالنى وعرضنى غير مأمول اولنلره امانت ايدن
كيمسه حقنده ايراد ايدرلر

اياكَ انْ تحقر الرجال فما
يدريك ماذا يكن الصدف

مآل البيت صاقن رجاله حقارت ايتمه واستحقار كوزيله
باقمه زيرا نيجه صدف ايچنده كنز لؤلؤ لالى بيلوب مطلع كلميش
ديمكدر زيرا نيجه ضعيف البنيه لاغر و بى درمان ادملر وار
دركه لدى الامتحان مانند قهرمان كبى اولديغى و نيجه
كوستر شده فقير و مبتذل كورينوب اراندقده اهل فضل
وشان وصاحب علم و عرفان ايدوكى و نيجه فقير وضعيف
الحال مشهود ابصار اولور كه باشنى صالسه مويلريندن
درهم و دينار دوشديكنى ارباب بصائره مشهود در بو بلنك
سوردى بديدار در

ومن طلب النجوم اطال صبراً
على بعد المسافة والمنال

يعنى يلدزه آخرلرك وصال ونيلنه طالب اولورسه بعد
مسافه وعز منال ايله ممتد اولوب نيل و وصولدن محروم قالور
ديمكدر بيت مزبور مستحيل اولان اشيايه تعليق درون
وشاننه غير شايان اولان رتبه لره طالب و مفتون اولان

ادم

ادم حقنده ایراد ایدرلر

بيت الم تر ان المرء تدوى يمينه فيقطعها عمداً ليسلم سائره
فكيف تراه بعد يمناه صانعاً بمن ليس منه حين تبدو سرائره

يعنى سن بلمزميسنك اكر بر كيمسه نك الى بعض علتلره يعنى علل
سائريه و امراض رديه يه دوچار اولسه بتون بدنيك سلامتى
ايچون اول دست مريضه يى قطع ايدر ايمدى كندى يميندن
سكره نه وجهله معامله ايدر شول كيمسه كه انك اجزاسنده اولميوب ده
سرينى افشا ايدر ديمكدر اسرار انسان جسم وروحندن معدود
اولوب اسرارينك كشفى اجزاء بدنيه سنك برينه بر علت موذيه
اصابت ايتديكى كبى قياس ايتمش ايسه ده كشف سر ايدن
كيمسه خارجدن اولمغله و حال بوكه اجزاء بدنك برينه علت
عارض اولدقده حسب الضرورة قطعى مناسب كورينوب
انسان اول جزوى ازاله يه مجبور بولنمغله ~~كشف اغياردن~~
كشف اسرار ايدن دوست و صديق غدار قطعدن اشقه
اصعب معامله ايله مجازات اولنمسى ~~النسبه~~ دکلدر بيت مذكور
انسانك سرينى افشا ايدن كيمسه يه بد معامله ايتدكده يا
خود قربندن طرد وتبعيد ايلدكده سوق و ايراد ايدرلر

وَمَنْ يَكُنِ الْغُرَابُ لَهُ دَلِيلًا
فَمَا غَيْرُ الْخَرَابِ لَهُ مَصِيرُ

مآل البيت معلومكم كه غراب يعنى قارغه ديدكلرى مرغ ساكن خراب اكا دليل ورهنما اولورسه تحقيق غير معمور واعمالى وعمارتدن دور وخراب اولان محللردن غير مرجع ومصيرى بيرا اولمز بو بيت غير مجانس اولنلر ايله كوريشوب قونوشمق وجادهٔ مستقيمى ترك ايدوب ارباب دانش واهل كمالك رأيله ايشى طوتميان آدم حقنده ايراد اولنور

إِنَّ الْمُعَلِّمَ وَالطَّبِيبَ كِلَاهُمَا لَا يَنْصَحَانِ إِذَا هُمَا لَمْ يُكْرَمَا
فَاصْبِرْ لِدَائِكَ إِنْ جَفَوْتَ طَبِيبَهُ وَاقْنَعْ بِجَهْلِكَ إِنْ جَفَوْتَ مُعَلِّمًا

مآل البيت تحقيق معلم وطبيبك ايكيسى اكرام اولنمدقجه تعليم علوم وطبابتده حسن مداوات ايتميه رك بذل نصح وصدق ايدمزلر پس اكر سنده اولان علتك طبيبنه جفا ايدوب اكرام اتمز ايسك صحان علتك استمراريته صبر ايله ومعلم دخى جفا ايدوب خاطرين الله الز ايسك صحان جهلك ايله قانع اول ديمكدر بو بيت طبيب واستاذك اكرامى معرضنده ايراد ايدرلر

ولربما

وَلَرُبَّمَا بَخِلَ الْكَرِيمُ وَمَا بِهِ بُخْلٌ
وَلَكِنْ سُوءُ حَظِّ الطَّالِبِ

يعنى كاه اولوركه كريم وجوانمرد اولان ذاتدن بخل صادر اولوب التماس اولندقده احساندن ملتمسى محروم ايدر حال بوكه اول ذاتده بخل اولميوب انجق اكا عارض اولان بخل طالبك سوء حظندن وقوع بولمشدر ديمكدر بو بيت سوء حظ وضعف نصيب حقنده ايراد ايدرلر

وَلَا بَأْسَ بِالشَّكْوَى إِلَى ذِي مُرُوَّةٍ
يُوَاسِيكَ أَوْ يُسَلِّيكَ أَوْ يَتَوَجَّعُ

مآل البيت مصائب دهردن شكوى واغياره سرى افشا وانسان ناسى حالنه مطلع ايتمك قضيه سى منهياتدن اولمغله شاعر اشبو شكوى ماده سنى بعض حالاتده مضر اولديغنى بيان سياقنده ديركه ذيمروت اولان كيمسه لره مصائب دهردن شكوى ايلمكده باس يوقدر شويله كه شايد اول صاحب مروت سنى مواسات ومعامله بالمجامله يا خود سنى تسليه ايدوب دردينى تهوين ايدر يا خود خاطرك توجع ايدوب بر مقدار راحت بولورسن بو بيت دردينه درمان ارامقده ذى مروتى

قصد وافاده ایتمک معرضنده ایراد اولنور

ولا تقطع اخاك لاجل ذنب
فان الذنب يغفره الكريم

یعنی سن یار صادیقکی بر ذنب ایچون قطع ومباعدت ایلمه زیرا الحقیق کریم اولان ذات ذنبی عفو وزلتدن اغماض ایدر دیمکدر بو بیت دوست ایله وقوع بولان خطا ایچون عفو وطلب سماح معرضنده ایراد ایدرلر

وفي همة تستعذب العز في لظى
وتأبى احتمال الذل في جنة الخلد

یعنی بنده اولیه بر همت والا وار درکه عز ورفعتی جهنم طبقاتندن اولان لظاده مستعذب وشیرین کوروب ده ذل وحقارتی جنت خلدده اولدیغی حالده بیله تحمل وقبول ایدهمز دیمکدر بو بیت طلب رفعتده ترک خواب وراحت ایدن یاخود موطن ذل وحقارتدن انفصال ایدوب صقندی چکان یاخود علو همتی وصف وحال وشاننی تعظیم ایدن

۷ ادنی

آدم

ادم حقنده سوق اولنور

وما اجتمعت شرق وغرب لواحد
ولا المجد في كف امرء والدراهم

یعنی شرق ومغرب ایکیسی معا اصلا بر کیمسه یه جمع اولنماش کذلک مجد وعلا ایله درهم ودینار کیمسه نک کفنه یعنی ال ایاسنه حاصل اولمامش دیمکدر مرامی شرق ومغرب بیننده جمع اولنمق محال اولدیغی کبی مجد وکمال درهم ودینار ایله بربره کلملری ممتنع ایدوکی بیان ایتمکدر بو بیت صاحب مجد وعرفان اولوب ده دنیادن حصه مند اولمیان کشی حقنده ایراد ایدرلر

وما المرء في دنياه الا كحالم
رأى في خيال النوم اضغاث احلام

یعنی تحقیق انسان دنیاسنده اول اویومش کشی کبی اولوب جمله احوالی خیال نومده مشاهده اولنان اضغاث احلام مثابه سنده در دیمکدر بو بیت سر عمل منقضی اولان

احوال سیاقنده ایراد ایدرلر

و لا جفانی من تعویت وخاننی
حفظت له الود الذی کان ضیعا

یعنی بنم محبوب معشوقم بکا جفا ایدوب صدق و خلوصنده و محبت و مودتنده خیانت ایتدکده بن انک ضایع و نابدید ایلدیکی ودّ و محبتی حفظ و صون ایلدم دیمکدر بو بیت یار صادقک جفا و زیان ایدوب ده آنی معامله بالمثل اولنمیه‌رق خطاسندن اغماض و جانبنی مراعات ایدرک معامله بالمجامله اولندقده ایراد اولنور

ولو ان اهل العلم صانوه صانهم
ولو عظموه فی النفوس لعظما

یعنی اهل علم علمی صون و قدرینی رفع ایتمش اولیدیلر تحقیق علم انلری صون ایدردی و انی نفوس خلقده اعظام ایدوب بیوکلکنی کوسترمش اولیدیلر هر حال خلق قتنده معظم طوتیلردی دیمکدر بو بیت طلب دنیا ایچون

قپولره

قپولره تردد وکندینی مبتذل طوتوب ذل و حقارته دوچار اولان ملا و صوفیان حقنده سوق اولنور

اخاک اخاک ان من لا اخا له
کساع الی الهیجاء بغیر سلاح

مآل البیت برادرک برادرک سنکا بولنمسی و خاطری مراعات اولنوب ایکی ال ایله طوتلمسی وانسانک بهرحال قرنداشی حفظ ایلمسی الزمدر زیرا التحقیق معرکیه قرنداشی بولنمیه اولکه جنک و حربه سلاحسز کیدن آدم کبیدر دیمکدر بو بیت قرنداشی ایچون وصیت معرضنده و برادرک عیوبنی تتبع ایدوب موجب بعدیت اولان اسبابه ارتکاب ایتمامسی خصوصنده ایراد اولنور

اهدی

افسدت بالمن ما اولیت من کرم
لیس الکریم اذا اسدی بمنان

یعنی سن اجری ایلدیکک کرم احسانی امتنان ایله بوزدک زیرا کریم و جوانمرد اولان ذات عنایت و احسان ایلدکده

اشتان ايدمز ديمكدر موردي ظاهردر

انّ اخاك الحرّ من يسعى معك ومن يضرّ نفسه لينفعك

ومن اذا ريب الزمان صدعك شتّت شمله ليجمعك

مآل البيت بيتنى تحقيق حر ومجنده صادق اولان
سنك قرنداشك وصديقك اولدركه سنكله هر خصوصده
سعى ايدوب سنك نفعك ايچون كندي نفسنه ضرار ويرر
واكر مصائب دهر وزمان سنى تصديع يعني تشتيت ايدوب
جمعيتكى پريشان ايله اولبرادرسنى جمع وحالكى اصلاح
ايتمك ايچون شمل وجمعيتنى تشتيت ايدر ديمكدر اشبو
بيتى صديق ومحب اولان دوست وخلانك وصفنده
سوق ايدرلر

اذا انصرفت نفسي عن الشيء لم تكد

اليه بوجه آخر الدهر تقبل

يعني اكر بنم نفسم بر شيدن يوز چويروب كيدرسه وخاطر
ودرونمدن دوشوب محبتم بغض ايله متبدل اولورسه
اكا بر دها يوز چويروب اقبال والتفات ايده مز ديمكدر

بو بيت

بو بيت بر شيدن واز كلوب درونندن ساقط اولدقده بر دها
درجهٔ اولاسنه بولميه جغى سياقنده ايراد اولنور

الم تر ان الماء يخبث طعمه

وان كان لون الماء ابيض صافيا

يعني كورمزميسنكه صويك طعم ولذتى فنالشوب بوزيلور
ايسه ده اول صويك ظاهرينه باقلدقده لون وصفاسى
خالص وبياض كورينور يعني هر نقدر لون وصفاسنه نهايت
در رؤيت ومنظرده غايت تميز كوسترر ايسه ده طعمى بوزوق
وفاسد اولديغى انجق ذوق واستعمال ايله آشكار اولور
ديمكدر بو بيت ظاهرى كوزل ومعامله سى محب
ودوست معامله سنه بكزر ايسه ده طويه وباطنى ظاهرينه
مخالف وتجربه يه محتاج اولان حقنده ايراد ايدرلر

اذا انت لم تشرب مرارا على القذى

ظمئت واي الناس تصفو مشاربه

يعني اكر سن بولاشق اولان صويى ايچميوب دائما آب

خالص

اشرسن بهر حال صوسزلغله دوچار اولورسن قنغی ناس
واردر که انلرک مشربی دائما صاف وتمیز اوله دیمکدر
بو بیت تغیر احوالی ایچون صبر وطاقتی اولمیان ویاخود
دائما رفاه وراحت ایله کچنمک استیان کشی حقنده ایراد
ایدرلر

اذا تخلفت عن صدیق ولم یعاتبک فی التخلف
فلا تعد بعدها الیه فانما وده تکلف

یعنی اکر سن بر صدیق ویارک زیارتندن تخلف ایدوبده
سنک تخلفک ایچون عتاب ایلمز اولصدیقه بر دها عودت
ایلمه زیرا انک ودو محبتی تکلفدن عبارتدر بیتلرک موردی
ظاهردر

واذا کانت النفوس کبارا
تعبت فی مرادها الاجسام

یعنی اکر نفوس کبار ایسه انلرک مرادلری ایچون اجسام تعب
ایدر یعنی اکر انسانک نفسی بیوکلک وعظمته تشوق ایدوب
دائما مقامات علیه ومراتب سنیه یه نائل اولمسنه وترتیب
ذاتی ایله معاش وسکننده مرتب ومنتظم اولمسنه همت ایسه

بهر حال

بهر حال اولدولنک نیلنه یاخود خالنی تنظیمنه جسمی تعبه
مجبور وراحتدن مسلوب اولور دیمکدر بو بیت طورندن
خارج اولان اشیایه طلب ایدن یاخود طلب علاده چکدیکی
مشقت وتعبدن تشکی ایدن کیمسه حقنده ایراد ایدرلر

واذا اتتک مذمتی من ناقص
فهی الشهادة لی بانی کامل

یعنی بر ناقص وفرومایه ادمدن بنم ذممه دائر بر شی کلورسه
تحقیق اول مذمت بنم کمالمه شاهد اولدیغی کرکدر بو بیت
لسان اعدایه دوشن یاخود موصوف اولدیغی سجایا واخلاق
ایله وصف اولنان کشی حقنده ایراد اولنور

انا لفی زمن ترک القبیح به
من اکثر الناس احسان واجمال

یعنی بز اویله بر زمانده یز که اهالیسی فعل قبیحی واولغونسزلغی
ترک ایتدکلرنده انلره نسبت فعل جمیل واحسان جزیل عد
اولنور دیمکدر کانه وقت وزمانک اهالیسی اویله بر درجه

وار دیلرکه فنالکی ایشلیه‌لر انلردن احسان عد اولنور دیمکدر
بو بیت اوصاف ناس حقنده ایراد ایدرلر

اِذا ما النّاسُ جَرَّبَهُم لَبیبٌ
فَاِنّی قَد اَکَلتُهُم وَذاقا

یعنی اکر لبیب وعاقل اولان ذات ناسی تجربه وامتحان
ایدوب حقیقت حاللرینه مطلع اولدم دیو ادعا ایدرسه تحقیق
اول آدمک تجربه‌سی بنم تجربمه نسبة شول کشی کبیدرکه برطعامی
طاتوب اختبار ایتمش وبنم امتحان واختبارم اول طعامی
اکل ایدن کیمسه کبیدر پس ممتحن مذکورک انسبة خلقی انجق
طاتمشدر وبنم امتحانم انلری اکل ایدن کیمسه مثابه‌سنده دیمکدر
بو بیت احوال ناس ودهر حقنده ادعاء عرفان ایدن
کیمسه‌لره ایراد ایدرلر

اِذا استَثقَلتَ اَو اَبغَضتَ خَلقاً وَسَرَّکَ بُعدُهُ عَلَی التَّنادی
فَشَرِّدهُ بِقَرضٍ دُرَیهِماتٍ فَاِنَّ القَرضَ داعِیَةُ الفَسادِ

یعنی اکر بر کیمسه‌یی استثقال ایدوب علی الابد انک طرد وتبعیدینی
مرام ایدرسن همان آنی قرض اوله‌رق بر قاج غروش ایله ابعاد
قیل

قیل زیرا قرض وسلف مابینک داعیهٔ فساد یدر دیمکدر
بو بیتلر قرمنک ذمنه وبین الاحباب وقوعی ممدوح اولمدیغنی
بیان ایتمک سیاقنده ایراد ایدرلر

اِنَّ الغُصونَ اِذا قَوَّمتَها اعتَدَلَت
وَلا یَلینُ اِذا قَوَّمتَهُ الخَشَبُ

مآل البیت تحقیق تازه نهال ونو بوداق اکری اولدقده طوغر
لسی ممکندر وقورو تخته لرک تقویم وتسویه‌سی اصلا ممکن
دکلدر دیمکدر بو بیت بیوکلکده تعلیم وتربیه ممکن اولمدیغنی
واحمق وبلیده نصح وپند محل اولمدیغی سیاقنده ایراد ایدرلر

اِذا غَدا مَلِکٌ بِاللَّهوِ مُشتَغِلاً فَاحکُم عَلی مُلکِهِ بِالوَیلِ وَالحَرَبِ
اَلَم تَرَ الشَّمسَ فِی المیزانِ هابِطَةً لِما غَدا بُرجُ نَجمِ اللَّهوِ وَالطَّرَبِ

یعنی اکر بر پادشاه ودولت هوا وهوسنه تابع اولوب دائما
لهو ومسرت وعیش وعشرت ایله مشغول اوله اول ملکه ویل
وحرب ایله مجازات اولنه‌جغنی حکم ایله یعنی دولتی پریشان
وابادی دشمنه کرفتار اوله‌جغنی حکم وجزم ایله زیرا سن کورمز
میسنکه شمس تابان هبوط حالنده ایکن لهو وطربه منسوب

اولان برج میزانه حلول ایدر دیمکدر بو بیت صحو و صحو
وعیش وعشرته زمعنی صرف ایدن ملوک وارباب مناصب
حقنده ایراد ایدرلر

كَأَنَّ سَوَادَ اللَّيْلِ يَعْشَقُ مُقْلَتِي
فَبَيْنَهُمَا فِي كُلِّ هَجْرٍ لَنَا وَصْلُ

مآل البیت گویا شب دیجورک سوادی ولیلک قرانگولغی
بنم عین وجشممه عاشق اولوب محبوبم ایله هجر وانفصال وقوع
بولدیغی بیرلرکوزم ایله ظلام اللیل بیننده وصلت حاصل اولوب
بیدار قالورم دیمکدر بوندن مرام حال هجرده طول سهرینی بیلدرمکدن
عبارت الوب صاحب عشق وغرام یاخود مطلوب ومرامندن
مأیوس وناکام اولان کشی کثرة افکار ایله دائما معدوم القرار
واخشامدن تا بصباح مستیقظ وبیدار اوله گلدیکندن حقنده
اشبو بیت بطریق التمثیل ایراد اولنور

نظم

گیجه کیم دیده لردن خواب وش یار انفصال ایلر
سواد چشمله دیجوری شب اتصال ایلر

فِي سَعَةِ الْخَافِقَيْنِ مُضْطَرِبٌ
وَفِي بِلَادٍ مِنْ أُخْتِهَا بَدَلُ

یعنی

یعنی مطلع شمس ایله مغربی ارلسنده اولان خافقینک وسعتی
ایچنده گشت وگذار وسفر واستقراره شایان نیجه محللر وامکنه
واردر وهر بر بلده ده دیگر بلده دن بدل وله رق مشابه ومماثل
نیجه امکنه ومحلات بولنور دیمکدر بو بیت ذل وحقارت یاخود
فقر وفاقت حالتیله بر محلده اقامت ایدن کشی حقنده تبدیل
مکان وتغییر اوطان ایتمسنه دلالت واخطار معرضنده ایراد اولنور

نظم

ارض خدا وسیع ایکن چکمه اضطراب
قبل سودیکک مکانده بر مسکن انتخاب

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكْتَهُ
وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا

یعنی کریم ومحمود الشیم وفضل وشرفی بین الناس کالعلم
اولان کشی زیاده اکرام ایتدیکک حالده اولذات سکا عبد
مملوک مثابه سنده اولوب انی مالک اولورسنکه سنک احسانکی
بیلوب ناکر نعمت ومظهر وحشت اولمز واگر سن لئیم ونادان
وحشتی ظاهر وعیان اولان لئیمه تلطیف وقدر وحیثیتنی
تضعیف ایدرایسک احسانکی اسائت وتلطیفکی قباحت
ایله مقابله ایدوب تمرد واستکبار خاطره خطور اولمیان حرکات
ملعنتله مظهر اولور دیمکدر بیت مذکورک موردی بد کردار

نظم

صدف وش اهل اشرافه تصادف دراولور نیسان
فم افعیده نیسان گهر مهلک انسان

وَالظُّلمُ مِن خُلقِ النُّفُوسِ فَاِن تَجِد
ذَا عِفَّةٍ فَلِعَلَّةٍ لَا يَظلِمُ

یعنی ظلم دیدکلری وصف قبیح نفوس بشریه نك جبلی اخلاقندن اولوب انلر ایله مربوط ومستلزمدر پس اکرسن عفتلو بر ذات بولوب اندن ظلم وجور صدور ایتمدیکنی کورر ایسك بلکه انك تعففی بر سبب وعلتدن نشأت ایتمشدر والا نفس الامرده ظلمدن خالی دکلدر دیمکدر بو بیت دائما تعفف ایله متلبس اولوب بر منصب ویاخود دولته نائل اولدقده اندن ظلم وغدر نمایان اولان کیمسه حقنده ایراد اولنور

حکم تختنده در ترك ایتدیکی اجرای القصه
دماغ مغرور نفوسه طرح اولنمش ظلمدن حصه

وَمِنَ العَدَاوَةِ مَا يَنَالُكَ نَفعُهُ
وَمِنَ الصَّدَاقَةِ مَا يَضُرُّ وَيُؤلِمُ

یعنی نیجه عداوت واردرکه اولعداوتك سببیله سکا منفعت عائد اولهبیلور ونیجه صداقت واردرکه اولصداقتك سببیله کونا کونا مضرتلره دوچار اولورسن زیرا بعض حالاتده صدیق ومحبدن نیجه مضرتلر ظهور ایدرکه تعبیری ممکن دکلدر وبو مقوله اولان الیف صادق اسرار انسانه مطلع وسائر احوالنه واقف اولغله یا کشف اسرار ویاخود ارالرنده حصول اغبرار ایله صدا

قندن

قندن ناشی حصول مضرتلر وقوع بولور بو بیت مزبور دوستدن وقوع محذور ویاخود دشمندن نیل سرور اولدقده بو بیتی ایراد ایدرلر

عدودن منفعت دوستدن مضرت کاهی وارددر
نه دشمن استرم نه لطفنی اته شاعردر

وَمِنَ البَلِيَّةِ عَذلُ مَن لَا يَرعَوِي
عَن جَهلِهِ وَخِطَابُ مَن لَا يَفهَمُ

یعنی بلیه دن معدود اولان ایکی شیدرکه بری جهل وخطاسندن رجوع ایتمیان آدمه نصح وپند ایتمکدر ودیکری سوزی اکلامیان آدم ایله لقردی وتکلم ایتمکدر زیرا بو مقوله آدملر ایله اتعاب ضمیر ایدوب طریق صوابه ارشاد ویاخود حقلرنده خیرلو سنی افاده ایده یم دیرسن کندی کندیکی بلایه کرفتار ایتمش کبی اولورسن وبعض حالاتده جهل مرکب ایله موصوف اولان کیمسه لره مخاطبه ایدرسن جهلندن وبلادتندن اصلا کلامکه انصات واصغا ایتمیوب صوا وزرینه نقش ایدن نقاش کبی اولدیغك حالده اول کیفیت بلیه دن معدوددر بیت مزبور عناد وجهل مرکب ایله معتاد اولان کشی یه نصح وپند اولنوب اصغا ایتمدکجه ایراد اولنور

رجوع ایتمز خطادن نفس ودل جهل مرکبدر
نصیحت قیدینه بونلاره کیم دوشسه معذبدر

وللبغض عين لا تزال عبوسة
وعين الرضى مكحولة بالتبسم

مآل البيت بغض وعداوت دیدکلری وصف ذمیمک اویله بر کوزی وار دیرکه دائما عبست وکدورته مداومدرکه با قشندن وروئیتندن بغض وعداوت پدیدار در ورضی ومحبت کوزی دائما تبسم ایله سورملو اولوب نکاهندن سوکلو اولدیغی معلوم واشکار دیمکدر بیت مرسوم بغض وعداوتی اضمار ایدوب صوری معامله ایدن حقنده ایراد اولنور

تعبس زائل اولماز دیدهٔ بغض وعداوتدن
سقوط ایتمز تبسم سرمه سی چشم محبتدن

والكف عن شتم اللئيم تكرما
اضر به من شتمه حتى يشتم

مآل البیت لئیم ونادان اولان کیمسه نک شتم ولعنندن سکوت ایتمک انی شتم وسب ایتمکدن اضردر یعنی سنک سکوتنک اکا شتم ایتمکدن اضرلو دیمکدر بیت مرسوم سفهایه ونی ادب وحیا اولنلرک اذیتلرندن اغماض عین ایدوب جواب ویرممک ومتأثر اولدیغک کوسترممک معرضنده ایراد ایدرلر

خموشی ورش لئیمک شتمنه لکین جواب اولماز
سکوت آسا جکرکاه اولمغه داغ صواب اولماز

ولم ار

ولم ار

ولم ار بعد الدين خيرا من الغنى
ولم ار بعد الكفر شرا من الفقر

یعنی دین وایماندن صکره غنی ومالدار اولمقدن بلشقه خیرلی بر شئ کورمدم وکفردن صکره فقردن اشر ومذموم بر شئ مشهودم اولمامش دیمکدر بیت مرسوم غنی مدحنده وفقر ذمنده ایراد ایدرلر حدیث شریفده اللهم انی اعوذ بک من الکفر والفقر واعوذ بک من عذاب القبر لا اله الا انت بیورلمش فقری کفره مقارن اولدیغی اشارت اولنمشدر

خیرلو شئ غنادر دولت ایماندن صکره
اشر الشر فقردر کفرد خسراندن صکره

ولم تزل قلة الانصاف قاطعة
بين الرجال ولو كانوا ذوي رحم

یعنی انصافسز اولان کیفیت مذمومه دائما بین الناس موجب انقطاع وانفصال بر حالتدر حتی ارالرنده انصافسزلق واقع اولان کشیلر ذوی رحم اولسه لر بیله نه یه موجب انفصاللری اولور دیمکدر بیت مرقوم عدم انصاف ذمنده سوق ایدرلر

اکر انصافی هر کس ایلیدی ذاتنه تعیین
اولوردی جونکه الانصاف نصفدین
بولون ذی رحم

بیت
وَلَوْ اَنَّ لِي فِي كُلِّ مَنْبَتِ شَعْرَةٍ
لِسَاناً يَبُثُّ الحَمْدَ كُنْتُ مُقَصِّراً

یعنی بدنمده اولان موی وشعرانك منبتنده بر زبان اولوب
سنك حمد وشكريكی بين الانام اول زبانلر ایله اشاعه وافهام
مرام ایتدیکم حالده مستحق ولایق اولدیغك حمد وثنانك اداسنده
مقصر اوله‌جغمی تقصیر ایله معترفم دیمکدر بیت مزبور اکرام
وعنایت ایچون مدحك مبالغه‌سنه سوق ایدرلر

بیت
اولسه هر مویم بتنده حمد وشکره بر لسان
لایقیله حقکی عدل اوزره قاصر در زبان

لَوْ يَكُونُ كَلَامٌ صَاغَهُ رَجُلٌ
مِنَ اللُّجَيْنِ لَكَانَ الصَّمْتُ مِنْ ذَهَبِ

مآل البیت اکر بر کیمسه کومشدن اوله‌رق بر کلام صوغ وایجاد
ایدرسه تحقیق اولکلامه نسبة صمت وسکوت التوندن اصاغ
اولنمشدر دیمکدر اشبو بیت کثرت کلامك ذمی وسکوتك
مدحی صددنده ایراد اولنور وبو معنادن

کلامك فضه ایسه سکوتك اولسون ذهب
کمال اهلی کمالینی سکوتله بولدی صعب

جُرْحُ السِّنَانِ لَهَا التِيَامُ
وَلَا يَلْتَئِمُ مَا جَرَحَ اللِّسَانُ

مثلدر

مثلدر مآل سیف وسنان جرح وایلام ایلدیکی یره شفا و
والتیام بولور دیلین لسانك یاره‌سی شفایاب اولیوب
جرح ایتدیکی درون دائما اولکلام ناموزوندن متألم ومجروح
قالور دیمکدر

بیت
قلیج زخمنه مرهمدن دکرشی کارکیر اولماز
هزاران مرهم ایله زخم دل صحت پذیر اولماز

وَعَاجِزُ الرَّأْيِ مِضْيَاعٌ لِفُرْصَتِهِ
حَتَّى اِذَا فَاتَ اَمْرٌ عَاتَبَ القَدَرَا

مآل البیت نیجه کشی واردر که رای وتدبیرنده عاجز وفرصتك
وقتی ضایع ایدوب ایشی وقتیله کورمز تا که مطلوبنك وقتی
وفرصتك هنگامی کچدکده قضا وقدرك معاتبه‌سنه قالقشوب
قدر بویله ایدی نیجه ایده‌لم دیمکه باشلر دیمکدر بیت مرقوم
فرصتی تضییع ایدوب ایشنك تحصیلنه قالقشیان کشی
حقنده ایراد ایدرلر

بیت
عاقل ایسک فرصت تدبیری نقصان ایله
فوت اوقات ایلیوب تقدیره بهتان ایله

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحانك من مبدع تقدست ذاته عن الوصف والامثال
وتنزهت صفاته عن ان يتطرق الى كمالاتها الفكر والبال
احتجبت فى عظمتك وكبريائك وبسطت للعوالم
موائد برك وآلائك فانت الكبير المتعالى نحمدك والحمد
منك واليك يبدا ويعود ونشكرك وشكرنا من جميل
فضلك الذى هو غير مقيد ولا محدود ونصلى ونسلم
على حبيبك الذى خصصته بالمقام الاسمى وايدته
بكلامك المعجز بالبلاغة العظمى وشرفته بالنبوة
وادم بين الطين والماء وعلى اله واصحابه الحائزين
قصب السبق بمشاهدة جماله والمغترفين من بحار
حكمه الجليلة وامثاله ما اهتزت غصون الانس
بذكراه وهبت نفحات انسه على قلب المحب الاواه
واشرقت شموس العرفان المقتبسة من باهر
محياه ونسئلك اللهم النصر والعناية والرشد والهداية

والتوفيق

والتوفيق الجليل الذى ليس له غاية لخليفة رسولك
الحامى بيضة الاسلام والآخذ جادة العدل
فيما بيديه من الاحكام السلطان الاعظم والخاقان
المعظم السلطان ابن السلطان عبد المجيد خان ابن
السلطان الغازى محمود خان لا زالت غصون
عزه وسلطانه فى حديقة الملك يانعة وسطوة
قهره لاهل الكفر والضلال قامعة وشموس آلائه
العميمة على البرايا مشرقة ولامعة آمين يا رب
العالمين اما بعد معلوم ذوى الالبابدر كه
علم آداب منتهى درجات كمال ومرغوب كل رجال
اولوب انسان درجهٔ انسانيته اشبو علم لطيف ايله
نائل وحليه سيله معارج كماله واصل اوله جغى
مشهود ارباب بصائردر واشبو فنك ضمننده
ضروب امثال ونصيحت كوناكون اولان الفاظ
منظومة اللئال كه قرآن كريم وكلام قديم
درربار لطيفلريله مشحوندر وحديقهٔ نظم منتظم
بلغا بديع شكوفهٔ جلوه لريله مزيندر نتكيم نور احمله
ضرب الله مثلا كلمة طيبة يعنى كلمهٔ توحيد كشجرة
طيبة يعنى خرما اغجى كبى اصلها ثابت وفرعها
فى السماء تولى اكلها بيورلمشدر وبونك كبى
كلام محكمده كثير الورود واحاديث شريفه ده

نا محصور و نا محدود امثال حکمت لئالی طرفه صحیحه
ایله مشید الارکان والحدود اولرق وارد ومشهور
اولمشدر و لسان عربی البیان ایله امثاله دائر کتب
عدیده فی ترتیب و تألیف وکلام عرب بالاستقصا
جمع و ترصیف اولنمش ایسه ده ترکیده او مثللو
کتاب تألیف اولنمش اولمغله بو عبد ضعیف خامل
الذکر **احمد نظیف** عامله الله بتکرمه اللطیف
بو معنایی حاوی برکتابک جمع و ترجمه سنی ملاحظه
اتمش ایسه مده اساسی اوله جق برکتابک تتبع اولنمسی
الزم واهم اولدیغی کورروب کتب مذکوره نک اکثرلرینی
بعد الاختیار افاده واختصاری شامل **ثمار القلوب**
فی المضاف والمنسوب نام کتاب غریب الاسلوبی
استخاده و ترتیبی اقتفی وترجمه سنه صرف زهره
اوقات ایروب حین الشروع کتاب مذکور حروف معجمه
غیر مرتب وحشوا استطراد ایله بعضا مستعمل امثالی
حاوی اولمغله بابلری حروف هجائیه نک ترتیبنه
نقل واستطراد صددنده ایراد اولنان ابیات
ومتروک الاستعمال اولان امثالی حذف ایدوب خارجدن
بعض مستحسن المبنی ومتداول المعنی اولان امثال ظریفه یی
جلب وادخال ایدوب مسک الختام ایله بوی عبیری
زبان صفحاتده نمایان اولدقده **عقود اللئال**

فی ترجمة

فی ترجمة الامثال نامی ایله معنون قلدم والله
سبحانه ولی التوفیق وهو نعم الرفیق

حرف الالف

ان من البیان لسحرا بو مثل حدیث شریفدر
اصل منشأی بودر که عمرو بن الاهتم و زبرقان بن بدر
وقیس ابن عاصم نامانه کمسنه لر حضرت سرور عالم
صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینه تمیمی طرفندن
ایلچیلک ایله کلدکلرنده حضرت صلی الله علیه وسلم
ذیللرندن عمرو بن الاهتمی دقیقی اولان زبرقان بن بدر
ایچون سؤال بیوردقده عمر زبرقانی برقاچ فقره ایله
مدح جمیل اوصافنی ذکر وایراد ایتدیسه ده زبرقان
یا رسول الله عمرو بنم محدوح اولان اوصافمدن بو نلردن
زیاده ذکره شایان وصفلر بیلوردی لکن حسد
ایدوب جمله سنی ایراد ایتمشدر دیدکده عمرو کلامه
اغاز و زبرقانک برقاچ اوصاف ذمیمه سنی ایراد
و والله یا رسول الله کرک ابتداده ایراد ایتدیکم
اوصاف جمیله وکرک شمدی ایراد ایتدیکم اخلاق
ذمیمه ده کذبی ارتکاب ایتمدم فقط خشنودلق
حالنده معلومم اولان محاسنی یعنی و غضب حالنده
بیلدیکم مذامنی تعداد ایلدم دیدکده فخر کائنات
علیه اشرف التحیات حضرتلری ان من البیان لسحرا

بوردی یعنی تحقیق بلاغت و فصاحتی حاوی اولان
کلام حکمت انجامك بعضی نفوسه تأثیر جهتندن
سحر و افسون مشابه سنده اولوب سامعینه تأثیر ایدر
مثل مذکور طلاقت لسانه و بلاغت بیانه ایله ایراد
اولنان کلام فصاحت انجامی حقنده ایراد ایدرلر
ان الشقی وافد البراجم و بو مثلك اصلی بودر که
عمرو بن هند نام ملك عرب بنو دارم بن مالك
بن حنظله دن برکیمسنه برادرینی قتل ایتمکله عمرو
انلردن یوز نفر کیمسنه‌یی احراقه بالنار ایتمك یاده
یمین و طقسان طقوز نفره دسترس الهب احراقه
ایلدی برکون براجم دیدکلری طائفه دن برکیمسنه
اول سمتدن کذران ایدر ایکن عمرو اول خلالده
ینه برینی احراق ایدر اوطغله مزبورك مشامنه
آت رایحه‌سی کلمکین ملك پریانه طبخ ایدر یور
بزدخی حصه یاب تناول اوله لم دیه‌رك واردقده
عمرو اول شخصدن نام و نشانی سؤال ایتمکله
مزبور دخی براجمدن اولدیغنی افاده ایتدکده همان
اخذ و احراقه ایدوب یوز نفری تکمیل ایلدی اشبو مثل
کمال مرتبه هرصنوف کندودن مهلکه یه دوشورن کیمسنه
حقنده ضرب اولنور ان البغاث بارضنا یستنسر
بغاث بانك حرکات ثلاث ایله بر نوع مردار قوشدر

براجم حنظله بن مالك تمیم اولادندن بر قوم اسمیدر
انتقام ایچون

ترکیوه

ترکیوه لوری تسمیه ایدرلر خیر و منفعتدن عاری بر
مثل ترکیب تحقیق شکاده مقتدا اولمیانه قوشلر بزه
مجاورتلری سببیله جلادت پیدا ایدوب نسر یعنی
کرکس دیدکلری صیاد قوشی کبی صولت و سطوتله موصوف
اولور بو مثل ضعیف اولان کیمسنه قوت اکتساب
و یاخود ذلیل و حقیر اولوب بر وسیله ایله علی الجناب
اولمسه اولانه ادم حقنده ایراد ایدرلر
ان القول ماقالت حذام بو کلام بر بیتك مصرع
ثانیسیدر تمامی اذا قالت حذام فصدقوها
فان القول ماقالت حذام حذام طسم دیدکلری
قبیله دن بر خاتوندرکه ایراقه و بعید مسافه‌لی
کورمکله موصوفه خاتونك اسمیدر یعنی حذام ایله
مسمی اولان خاتونه بر سوز سویلدکده آنی تصدیق
ایدك زیرا اعتماده شایان سوز حذامك دیدیکیدر
دیمکدر اصلی بودرکه مزبوره حذام برکیجه کاروانیله
بر محله کیدر ایکن پیشکاهلرندن قطا قوشلری قالقوب
پرواز ایتمکله کاروانی سیرکردن تحذیر ایله اول
محلده نزول و تا بصباح بتوننه تحریص تمسه ایسه‌ده
قومی اصغا ایتمیوب کتدکلرنده اثنای راهده
حیدودلره تصادف و مالارینی غارت ایتمکله
بعد خراب البصره الدك بعضیسی بو بیتی انشاد ایلدی

مثل مذكور بر كیمسه نك سوزنی تصدیق معرضنده ضرب
اولنور **ان دواء الشق ان تحوصه** حوص دكیش
دیكمك معناسنه در یعنی تحقیق یرتغك علاجی
دیكمكدر **اشبو مثل** بر فتنه و فسادی سهولتله دفع
ایتمك و بر عیب و مكروهی حكیمانه غیب ایتمك كركدر
دیه جك یرده ضرب ایدرلر **ان الجبان حتفه من فوقه**
جبان قورقاق معناسنه در و حتف اجل و موعد
معناسنه در مآل تركیب تحقیق جبان و قورقاق اولان
آدمك موت و هلاكی باشی اوزرندن كلور یعنی
بیلمدیكی محلدن ظهور ایدر زیرا بلا و مصیبت آسماندن
نزول ایتدكده آندن تحفظ غیر ممكندر فاما شجاعت
ایله موصوف اولان كیمسه بعضه حالاتده هلاك
اوله جغی یری بیلوركن اوزرینه اقدام ایدر **مثل** مذكور
قدرك یزیرای ظهور اولمسی مقدر اولدقده خوف و حذرك
فائده سی اولمز دیه جك یرده ضرب اولنور
ان العاقل غیر متخدع یعنی تحقیق كمال عقل و شده
احتیاط سببیله یاخود سائر اولدوه صون حذر ایله
غدر و مخادعه دن محفوظ و مصون اولان ذات شریر
و نابكار اولان كیمسه لرك مكر و مخادعه لرندن اصلا تأثیر
ایرمز دیمكدر **بو مثل** عاقل و فطین اولوب خلقه
الدانمیان و حیله محتال ایله متخدع اولمیان آدم حقنده

ایراد اولنور

ایراد اولنور **ان فی الشر خیارا** خیار خیر لفظینك
جمعیدر شر و اشرار كبی یاخود اختیاردن اسم
اولوركه ایكی امرك خیرلوسنی طلب ایتمكه دینور مآل
تركیب تحقیق شرك بعضی بعضندن آسانه و اهوندر
یاخود حینه الوقوع شردر اراسنده انتخاب و اختیاره
صالح شر بولنور **مثل** مذكور محنت و مصیبتله دوچار
اولان كیمسه یه تسلیه ویرمك یاخود حالنی ذكر
دكنده خبر ویرمك صددنده ضرب اولنور
ان الحدید بالحدید یفلح فلح قدح وزننده یارمق معناسنه
یعنی تحقیق حدید نوعی ینه كندی جنسندن اولان
حدید ایله متأثر و شقه قابل اولور دیمكدر یعنی
متهم و دشوار اولان شیء انجق آنك كبی شدید شیء ایله
مقابله یه محتاجدر **مثل** مزبور معظم امورك تدبیر
و تحقیقنده لاجل الاخطار ضرب و ایراد ایدرلر
ان الجواد قد یعثر جواد سحاب وزننده كریم و جوانمرد
آدمه دینور دكوزل صوی و یوكرك آته اطلاق اولنور
و عثور سورچمك معناسنه در مآل تركیب تحقیق كوزل
و یوكرك اسب بعضه حالاتده سورچوب عثور ایدر
بو مثل عاقل و دانا اولوب عادتا آندن مستهجن
و مذموم و غیر لایق اولان اشیا ظهور ایتمز ایكن بر مقتضای
قدر بر خطاسی یاخود فعل ناسزاسی ظهور و مشهود

اولورسه بطريق الاعتذار ضرب وايراد ايدرلر
ان الشفيق بسوء الظن مولع يعنى تحقيقا محب شفيق
وخليل صديق اولانده ذات محبوبى ومرغوبى اولانك
كيمسنه حقنده سوء ظن ايله مبتلا اولور تشكيك ايدر وقاله
اولادلريكويه دائما نظرده حوادث كرلوتون امينه الحبيب
خاطرلرينه غير متخيل اولانده مخوف شيلردن شفقت ايدرك
درلو درلو اوهامه مجبور اولورلر اشبو مثلك مورد قصصى مسلّم مزيد
ان المعاذير يشوبها الكذب شوب برشيه برشيئى اخره
قاتوب قارشدرمه ومعاذير معذرتك جميعدر مثال
تركيب تحقيقا اعتذار صددنده ايراد اولنان مواد كذب
ودروغ ايله قارشيق اوله كركر بومثل حيجه سندن
اداى اعتذار ايدن ياراننه لى امانه حقنده ايراد اولنور
ان العصا فى العصبة يعنى تحقيقا بيوك عصا اولنه
دكنكدن نشأت ايتمشدر بومثل اول امرده حقير وقليل
و از ايكن كيدرك برشيئى عظيم وحالت جسيمه تحول
ايدن شيئى حقنده ايراد اولنور ان الكذوب قد يصدق
يعنى تحقيقا كذب ودروغى حوليجه سويليانه ولو خلق
خبيثى معتاد ايدن ادم بعضى حالاتده حق وصدقه
موفق اولور صحيح شيئى ايراد ايدر ديمكدر بومثل اساتى
غالب اولوب بعض حالاتده اصابه وجه معقوله
موفق اولان ادم حقنده ضرب ايدرلر ان البلاء موكل بالمنطق

بو كلامك

بو كلامك قائلى حضرت ابوبكر الصديق رضى الله عنه در
مآلى تحقيقا بلانوعى نطق لسانندن نشأت ايدوب اكثريا
اغزدن صدور ايدن كلامه بناء ترتب ايدر ديمكدر
اشبو مثل بلا تأمل اطاله لسانه يا خود بعض افعاله
جنى هم واحزانه دوچار اولانده كيمسنه ايچون ضرب اولنمشدر
الى لآكل الراس وانا اعلم ما فيه يعنى تحقيقا بن راسى
يعنى باشى ايچنده نه وارايسه بيلور ايكن اكل وتناوله
اقدام ايدرم ديمكدر بومثل برشيئى مكروه ومضر اولديغنى
بيلوب يينه اوكا مصر اولوب اشليانه ادم حقنده ايراد
اولنور ان الليل طويل وانت مقمر يعنى سنه بيوك كف
يداير وب بنى ترك ومقدار تأنى ايدرايسك بيوك
زياده قابل انتفاع برنعمته دسترس اولورسه
زيرا تحقيقا كيجه دها اوزوندر وسنه ما هنالك ايله
آيدنلقك واردر ديمكدر بومثل طلب حاجنده تأنى
ايله امر واستعجالدن نهى مقامنده ضرب اولندى اصلى
بر دفعه كثرت عدد وشتاب ايله مشهور اولان
سليك بن السلكه نام كمسنه غارت ايچون برجانبه
متراهى وغروب شمسده برصحرايه وصول بولوب
اوكيجه مهتابه تصادف ايتمكله اول صحراكنارنده
آرام قصديله بردە سنه صارلوب نوم ايلدى
برمقدار وقت مرورنده برشخص نمايان ديليك

اوزرینه هجوم برله کوکسنه جلوس وسنه اسیرمسن
دیوبنزا سلیک دخی کلیم پرده‌سی تحتنده اللیل طویل
وانت مقمر دیو خطاب ایدیسه ده اول شخص مجاب
اولمیوب سلیکی او سلیوب تعجیز وتکدیر ایتمکله سلیک
برالنی کلیم پرده‌دن اخراج ومرقومی قوجاقلیه‌رق
شول دنیه صقندیر دکه شخص مزبور ضرطه ایدکده
سلیک خنده ایدوب اضرطا وانت الاعلا یعنی
سن بنم اوزرمده اولدیغک حالده ینه ضرطه
ایدرسن دیوب کلام مذکور دخی مثل اولدی
سلیک مذکور کتابمزده برقاج محلده ذکر اولنه‌جقدر
ان شاء الله تعالی انف فی السماء واست فی الماء
بورنی اسمانده ومقعدی صووده دیمکدر یعنی
مسکنی الچق ونازل یرده مستقر ومقیم ایکن
کبر ونخوتدن کندی بورنی کویا اسمانه ایرشمش
حوظه ایدر دیمکدر بومثل بی نام ونشان وکثرتی
دفعته غیر شایان ایکن کبر ونخوت وغرور عظمت
کوسترن ادم حقنده ایراد اولنور
ان الذلیل الذی لیست له عضد بونده عضددن
مراد ناصر ومعیندر مآلی تحقیقا ذلیل وحقیر
وبین الاقران مبتذل ومهان اولان کیمسنه اولدرکه
معینی وناصری اولمیوب بی درمان وبیچاره بجز

خیرته

خیرته غرضه ایرن اولمدر دیمکدر ضربی اشهر واظهر
من ان یذکر ان کنت بی تشد ازرک فارخه
یعنی سن بردکی بنم اعتمادله طولوب کیه بنم ایچون ملاحظه
ایدر ایسک هماندم یاردم ایتمه حکمی محققدر بلوب بوندن
قطع امید ایدرک بردکی الندن کشاد ایله دیمکدر کانه
اکر سن حاجتکه معینم اولمه جقسه دیو اعتماد ایدرسه همان
اول حاجتدن مأیوس ومحروم اول یعنی جزم واذعان
ایله‌یو منعمدن عبادتدر بومثل حرمان خصوصنده
وقطع امید بابنده ایراد ایدرلر ابو الضیفان
مهمانلر ومسافر معناسنه در جد جلیل عرب ابراهیم
الخلیل علیه صلوات الله فی الغدو والاصیل حضرتلرینک
کنیه‌لریدر چونکه سفره سماط لذیذ النعمه‌لری
کشیده جنطاه عالم اولدیغیچون مکنی اولمغله دائما
مسافره اعزاز ورعایت وقدومندن اظهار حظ
ومسرت ایدن ادم حقنده فلان ابو الضیفاندر
دیو ضرب مثل ایدرلر انا فی الشر بالطبع شره
حریص اولان ادم حقنده ضرب ایدرلرکه شرده
وفساده صاحب ایاغی اولمشدر دیرلر
اذا ضربت فاوجع واذا زجرت فاسمع زجر تخویف وتنبیه
منع ونهی واواز ایله طرد ایتمک معناسنه در یعنی
اکر بر کیمسنه یه ضرب ایده جک اولورسه مؤلم وموجع

ضرب ایله اوز وزجر ایدجك اولورسه آواز بلند ایله
زجر ایله که ایشیدلسون دیمکدر بو مثل مبالغه خصوصنده
ایراد اولنور یعنی برشیئه صرف همت ایتدیکك حالده
کرکی کبی کوروب ایجاد وابراز ایتمکه چالیشه که آز علی
ایجاد واظهار ایتمسه اولورسکز دیه جك برده ایراد ایدرلر
انت کصاحبة النعامه نعامه دوه قوشیدر مثلك
اصلی بودر که نسوانه عربدن بری بکیسی وجه نوان اولمغله
امور وخصوصی عشیرت وجیرانلری تعهد ایدرلر ایدی
برکون صحراده کشت وگذار ایدرایکن برله قوشی کوردکه
صَعرُور دیدکلری صمغ غلیظی اکل ایتمکله بوغازنده
طیقانوب قالدیغندن حرکته مجال اولمسه یاتورهن
واروب اخذ وتسمیله براغاجه بند ایتدکدن صکره
من بعد برطرفه نقل وارتحال خصوصنده جیرانلرك
دوه لریکزه احتیاجم قالمادی بار دیکاه [illegible] بك تحمیل
ایدرم دیه رك ممنونا اوبه سنه کلوب لسانیله استغنایله
من کان یحفنا ویرفنا فلیترك یعنی بوانه قدر بزی
تعهد دیکاعونه واحسان ایدنلر من بعد فراغت
ایلسونلر بو بلند آواز ایله ندا وجیارلرینی ییقوب
اثاث ورثاثنی نه حال ایسه نعامه یه بند ایلدیکی
شجرك یانه ایصال ایتدی مکر نعامه بوغازنده
قلان غصه یی یوتوب وبرتقریبله بتون خلاص اولمغله

اولمغله

اولمغله مرقومه نعامه یی بولمه موفق اولمیوب حیران وپشیمان
قالدی هم نعامه دن محروم وهم اهل قبیله نك
اعانتندن مأیوس اولدی مثل مزبور اعتماد اولنمیه جق
نسنه یه اعتماد ایله خیبت وخسرانه دوچار اولان
کیمسه حقنده فلان ما هو الا کصاحبة النعامه
دیو ضرب اولنور ان المرأة لاتنسی ابا عذرتها
یعنی خاتون بکارتنی ازاله ایدن زوج اولنی فراموش
ایتمز دیمکدر ابو عذره بکارت ازاله ایدن کیمسنه یه
دینور مثل مذکور برکیمسنه نو ایجاد یعنی مثلی مسبوق
اولمیان برنسنه اختراع ایتدکده یاخود خاطره
کلمدك برغریب نومضمون سویلدکده فلان ابو عذرتها
دیو ضرب ایدرلر اصفر سلیم سلیم حکمادن اولوب
حاذق دنك هردواء ایله هر دائه وهر مرضه
علاج ایتمکله تکرار معرضنده وبرشیئی هرخصوصده
اعمال اولنورده ویاخود برحکایه یی بیلوب هرمجلس
ومحفلده یاد ونقل ایدن ادم حقنده ایراد وفلان
عنده اصفر سلیم دیو ضرب مثل ایدرلر
انعم من حذیم حذیم امیر وزننده دانا رشد وبصیرتلو
اموری مضبوط ایدوب استحکام وحیله طوتان
مدبر ومدیر کیمسنه یه دینمکله بو مقوله منعم وخوشحال
ایله موصوف اولان ذات حقنده فلان انعم من حذیم

دیمشلر ایمان المرجی دیدکلری شخصک اعتقادنده
ایمانه تزاید وتناقص قبول ایتمز ماده اولمغله اذیتلو
اکسلمیان شیء حقنده ضرب مثل اولدی
ابدال اللکام شام اولکاسنده جبل لکام دیدکلری
طاغده بولنان وقطب سرادیباء اولانه تیمنه نف
بدلای فخام حضراتنک عملی بودکه کمال شهرتله برشیئه
نسبت اولنان شیء حقنده هو اشهر من ابدال اللکام
دیو ضرب مثل اولنور اکل الصوفی لاجل الاکل
تبدیل شکل ایلیان صوفیلر بوغازلرینه مقصور اولدقلرینه
مبنی بولیعنی بیان وهرشیئه اطراد خواهش
واشتها ایلیان ادم حقنده فلان اکل من صوفی
دیو ضرب ایدرلر ابوقبیس جبل قبیسک کونکی
مکهٔ مکرمه یه دوشدکی واول ظلده استظلال ایله
اهل مکه نک منفعت کوردکی جهتله سایه‌سی اولان
ومنفعتی کوریلان شیء حقنده هو کظل ابی قبیس دیو
ضرب مثل اولنور ابن الماء کثرت اوزده حمامه
کبوتر دیمکدر یعنی یک سون ادم حقنده ایراد اولنور
ابن اللیل کیجه هرکس یرینه چکیلور وایسه دکوج
تعطیل اولور اکثر کیجه لرده ایشی کوروله وسرقت
یاخود لشقه شیء ایله مشغول اولان ادم حقنده
ایراد اولنور انه لشراب بانقع انقع اقلیق دننده

نقع

نقع لفظنک جمعیدر بریره اوکلمش صویه دنیور
یعنی حوضه برلک صوینی ایجندرکه بالدفعات امور
واحوال تجربه ایتمشدر دیه جک یرده ضرب اولنور
یاخود بغایت زیرک وفطینه وعقل ودهاییده متوغل
اولانه کیمسنه حقنده دخی ایراد ایدرلر زیرا اطرافله
بیابانی بیلان دلیل نه سمتده بوصوله ایرکلمش صو
واراپسه طریقنه سهولت وظرافتله سلوک ایروب
واصل اولور ابن المخض خارمک اولادی اوله جقنه
واکا اولادد استلری عقلدن بعید بولنه جقنه مبنی
ابعد بعید اولانه شیء حقنده نسبت اولنورکه خارمک
ادغلی اولمه کی بعید ماده دیمک اولور ابنا شمام
شمام نام طاغک اتکنده قدرت حق ایله خلق
اولنمش ایکی باده یاپجی قیانک آدی اولمغله آنلر
حیه حقتلرنده بروبرینی مفارقت ایتمدکلرینه
نسبتله الفت وحسن مؤالفت ایله بربرندن آیرلمیان
ایکی احباب حقنده هما کابنا شمام دیو ضرب مثل
ایدرلر ابنة الجبل طاغ دره لرنده ترکیده یانقو دیدکلری
سس اولمغله هرکس مجنده نک دیرلی بیلمیه رک
آبو دکولوا شتدکی سویلیان آدم حقنده فلان کابنة
الجبل دیو ایراد اولنور ابی یعز وامی تحدث بومثلک
منشاءی بودرکه بر آدم عزاردن کلوب احباب واصحابه

زیادتنه کلدکلرنده زوجه‌سی غراده وقوعبولان
احوالی نقل ایتمکه تاشلیوب محاربه‌ده شوقدر آدم
قتل اولنمسه و شوقدر اسیر الینمسه دیه‌رك حاضری
تصدیع ایتمکله اوغلنك حالی صقلیوب بودم عمرا
ایدر والده‌م احوالنی نقل ایتمکه مشغول اولوری دیدی
بومثل غیرینك ابراز ایلدیکی هنری کندوسی اشلمسه کبی
نقلیله مشغول اولهنی آدم حقنده ضرب اولنور
اصابع زینب بغداد اهالیسی عندنده غایت لذیذ بادم
عزیز برنوع حلوا اولمغله بك انفس نفیس و معتبر
طعام حقنده ضرب ایدرلر انی اذا حککت قرحة
ادمیتها یعنی تحقیقه اکر بن جراحت یرینی قاشیرسم
انون خوفی وزرانه ایتویرزدم دیمکدر بومثل عمرو
بن العاصینك کلامندندر شوکت حزم و صدق
عزیمت و رایتی اطرافیله وجوده کتورن آدم حقنده
مثل اولمشدر انسان العین کوزبکی دیمکدر عالمك
معاینه‌سی و شؤوناتك مشاهده‌سی انکله اولدیغی
مبنی هرشینك بك عزیز و قیمتلو و سوکلوی حقنده
ایراد ایدرلر انما هو کبرق خلب یعنی دیسنر ظهور ایدن
شمشکر برق خلب دیرلر وعدنده مخلف و قولنده
غیر صادق اولان کیمسنه حقنده ایراد اولنور
اتصال الالف باللام لام الف حرفلك اتصالی

دیکر

دیمکدر یعنی بونلر بربرینك منفصل اولمرقدری حسبیله
فرقدان وابنا شمم کبی بربرلرینه ملازم و مصادقه اولنه
کمسنه‌لرك مصاحبت و اتصاللرینه بطریق التمثیل اطلاق
اولنوری اسنان المشط طراغك دیشی دیمك اولمغله
آنلك کبی متساوی و متشاکل اولان شی حقنده ضرب
مثل ایدرلر ان کنت ریحا فقد لاقیت اعصارا اعصار
قوتلو و شدید روزکار معناسنه در یعنی سن مجرد
روزکار ایسك تحقیقه ریح شدیده تصادف ایتدك
دیمکدر بومثل نفسیله معجب و دعوی صاحبی اولوب
آنون اشد و اقوی ایله مقهور دیه دوچار اولان کیمسنه
حقنده ایراد اولنور انك لعالم بمنابت القصیص
قصیص امیر دنده کوکده قیل نباته یره دینور
یعنی تحقیقه سن اولقدر ماهر و عارف و کنه امورده
مطلع سك کوکده بنانه قدرك منتنی بیلورسن دیمکدر
امور نده صاحب اشتیاه و حقایق اشیایه ذکاوه
عقل ایله محتاط اولان کیمسنه حقنده ضرب مثلدر
انه لالمعی المعی بغایت ذکی و آتشیه ذهنه و شراب
فکر آدمه دینور ظنونده و اوهامنده مصیب و ذکا
و فطانته حصه‌دار و صاحب نصیب اولان کیمسنه
حقنده سوقه و ایراد اولنور انه نسیج وحده عربلر
مدح مقامنده هو نسیج وحده دیرلر یعنی مقدما

بك اعلا ودناءك بونيه وصف ايديكه آنك متواليده
آمزبوب وضع ونسج اولنمغله يالكز مخصوص لهونمنه
بعده مطلقا كي نطفه ولحم هتا اولقلی قسنه ده
مثل اولمشدر كرك انسانه وكرك سائرلسنه اولسونه
آكُلُ لَحمِي وَلاَ اتركه لِآكِلٍ يعني بنم اتمی كيمسه‌يه يدر مكسزن
جمله‌سنی بن اكل وتناول ايدرم ديمكدر مالنی كمسه‌يه
ويرميوب وجمله اشيانی نفسنه تخصيص ايدوب محتاج
ومحروب ناس حقنده ضرب ايدرلر ودخی ايكی برادر
وياخود خصم واقربا اولوب ارالرنده عداوت وار ايكن
براجنبی كلوب برادرلرك برلكه اظهار عداوت ايتدكده
ظاهرده دشمن اولدقلری خصمله برابر كلوب اجنبی اذرینه
تحمل ايتدكلری حالده بنه مثلك موقعيدر
ايك بـاق الحديث منقولدركه بر رجل خطبه
يعنی تزوج ايتمك ايچون بر خاتونه واروب انكله
نكاح ماده‌سنی مذاكره ايدرايكن آلت رجليتی قيام
ايتمكه باشليوب مكالمه ايتدكده اولدخی انعاظ شدت
وزيادتك اشتداده نمايان اولمغله رجل حجاب ايدوب
اينی ذكرنه وضع وايك بـاق الحديث ديو
توجيه خطاب ايتمكله كلام مذكور ضرب مثل اولدی
برمضمونه بشقه كيفيت احتمالی وارايكن اول معنايه
دائر دلالتلر ظهور ايتدكده ايراد اولنور الامر يعرض

دونه الامر

دونه الامر يعنی برامر صددنده ايكن بشقه امور
ودهالنده ظهور ايدركه انلر اول امرده مانع وحاجز
اولورلر ديمكدر انسانه مقصود ومرامی اثناسنده
ظهور ايدن عوائق وموانع حقنده ضرب ايدرلر
اتصال الحبل عهدلرك اتصالی ديمكدر بوراده حبلدن
مراد كند وسيله انس والفت وربط اولنانه حبل محاذی
اولمغله داماد ايله عروسك ابتداء وصلتده عقد رسمی
محبت ايله سينه صاف اولدقلری ليله زفافه اطلاق
وفلانه اتصل حبله دنلم وصله ديو ايراد ايدرلر
ان كنت ذقته فقد اكلته يعنی اكرسن اول شیء
طاتوب اغزينه قويمش ايسك بن آنی اكل وتناول
ايتدم ديمكدر برشيده ادعاء معرفت وكسب اطلاع
وتجربه‌سنی اظهار وبيانه اتمك صددنده اولوب ادعاء
عريضنی اولان ادم حقنده مثلدر انابيب القنا
انابيب انبوبك جمعيدر بغوم معناسنه وقنا
قاده مزراق معناسنه اولان قناتك جمعيدر
قاعده مزراقك بغومری ديمكدر رجولك انابيب
القنا منتظم وهموار ومتساوی المقدار اولديغنده
ابا واجدادی شانه وشرفده حائز قصبات
السبوق اولدقلری كيمسنه حقنده فلانه اجداده كانابيب
القنا ديو ضرب مثل اولندی الحمد ما اسديت

ای تمم مابدأت یعنی آدسه آتدیغك یره ادغاج دخی
آت که بر کامل اولسون بو مثل شروع ایتدیکك
ایشی ناقص قومیوب اکمال واتمام قیل دیه جك
یرده ضرب اولنور الحام جلاه یره ادغاج آتقب
طوتوش معناسنه در وسندی توبك ادشنه دینور
ادغاج مقابلیدر ابن ماء السماء ابن الغیث
وابن المطر کبی یعنون انه علی دیمکدر علی الانام آب احسانی
ممطور وعام وباران نیسان کبی نفع وفوائدی جمله یه
شامل کیمسنه نك کنیه سیدر یاخود ماء السماء
عرب عربا ملوکندن نعمان بن المنذر والده سی
اسمی اولمغله ابن ماء السماء النعمان واحفادنده
مثل اولان نعمان اولوب کثیر العطا وجزیل الاحسان
اولان کیمسنه یه بطریق المثل اطلاق اولنور دخی
عز وافتخاری اطرافه ایروب تبختر ایله مشی واظهار
عظمت ایدن حقنده سوق اولنور اهل الله
قریش قبیله سی جاهلیتده واسلامده اکتساب
ایتدکلری عز وشرف ایچون حقلرنده اهل الله دینمشدر
زیرا قبیله مومی الیها بین العرب فضل وکرم ایله ممتاز
ومحاسن اخلاق وخصائص جمیله یه نائل ومختار
اولمشلردر بالخصوص سرور عالم وسید ولد آدم
فخر صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری اشبو قبیله دن
اولمغله

شرف اولور شرف ایله قدرلری بالا ومراتب علیه یه
صعود واعتلا ایتمشلردر شرف وکمالده حسبا
ونسبا وذاتا وذهنا مظهر اولان کیمسنه حقنده
فلان کأنه من اهل الله دیرلر اسد الله منبع
فیوضات عظمی وعلة السجود لآدم فی المقام الاسمی
فخر انام افخر صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك عم
امجدلری حضرت حمزه بن عبد المطلب رضی الله عنه نك
لقب شریفلریدر شجاعت وشهامت ومحاربه لرده
دلیرانه ثبوت اقدامی ایچون اطلاق اولندی میدان
قتالده ومهم موادده حرکات شجیعانه واقدامات
مدبرانه یه موفق اولان کیمسنه حقنده کأنه اسد الله
دیرلر امان الله گیجه حقنده اطلاق اولنمشدر نتهکیم
حدیث شریفده لا تطرقوا الطیر فی اوکارها
فان اللیل امان الله بیورلمشدر یعنی گیجه طرفنده
مرغلر آشیانه لرنده امین حالیله طورر ایکن ~~انلری~~
انلری ادغاج دلیله راحتلرینی اخراج ایتمیك زیرا
گیجه امان الله در دیمکدر امر الله ناگاه ظهور
اولان حوادثه امر الله اطلاق ایدرلر
ابلیس الابالیس مکار وحیله کار ونامرضی
اولان اشیایه دلیل ومحتال وقوع حیله ایله ساعی
ومحتال اولان آدم حقنده فلان ابلیس الابالیس دیرلر

اصبع الشيطان ضروب وامثالده مع ولاة السلطانه
صبغه الشيطان واردا اولمشدر يعنى پادشاه
وسلطان هر كيمه منصب ورياستى توجيه ايدرسه
شيطان بر مقدار كاننه شيطانه اول ادمه ذوقه
ومسخره ايدر بو مثل بر كيمسه دولته نائل اولمغله
انسانيتى فراموش ايدوب تيه وعجب وكبر ونخوته
متخلق اولان ادم حقنده ضرب ايدرلر
احلام عاد احلام حلم جمعيدر عقل معناسنه در
زيرا حلم كسر حا ايله يواشلغه دينور عقل سبب حلم
اولمغله اكا دخى اطلاق اولنور عرب على قومى
غايت جسيم كوده لو اولوب قدرى تحمل ايتمكله عقللرى
دخى اجسامنه كوره بيوك ظن ايدوب احلامدرلر
يعنى عقللريله ضرب مثل ايدوب كامل العقل
وحكمت شناس كيمسنه حقنده ايراد ايدرلر
احمر عاد اسميدر ناقه صالح عليه السلامى
ذبح ايدن قدار بن سالفك لقبيدر شوم واوغورسزلغيله
مذموم ايله ضرب مثل وقوم وعشيرتى حقنده ع
بالفال وجالب تلف وعقاب اولان كيمسنه يه
هو كاحمر عاد ديو ايراد ايدرلر اكل لقمان
بو لقمان قوم عادك لقماندركه قرتالله صاحبيدر
كثرت اكل ايله مشهور اولمغله اكول اولانه كمسنه

حقنده

حقنده فلان آكل من لقمان ديو ضرب مثل ايدرلر نقل
اولنوركه لقمانه مخصوص بردوه ايله تعشى وتغدى ايدرلرى
ديونك قرتاللرك حكايه سى حرف النونده ذكر اولنه جقدر
ان شاء الله تعالى ازواد الركب بونلر قريش قبيله سندن
اوچ ادمك لقبيدر برى عدداسى مسافر بن زمعه
بن الاسود وبرى ابو اميه بن المغيره بونلر سفرده
بونلر قلرنى كاروانده بونلر آزقه وزاد طريقه احتياج
ايتميوب مجموعنى كندولر اداره واطعام ايدرلردى بوحيثيتله
كثير الطعام وجزيل الانعام وكثرت كرم ايله موصوف
انام اولان كيمسنه حقنده ضرب مثل اولنوب هو احد
ازواد الركب ديو ايراد اولنور الف الوصل اصطلاحده
شول الفه اطلاق اولنوركه حرف دورن صكره دوى
حرفنك حركه سنى وصل ايچون مذكور اولنور شاعرك اشبو
إستعمل الصبر حتى بعده الملا بيتنده اولديغى كبى
ديو الف اكثريا ارباب كتابك مألوفى اولدوغى ديكر
الفلردن طويل وممتازجه كتابت اولنمغله دكندولرى وصليه
تالف اولنمغله بطريق التمثيل دوضه قلوبك سرور افزاى
مشاهده سنده اولانه قدبالاى خوبانه الف الوصل اطلاق
اولنور ابطا من فند فند مذكور عايشه بنت سعد
بن ابى وقاصك ازاد كرده سى اولان ابو زيدك
اسميدر مثلك منشاى بودركه سيده سى اولان عايشه كه

مدینهٔ منوره ده ساکنه ایدی مزبوری ایچکی قروش
آتشه کتورمك ایچون الینه برکورك ویروب چارسویه
کوندردی اول دخی چارسویه قریب برمحلده کوردیکه مصره
برقافله عزیمت ایدیور انلره اتباع ومصره توجه وبر سنه
مصرده اقامت ایلدکدنصکره مدینه یه عودت ایلدی
بعد الوصول قروندن برمقدار آتشه الوب اولرینه
شتاب وسرعتله کیدر ایکن ایاغی سورچوب یقلمغله
الندە اولان آتش دوکیلوب پراکنده اولدقده
تعست العجله دیمکله اول دخی مثل اولمشدر بعده
بیره کیروب کچیکه کیمسنه حقنده ابطاء ایدنلر
دیو ضرب مثل اولدی **ابو عروة السباع**
اسمادر صوتی بالا وشدید اولمغله انکله
ضرب مثل ایدرلر ابو عبیده نقل ایدرکه عروهٔ
مرقوم ارسلانه صیحه ایتدکده شیر اغزنده اولدیغی
شکاری دوشردیکندن ماعدا اول دخی میتةً دوشردی
ارسلانك ایچی شق اولمشدقده اودی یارلمه اولدیغی
حالده بولدیلر دخی بالا بلند اولان اصواته حقنده
کانه صوت ابو عروة السباع دیو ضرب ایدرلر
امین الامه عظماء صحابه دن وعشرهٔ مبشره دن
ابو عبیدة الجراح رضی الله عنه حضرتلرینك لقبیدر
سرور عالم صلی الله علیه وسلم هر امتك برامینی واردر

دیو امتك

دیو امتك امینی ابو عبیدة بن الجراح بیورمشدر امین
وصدوق وثوابت ونائتدن معرا اولانلر کیمسنه حقنده
بطریق التشبیه ایراد اولنور **ایلاف قریش**
ایلافدن مراد عهد وامانه در قورقنج یولدن ابناء سبیلك
امن وسلامتله آیاب وذهابلری ضمننده یابجیلق
طرفندن ویریلان اجازت کونه امن ورخصتدن
عبارتدر معنای الفتدن مأخوذدر قریش متنفسلی
تجارتلك امتعه یمن وحجاز ایله شام الکاسنه
آیاب وذهابلری خصوصنی مناسبت وبالامن والسلامه
کلوب وکتملری بابنده عهد وامانی متضمن ملوك
اطرافدن رخصت نامه لی بیاز وتحصیل وتجار قریشی
سائر قبائله تجارت ایچون تألیف ایتدیروب آمد وشد
ایتملری تسهیل ایتدکلرنده بو مقوله اکتساب ایچون
اطراف واکنافده عهد وامانده کشت وگذار ومصون
من الاغیار اولانلر کیمسنه لر حقنده ضرب مثل اولدی
ابو الحرث بن سدوس طویل الذیل دیو صاحب احسان
وکرم وطویل الباع هر شیئه مقتدر اولانه اطلاق اولندیغی
کثیر الاولاد حقنده دخی طویل الذیل یعنی اوزون اتکلی
دیو اطلاق اولنمشدر چونکه مرقوم حرث بن سدوسك
یکرمی بر فرزندی اولمغله بو کنیه یه شایان وبین العرب
صاحب عنوان اولدی حضرت علی کرم الله وجهه حضرتلرینه

من يطل ايره يتنطق به بيورمشدر يعني هر كيمك بويدنك
كثرة اولادايله ذكرى اوزانيوب وافر برادوده نائل اولورسه
انلر ايله استظهار ايدر ديمكدر مثل مذكور كثير الاولاد
والاحفاد اولوب انلر ايله جمع كثير وعزى وفير اولان ادم
حقنده فلان طويل الاير ياخود ايره كاير الحرث سيدوك
ديو ضرب اولنور ان كنت ذا طب فطب لعينيك
طبك ايكيسى طانك حركات ثلاثه سيله در وثاني
امرحاضردر يعني سن اهل طب ايسك ابتدا كوزلرك تيمار قيل
ديمكدر ايوان كسرى بنيان رفيع الاركان وحصانت ومتانت
ايله مشيد الحيطان اولان امكنه حقنده ضرب مثل ايدرلر
انوشروانك بغداددن برمرحله منزله سنده اولوب بيكرمى
سنه دن زياده مدت ظرفنده بنياد وتاسيس اولنمشدر
الهف من قضيب قضيب اساميدندر بحرين نام بلده ده
خرما فروش ايدى اصلي بودركه مرقوم دائما برخرما تاجرندن
خرما الوب سائره بيع ايدر ايدى كونلرده بركون على العاده
تاجر مرقومه كلوب خرما طلب ايتدكده اولدخي نزدنده اولان
فنا كنه خرمالردن برقوصره خرما اخراج واعلا بهاسيله فروخت
تسليم وقضيب دخي قوصره لي الله وكلديكي سمته عزيمت ايلدى
مكرتاجر اول قوصره ايچره بركيسه التون حفظ ايتمش ايدى
قضيب كتدكدن صكره خاطرينه كلمكله قضيبه يتشوب اول
كيسه لي استخلاص ايتمزسه كندى نفسني قتل ايتمك ايكن

البته

البته برضجر الوب وشتاب ايدرك قضيبه حلال داهده
يتشوب لطف ايله بودفعه جنابكه ويرديكم خطا ايله
فنا خرما ايمش قوصره لي بكا اعاده قيل كه على العاده
سنه اعلا خرما ويره يم ديه رك قوصره لي استرداد
وقضيبك يانكاهنده كيسه موجودى ابراز واحراز
ايتمكله قضيب قضيه يه واقف وضجر استعجالنك
سببندن استغفار وحقيقته مطلع اولدقده كيسه نك
تأسف وتحسرله همان دست تاجردن صبحى اخذ
وكندى جكركاهنه طعن ايله ذهب ذهب ديه رك
سمت بقايه عازم وذاهب اولمشدر مضرب مثل معلومدر
اخلاق الملوك تتغير وتتبدل ايدوب برقرارده دوام
وثبات بولميان كيمسه حقنده ضرب اولنوب بطريقه
التشبيه ايراد ايدرلر ابرابى حكيمه مرقوم ابرابى حكيمه
داشنده اسحاقدر ذكرى كاه مدح وكاه ذم وكاه
قوت وكه ضعف ايله اشعارنده وصف وايراد وذكرى
حقنده وافر قصايد واشعارى اولمغله هر كيمكه هر
برشيئك هرحالنده ياد وتكرار ايتمنى عادت اتخاذ ايتمش
اولورسه انك حقنده هو كابرابى حكيمه ديو ضرب مثل
ايدرلر دنيه متنوع الاطوار وكيفيت وحالاتنده لي
ثبات ودخي قرار اولوب كاه ذكور دركه مالدار وكاه
عاقل وكاه جاهل اولان ادم حقنده ايراد اولنور

ابو یومه کونك اغنی دیمکدر اصطلاح ادباده درهم
ودینار حقنده ایراد اولنور افصح من دغفل فصیح
ایمه سوزلو وطلاقتلو اولوب کلامی لحن وخطادن
ولکنتدن مبرا ومعرا اولانه متکلم دینور ودغفل جعفر
وزننده در فصاحتده وعلم انسابده عصرینك فریدی ایدی
دغفل بن حنظلة السدوسی الشیبانیدر غایت فصیح
وهر کلامی لطیف الجمله الکله ضرب مثل اولنور
انما اشتریت الغنم خوف العاذیه منشائی بودر که
برکیمسه نك براز دوه لری وار ایدی فرار ایدردی
او تشنه ایتمکدن صاتوب یرلرینه قیون الدی برکونده قیونلر
فرار ایدوب ناپدید اولدقلرنده سبحان الله انما اشتریت
الغنم خوف العاذیه دیدی یعنی بن فرار ایتمك شانندن
اولانه دوه لرك فراری خوفندن ناشی انلری صاتوب
قیون الدم ایدی شمدی بونلر فرار ایدیلر دیمکله هر
ضرب مثل اولمشدر مؤنت حقله اهون اموری
اختیار ایتمشکن آنده ملاحظه ایتمدیکی مشقته دوچار
اولان کیمسه حقنده ایراد اولنور ابو مره ابلیس بن بلیسك
کنیه سیدر مکر وحیل ایله اشارت وناموضی حالتلر ایله
دلالت ایدن ادم حقنده ضرب ایدوب ماهو الا ابو مره
دیرلر ابو قلمون ابریشمدن کثیر الالوان برنوع ثیابدر که
باقدقجه کوزه درلو درلو رنکلر ارائه ایدر وبرحانوردر که

جانوری

برجانوری جبد ایتمك صددنده اولسه کندوسی اول
جانورك رنکنه تحول واول رنکه کیروب کندو نوعندن تیسیر ایتمکله
احتراز ایلیوب بحجه شکارینه دوچار اولور وبر نوع صو
قوشنه دخی دینور که هربار صویه دالوب چقدقده
انواع رنکلر ایله ملون اولوب بشقه هیئتله کورینور
پس بو جهتلردن مختلف الاطوار وبرحالتده طورمیه جق
لی ثبات وبی قرار اولان شی حقنده ضرب مثل اولدی
انه لکذوب عقاربه دبیب آهسته آهسته دقاق دیمکدر
یعنی تحقیقه فلان آدمك عقربلری یواش یواش یوریوب
خلقی رنجیده وازعاج وصفای داخلیلرندن اخراج ایدر
دیمکدر بومثل توغوجیلق وفساد ایله هتك ناموس
واحوال خلقه مسلط وجاسوس اولنلر حقنده ضرب
اولنور اکذب النفس اذا حدثتها بو بیتك شطریدر
تمامی ان صدقت النفس یزری بالامل یعنی نفسکه
سن امل ومرامکه ظفریاب اولدیسه دیو تحدث ایتمه که
فتور وکلال کلمکله سعیکه مانع اولور بلکه مقصوده نوز
وظفر وبلوغی ترویج ایدرك تحدیث وتخییل وتهییج ایله که
سعی واقدامه مدار وتنشیط اولور که همت دیرکلری بو
اوله جقدر مثل مظهر جسارت واقدامه حث واغرا محلنده
ضرب اولنور اعمر من نصر نصر مذکور بوز طقسان سنه
معمر اولوب بالجمله ارکان وقواری خلل یاب ومویلری سفید

ودیشلری دوزلره اولدقدنصكره تجدد بولوب يكيدن تازه
جوان درجه سنه عود ايله بالجمله ديشلرى بتوب وموىلرى
سياه وقوت بولوب وجود وطراوتله يكى باشدن شاب
يافع اولمغله ينه برمدت مديده بردرجه كامرانى تعيش
ايتمشدر بوكونه عمر وتازه حيات بولانه كيمسنه حقنده
هو عمر من نصر دينلمشدر ابورياح حمص شهرنده برقبه
اوزرنده تموردن معمول برعمود وضع اولنمش توبخرن
برسوارى تمثالينك لقبيدركه روزكار اسدكجه يوزى
اول هبوب ايدن دكجه تحويل ايدر اهل حمص مهب
دخى انكله تخصيص ايدرلر خفيف العقل رجالدن
شباحتى الهبوب هوا وهوسنه تابع اولهنى ادم حقنده
فلان متقلب كابى رياح ضرب مثل ايدرلر
ام النجوم آسمانه كنيه سيدر كثرت قناديل ايله روشن
ومضئ وبهجت ايله مزين ومستضى اولديغى امكنه
حقنده لطريق التشبيه ايراد اولنور اذلى من قرد در
قرد بوزنه هذيل قبيلسنده قرد بن معاويه نام بركمسنه دركه
بغايت زناكار وزندست ايدى على قول مراد جهلدر
معروفدر زيرا ميمونه حيوانلر ايچره زناكارلقله ممتازدر
وعرب شويله زعم ايدرلركه زمان جاهليتده برميمونه اخرى
جفتيله زنا ايلكله سائرلرى اكاه اولوب طاشه اوروب
قتل ايتديلر مضرب مثل معلومدر ابن بجدتها زمينى

كشت

كشت وگذار وسياحتله اطراف واكنافه عزيمت صاحب
اجتهاد ياخود برخصوصده كسب مهارت وطول ممارستله
تحصيل جارسه ايدن كيمسنه حقنده فلانه ابن بجدتها
ديو ضرب مثل ايدرلر ابن الحرب شجاعتده مشهود
الخصال وميدان محاربه ده محمود الفعال اولان دلاور
جوال حقنده اطلاق اولنور ابن ضل ضادك كسريله
مجهول النسب ومقطوع الحسب اولوب كيم ايدوكى
وكيمك اوغلى اولديغى معلوم اولميانه كمنام حقنده فلان
ضل ابن ضل ديو اطلاق اولنمشدر ابناء الدهالين
اراذل واولاد زنا حقنده اطلاق اولنمشدر
انا انف الكرم بن كرم بورنك اوغلييم ديمكدر فخر وحسب
ومكارم نسب معرضنده ايراد وان ابن الجود دخى مسموع
اولمشدر كانه اول كمسنه كرم ديا حسب ونسب ومجد
عالى رتب اوليهنك مقامانده بورون منابه سنده در
وهو انف اكرم دخى ديرلر اساء سمعا فاساء اجابة
يعنى ياكلسه دكله دى ويا كلسه جواب ويردى بونك
اصلى سهيل بن عمرو كنزى اوغلى انس ايله كيدر ايكن
ناكاه اخنس ثقفيه مصادفه ايتديلر اخنس حال وخطر
استفادنده صكره غلامندن دخى سؤال ايتدكده عمرو
اوغلى اولديغى افاده ايلدى اخنس انه توجه ايدرك
اين امك يابنى يعنى اى اوغلوم قصد وعزيمتك نه سمتهدر

دیدی انسی اتم کلمه سنی والده معناسنه فهم ایتمکله اراده
حنظله نک خاتونسنه بغدای اکتمکه گیتدی دیو جواب
ویرمکله سهیل بو کلامی ایراد ایلدی بعده **مثل** اولوب
سؤاله مطابق جواب ویرمیانلر کیمسنه حقنده ضرب
اولنور **ان للحیطان اذانا خفض من یسمع** یعنی تحقیق
دیوارلرک قولاقلری واردر که انلر وراسنده کلامی
دکلیانلر ولاقلری ایشیدانلر واردر **بو مثل** کتم اسرار
واحفظ دعواقب اغیار وانتباه واستبعاد صدورنده
ایراد ولجی برا اولنور اولمیانلر وما لا یعنی سوزلره جاری
اولن کیمسنه حقنده بطریق الالتقاط ایراد ایدرلر
انامل السرطان سرطانه ینکج دیرلر که حیوانودر قنا
یادر حقنده هو خط کانامل السرطان علی الحیطان
دیو بطریق التشبیه ایراد اولنمشدر یعنی بو یازو
دیوارلر اوزرنده ینکج دقنادرن قلان اثره بکزر دیمکدر
اخذه اخذ سبعه سبعه بانک سکونیله بر عددک
اسمیدر یعنی فلانی سبعه اخذ ایدر کبی اخذ ایتدی
و بعضیلر سبعه بانک ضمیله بیوک دیشی ارسلانه
دینور زیرا دیشی ارسلان ارککدن جریدر اولور
بوکا بناءً مثل ارسلان دیشیسی کبی سطوتله اخذ
ایتمسه دیمکدر ظالم و غاصب سطوتلو برشئ اخذ
ایتدکده ایراد اولنور **ابهی اسبوعین** ایکی هفته لک

اوغلی

اوغلی دیمکدر فصحاء عرب بطریق التشبیه خوبانه
مه رویانه ابهی اسبوعین اطلاق ایدرلر بناءً برین
ظرفاء عجم دخی بطریق التشبیه اولمله نورسی ولبه
ماه بکره ماه دو هفته تعبیر ایدرلر **امنع من است النمر**
واعز من است النمر دخی دیرلر زیرا نمر یعنی قپلان دیدکلری
جانور غایت برخو هجوم و محاربه سی دشوار و جمله یرتجی
حیوانلردن جرأتلو و هجوم صاحبی اولوب است دخی
مقعد وادراه بری اولمغله قپلانک اول محلنه توصل
غایت ممتنع و ممکن اولمغله بیلی کوچ واکا وصول ممکن
نا متخیل اولان شئ حقنده هو امنع من است النمر دینلمشدر
ادبر طا نمرة اذکرا مطرة نمره قپلانه اجه کبی اولان
بلوطه دینور که عادتا یغمور اولور مآل ترکیب
سیه بلوطی بکا نمره اولدقده کوستر که بن دخی سکا
یغمور یاغدیره دن ادانه ابریم مثل مزهود برشینک
آثار و مخایلی بدیدار اولدقده دوعی متیقنه اولدقده دخی
محلنده ضرب اولنور **ابرة الخیاط** ترزی اکنه سی دیمکدر
اکنه نک حالی کثرت استعمال ایله شحفه وقیر طوبه قتلو
ضرر دوزنانه و ترزی اجرت خیاطت و صاحب ثوب
کرم و سرودن نفسنی وقایه و صیانه ایتمک نمایانه ایدرلر تعبیر
بیه الادبا بطریق المثل کندی مصالح و منافعی براغوب
دائما اخرک مصلحتیله اوغراشانه ادم حقنده قلانه

كابرة الخياط يضر نفسه وينفع الناس يعنى فلانه كيمسه
ترزى اكنه سى كبى نفسنه ضرر ويرهرك غيرينه
منفعت ايدر ديرلر أسعد ام سعيد محبوبميدر مكروهميدر
خيرميدر شرميدر ديه جك موقعده ضرب اولنور منشائى
بودركه ضبة بن اد ك سعد وسعيد نامنده ايكى
اوغلى وار ايدى بركون دوه لرى آرامغه ايچون بيابانه
كتديلر بروقتدن صكره سعد كلوب سعيد نابديد اولمغله
دائما ضبة قارشوسنده برقرالتى كورسه اسعد
ام سعيد ديرايدى عربلر بوكلمه ايله تشأم ايدرلر
ابنة الجبل صاغر يلانه اطلاق اولنور كه اول يلانه
اولديغى طاغده خوفندن كيمسنه تقرب ايدمينه حكمنده
داهية عظيمه حقنده وايكى فرقه محاربه ايدوب صلحده
ابا وجنكه متمادى اولدقلرنده حقلرنده صموا صم ابنة الجبل
ديو ضرب مثل ايدرلر اطرق اطراق الشجاع اطراقه
همزه نك كسريله كوزلرينى يره ديكوب بسم دخموش
طورمق معناسنه در شجاعتلو ودلير اولان ادم
كبى كوزلرينى يره ديكوب غضب وكينه ايله ايسم اولمقدر
ديمكدر بو مثل كينه وغضب ايله ملتبس اولان كمسنه
حقنده ايراد اولنور انملة النملة انمله همزه نك ونونك
وميمك حركات ثلاثه سيله برماغك ادجنده
طرنغه اولشن بوغومه دينور قادنجه نك برمقدارنك

ادجى

ادجى ديمكدر اقصر قصير واحقر حقير غايت ازلقده
شيئ حقنده ايراد اولنور اوقع من الذباب
على الشراب ذباب سكگكدر وشرابدن مراد
مائع شيدر يعنى ذباب نوعى هركوردكى مايعه طمعندن
تناولنى قصد ايدوب كندينى اول شرابه القا اتمكله
اكثريا سبب هلاكه دوچار اولمغله طمعكارانه وقارلى
ايچون كندينى مهلكه يه آتانلر ادم حقنده ضرب اولنور
ابر النحل ابار ابره نك جمعيدر اكنه معناسنه در ونحل
آرى يه دينور حقنده لا بد دون الشهد من ابر النحل وارد اولمشدر
عزيز ومرغوب اولان شيئه تعب ومشقتى ارتكاب
اتمكسزين توصل اولنمز شكم كوچ بالى استيانه بركلى
آرينك اكنه لرينه صبر وثبات اتمسى لازمدر ديه جك
يرده ايراد ايدرلر اطوه على غره طى طانك فتحى
وبانك تشديديله برنسنه يى دورمك معناسنه در
وغره غينك فتحى ورانك تشديديله برآدمى باطل
ويهوده نسنه اطمعيله الدانمق معناسنه در وبوكوم
معناسنه ده كلور يعنى اول توبى دوروب اولدن
قاكه وناسزا شيلريله دولدر ديمكدر برشيئى كيفيه
وحالت ايله اولديغى اوزره براقه ديه جك يرده
ضرب اولنور وغر بوكوم معناسنه حمل اولنورسه
شيئى بوكومنه بوك يعنى نجس اتمه اولديغى ايله

براقه ديمكدر ادبر السهى وترنى القمر سها سينك
ضميله بنات نعش صغرى ايچره بر كوكب خفى اسميدر
يعنى بن اكا سها ديدكلرى يلديزى كوسترركن اول
بكا آيى ارائه وتعريف ايدر ديمكدر بر كمسه بر مبهم
نسنه دن ابرامله واول دخى مرادنك خلافنجه
جواب ويردكده ضرب اولنور امرع واديه واجدب طلبه
بر نوع نباتدر ايام صيفده باديه ده نبوب الهو
وفورن قسمى اوتلاد وامرع بر برصولى ومرغزار
اولمق معناسنه در يعنى آنك دره سى چايرلرى
وحلبه ديدكلرى اوتى اكل ايدلر بو مثل بر آدمك
حالى خوش ومالى فراوان اولوب ثروت ووسعت
صاحبى اولدقده حقنده ضرب اولنور امانة الارض
زمينه استيداع اولنديعنى اشيايى حفظ وودقيله
ابراز واظهار وانوب جمله من ودعات اولان متنوع
الاطوار نباتاته امينه وحافظ اولمغله ودايعت واماتى
كركى كبى حفظ ايدن كمسنه حقنده هوامن الارض
ديو ضرب مثل اولدى اوتاد الارض لونوه وتدرك
مراد طاغ اولمغله امورنده ثابت قدم وراى وحس
تدبير ايله تنظيم حال امم صاحب قوت ومكنت اولهن
سلطان وحاكم ذيشانه حقنده بطريق التشبيه ايراد
اولنمشدر اهرام مصر مكنت ومتانت ايله موصوف

دوم

وقدم عهد ايله منعوت و معروف اولان ابنيه شداديه
واامكنهٔ رفيعهٔ عاديه حقنده ضرب مثل اولنمشدر
اعفاة الفجر اعفاد همزه نك كسريله اولمق ياخود
ارعفمق معناسنه در غايت لذيذ ومرغوب ونفس مشترك
ومطلوب اولان شى حقنده هو الذمن اعفاة الفجر ديرلر
ان الحسن شقوه يعنى تحقيق حسن وجمال بعضده حالاتده
صاحبنه شقا ومحنت اولور زيرا جمال صاحبى حسنه
با ذمجه اعجاب وتيه وغرور ايله كبر وعجب ونفورى
ارتكاب ايتمكله خلق آنى دوكرانه اولب بعض عيوبلرنه
صرف اذهان ايتدكلرنده سوء اخلاقه ايله موجب نفرت
اولدقده خوارلنه ولورسى جواذانه حقنده وياخود بربيع
اوصاف ومنحسنه الطاف شمل اولمغله خلقه موجب
افتتانه ونار عشقيله دلداده لرى سوزانه ايدن محبوب
حقنده ضرب مثل اولنمشدر اسرع من انفاس الرياح
بو مثل لطيف وظريف اولهن استعاداتندر سرعت
وخفت ولطافت سيرايله موصوف اولهن شى حقنده
امضى من انفاس الرياح والين من انفاس الرياح واسرع
من انفاس الرياح ديو ضرب مثل اولنور
اتق شر من احسنت اليه يعنى احسان وتلطيف ايله معامله
ومجامله ايتديكك ادم شرندن حذر اوزره اول ديمكدر
كندوسنه انعام واكرام كورلدكده دنه ضرر وزيانه ظهور ايتديكي

ایراد اولنور بعضه اهل عرفان بو کلامی شخص شریر ایله
تقیید بیورمشلردر ادب النفس خیر من ادب الدرس
تهذیب اخلاق حقنده ضرب مثلدر یعنی ادب نفسی اکتساب
اولنه جق کیمسنه درسله نائل اولدیغی ادبدن افضلدر دیمکدر
زیرا علم بلا عملک مثلی بو معنایه اشارتدر ادب
نفس بونده علم اخلاقدن عبارتدر ارجاف العوام
مقدمة الکون ظهوری اولمیان حوادث تقول العوام
مظهر تحول بولورقده مثل مذکور ایراد اولنور مآلی بنیه العوام
ظهوردن اراجیف واقوال جهال اول مقولنک تکون
وجودینه مقدمه کبیدر ایام الشباب حسن ولطفی
مشهود ویاخود فوق ایله تدارکی ممکن اولمیان شی
مفقود حقنده ضرب وتمثیل ایدرلر نتکم عنفوان شباب
وجوانلق هنگامی کیدوب پیرلک وقتی حلولیله ذهاب
ایدن وقت وهنگام مطلقا رجوع ایله عطف ذمم
اتمه جکی معلوم خاص وعامدر انفاس الحبیب
کوزل ودعا وغایت ظریف الممنع اولان شی حقنده
ایراد اولنور انفاس الریاض کذلک حسن وانسجام
وغایت لطیف اولان کلام وفصاحت انجام حقنده
هو کانفاس الریاض طیبا وحسنا دیو ضرب مثل اولنور
اخبار الاحاد معتمد اولمیوب ضعیف وغیر معمول به
اولان خبر وحکایه لر حقنده بطریق المثل سوق وایراد اولنور

اساری

اساری السری واثار الثری داخی وارد اولمشدر طق
عدم وعالم اخرایه درج قدم ایدن کیمسنه حقنده
ایراد اولنور مثلا فوت ایدن کیمسنه ذکر اولندقده
دعا مه اساری الثری دیرلر یعنی انزواج رحمت مولی
اولوب زمینه اسیر وطعمه اولانه ادملک ذکرندن
واذکرچ دیمکدر امرعت فانزل یعنی اوتلو وچایرلو یرلر
بولدک همانه نزول ایله یعنی مراد ومقصودکه نائل
اولدک همانه متصرف ومتنعم اول دیه جک یرده
ایراد اولنور امرع اولدی دیمکدر آفة المروة خلف الوعد
مروة ضمنیله ادملک وانسانیت ومردلکی معناسنه
درکه کندوده معمول اولمق کادر وخصلت حسنه یی
اجرا ایتمکدن عبارتدر یعنی انسانیت ومردانه لکک
آفتی خلف وعد دیمکدر استغنت النقة عن الرفة
بونده نقه فاده یه شبیه برحیوان ادیدکه ترکیوه وقره قولاق
دیرلر فانک تشدیدیله وتخفیفیله دروفه کذلک صماغ
وصمانه ادفاتینه دینور معناسی مثل قره قولاقه صمان
یمکدن مستغنی اولدی دیمکدر بر لئیم کیمسنه طوقه وشبعانه
اولدقده ایراد اولنور اعز من ام قرفه قرفه قانک
کسریله مالک بن حرنقه بن بدرک زوجه سیدر خانه سنده
کندی محرملرینک اوله دوه اللی قبضه تیغ اصمشیدی
انلر ایله اکتساب عز بولغله عزایله ضرب مثل اولدی

ویوکونا نسل و اولادی ایله عز و شرف بولدی خاتونه حقنده
دخی ایراد اولنور اذا عز اخوك فهن یعنی سنك دیقك
سکا غلبه ایدوب مقاومت ایتمیه جکنی تحقیق ایلدیکك
حالده اکا مدارا و ملایمتله معامله یه ابتدا قیل
هن کلمه‌سی امر حاضردر هانك کسریله اوله رق
اضبط من ام عایش مزبوره ام عایشه بنت اغنم
برکیمسنه دوه‌لرینی صوارمغه ایچرده قیو باشنه کوتوروب
دوغه‌یی طولدرمغه ایچون قرنداشی اشاغیه ایندیردی
مزبور قویی ایچره دوغه طولدرمغه مشغول ایکن طشره ده
دوه‌لر ازدحام ایتمکله ناکاه یاوریلرندن بریسی قیویه
دوشدی قیونك ایچروسی واسع اولمغله چابك طوتوب
طشره‌دن توروغنه یاپشوب دلواده صیقشدرمغله
اشاغیه صالیویرمیوب محکم ضبط ایلدی اشاغیده
قرنداشی ای برادر صودن هلاك اوله‌جغم هیچ صبرم دوره
یوقاردن زال الی ذنب البکره یعنی بکره‌نك که
کنج ناقه دیمکدر اکر قویروغنی قوپراسه اوزدکه دوشوب
هلاکك امر مقرردر دیدی پس نه حال ایسه الندن
صالیویرمیوب زور و زار ایله چکوب چیقاردی بعده
مثل قالوب ایشنی کوزلجه کوروب ضبط احواله مقتدر
اولهنلر حقنده فلان اضبط من ام عایش دیرلر
الکفا و اما کا کرفدن یوزلو اولمق معناسنه‌در
یعنی

یعنی هم بخل داماك ایدر و هم عبوسی دوکوستردیکی
دیو جهره اولهنی بخیل دونی حقنده ایراد اولنور
انسع الخرق علی الراقع خرقه یرتقه دینور ترکیده دخی
دلیك بیوك یمه کوچك مثلی واردر مضربی معلومدر
اعن صبوح ترقق ترقیق برنسنه‌یی یوفقه ایلمك
و برکلامی نازکانه ادا ایلمك معناسنه‌در مثلك
اصلی بودر که جبان نام کمسنه بر قومه اخشام وقتنده
مهمان اولمغله صاحب خانه‌لر اکا غبوقه ویردیلر
اکلدن فارغ اولدقده صاحب خانه‌یه اذا صبحتنی
کیف اخذ فی طریقی دیدی یعنی بنی بوکیجه خانه‌کزده
مسافر دیوب صباح لتدیکیکزده یولیمه نه کونه سلوك
ایدیم دیمکدر مرادی اخشام غبوقه ویردکلری کبی
بادیه کندوسنه صبوح ویرمیدی اشراب ایتمك ایدی
صاحب خانه دخی جوابنده کلام مزبوری ایراد ایلدیکه
بو سوزکله نازکانه صبوح استیورسن دیمکدر مثل
مزبور کنایه موقعنده ضرب اولنور ان مصارع الالباب
تحت ظلال الطمع مصارع مصرعك جمعی اولوب
دوشوب یقیلاجق مکانك اسمیدر و الباب لبك
جمعی اولوب عقل معناسنه‌در و ظلال ظلك جمعیدر
یعنی تحقیق عاقل و دانا اولانلرك کیمسنه‌نك یقیلوب
دوشه‌جك یری انجق حرص و طمع کولکه‌سیدر آنکه

سقوطی مقصددر دیمکدر مضربی معلومدر
ان وراء الاکمة ما وراءها اکمه فتحاتله جنس واحد ولا شهور
اولهنن تپه یه دینور ومآلی تحصیه یوکسک تپه
ورا سنده بر بوک ومرغوب شی واردر دیمکدر اصلی
بر سیاه عرب جاریه بر دوستی ایله سوز ایدوب کیجه
فلان وقتده بنی اول تپه ورا سنده منتظر اول دیو
اتفاق ایتمشلر ایدی کیجه اغالری خدمتده اکلنوب
میعادی گچمکله شدت قلاشندن بلاقصد کلام
مزبوری اغالرینه ایراد ایلدی بعده مثل اولهب اسرار
مکتومه واضمارات موهومه‌نی خلقه فاش ایدنه کمسنه
یاخود گیزلیجه برامر مبهمه اشارت ایتمک دیو کلکی
بیلدیرمک مرامنده اولهنن کیمسنه حقنده ضرب ایدرلر
ان کنت ناطحا فناطح بذات القرون نطح سطح وزننده
بوینوزلو حیوان بوینوزیله اورمه معناسنه در سوسیمک
تعبیر اولنور یعنی اگر سو سیشوب مناطحه ایدرم دیرسه‌ک
سنک گبی قوتلو و بوینوزلو وصاحب اقتدار ایله مناطحه
قیل که مزیت حاصل اوله یوخسه ضعیف ودلوبه سوینه
دون اولهنن کمسنه ایله مناطحه ایتمکه سنک شجاعتک
ظاهر اولمیه دیمکدر بومثل بی درمان وضعیف الادکانه
اولانی ادمه مسلط اولوب ایذا واضرار ایدن ادم
حقنده ایراد اولنور انجز حر ما وعدا یعنی کریم واصیل

اولنلر وعدینه وفا ایدرلر اصلی بودرکه حارث
ابن عمرو نام کمسنه متعبیانه عربدن صخر بن نهشله برکونه
شکا بر غنیمت عظیمه یه دلالت ایلسم دسترسی اولدیغک
اموالک خمسنی بکا ویرمیسن دیوکده اولدخی قرار ویروب
ایتمکله مزبورک دلالتیله صخر شکاده یمنک برقاچ قبیله
شیخون واموال واشیالرینی انتهاب ایتدکرنده صکره
سالما وغانما محلنه ایاب ایلدکده حارث مرقومه
کلام مزبوری ایراد ایلدی وعده وفا اولندقده یاخود
بعضا وعده وفا ایتمکه تحریص واستنجاز موقعنده ایراد
اولنور ایمن من بلح فارسیده وترکیده مرغ هما دیرلکلری
قوشه اولهجقدر مسعود وقیمتی قوشه اوطغله عرب ضرب
مثل ایدوب ایمن من بلح دیرلر السنه ناسده مشهور
اولدیغی اوزره هماتک ظلی کیمک اوزرینه دوشسه
اول کیمسنه عز ودولت ایله مرفه الحال ومسرور البال
اولور وکذلک طیر الدوله دخی دیرلر اذا ادبر الدهر
علی قوم کفی عدوهم امرهم یعنی دهر غدار ودوزکار
مختلف الاطوار منکوب ومحل عبرت اولان قوم وجماعتدن
یوز چوروب اقباللری ادباره تحول ایتدکده نصرتلری
بیتمش واپشری کورلمش اولمغله دشمنلری انلره تسلط
ایتمکه حاجت قالماز دیمکدر مضربی معلومدر
ان لم یکن وفاق ففراق یعنی ایکی یار صادقه بینده

داعیهٔ اتحاد وتوافق اولمدقجه ادالریزه فراقده غیری
بشقه چاره یوقدر دیمکدر **بو مثل** مضوقه خلل نطرده
ایدوب محبت عداوته مبدل اولدقده ایراد اولنور
اذا جاء القضا ضاق الفضا حتی ذیله وزنده بر شیئک
وقتی کلوب چاتمق معناسنه در بقای جان حبنه اذا
قرب وقضا حکم معناسنه در داغب درکه قضا ماده سی
فصل الامر معناسنه درکه بر نسنه یی فصل وقطع
ایلمکدن عبارتدر کرک قولا وکرک فعلا اولسون وبونلرك
هر بری الهی ولبشری اولور نتکم محلنده تفصیل اولنمشدر
وبو مثل ایکی معنایی شاملدر وفضا سما وزننده
ساحه ومیدان وککس احوه صحرایه دینور معنای مثل
قضای الهی یعنی بر ماده ده حکم وفصل امرك کلوب
چاتدیغی حالده آهوه صحرا وککسه میدانلر صیقه وضیقه
اولورکه خلاص ممکن دکلدر دیمکدر **مثل** مذکور
ضیقه امور وشئونات سببیله دریای حیرته مغمور
اولان ادم حقنده ضرب اولنور **انك لا تهدی المضل**
یعنی عن قصد ضلالت وغوایتی ارتکاب ایدن کیمسنه یی
سن نصح وپند ایله هدایت وطریق صلاحه دلالت
ایده مزسن دیمکدر بر شیده خیرا ولمدیغنی بیلوب ایکن
طریق صواب وخیرلو اولان شیئی ترك ایدوب اول
ناشرا فعله عمدا جسارت ایدن ادم حقنده ضرب ایدرلر

انما نعطی الذی اعطینا بو کلام بر بیت شعرك نظیریدر
ویغضب ان لم نجد ابینا ❊ **وانما نعطی الذی اعطینا**
یعنی نیچون قوجه مز بز اوغلانلری ولادت ایتمدیکمزدن
بزه غضب ایدر یوق حال بوکه بزلر بزه ویرلمش اولان
اعطا ایدرز دیمکدر اصلی بودرکه بر رجلك زوجه سی
بر بری اوزدنه اوج قیز طوغورمغله رجل غضب
ایدوب خانه سنه مجاور بر محله انتقال وزوجه سی
مقطوعة الامال ایدکده مرقومه بو بیتی بر شعر ضمننده
ایراد ایلدی زوجی دخی آنی اشتمکله یانته کلوب
اعتذار ایلدی بعده طاقتنه کوره احسانه ایدوب
معطی له طرفندن ملام واستقلال ایدیکی مشهودی اولانه
آنك حقنده ضرب مثل اولنمشدر **انما الدیری باصابع**
والملوك بصنایع یعنی تکعوه ال ایکی بر مقدر ایلدر
وملوك وسلاطینه احسان وجمیل صنایع ایله تمل
ودوام بولورلر **بو مثل** حسن صنیع وفعل جمیل حقنده
ضرب مثل اولنور **اذا سکت عن الجاهل فقد اوسعته**
جوابا یعنی جاهل اولان کیمسنه سکا غیر لایق وناسزا
سوزلر سویلیوب سن اکا بر جواب ویرمیوب سکوت
حالتیله معامله ایدیکك حالده غایت بول ووسیع
جواب ویرمش کبی اولورسون وبو معنایه آیهٔ کریمهٔ
واذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما اشارت اولنمشدر

اذا حاججت فلا تقصر واذا لا حاججت فلا تكثر يعنى
اكر بر كيمسنه به محاججه ايدرسه حجت و برهانده قصور
واختصار ايتمه وبلا حجه ايديكك حالده حوقجه
اطاله كلام ايتمه زيرا لجاج مذموم بر خصلتدر
حتى حقنده لعن الله الملاحجه دليو وارد اولمشدر
اذا نزل القدر بطل الحذر يعنى قضا وقدر نزول ايتدكى
حالده حذر وتحفظ منعدم ومضمحل اولور ديمكدر بو مثل
تسليهٔ مصاب ضمننده ايراد اولنور اذا فاتك اللحم
فاشرب المرقه مرقه آت صويدر اكر ايشمه ات ييمك
اكل اولنمسه بولور ايسك آت صويله قناعت ايدوب
آتى نوسه ايله ديمكدر فوات ايدن شيئه نزاهت ايتمك
و آز نجه شئ ايله قناعت ايتمك ماده لرنده ضرب مثلدر
انا جذيلها المحكك وعذيقها المرجب محكك تكيكده كه
سورتوب قاشمه معناسنه در صحابه كرامدن حباب
بن المنذر رضى الله عنه حضرتلرى شقيفه بنى ساعده
خلافت خصوصنده وقوعبولان شورى اثناسنده
كندى رأى وتدبيرينى ترجيحله عزيفلك معرضنده ايراد
ايلدى جزيل جزلك مصغريدر وعذيقه رخى عذقك
مصغريدر تعظيمى متضمندر عذيقه مرجب شول خرما
دالنه دينوركه طباقه اولمغله متانت واستحكام بيدا
ايتمه اوله يعنى خلقك شفاى صدرى وعشيه موری

ملاجه

دای وتدبيرمه منوطدر منبع تدبير وثنوهٔ امر خطيرك
مالكى بنم ديمكدر حسبه راى وتدبيرده ادعاء انفراد
وتمشيت مهام صددنده ابراز ذهن واجتهاد ضمننده
ضرب مثل ايدرلر اذا لم تغلب فاخلب غلبه ايده ميديكك
دشمنى طاتلو دل ايله الدات ديه جك يرده ضرب
اولنور بادشمنانه مدارا ديمك اولور
اول الشجرة النواة دوضه نك اصل ومثالى چكردكدر
ادنجه نسنه دن بيوك شئ حصوله كلور ديه جك
يرده ضرب اولنور ومعظم النار من مستصغر الشرر
بو معناده در بيوك آتش آزنجه قفلجمدن نشأت
ايدوب كيتدكجه شدت وحدت بولور ديمكدر
اذا دخلت ارض الحصيب فهرول حصيب زبردر زبيده
يمن الكاسنده بر موضع ايدوكه زنانلرى حسن
وجمالده فائقه لردر بناء عليه بيه الظرفا مثل
مذكوره انز اولمشدر مآلى حصيب قصاسنه دخول
ايديككك حالده همانه شتاب تام ايله هروله ايدرك
مشى ايدوب اوراده خروج ايله كه نسوانلرينك
كرفته بحه جماللرى اولمياسه ديمكدر بو مثل هر
معناى جميلك حسن وحصفنده مبالغه ايتمك مراد
اولندقده ايراد اولنور الزم للمرء من ظله انسانه كولكه سندن
زياده مداومت وملازمتى وارددر ديمكدر على الدوام

اثنانه مداومت واحتلاس فائده ایچون یاخود رقیب
وجاسوسی ونقل ذات ایله غیر مأنوس اولهنه رقیب
ملازم ونفیض مداوم حقنده ایراد اولنور
ارسل حکیماً ولاتوصیه یعنی مصلحتك ایچون کوندره‌جك
ایلچی عاقل ودانا وحکمت شناس اولهنه کیمسنه‌یی ارسال
قیل که وصیته محتاج اولمیه زیرا اول مقوله ذات
هرمقامه مقتضی اولهنه مقالی اداء سؤالك
جوابنه اهتدا ایدر زیرا بعضی حالاتده خطره خطور
اتمیان ماده‌لر مرسل الیه ایله مذاکره‌سنی ایجاب
ایدر ایلچی حکیم وعاقل اولرقه اصلا قورقو قالمادر
بومثلك مضربی معلومدر اسیر الهند هندلولرده
اسیر اولمش دیمکدر اولکده اثناء عربدن بر شخص
کذاب به مجوسی هند یرنده مدت مدیده اسیر اولدم
وبلاد هندده اعجوبه نسنه‌لر کوردم دیه‌رك
استغراب اولنه‌جق نسنه‌لر سویلیه بعد التجسس
مرقوم اوراده اسیر اولمه دکل دیار هندی دوباده
بیله مشاهده اتمدیکی تبیه اتمکله استعمال اولنجه
اکاذیب عجیبه سویلیان کیمسنه حقنده اکذب من
اسیر الهند دیو ضرب مثل اولنمشدر ابن المذلق
مرقوم عبد شمس قبیله‌سندن بر ذکوردکه بلك
کیسه سیدکرك کندیسی وکرك نسل وآبائی فقدله

موصوف

موصوف اولملریله دائما کرسنه یوشی وقوت لایموت ایله
غمکلو نسه اولر اقران جمیله افلاس ایله مبتلی وفقر وفاقت
ایله کوشش اخرانه مخلی اولانلر ادم حقنده ضرب اولنور
ابن مرقوم الذراعیه قولدری حرکیلك اغلی دیمکدر
حمار ایاقلرنه اکثریا خلقی اولرق سیاه حرکیلر اولور
جبلیله حمار بلادت شعار نوع دیکری یعنی ایکی ایاقلو
کوچك قوتقلو بیوك برادری اولهنه جاهل ابتر دخی
دخی بیلدرنه دارکاداولان مناسبت تامه اعتباریله
فلان ابن مرقوم الذراعیه دیو ضرب مثل ایدرلر
ابن احلام النائم احلام دوش ازغوه معناسنه اولان
حلمك جمعی اولمغله اویقوده احتلام اولنه‌جه‌لرك
اوغلی دیمك اولور اصطلاح ادباده وحتی حرامدك
دخولده کلمه اولهنه ولد زنالره کنیه اولنمشدر
نتکم ابناء الدهالیز وابن الطرسه دخی بونلره مجهول الاب
حرمزاده‌یه اطلاق اولنمشدر آفة العلم النسیان
علمك آفتی وموجب اضاعتی نسیاندر دیمکدر دیرلرکه
علمك آفتی ذکری وهجنتی واردر پس آفتی نسیاندر
وذکری نقلنده ودوایاتنده کذبی ارتکاب اتمکدر
وهجنتی علم شریفی اهل اولمیانه اراسنده نشر وافاده
اتمکدر مثلك مضربی معلومدر انما اخشی تعلیق
یوقشدن دده‌یه نزول ایدن حوایله محراسنه دینور

یعنی بن اقربا و خصمدمك شرندن خوف ایدرم دیمکدر
بومثل خصم واقاربدن تنکی حددنده ایراد اولنور
ان کنت کذوبا فکن ذکورا یعنی یالاندن سویلیجی‌یردن
اولورسك سویلدیککك شیئی اونوتمیانلردن اول
یعنی سویلدیککك کذبی فراموش ایتمه که ثانیه و ثالثه
آنك ضدینی سویلیوب کاذب اولدیغی بیان
و ایضاح ایدرسه بومثل برآدم کذب ایدوب بعده کذبی
اولدوب سویلدیکی شیئك نقیضنی ایراد ایدن کمسنه
حقنده ضرب قلندی آخاك من واساك واساك
بونده مواسات واحساندن عبارتدرکه قرداشك
نفسنه ترجیح ایدوب مالیله وحسن معامله‌ایله معامله
ایتمك معناسنه‌در مثال ترکیب تخصیصه‌ینك برادرك
انجق اولدرکه سنی کندی نفسی اوزرینه تقدیم ایدوب
حسن معامله ایله سنی تخصیص ایدر دیمکدر مثل
مذکور مراعات حقوق و اخوت ضمننده ضرب اولنور
اذا اصطلح السنور والفارة خرب دکان البقال
یعنی اکر فاره کدی ایله صلح ایدوب بارشورسه
و متفق و متحد اولورایسه تحقیق بقال دکانی خراب
اولور دیمکدر بومثل ایکی سارق و خائن اتفاق و اتحاد
بولدقلرنده ایراد اولنور اذا تخاصم اللصان ظهر المسروق
یعنی ایکی خرسز چکشوب آرالرنده عداوت پیدا اولورسه

کدر

سرقت ایلدکلری مال آده یره ظهور ایدر دیمکدر ؛
اذا جاء اجل البعیر حام حول البئر یعنی دوه‌نك
اجلی کلورسه صحراده و بیلمدیکی یرده قازلمش اولان
قیونك ساحه‌سنده طولاشوب قالور بومثل کندی
مخاطره لو یره القا و یا خود سبب هلاکی اولان
یره وطا هر اولمش محذوراتدن تحفظ و اتقا ایتمیان
آدم حقنده ضرب اولنور اذا افتقر الیهودی نظر فی
حسابه القدیم یعنی یهودی فقر و فاقته دوچار
اولدقده اسکی حسابلرینی و قدیم دفترلرینی مراجعت
ایدر دیمکدر بومثل خصمك حیله مغلوبیتنده اصلسز
و فصلسز مردود و نامقبول شیلر ایله معارضه
ایتدکده ضرب و ایراد اولنور اذا ذکرت الذئب فالتفت
یعنی قوردك نامنی یاد ایتدیککك حالده شاید کلور
دیو اوکنه التفات قیل دیمکدر بومثل خبیث و خسیس
و شریر اولوب کثرت تعدیسندن غیر مأمون العاقبه
اولان آدمدن تحفظ ایتمك معرضنده ضرب اولنور
اذا شاورت العاقل صار عقله لك یعنی اکر عاقل
و دانا اولمش ذات ایله مشاوره ایدرسك آنك عقلی
سکا منضم و ملحق اولور دیمکدر بو استشاره‌یه تحریض
ایتمك صددنده ضرب اولنور ان غلا اللحم فالصبر
رخیص یعنی اکر ات پاها اولورایسه صبر غایت

اوچوز شیدر دیمکدر بومثل برکیمسه‌نك شیئك طلبنه
شروع ایدوب اول امرك اقتناع ایتمکله اطراد استغنا
معرضنده ضرب اولنور ان کنت مطرقة فادجع
یعنی اکر سن توقاد ایسك همانه ضرب ایدیکك حالك
ایجاع قیل دیمکدر انفاذ حکم واجرای امر وهر شیئی
یرلو یرینه وضع اتمك صددنده ایراد اولنور
ای شیء فی الضرطة من هلاك یعنی اوصورمه‌دن
نه هلاك حصول اوله بیلور بومثل استصغار امور
حقنده ایراد اولنور اذا اراد الله هلاك النملة
انبت لها جناحين یعنی حق جل وعلا حضرتلری
برقارنجه‌نك هلاکی خصوصنه مراد علیه‌لری تعلق
بیوردقده اکا ایکی قناد خلق ایدر دیمکدر بومثل
حدینی بیلمیه‌رك طورینی تعدی وقدرتی بیمایه شیئی
ارتکاب ایدوبده کندی الیله کندینی هلاکه القا ایدن
کیمسنه حقنده ایراد اولنور

حرف الباء

بیت الله اهل مکه‌یه اهل الله دینلدیکی کبی کعبه مکرمه‌یه
بیت الله وحجاجه دخی زوار الله دینلمشدر وبیت شریفك
قدر وعظمتی وعز وفخرلی عالمه معلوم اولمغله برکیمسه
حاوی دنعم وخیراته شامل اولان امکنه محترمه حقنده
بطریق التشبیه ایراد اولنور

بنیان الله

بنیان الله بنیه انسانیه وهیاکل جسمانیه حقنده
ایراد اولنور حدیث شریفده من هدم بنیانه فهو ملعون
یعنی قتل نفس ایدن کیمسنه ملعوندر بیورلمشدر غایت
محکم ومتقن وعجیب الصنعه ایله ارکانی منتظم اولان
شیء حقنده بطریق التشبیه ایراد اولنور
بقیه قوم موسی ملل وسئامت ایله موصوف وقلت
صبر وثبات ایله معروف اولان کیمسه حقنده هومن
بقیه قوم موسی دیلو ضرب مثل ایدرلر زیرا قوم موسی
برطعامه صبر ایتمیوب انا لا نصبر علی طعام واحد
دیدیلر البطنة تذهب الفطنة بطنه بانك کسریله
کثرت اکل معناسنه‌در یعنی کثرت اکل وفرط شبع
وعلت امتلا فطنت وذکاوتی اذهاب ایدر بومثل
طمعکارلر حقنده ایراد اولنمشدر وکذلك برشیئه
شدت رغبت کوسترنه ایجون دخی ضرب اولنور
بصر النسر سباع طیورك اکبری واعمری اولان کرکس
قوشی طیرانه جهتدن اسرع واشد وقوه باصره‌سی
غایت حدتلو اولمغله آچقدیغی آنده جو هوایه ارتفاع
واطراف واکنافه احاله نظر ایدوب درت یوز فرسخ
مسافه‌دن لاشه میته‌یی مشاهده وفی الحال اوزرینه
اینوب تناول ایدر بو جهتله حدت بصر وقوه نظر ایله
موصوف اولان کیمسنه حقنده فلان ابصر من نسر

دیوضرب ایدرلر **برید الشیطان** بریدقرید وزننده دیولی
واولاقه مقوله‌سی معناسنه‌در مقدمهٔ شروفساد
وموجب تشویش حال عباد وزهاد علاقهٔ دنیویه
وخواطر ردیه حقنده ضرب اولنوب فلانه لحقه
برید الشیطان دیرلر **بخل مادر** مادر نادر وزننده
مخارق نام کیمسنه‌نك لقبیدر بنوهلال بن مالك
ابن صعصعه جماعتندن برلئیم وناکس شخص ایدی
دوه‌سنی حوضدن صواردقدنده صکره برمقدارجه
دنده صو قالمغله سائرك دوه‌سی کلوب ایچمسون
دیو ایچنه تغوط ایدوب اطرافنی اکمله صواردی
بوسببله مادر ایله تشبیه وفلانه ابخل من مادر
والأم من مادر دیو بخیل ولئیم اولنلر حقنده ضرب
اولنمشدر **بنات الصدر** خاطره اضمار واخفا اولنان
مواد واندیشه‌لرك کنیه‌سیدر کذلك اشعار لطیفه
وابیات ظریفه حقنده اطلاق واخفی من بنات
الصدر والطف من بنات الصدر دیوضرب مثل اولنور
بنات الماء آبه مألوف اولان حیوان وکثرت استحمام
ایله موصوف اولان انسان حقنده ماهو الامن
بنات الماء دیو ایراد ایدرلر **بنات وردان** اوقجه
بوجکلر که اغلب حالاتده کنفلرده بولنور خسیس
ونامرضی محللره ملازمت ایدن کیمسنه حقنده هو

کبنات

کبنات وردان دیرلر **بنات الخدور** مصون ومحجوب اولان
دخترانه ومظنونه به اولمق اشیا وحوری مثال اولان
خوبانه قنانانه حقنده ضرب اولنور **بنات اللهو**
الهنکه مخصوص اولانه الات عشرت صفات حقنده
وهات لنا بنات اللهو واطربنا بنات اللهو دیوضرب
ایدرلر **بنات طارق** بونلر علاء بن طارق بن حرث
بن امیه‌نك دخترلریدر حسن وجمالده ممتاز ومتغنا
اولملریله آنلر ایله ضرب مثل اولنوب اعز من بنات طارق
واجل من بنات طارق دیرلر وطارق یلدزك ادیدر
حق جل وعلا حضرتلری والسماء والطارق وما ادریك
ما الطارق النجم الثاقب بیوردیلر علو وشرفی ایچون
دختران مذکورات حسن وشرف نسبده نجمه نسبت اولنورلر
وغایت منیع الجناب اولان کیمسنه حقنده امنع من بنات
طارق دخی دینلمشدر **بعد الضب والنون** ضب کلر
دیرکلری جانوردر ونون بربالغك اسمیدر کلر قسمی
مدت عمرنده صو ایچمز وتشنه‌لکه بیله ایچمز تشنه‌لکی اولدقده
اغزینی روزکاره اچوب رطوبت هوا ایله دفع عطشی
ایدر وبالق ایسه صوده تعیش ایتمکله بو وجهله ضب ایله
نونه میانه‌لرنده تنافر ومباینت پیدا اولوب ایکیسی
بریره کلمك محالات قبیلندن اولمغله حاللری تنافر
ومباعدتده مثل اولوب ایکیسی برمحله اجتماع ایتمسی

مقصود اولمیان کمسنه حقنده هو ابعد من الضب الی النون
دیو ضرب مثل اولنور و بر فلان کمسنه ایله اصلا صحبت
و الفت ایتمام دیه جك یرده لا آلفه حتی یألف
الضب والنون وارد اولمشدر . برد العجوز معروفدر
مثل ایدرلرکه جاهلیتده غایت مسنه و عجوزه بر قاری
اولوب جوان اولادی یدی اوغل وار ایدی پس عجوزه
مذکوره تزوجه طالبه و اوغللرینه بکا زوج بولك
دیو ابرام ایتمکله مرقومون غصه کلوب والده‌لرینك
اعدامنی قصد و تصمیم ایتمشلر ایدی قبیله‌لرینك خوض
ایتملریله مرقومه‌یی بر وسیله ایله دنیای عدمه القا
ایتمك ایچون ای والده‌سی زواجه لایقه دکلسن
اکر دها کنج و دنج ایسك یدی کیجه عریان اولهرق
سما تحتنده بیتوتت قیل که تزوجه لایقه اولدیغنی
بیله‌لم دیو تکلیف ایتدکلرنده عجوزه امتحان مذکوری
قبول و هر کیجه اثوابسز سما تحتنده بیتوتت ایتمش ایدی
سرما موسمی اولمغله طاقتی طاق اولوب علی الصبح
اوغللرینه واروب بر بر حال تزوج ایدرم و مساعده
ایتمدیککز حالده هلاك اولورم دیو حالنی بیان ایتمش ایدی
اوغللری مادامکه یدی کیجه‌یی تکمیل ایتمدك بزم سکا
مساعده‌مز اولماز دیو تعنت ایتملریله مرقومه مشروط
اولان یدی کیجه‌یی تکمیل و لیله سابعه‌ده دار آخرته

عزم رحیل

عزم رحیل ایتدی فیما بعد بارد اولهجق کیجه‌لر حقنده ضرب
مثل اولوب هو کبرد العجوز دیو ایراد ایدرلر کأنه تحمل اولنمیه جق
درجه‌یه ایردی دیمکدن عبارتدر . ابصر من هدهد
هدهد چاوش قوشی دیدکلری قوشدر طائر مرقوم
زمین تحتنده اولان صولری مشاهده ایتمکله زرقاء الیمامه
کبی حدت بصرده حائز رتبه امتیاز اولانه کمسنه
حقنده ضرب مثل اولمشدر . بنان کف لیس لها یعنی
بو برمقدر اول ال ایا سنك برمقلری دکلدر ذاتنده هیچ
اولمیوب بر شیئك اجراسنه مقتدر اولمیه اول شیئه اقدام
و یاخود کندیسی لئیم و فرومایه ایکن اظهار کرم و امثالی
ایدن کمسنه حقنده ایراد ایدرلر . بال حمار فاستبال احمره
یعنی بر حمار بول ایتمکله دیکر اشکلر اکا تابع اولهرق جمله‌سی
بول ایتدی دیمکدر برکمسنه بر امر مکروهی ارتکاب
ایدوب آنك کبی حمیری الاخلاقه اولهرق جماعت دخی
اولوب اول فعل مکروهی ارتکاب ایتدکلری حالده
حقلرنده بو مثلی ایراد ایدرلر . بلاغة قس قس بن ساعده
بر ظرافه در فصحاء عربدن اولوب خطابت و بلاغتده
ممتاز الاقران اولمغله فصیح بلاغتشعار اولانه کمسنه
حقنده هو ابلغ من قس دیو ضرب مثل ایدرلر قس مرقوم
بعثتدن اول هدایت حق ایله توحید و بعثت ایله اقرار
ایتدی شهرتی ذکر و بیاندن مستغنیدر . باءت عرار بکحل

عرار قطام ودنده وكحل فحل ذدنده هربری برادكوزك
آدیدر كه برگیجه بری بریله سوسشد كلرنده ایكیسیده
هلاك اولدیلر ایكی كشینه بربریله برابر هلاك بولدقده
ضرب اولنور **بخل كلب بنی ساعده** بنو ساعده خزرج
قبیله سندن برجماعتدر آنلرك بربیوك كلبلری اولوب
حسب الوقوع برلاشه بولدقده اوزرینه تجمع ایدن كلابی
دفع وفراحمش استدیكی كبی اكل ایتدكدنصكره بنه
لاشه ده منفك اولمیوب یاننده قالوب آجقدقده
اكله معاودت ایدوب سائر كلاب محروم قالمغله
بین العرب بخل وخستده مثل اولمشدر حتی
وامساكی اعتیاد وطمعی دائما یالكز اكل ایتمكی
معتاد اولان آج كوزلو بخیل كمسنه حقنده فلان ابخل
من كلب بنی ساعده دیو ایراد ایدرلر **بخت ابی نافع**
ابو نافع برمادر كانك اسمیدر اصلا تجارتنده ضرر
وخسارت كورمامش وبیع وشراسنده دخی غیری
برشئ بیلمامش وطول عمرنده دخی بكام دل نائل مرام
اولمغله بوكونه هرشئی راست كلوب بخت واقباله
نائل اولمش كمسنه حقنده ضرب مثل ایدرلر
بنات الملوك بنات زینت وابهت ویا فشقلوها لازمدر
عبارتدر چونكه بومقوله اوصاف بهیه واحوال سنیه
ملوك وپادشاهلره مخصوص اولمغله لاجرم ابهتلو

ویا فشقلو

ویا فشقلو اولانلر شئ حقنده بطریق التشبیه ایراد
ایدرلر **بنات نصیب** شاعر ماهر برسیاه عرب اولوب
لونینه وذكنه مشابه برقاچ دختری اولمغله كبار عرب
دخترانته میل اتمیوب وبرطالبی دخی دوشمه كفو
اولمدیغندن پدرلری ویرمكدن امتناع ایتمكله یاننده هو
قالدیلر بیماننده قالانه اشیا حقنده ضرب مثل
اولمشدر **بیت الاسكاف فیه من كل جلد رقعة ومن كل**
ادیم قطعة اسكاف اسكاف دنده برادم ایشیمعنی
اولموب معناسنده در وسكافه كتابه ودنده پاپوچیلق
حرفتنه دینور مآل تركیب اسكاف خانه سنده هر
سختیاندن برتیكه وهرجلددن برقطعه وار دیمكدر
برادده یاخود برمجلده مختلط ومختلف الاطوار بنی آدم
ویا نشانه كمسنه لر مجتمع اولدقده ضرب اولنور
بنو الغبرا اوغورسز وسادهلر وخلقه معلوم اولمیان
یول وسلكلری بیلنان ادم حقنده اطلاق ایدرلر
زیرا بومقوله كمسه لر یوله دوادن اولدقلرنده زاد وذخیره
وغطا ووطادن خالی اولوب هرشیدن مجرد
اولدقده حقیقی حسبله كانه خاکستره ابقا ایدیكی
والده سنه كتمسه كبی اولمحقنده موقع مثل اولدی
بنت الفكر فكر واندیشه نك قیزلری دیمكدركه بونده
رای وتدبیر اصحابنك خاطرلرینه خطور ایدن فیوضات

غيبيه وياخود حسنه دوتيه دن نشأت ايدن تدابير
حسنه ونكت واشعار مستحسنه حقنده هي من
بنات فكره ديرلر **بنات الدهر** حوادث ومصائب
وفاكه ظهور اولدقده غرائب حقنده ضرب ايدوب
هي من بنات الدهر ومما استولده الدهر ايراد ايدرلر
بنات البطون قارنده اولان بغرسقلره اطلاق
وآج اولانه كه به اسكه بنات بطنك يعني سنك
قارنڭك قيزلري تسكين قيل ديمكدر **بنات الليل**
بودخي دوسه ودويا وياخود كيجه ظرفنده حدوث
ايدن حادثات وبلايا وياخود شيده نفوسده خطور
ايدن اوهام وخواطره اطلاق ايدرلر **بكاء الثكلى**
ثكلى اول خاتوندركه اوغلني يتروب فقدانندن اوله
مغموم نڭ كثرت بكاسيله ضرب مثل اولنوب غايت
محزون وتصادم حوادث دهر بوقلموندن اغلايوب
مهموم ومغموم اولان آدم حقنده ايراد ايدرلر
بول الجمل دوه نوعي جمله حيوانات اراسنده كيرويه
بتول ايدن كلديكندن اوباد خصوصنده ضرب مثل
اولمشدر اخلف من بول الجمل ديرلر **بكرة هبنقة**
مزبور هبنقة قبلة ذيوبن ثعلبه دن يزيد بن ثروان
ولقبي هبنقة وكنيه سي ابو الودعات در حمق وبلاهتله
معروف برشخص اولقله بركمسه نڭ حمق وبلاهت

جهتنده

جهتنده مبالغه قصد اولنسه هو احمق من هبنقة ديو
مثل سائر اولدي مزبور ابو الودعات مكنى اولمسنڭ
سببي بودركه كندي بيلوب ضايع ايتمامك ايچون
بونجوق وجوز مقوله سي شيلري قلادة اتخاذ وكردننه
آويزه ايليوب كندوي آخرلردن اول قلاده ايله تمييز
ايدردي حتى بركيجه خوابده ايكن برادري كلوب
اول قلاده يي هبنقة نڭ كردننده اخراج وكندي
كردننه آويخته ايليوب هبنقة بيدار وقلاده يي
برادري كردننده مشاهده ايلدكده سن بن سين
اما بن كيم ديديكي مسموع اولدي وبكره باءنڭ ضم
وفتحي وكافڭ سكونيله ناقه نڭ ولدينه دينور
علي قول كنج ناقه يه دينور جذعه اولنجه مرقومك
بربكره سي اولوب دوه سوريسي صويه وارد قده
اخرده وارده ومرعايه دونوب كيدركن اول ده
كيدردي بينه بينه فلان شي حقنده هو كبكرة
هبنقة ديو ضرب مثل اولدي **بغلة ابي دلامه**
دلامه تمامه وزننده مأمون خليفه يه معاصر
صاحب نوادر وحكايات ونظم اشعارده بر نكته
ظريف وادبب برشاعر سخنور اسمي زند مرقومك
بر قاطري وار ايدي عيوب كثيره يي شامل اولقله
اوصاف معيبه سني مشتمل بر قصيده طويله يي

اشاك داوصاف جبلته‌سنى ياك وتعداد ايتمه‌يه الجمله
بومقوله خوليش وسركشلك ايله ملوف ومعتادى
اولوب مجمع عيوب اولان انسانه وحيوانه حقنده بطريق
التشبيه فلانه كبغلة ابى دلامه ديو ايراد ايدرلر
بلغ السيل الربى ربى جمع رابيه شول يوكسك تپه‌يه
دينوركه اكا سيل صويى وصول بولمز **بومثل**
اونه‌سنى برى يه الموب محكمه اولمش اوزده براسيه
رياتيه ايردكده ضرب ايدرلر حالى ايسه نهايته ايردى
وماده مشتد اولدى اصلاح وتدارك ممكن دكلدر ديمكدر
بقاء النسريه نسريه قره قوشه نوعندن كركس ديدكلرى
مرغك تثنيه سيدر وبونده مراد قطب شمالى سمتنده
كواكب كثيره دن مركب ايكى نسر صورتلريدر وبونلر
آفرينش عالمدنبرو هيئتلرى اوزده باقى اولمغله دوام
وبقاده مثل اولوب مدت مديده بقا وامتدادى
مشهود اولانه نسبته يه ابقى من النسريه ديرلر
بقرة بنى اسرائيل بقر صغر نوعنه اطلاق اولنور
بومثل بركمسه دنيسى اولوب مردود سدرك برينه برشيله
امر ايتدكده اول معهود سؤال والحاح وكثرة سؤال ايله
اول شيئ شديد وشروط عديده ايله ربط وتوصيف
ايدوك اول شيئ قولدى ايكن سؤالندن نشأت ايدن
الحاحه مبنى صعوبت وشدتى كسب ايتمه اول شيئ

حقنده

حقنده ضرب اولنور زيرا حضرت موسى على نبينا وعليه الصلوة
والسلام بنو اسرائيله ذبح بقره ايله امر بيوردقده كيفيتنى
سؤال والحاح ايتدكى حسبيله بقره‌يى شروط واوصافله
تعليق ايدوب بولمسنده محنت وشدت بولديلر پس
ابتداء امرده سؤال ايتمكسزين بربقره‌يى الوب ذبح ايتمه
اولسه‌لر ايدى هم امره امتثال بولمشلر وهم تعب ومشقته
واردسته اولمامش اولورلر ايدى **بقى اشد** يعنى آنك
اشد واقوى قالدى ديمكدر زعم ايدرلركه زمانه اولده
بركربه وار ايديكه جمله صچانلرى تلف واعدام ايدر ايدى
پس بچه سندن خلاص بولامه موشلر بريره كلوب
كرى يه برحيله بولملرى خصوصنى مذاكره دنبعد القال والقيل
بويله قرار ويرديلركه برچاك كتوروب كربه‌نك
بوينته آويخته ايدرلركه حركت ايتدكچه چاڭك صداسى
نمايان اولورده آنلر فرار ايدرلر ديو رأى اوزده اتفاق
دوادوب برچاك تدارك ايدوب جلب ايتدكلرنده بريسى
بن بو چاكى كتوردك ولكن بونى العب كرنيك بوينته
كيم تعليق ايدر بيلور ديو ايراد ايتدكلرنده صچانلرك
برى بقى الاشر يعنى ماده‌نك اشد واهم شيئ قالدى
ديدى **بومثل** برايشه كورليورده اصعب واشد اولديغى
نتيجه كمالى قالدقده ضرب اولنور **بلاغة سحبانه**
شعرا ومحضرميندن شعر وانشاده يكتا وفصاحت

وبلاغتده بی همتا برسخنور شهرتنما اولمغله طلاقت
وبلاغتده مثل اولوب خطیب وشاعر بلیغ حقنده فلان
ابلغ من سحبان دیو ایراد ایدرلر **بلغ السکین العظم**
بچاق کوکه طیانذی دیه جك یرده ضرب اولنور
بئس الردف لا بعد نعم ردف ردیف معناسنه درکه
اردیه الوب بندرمکدر حاصل ترکیب نه کوترر اول
ردیف واردیه مداومی اولاندر بوده لفظی نعم وارد
لفظندن صکره دیمکدر یعنی بونده لفظ لادن مراد
نفی معناسیدر ونعم دن مراد اثبات وانجاز معناسیدر
یعنی انسان حقنده نه کوتردکه برطالبه بلی ایوبن
سنك مطلوبی کوررم دیدکدن صکره خیر بن بونی
ایرمم دیدیکی حالده دیمکدر ملوك خراساندن مهلب
بن ابی صفره اوغلی عبدالملکه سویلدیکی وصایا ضمننده
ای اوغل تحقیق حضرت سرور عالم صلی الله علیه وسلم
سوردقلری وصایانك عامه سی وعد تبلیغنده اولوب
حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه انلری انفاذ
ایتمشیدی امری ابتدا امرده بلی ایو واوت لفظندن
موردی غایت قولایدر لکن مآل ومصدری کوج وصعب
ودشواردر یعنی معلومك اولسونکه لا لفظی هرنقدر
قبیح وغیر محمود ایسه بعضا حالاتده راحت وترویح ویرر
بیوردی دیمشدر ابن جندب حضرتلری اول شی قندکه
امر خصوصنده

برامر خصوصنده ابتدای امرده بن بونی ایرمم دیوب
بعده آنی ایدرم اشنه بو بنم نزدمده بویله دیمکی
اول برشیدن که بن بلی ایو ایدرم دیوب بعده لا
بن بونی ایرمم دیمکدن محبوب ومرغوبدر **بو مثل**
مماطله وعد وخلف قول خصوصنده ایراد ایدرلر
بالساعد تبطش الکف کف بش پارمغه مشتمل
اولدیغی اوج معناسنه درکه پنجه تعبیر اولنور وساعد
بازو معناسنه در یعنی پنجه نك بطش وتمکنی انجق بازو
ایله اولور برکمسه نك اعوان وانصاری آز یاخود
اخلاق واطواری محمود وکرم وسخای معهود ایسه ده
فقیر الحال ومعدوم المال اولوب احسان ومواساته
اقتداری اولمیان آدم حقنده ضرب اولنور
برثن الاسد برثن ارسلان پنجه سنه دینور ابو العمیثل
نام کمسنه عبدالله بن طاهرك زیارتنه واروب النی
بوس ایتدکده عبدالله ای ابا العمیثل سنك بیقلرك
خشونتی دیشی انجیتدی دیدکده مرقوم **شوك القنفذ**
لا یضر برثن الاسد یعنی کرپینك دکنی ارسلانك
پنجه سنی انجیتمز دیدی **بو مثل** ذره یا قطره ایله برلاشه
اولماز معناسنه اولوب کبار وذوی الاعتبار حقنده
اسافل واساقط ناسك برشی ناسزا سویلدکلرنده
بطریق التمثیل ایراد اولنور **ابخل من اهل مرو** مرو

خراسانده الكا سنده برشهرك اسميدر بوشهرك اهاليسى
بخل ودنائت ولؤم وخساست ايله موصوف اولدقلرندن
زياده آج كوزلو حريص وبخل ايله موصوف كمسنه حقنده
ابخل من اهل مرو ديو مثل اولمشدر منقولدركه
مسافرت وبكديكره زيارت ايتدكلرنده هر برى قصابدن
بشقه جه بشقه جه متفاوت المقدار آت الوب
وهر برى كندو لحمنه برايب باغله يه رق تنجره يه وضع
وبعد الطبخ ينه هر برى كندى اتنى چيقاروب ايروجه
اكل ايدروب لحمك صوينى دخى مقدارنجه اقتسام
ايدرلر **بخل الكلب** كلب نوعى برشيئه نائل اولدوغنده
اول شيدن بشقه سنه يدرمكسزين يالكز اكل وتناول
ودركمه الندن قاپمه سنى مراد ايلسه اول كمسه يه
اصرمغله مقابله ايلديكندن بخليله ضرب مثل اولنوب
او مقوله خسيس ودنيا متاعنه حريص اولان آدم
حقنده فلانه ابخل من كلب ديو ايراد اولنمشدر
بريد النيك بريد قريد دنتوه ايلچى واولاقه معناسنه
دنيك نونك فتحيله جماع معناسنه اولمغله نيكك
رسولى دخى يعنى جماعك مبادئى ودواعيسى
ديمكدر يسى خوبانى دركنار ايله بوس وتقبيل محرك
شهوت وباعث داعى مواصلت اولمغله بوس حقنده
ايراد اولنمشدر **بيت العنكبوت** اورمجك خانه سى ديمكدر

قرائه

قرائه كريمده وان اوهن البيوت لبيت العنكبوت
بيورلمشدر كرك محسوساتده وكرك معقولاتده ضعيف
البنيه ومتزلزل الاركان وشدت ضعفندن بى حجت
ولى برهان اولان شى حقنده ايراد اولنور
بيض النعام دوه قوشنك يمورطه سى ديمكدر شويله
بورايه آتيلوب محفوظ ومصون اولميان شى حقنده
هو كبيض النعام ديو ضرب مثل ايدرلر زيرا مرغ مذكور
يمورطلديغى يمورطه لرنى كوزتميوب قوت ادامغه كتدكده
ينه انلره عودت ايتميوب بلكه آنك كبى يمورطه سنى بر
قالقوب بشقه دوه قوشنك يوه سنه واروب يمورطه لرنى
باصديغندن وكندو بيضه لرنى فراموش ايتديكوندن محفوظ
وصاحبى طرفندن عيبه رعايتله غير محفوظ اولان شيئ
حقنده ضرب مثل اولنوب هو اضيع من بيضة النعام ديرلر
ابصر من وطواط وطواط يارسه قوشيدر مرغ مذكور
كوندزلرده كورمز وكيجه لرده چيقار لكن كيجه لرده زياده
حديد البصر وقوى النظر اولوب بعوضه مقوله سى
خرده وات ذبابى صيد وشكار ايتديكوندن كيجه دقتى فرط
دوقتيه مثل اولمغله كيجه لرده مانند زرقاء اليمامه اولوب
اينجه وادقه ظلام ليلده كزوب تحلل اذقه وطرقه ايدن
كمسنه حقنده فلان ابصر من الوطواط بالليل ديو ضرب
اولنور **بغاث الطير** طيرلقن ودرملمش اولان مرغنده

اطلاقه اولنور ان البغاث بارضنا يستنسر مثلنده
شرح اولنمشدر **بالارضه ولدتك امك** يعنى سنك
والدهڭ سنى زمينده طوغورمشدر ديمكدر **بو مثل**
خيله وكبر وغرور ايله مبتلا ومتخلق اولان آدمك
زجر ونصيحتنده ضرب مثل اولنور **بالعدل ثبات الاشيا**
وبالجور زوالها يعنى عدل وداد ايله اشيا دوام
وثبات بولور وظلم وجور ايله زوال واضمحلاله معروض
اولور ديمكدر نصيحت ملوك وارباب ولايت معرضنده
ايراد اولنور **بخر الصقر** بخر فتحتله اغزده اولان رايحه
دينور وصقر شكار ايدن قوشه اطلاق اولنور
شاهين وطغان كبى طير مذكور بخر ايله مشهور اولمغله
كريه الرايحه واغزى بدقوقولو اولان آدم حقنده
ضرب مثل اولنور فلانه ابخر من صقر ديو ايراد ايدرلر
بكور الغراب بكور قعود وزننده اركن كلمك وحاجته
وارمق معناسنه در وغراب قرغه ديدكلرى قوشدركه
اركن طورمغه معتاددر ذى حاجت ومطلوبنه اركنجه
توجه وعزيمت وهر خصوصده تبكير ايدوب ايشنى كج ترك
ايتميان آدم حقنده فلانه يبكر بكور الغراب ديو ضرب
مثل اولنور بزرجمهر نام حكيمه سن بو اكتساب ايتديكك
علوم وحكمت وهنر ومعارفه نه ايله نائل اولدك
ديدكلرنده قرغه كبى اركنجه طورمغه وطلب معاليده

اشك كبى

اشك كبى شدته صبر وتحمل ايتمك وخنزير كبى حرص
وفير ايتمك ايله بو كورديككز علومه نائل اولدم ديو
جواب ويردى **بيض الانوق** قرتال قوشى غايتده صرب
ويوكسك قيالر باشنده يمورطليوب كمسه بيضه سنه
توصل ايتمديكى حيثيتله استحصالى عسير وصعب المنال اولان
شى حقنده هو اعز من بيض الانوق ديو ضرب مثل
ايدرلر وبر لسانه انوق لوادر دنه اولوب قطقاديه كبى
مثلى بولنمغه عديم الاحتمال اولدقدن آنك حقنده دخى
اطلاق ايدرلر **بيضة البلد** امثال عربده متعينانه
شهر حقنده فلانه بيضة البلد ديرلر اهالى آنكله
اقتدا وادوزرنده تجمع ايدوب امرينه اطاعت وكلامنه
كوش قبول ايله اصاخت ايلدكلرنه ذات حقنده ايراد
اولنور **بيتى استر العورتى** يعنى بنم صادى عيوبمك
ستر واخفا ايديجيسى ايجون بنم مكانه وطنمدر ديمكدر
اختيار عزلت وانفراد صددنده ضرب ايدرلر
بعض الحلم ذل يعنى بعض محللرده استعمال حلم وتحمل
اذا ايتمك مذلت وحقارت قيلندوردر ديمكدر **بو مثل**
بغير معنى اذايه تحمل ايدنه كمسنه حقنده ايراد اولنور
بذات فمه يفتضح الكذوب يعنى كاذب اولان
كمسنه نفسه اول كذب سويلديكى اغز ايله مفتضح
اولور ديمكدر بو ذم كذب ومدح صدق معرضنده

ایراد اولنور **بیضة الذهب** برشیء غایت نفیس
اولوب تحصیلی هر وقت ممکن ایکن دفعة منقطع
وممتنع اولورسه ضرب اولنور اصلی بودرکه قیاصره
روم هر سنه اکاسرهٔ فارس وشاهان ایرانه التوندن
معمول بیك عدد یمورطه خراج اولهرق ویررلردی
وقتاکه اسکندر رومی تخت نشین سلطنت اولدقده
دارا بن دارا طرفندن مذکور یمورطه‌لرك اخذینه تعیین
اولنان ایلچی اسکندره کلدکده اسکندر جواب اولهرق
اول ادمه معهود اولان یمورطه‌لری طوغوران
طاووق اولمشدر دیمکله اشبو جواب مثل قالدی
ورومایله فارسی بیننده وقوعبولان محاربه‌لرك
اساسی ومنشائی بو قضیه‌در **برود الیمن** برود
بردك جمعیدر برنوع مخطط چوقلی قماشك آدیدر
حسن ولطافتده یکتا اولان شیء حقنده ضرب
وایراد اولنور **برد الورد** شرقلو اولان صوغوغه
برد العجوز دینلدیکی کبی بهار موسمنده طبیعت انسانه
موافق وملایم اولان برد لطیف حقنده اطلاق
اولنور **برد الشباب** کنج کمسه‌لرك لباسی
وخرقه‌سی دیمکدر زیرا برد وبرده بالرك ضمیله
سالف الذکر نقلمز اوزره چوقه نوعی مقولنه
دینور وجهیله دخی اطلاق اولنور ثیاب کنجلك

ودخی قانلولر

ودخی قانلولر معناسنه‌در **بومثل** اصطلاحده صفوت
وصفاوت هنکامی معناسنده مستعملدر **برد الشراب**
باده‌نك لذیذ برودتیله هر محبوب ومشتهی اولان شیء حقنده
هو الذ من برد الشراب دیو ایراد اولنمشدر وبرد سالف الذکر
اقمشه معناسنه اولمق دخی موافقدر زیرا باده نوشنه
اولنان برقاچ کیف ایله متکیف اولورلرکه کرم وشجاعت
وسلوان وهجوم وحسن اطاعت اولان اوصاف کیدرلر یعنی
بطریق الاستعاره برده وکسوه مقولنه تشبیه ایدوب
فلان لبس برد الشراب واکتسی برد الشراب دیو ایراد
اولنور **بیضة الخمار** خمار غراب ودنده باده نشئه‌سی دیرلر
کیفیتی کچرکدن صکره برنه عارض اولان ثقلت وسرکردانلغه
دینور ثقیل وطباعه منفور اولان شیء حقنده ابغض من الخمار
واثقل من الخمار دیو ضرب اولنور وامثالده دخی **ما الحب**
الخمر لولا الخمار دینلمشدر یعنی شراب غایت لذیذ ونفیس
شیدر خماری اولمسه اولیدی تکلم حرف المیمیه ذکر
اولنور **بقیة السیف انمی عددا واکثر ولدا** یعنی قلجدن
قالمه اولانلر کمسه‌لرك عددی وفیر واوغل اولادی کثیر
اولور وبو ماده‌نك وقوعی حضرت حسین اوزره رضی الله عنه
شهید اولدقلرنده اهل بیتك عامه‌سی آنکله شربت
شهادتی نوش انجق حضرت علی ابن الحسین رضی الله عنه ایدوب
صغیر السن اولمغله خلاص بولمشلر ایدی بو یوزدن کره ه

صلب شریفلرنده نیجه کریمه‌لر دیده وجودی دوشنه
بوردیله کزلك وذیر مرطبی اولادنده بو قضیه‌نك مصداقی
دخی ظهور اتمشیدی زیرا مذکور مرحوم ایکی دفعه قیلجدن
کچمشلردر **بومثل** استیصاله عرضه سرایه قضا اولدنه
ناچادلر حقنده ضرب اولنور **بکر الدهر** دهرك
باکره‌سی دیمکدر ظرفنده کسب صفا وراحت ودیدار
محبوب ایله احتسای اقداح سرور وملاحت اولانه
لیله انیسه حقنده اطلاق اولنور کانه دهر وزمانه
کوره اول کیجه باکره‌سی اولمق مثل ونظیری معدوم
دیمکدر **برد الکوانین** کانون اول ایله کانون ثانینك
موسمی شدت سرما وقتی اولمغله برودت طباع وثقیل
الاوضاع ذوات بلاد تعصبات حقنده کانه برد الکوانین
دیمشلردر **بیت القصید** قصیده‌ده مبنی علیه اولانه
بیتدرکه ابیات سائره‌دن دکیمه وجودت طبیعه‌ده
تصادفله دلنشیه اولور بر شیئك بعضی بعضنه
تفضیل ساقنده ایراد ایدرلر فارسی الکنیبه داول الحزین
دیمشلردر **بکاء السرور** غم وحسرت وحزن ومحنت
سبیله نیجه بکا اولنورسه فرح وسرور دخی اکثریا
بکایی ملزمدر بر شیء انسانه غایت مرغوب اولوب
اول شیء کندویه حاصل اولدقده اظهار تعطف ایدرك
اغلمغه باشلیانه ادم حقنده بیکی بکاء السرور دیرلر

نتکم

نتکم نائل مناصب اولانه ذوات وتزوج ایدنه باکره‌لر حقنده
مشاهد ومعلومدر **بکر بکریه** بونده بکردن مراد اونك
ات اولکی ولدلرینه اطلاق اولنورکه ایلك چوجوغی
تعبیر اولنور عرب بر رجلك بر اوغلانی بکری ولادتنده اولوره
شومك زلتی عد وبکر بکریه شیطاندر دیرلر قیس بن
زهیر بکر بکریه اولدیغندن معدا ازرق العین اولمغله
عرب بینده مشؤم ایدی **بیوق الشطرنج** قصیر القامه
اولانه کمسه حقنده بطریق التشبیه فلانه کانه
بیوق الشطرنج دیرلر زیرا شطرنج بیوقی کرك شطرنج
وقعه‌سنده وکرك قد وقامتده بی شانه ولی نشانه
اولمغله او مقوله کمسه‌لر ایجونده شایان کورمشلردر
بغلة الشطرنج شطرنج وقعه‌سنده فطر محلی اولمغله
داکا حاجت مس ایتمامکله بر جماعت بینده دخیل
وطفیلی مشابه‌سنده اولوب مستغنی عنه ومستثقل ایکن
بلادت طبع ایله ثقل علی ثقل ویرنه ادم حقنده بطریق
التشبیه ایراد اولنور **بقطبه بطبك** بتقیط تبکیت
ودنتوه انجام معناسنه‌در وها عشره معناسنه‌در کلور
وطلب دعوه ومعالجه‌ده دخی مستعملدر اصل مثل بودرکه
بر دنیاده برکوینز نیجه محبوبه‌سنك خانه‌سنه واروب
عشق ونیاز اثناسنده حریفه اسهال عارضه‌سی ظهور
ایتمکله ناچار اولدیغی یره حدثلیوب عودت شایدبر کمسه

كلوكجی بو حالی كورر دیو تلاشه دوشمكله زیاده اتنده
بر شاشقینه الحفیه عورتنه كلام مزبوری ایراد ایلدی
مال ای خاتون سهانی حذاقتله تفریغه ایله دیمكدر
بومثل برایشی حیله و حذاقتله محكم الحكمه مأمور اولانه
كمسه حقنده ایراد اولنور **البغل الهرم لا تفزعه صوت**
الجلجل یاشلی اولانه قطر بوغازنده اولان چاكك سسی
فزع ویرمز كانه اول چاكك سسی ایله مألوفیتی حاصل
اولمشدر مجرب امور اولانه ادم كه هر برحالك كیفیتنی
بیلوب مجرب اولمسی اولمغله حوادث دهور واختلاف
امور ایله متأثر اولمیوب هر شیئك حقیقتنی بیلمیه واكر
ادم حقنده ضرب اولنور **بدن واف وقلب كافر** مال
وصحت جهتنده بدن تن وواف ومرحمت جهتنده تهی
وكافردر دیمكدر باطنی ظاهرینه موافق اولمیانه كمسه
حقنده ایراد اولنور **بطاعة الولاة بقاء العز** اولو الامر
وولاة وحكامه اطاعت وانقیاد عز وشرفك بقاسی
سببیدر زیرا اولو الامره اطاعت وانقیاد ایله امن وحسنات
حاصل اولور وشانه عصیاننده تبری اولنور **بومثل**
سالك مسالك خلاف ومرتكب اسباب اعتساف
اولانه كمسه حقنده ایراد اولنور

حرف التاء

تیه عماده عماده مذكور عماده بن حمزه بن میموندر

خلفاء

خلفاء عباسیونك معتمدی واكبر وزراسندن اولوب غایت
سخی وجلیل القدر ورفیع النفس تیه وعجب ایله مشهور
ایدی امیر المؤمنین سفاح وبرادری ابو جعفر المنصورك
خواصلرندن اولوب كتابلرنده مستخدم ایدی تیه وتعاظمده
ضرب مثل اولدی منقولدركه بعضا اشاره حكم وامضا
امر ایدوب بعده اول امرده خطا ایدیكنی فهم وتفقه
ایدرایسه كبر ونخوتندن اول خطادن رجوع ایتمیوب
امرینی امضا ایدردی ودر سرعت ظرفنده برشینده نقض
وابرام ایتمك خطا ایتمكدن اهون واحسندر دیر ایدی
ونقل ایدرلركه بركون منصور خلیفه بعضا عماده نك
عماده یانندن كیدر ایكن اتكه سون واروب قلیجینك
حمایلی كسوب دیو امر ایتمكله غلام حسب الامر عماده
خلیفه حضورندن قالقوب كیدر ایكن تعقیب برله
حمایلی كسوب قلیجی دوشوردكده عماده لهر قدر قلیجی
دوشدیكنی حس ایتمدیسه ده شدت نخوتندن یوزینی
چوروب رك قلیجی براغوب كتدی فیما بعد علو جنابله هر
محافظه وقاری زیاده اولوب عظمه فروش اولانه
كمسه حقنده فلانه اتیه من عماده دیو ضرب مثل
اولندی **تشبیهات ابن المعتز** مومی الیه ابن المعتز
خلفاء نسلندن درحه تعمق كلمه بر شاعر سخنور
اولوب براعت وبلاغتده موهبه ربانیه یه مظهر اولدیغندن

تشبيهات بديعه ومعانى ظريفه منيعه يه موفق اولمغله
غايت كوزل و رعنا ولطيف بلاغتله موسى الجبنا
اولانه تشبيهات لطيفه حقنده بطريق التشبيه
ايراد اولنور **تيه المغنى** تيه عجب وكبر ونخوت ايله عبارتدر
مغنيلر دائما حسن صوتلريله اعجاب ايدوب تيه وغروره
مرتكب اولقلرندن بى مزه ولى معنى نازو دلال ايله مرتكب
اولملريله بو مقوله ناز صاتيجى اولانلر حقنده اتيه
من مغنى ديرلر **تيس بنى حمان** تيس كچينك ارككيدر
وبنو حمان بر قبيله نك آديدر كثير الجماع بر كچيلرى اولمغله
كثير الجماع وشديد الوقاع كمسنه حقنده فلان اغلم من تيس
بنى حمان ديو ضرب مثل ايدرلر زيرا غلمه غرفوزلنوه
برآدمك شهوت جماعيه سى غالب اولمغه مغناسنه در
ونقل ايدرلركه كچى مرحود حوده بتشايوب ديشيرى
دوشر كورنصكره بردفعه يتمش ديشى ايله مسافده
ايدى دفعه دوايلرده تيس مذكور ديشى كيدره
وقلى وقتنى آشمغله راحت ديرمديكونده خايه لرى
دق ايدركر نصكره ينه يتمش كچى ايله مواقعه ايدى ديو
ذكر اولنمشدر **تفاريق العصا** تفرقه كلمه دن تنده
برى برندن آيرمق وتفاريق تفرقه نك يا خود اسم
قنانه تفريقك جمعيدر ايرو جه نسنه لره دينور
بو مثل ابتدا اعرابيدن غنيه نام عورت كندى اوغلنه

خطاب

خطاب ايتمشدر اصلى بودر كه مربوده نك براوغلى وار ايدى
شوكه شكاعى كبى بغايت بنيه سى ضعيف ونحيف ايدى
لكن زياده سيله بدخوى و بدشرب و دائما هيجانلى اولان
جوانلره اولاشوررى خلاصه آفت كبى برمعنا ايدى
بركونى على العاده ينه بردلى قانلويه شركير اولوب
اوذنبه اوده بيلانى كبى هجوم ايدركن اولدخى برضربه ايله
كنديسنى خاكسار ايتدكدن صكره طوتوب انفنى قطع ايتمكله
والده سى ديتنى اخذ ايلدى فى الاصل مبتلاى فقر وفاقه
ايكن ديت مرقومه حالنه امداد ايدوب برمقدارجه طوته
دسترسى اولدى بعد مدت ينه غلام مرقوم بربنيه شركير
المغله اولدخى اخذ دوداغنى بريده ايتمكله تكرار والده سى
ديتنى اخذ ايلدى بعده ينه بركونده كوزنك اوضاعه
تصدى ايلدكده برسى دوداغنى قطع ايتمكله آنك دخى
ديتنى الوب خلاصه اوغلنك كويا كه دده دهم دهم اتى
صاتمغله وافرجه ماله نائل اولوب مدح وثنا معرضنده
آنك خيرمه تفاريق العصا ديدى يعنى اى غلام سن
عصا پاره لرندن خيرلوسن زيرا عصا قطع اولندقده
پاره سندن كليك بوخنه خلطه اولور وجوى دفارده
اولور وجوال قولپنه كچوده جك اغاج اولور وآنك
باشنه اغرشوه كبى بر نسنه كچورلسه يسرك دده نك
برونه لغى اولور وناقه نك ممه سنه باغلنجه اغاج اولور

واكر عصا شجره دن كوتورد شكلنده قطع اولنورسه لكن شقّى
بركمانكره اولوركه مهره آنده جمع ونورلكد وشقرلى
تفرلوه اولنورسه اوده اولور واول اوقلر تفريق ايدلرده
اطفال ملعبه سى اولحنى جزده اوقلر اولور بعده ديب
حوسى اولور بعده ايلك اكرده حك اولور بعد قيرده
حناقه كنادلرى اولوركه كنادجى اوله نسب كناد
يايه جوه نسنه بولمز **تاج الهدهد** هدهد جادسه
قوشيدر مرقوم قوشه مخترات طيوردن ايكه باشنده
خلقى تاج مثابه سنده نسنه بولنمغله فرومايه دن
اولان كمسه نك قبضه تملكنده اولان شئ جليل القدره
بطريق التشبيه ايراد اولنور **تباعدت العمه عن الخاله**
عمه قادين تيزه قادينه نسبتله كلى فرقه واد لرزه
نسب جهتندن بعيد اولوب اصلا قرابتى اولمغله
وارلدر واضداده نظرًا عمه دخى خاله دن انفع
اولمغله برى ديكرينه تشبيه وتمثيلده من كل الوجوه
ابعد بعيد اولدقده ضرب اولنور **ترك الظبى ظله**
ظبى كيك ديركلرى حيواندر يعنى كيك سرعتله فرار
ونفور اولحنى طبيعتله دقتدار ايدوب كندى فقط
كلكه سنى ترك ايتدى ديمكدر شدت سرعتدن كنايه در
بومثل كشى زياده سودكى دوستندن اوركوب دكردن
ادرقم اول ادم حقنده ايراد دياخود نازدن ايله

بنه دنفاد

بنه ونفاد وامتناع واعراده مألوف ولدقوبانه قاتى
عشق ودلداده دن اعراض وفرادايتركلرنده دخى ضرب
اولنور **تحفة ابراهيم** حضرت ابراهيم خليل صلوات الله
على نبينا وعليه حضرتلرينك سفره سماطلرنده اولان تعميرى
آماده بيشكاه بنى آدم اولديغنه وميان اطعمه ده اتن انسانك
وجودينه قوت ويرر نفيس الغذا بولنديغنه مبنى تحفه
ابراهيم ديمكله حسن وجود ومحسناتى كوزلكى مشهود
اولان اشيا الكا نسبت ايديله كلمه اولمغله اومقوله شى
حقنده ضرب ايدرلر **بنه بنى مخزوم** بنو مخزوم وبنو امية
وبنو جعفر بين العرب زياده كبر وعجب ايله شهرت بولمغله
الكا نسبتله اطوار تصلفت وتبدار ايدن ادم حقنده فلان
ابنه من بنى مخزوم ديرلر **نشمه لساعد** قولدن وبچقدن
انواعى يوقادر صفا بوب جمره مكه ونور بركمسه برمصلحته
سعى واهتمام ايله مباشرت ايدوب بدراى حصولك لمنه
بوك مقصود ايتمسندن كنايه اوله رق استعمال اولنورلر
تتكم تركيده شول خصوصه اتك دوميانه ابلدى وصفاتنى
دجمرنرى تعبير اولنور **تركته على النفس من الراحه** راحه
ال اياسى معناسنه در عرف فلان برشيه مالك
اولديعنى [illegible] براعوب كلدم ديه حك برده ايراد ايدرلر
تغافل كانك واسطى واسط عراقده الكا سنده بربلده در
حجاج ثقفى امير عراقده ايكن بنا اتمشدر بوصيغه ديركه

واسط برقصرك اسميدركه شهر مذكورى بنا ايلمزدن مقدم
آنى اول شهرك برنده بنا ايلمشيدى بو مثلك مثالى
مذكور سرايدر اصلى بودركه حجاج سراى مزبورك بناسى
خصوصنده ناسى سخره يه طوتوب اجرتسز اعمال ايتمكله
خلق قاچوب مسجدده غربا بيتوه ياتوب اولورلر ايدى
سرهنكلر كلوب ياداسطى ديو چاغردقده قفسى
باشنى قالديرانى طوتوب سكوردكلرنده بيچاره لر
تغافله باشليوب چاغرلرقده بردخى حركت ايلمز اولرلر
مثل مذكور بركيمسنه حالك سوزى اشيدوب جواب
ويردكده ضرر وزيانه مؤدى اولمغه ملاحظه سيله جوابندن
سكوت اتمك بابنده ايراد ايدرلر تطاطا لها تخطيك
ضمير حادثه يه راجعدر يعنى حادثه وشره باشك
اكوب اغماض ايتمكله اوزدكنده كچه دع الشر يعبر كبى
ترك تعرضه ضرب اولنور تفرق من صوت الغراب
وتفرس الاسد المشيم قارغه اوازندن قورقوب
واغزى اسكلى ارسلانى صيد وشكار ايدرسن ديمكدر
مثل مزبور شئ حقيرا طاردخوف وفزع ايدوب امر خطيره
اقدام واقتحام ايدن كمسنه حقنده ضرب اولنور اصلى
برآهو خاتونيد براغزى بغلى ارسلانى صيد وضبط ايدوب
بعده برقارغه اوازى اشتمكله خوف ايلدكى حقنده
كلام مزبورى تفوه ايلديله شيم شنك فحيله اوغلادى اعزنيه

اسنك

اسنك كجوردمك معناسنه در نطم نطم نطم تفضل وذنوه
برشئ واد شترمه يعنى لهله بركره جك طادوب چاشنيسى
كوردكه حظ ايتدكمزدنه سطا اكل ايتمكله شوقه واشترا حاصل
اولنور بومثل برايشه مباشرت ايتدكده انوك وتخر ايدله
كمسه يه تنوليه واغرا ضمننده ايراد اولنور تسمع بالمعيدى
خير من ان تراه معيدى معدى كلمه سنك مصغريدر
اصلده دالك تشديديله اولوب باء تصغيرايله ايكى
تشديدك اجتماعى استثقال ايتدكلرندن دالى تخفيف
ايلديلر وبعضيلر لان تراه عبارتيله حكايه ايتديلر
يعنى معيدى ديدكلرى كمسنه نك ظهر غيبده سماعى
ذاى العيه د ذكرنده خيرلودر نسبدر قول ثانيده كوره
تسمع كلمه سى ان ناصبه دن مجرد ايدوب قياس اوزره
مرفوع ومعناى امرايله مؤولدر اسمع به ولا تراه هر
سبكنده در قالدكه معيدى مذكور بلغادنده شقة
ابن ضمرة المعيدى بركمسنه در قطع طريقله دزهب غارت
ايله خلقى تضييق ايدردى نعمانه دفع وازاله سنده
عجز اولوب بالاخره امانه داده وكرنده اجتماعى عهد
وافاده ايليوب مجلسنه احضار ايتدى پس معيدى
قصير القامه وعظيم الجثه عبوس وناذيبا اولمغله
چشم نعمانده محتقر كورنمكله معيدى بوشوه لى
فهم وبلا توقف همان نعمانه خطابا انما المرء باصغريه

اى لسانه وقلبه اذا نطق نطقه ببيانه واذا قاتل
قاتل بجنانه يعنى انسانده موجود اولان املكى ايكى قلب
ولسانى اولوب بونلر ايله ذكاتى وافتخار ايدركه نطقه
ابتديكى وقت بيانه وحكمت ايله ناطقه ومحاربه ايتديكى حالده
شجاعتى ثابت اولهدر ديركه نعمان بو كلامى كوشنه ايتديكده
شفقه لى ليسند وجرمنى عفو ونشيع بالمعيدى كلامنى
ايراد وجمله خواصنه ادخال ايدوب كلام مذكور مثل
قالدى نامى ذاتنه غالب اولوب منظرندن خبرى خيرلو
اولدقده حقنده ضرب اولنور **تطهير الثياب**
ثوب ولباس انواع قاذوراتدن حفظ ووقايه دخى
اصابت ايدرسه غسل وازالهسى ملتزم اولديغى كبى
نفسى وقلبى اخلاق ذميمه وافعال قبيحه دن تطهير
وتنظيف ايتمك الزم اولدر يعنى حسبله عبادت دخلوصله
اشتغال وشواغل دنيادن انفصال ايدنلر كمسه هر
حقنده فلانه اشتغل بتطهير الثياب ديو مثل ايدرلر
اشتدى تنفرجى ضمير شدت ودا هيه يه راجعدر
يعنى اى شدت واى محنت هر نقدر مشقت درجه
ايلك مقتضدر برحال انكشاف وانفراج ايدرسه
زيرا هر جو بر ايلك برغايتى وهر بر تمامك نقصانى وزيرى
واردر بو معنى اشتدى ازمة تنفرجى مالنده در
مثل مذكور تصاعب امور وتراكم غموم وفور حالنده تسليه

موردنده

موردنده ايراد اولنور **ترك الذنب ايسر من طلب التوبه**
يعنى ذنب وكناهى ترك ايتمك توبه وندامتى ارتكاب
ايتمكدن ايسر واهوندر ديمكدر تركى ارتكابندن خيرلو
اولدقده شيوه ديا خود اعتياده مرتكب اولدقده ندادن
لى اذعانه حقنده ايراد اولنور **التجرد لغير النكاح**
مثله يعنى جماعدن غيرى نسنه حاجت ايچون ازاره
تعرى وتجرد ايتمك معيبدر سوالنه قبيله نزدنكى
رقاشه بنت عمرو ابن ثغلبه دركه زفاف كيجه سنده
زوجى اكا اثوابڭى صويوك كه سنڭ محسنه ذاتنى
مشاهده ايدهيم ديوكده بو كلام ايله رد جواب ايلدى
اشبو مثل هر برشئ برلو يرنه وضع ايتمك ووقت زماننده
ايراد ايتمك موقعنده ايراد اولنور **التمرة الى التمرة تمر**
قائلى احيحة بن الجلاحدر اصلى بو دركه مرقوم احيحه ركوبه
بعض اصحابيله باغچه سنه كيروب خرما اغاجندن بر دانه
دوشديكنى كوروب تناول ايتدكده رفقاسندن برى
معاينه ايتمكله بو كلامى ايراد ايلدى تقدير كلام التمرة
مضمومة الى التمرة يعنى بر خرما دانه سى ديكر خرمايه
ضم اولندقده واده دخى تمر يعنى چوق خرما اولور كانه
احاد بربرينه ضم اولندقده چوق اولور زيرا تمر اسم
جنس كه كثرته دلالت ايدر مثل مذكورى اصلاح
مال ايچون ايراد ايدرلر **التسلط على المماليك دنارة**

كوله وخدمه مقوله سنه تسلط یعنی دائما جبر وقهر
ایله معامله ایتمك الجقلقدر دیمكدر زیرا بونلر تابع
مقوله سندن اولمغله عجزلردن انلره جور وستم ایله
لائق مروت ومرحمت دكلدر **تزاوروا ولا تجاوروا**
یعنی بربریكزی زیارت ایدك زیارتی مجاورت قبیلنه
ایتمیك بربریكزه موجب استثقال ایتمه اولوریسكز
زیرا زیارت اقامت مثابه‌سنده اولدیغی تقدیرجه
بهرحال موجب ملال ومحبت ومودته اساس اختلال
اولور **مثل** مذكور ثقل وبلادت طبع ایله موصوف اولنلر
زائر باره حقنده ضرب اولنور **تعاشروا كالاخوان**
وتعاملوا كالاجانب اخوانه كبی انسی والفت وصفا
ومحبت ایدك لكن بیع وشراده واخذ وعطاده بری
بریكز ایله اجانب كبی معامله ایلیك یعنی الشه ویرشه
خطا ایتمیه‌لر انمیوب مقتضای شرعیی اجرا ایدك
دیمكدر زیرا محب صادق ایكن الدانمق موجب اضرار
ومستوجب ضار بر ماده اولمغله **مثل** مذكور حسن
معاشرت واخذ واعطایه صلابت ایدنلره الدانمغه
ترغیباً ایراد اولنور دوستلق قنطار ایله الشه ویرشه
مثقال ایله دیرز دخی بو مثل قبیلندندر **تریاق الهموم**
المدام دوحانیه نك رافعی واحزان دنیویه نك
مزیلی دملغی معناسنده در اشیای مكیف ومسكره

حقنده

حقنده قلان استعمل تریاق الهموم دیو ایراد ایدرلر
ابع الفرس لجامها والناقة زمامها یعنی بكرهم
ایروب فرسی بكا ویردك اما كمنی دخی اكا تبع اولرق
باغشله زیرا كم قصراغه نسبة الهوندر دیمكدر
بو مثل بر شیئك اكمالی واتمامنه وفعل جمیلی اطرافیله
مستحقه ایصالنه تحریض معرضنده ایراد ایدرلر
اتخذ اللیل جملا یعنی كیجه‌یی شتر برینه اتخاذ ایدوب
اجنده ایشنی كوردی ومصلحتنی صباحه براقمیه‌رق
بجردی دیمكدر كیجه‌لرده ایشنی كوروب ویا خود
عبادت وتلاوت ایله قطع ایدوب حزیم ومتنبه اولنلر
ادم حقنده ضرب اولنور **اترك الشیء یتركك**
یعنی ناسزا اولدیغی شیئی ترك ایله‌كه اول دخی سنی ترك
ایده زیرا شونه تعرض ایتمیانه ادم انی اصابت ایرمز
دیمكدر مثل مذكور ناسزا حالدن نهی ایتمك معرضنده
ضرب ایدرلر **التقی ملجم** یعنی تقوی ایله متصف اولن
ادم اغزنده كم وار دركه انی هوی بولنه اخذ وسیل
ضلالت وغوایتدن منع ایدر دیمكدر **نجا لقی**
من غیر شبع یعنی طعامدن طویمقسزن كالكردی
دیمكدر بو مثل كندیسی ملك دكل ایكن انی ادعا
ویا خود بر شیئه محتاج ایكن اظهار استغنی ایدن
ادم حقنده ایراد اولنور **نجار هجر** هجم عمانه ایله

بصره بلننده تجربه اطلاقه ادنلان الکالك آمی
الحفله معناسی برای تجارت ارض هجره کیدنلر کیمه لر
دیمکدر مراد زمان سالفده هنوز طریقه تجارته
وقوف اولمیانه تجاردن برقاچ کمسه ینبوع النخل
مابنون خرما الوب بلاد هجره کتردیلر کوردیلرکه
اولطرفده سرمایه دن دون بها ایله در ادله
دخی نقل ودیار اخره عزیمت ایتمه‌لر لرده
هر یرده کاسد اولمغله ارض هجره توجه آماکی
وآنده بوقه بها ایله فروخت ایتمه‌لرله فیما بعد حال
خسرانه مآللری مثل اولوب منافع آدرایکه کالی
ضررده دوچار اولانه کمسه حقنده ویاخود انواع
معارف ایله متحلی اولان ذاتك مجلسنده اظهار کمالی
داعیه‌سنده اولانه خود فروشه کمسه حقنده فلان
کمستبضع التمر الی هجر مثلی ضرب اولنور
تلون الحربا حربا حانك کسر ایله قیا کلری فارسیده
آفتاب پرست دیرکلری جانوردر دائما کونشه
توجه ایدوب شمسك دوری ایله بیله جه لور ایدوب
طلوعده بوزی لکوا اولوب بعد الارتفاع لونی رفته
کلوب حرارتك تأثیری تزاید ایتدکجه کونا کون الوانله
متلون اولدوغی بوملابسه ایله متلون المزاج اولان
اشخاص صباحنه بلکه بر ساعتنی اوبر ساعتنه اویمیان
دوامر

١١
دوامرکه حقنده فلان تلون کالحربا دیو ضرب مثل
ایدرلر **تفاح الشام** شام ایالتنك الماسی دیمکدر خصوصیکه
تفاح شام لون وصفوتنده در وحمرت یاقوت شعاع
ذهب وبیاضه فضه وصفرت فائقه ده اولوب قوه
باصره وشامه وذائقه یه لذت بخشه اولدیغندن
حسن صورتده وطیب لذتده مثل اولوب الطف واطیب
اولانه نسنه یه هو الطف من تفاح الشام دینیدی
ترکته بمباحث البقر یعنی آنی مجهول خالی وبیابانده
ترك ایتدم یعنی معلوم اولمیانه یرده براقدم مباحث
البقر بیابان صحری اداشیره جه محللر دیمکدرکه انسان
وعماداتدن خالی یاخود مجهول اولانه بیابانه اوله جقدر
مثل مذکور جیه السؤال مسؤل عنه حقنده سوء حال ایله
اخبار ایتمك صددنده ضرب اولنور
تحرسی بانفی لا مخرسة لك تحرسی کندی نفسیچون
طعام اتخاذ ایلمك معناسنه در مثالی برلوحه خاتونه
خرسه دیرکلری طعامی طبخ ایلیجك کمسه‌سی اولمامغله
کندیسی طبخ ایدرك کلام مزبوری ایراد ایلدی **بو مثل** نفسی
امورینه سعی واعتنا ایدر کمسه حقنده ضرب اولنور
تباشیر الصبح صباح مژده جیلری دیمکدر که تباشیر الصبح
وقت صباحك اوائلی اولان هنگام سحره اطلاق
اولنورکه آفتاب عالمتابك افقه شرفه دنو واقترابیله
بیه

دوی ذهنینه افاضهٔ انوار ایتمکه شروع واغاز زمانک
ابتداسیدر عشوه ویاخود هموم وغموم سببیله مبتلای
سهر اولوب اختامدن تا بالصباح اخترلری عدّ ایدن اولور
کمسه حقنده حین طلوع زهراده دکنه تباشیر الصبح
دیرلر وهر سنه‌نک اوائلنه وهر میوه‌نک تزفنده‌کی
حقنده ایراد اولنور **تورية الثمانين** بعض ملوکه
سکانه عالم کامل کمسه‌لر ترجمه ایتدکلری توراتدر
زیرا ملک مزبور بو سکسان کشی‌یه توراتک تغییر وتبدیلنه
اتفاقه اتماملری ایچون هر برینی مخصوص بر اوطه‌یه قیوب ترجمه
ایتدرمه‌سی اولمقله صحتده نظیری ارامه اولاندیکی حقنده
اصح من توراة الثمانین دیرلر **نخلة القسم** عاشقلرک
بری محبوب ومعشوقنی موجب الم اولهرق کیفیت ایلهمسی
وحسن تکلمه الیشی کسمک ایچون یمین ایدوب یمیننه
بروجه برهمیه دخی هال حیرتده قالمقله نخلة القسم
ذراعیندن قاله الدوری بعده برشیء اقتضا ایدن وجهله
کورمیوب بعض اسبابه بناءً آنی اسلوب آخره ادخال
وقضیه توریه ایله سوق مادهٔ احتمال اولنان اشیا
حقنده ضرب وایراد ایدرلر **ترهات البسابس** ترهات
شاهراهدن منشعب اولان یوللر معناسنه‌در وبسابس
بسیط حمید دوزی دواسع صحرالره اطلاق اولنور
اخذ فی ترهات البسابس دیرلر یعنی مقصود وبینه الناس

سلوکی

سلوکی معهود اولهرق یولی ترک ایدوب منفعتسز مجهول
المسالک یوللره صاپمه دیمکدر **بومثل** بیهوده وباطل
نسنه ایچون کلام مجانیه کبی صمیمه حسابه وفائده‌دن
خالی هرزه وهذیان اولنده کلام ایچون ایراد ایدرلر
تقسیمات اقلیدس کلام منظوم وانواع جناس ایله
مربوط المعانی والرسوم حقنده ایراد ایدرلر بعض ادبا
عباس بن احنفک وصالکم هجر وحبکم قلی وعطفکم
صد وسلمکم حرب قولنی اشتکره هذا والله احسن من
تقسیمات اقلیدس یعنی بو فقره‌لر اقلیدس تقسیماتندن
احسندر دیدیکی منقول ارباب اداب اولمشدر
تجاهل العارف بر نسنه‌یی بیلان کمسه بیلمزلک اظهار
ایدوب لاادری دیمسی یاخود بیلمزلکدن کلوب استفهام
اتمسی یاخود برشیء کوروب معاینه اتمه‌ین شیء کندی
کورمسه کبی طوتمسی معرضنده ایراد اولنور **تبسم المکروب**
مکروب ومحزون اولان کمسه‌نک کولمه‌سی دیمکدر
چونکه بویله غمناک وغصه‌لو کمسه‌نک خنده‌سی اوطیب
کوکلی فؤاددن اولمیه ملال سببیله مطلقا نادر الوقوع
اولان نسنه ده ایراد اولنور **توبة الجانی اعتذاره**
یعنی جنحه‌لو وجنایتلو اولهرق آدمک توبه‌سی اعتذاری
مشابه سنده‌در زیرا عیب وذنوب توبه ایتمه‌دلکه
کمسه ایتدیکنه پشیمان اولدیغی محققه الخلق اولنه

اعتذارینی بولمسه کیدر **مثل** مذکور ایتدیکنه پشیمانه
عیبنی اعتراف ومصر اولانه ادعا اوزرینه تکدیر ولوم ایله
حرفیجه وارمسه اولانه ادم حقنده ایراد اولنور

تلقاك سبع ولا تلقاك ذو عيال یعنی سنی بر ارسلانه
ملاقات ایدوبده صاحب عیال وفقیر الحال اولانه کمسه
ملاقات ایتمسون دیمکدر زیرا صاحب عیال کثرت اولاد
سببیله حرص وشرهی ارسلاندن اشددر مضربی معلومدر

تأمل العيب عيب یعنی عیوب ناسه تأمل وتتبع
وتجسس ایتمک عیب قبیلندندر دیمکدر **بو مثل** وفیلک
زمننده ایراد ایدرلر **تجري الرياح بما لا تشتهي السفن**
یعنی سفینه‌لرك مطلوبی اولمیانه روزگارلر اسوب
جریان ایدر دیمکدر زیرا هر وقت مطلوب اولان شی
انسانك استدیکی کبی بولنماز مثلك مضربی معلومدر

تاج المروة التواضع یعنی مروتك کمالی وتاج وشرفی
تواضع دیرکاری وصف محموددر دیمکدر بو مثلك موردی
کبر وعظمتدن نهی ایتمکدر **التواضع شبكة الشرف** یعنی
تواضع وتذلل عز وشرفك آغیدر که انکله انسانه عز
وشرفی شکار ایدر دیمکدر زیرا اول کمسه که به قدرله
اعظیم وبه اصل زاده بیم قلانه ذاته تنزل ایدرم زیرا
برمدتدنبرو بنم المی بوسی ایدردی شمدی دولته نائل
اولمشدر بنده آنك یاننه واروب تواضع وتذلل

مع

ایدرم وارسونده عز وشرف بکا طبیعتیله کلورسه
قبرا بوجه بویله حقارتده قالمه دها اهوندر دیه
کمسه بهر حال بسمانده قالور تعظم وکبرنك نتیجی
مثل مذکور بوکونا ادملر حقنده ایراد اولنور پس اشبو
مثل معناسنه دائر مرحوم ابن خلدون مقدمه تاریخنده
بر فصل عقد ایتمشدر اونکله ایستیان کمسه مراجعت
ایتسونده زیرا بو محلده مجال کلام واسعدر

التدبير نصف المعيشه یعنی تدبیر منزل وتقدیر
مصارف ایدوب ایلیغی اورتوسنه کوره اداره‌یه
معیشتك یاریسیدر دیمکدر مضربی معلومدر

حرف الثاء

ثمار النحور نحر کردن معناسنه‌در وثمار ثمره اولانه
میوه‌نك جمعیدر دیك الجن نام شاعر نحور
ظللت لها اجني ثمار نحورها فتوسعني سبا وادسعها
صبرا دیمشدر کرك مثلده وکرك بیتده ثماردن مراد
ممه‌دن عبارتدر واخذ واجتنا قبله دلوی معناسنه‌در
کان محبوبك کردنده دستانی میوه‌لو شاخه تشبیه
وبوسه‌لر ایله میوه‌لری اخذ واجتناسنه تمثیلدر
نفوسه مرغوب وقلوب انامه محبوب اولان لذائذ
لطیفه ومواقع ظریفه حقنده استعماله ثمار النحور
دیو ضرب مثل اولنور **ندى اللوم** ملازمت وخدمت

محمه لری دیمکدر اخلاقه دنیه و اوصاف نامرضیه
ایله متصف خسیس ولئیم کمسه حقنده فلانه غذی
ثدی اللؤم درلر یعنی حال صغرنده لوم و مذمت
ممه لرینه امشه و تغذیه اتمش دیمکدر
ثمرة القلب دیدوکی وباطنه محبوب ومرغوب اولدوغی
شئ حقنده اطلاق ایدرلر لطیفه معاویه بن ابی
سفیانه برکون احنف بن قیس یانده اولورکن
اوغلی یزیده غضب ایتمکله احنف معاویه یه اندهم
اولادنا ثمار قلوبنا وعماد ظهورنا ونحن لهم سماء
ظلیله وارض ذلیله ان غضبوا فارضهم وان سألوا
فاعطهم ولا تکن علیهم قفلا فیبغضوا حیاتک
ویتمنوا مماتک دیدی یعنی بزم اولادمز دللرمزک
میوه سیدر و بللریمزک عمادی و قوتیدر و بز انلره هر
ضعیف دیوار مانند آسمان و ذلیل دیواسه اولدق
زمین مثابه سندز اگر سکا اغضاب ایدرلرسه
انلری ارضا قیل واگر برشی استرلرسه آنلره ور
وارزولرینه کلید کبی اولمه یعنی تضییق ایتمه کیم سنک
حیاتکدن اوصانوب مماتکی استمسونلر دیمکدر
ثریدة غسانه اتمکی خرده خرده طوغرایوب ات
صویله اصلادوب ات دوکمک ایله معمول اولان
طعامه دیرکه تحریف ایله تریدا اطلاق اولنور ملوک

بنی غسانه

بنی غسانه کوزل تریدلر شروب خلقه اطعام ایتمک
عادتلری ایدی اولقدر عالمه مبذول اولان طعام لذیذ
حقنده مثل اولوب اطیب من ثریدة غسانه دیو ایراد
ایدرلر ثار حابلهم علی نابلهم حابل دوزاقه نصب
ایدن آدمه دینور ونابل اوقه آتنه اطلاق ایدرلر
مثالی دوزاقه نصب ایدیکی اوقلر اوقه آتدیلر
اوذدینه دوشدیلر دیمکدر برقوم بیننده فتنه و
وشر وشور حدوث ایتدکده ضرب اولنور
ثعابین مصر بیوک ییلانه معناسنه اولدیغی ثعبانک
جمعیدر جاحظ دیرکه اکثر مصرلکاسنده بومقوله
ییلانلر تکون ایتمکله حق جل وعلا حضرتلری حضرت موسی
علیه السلامک معجزه سی عصاسنده قلمغله عصانی
ثعبانه تحویل ایتمشدر ویلانی نوعی بنی ادمی هلاک کده
غریب حالتلری اولمغله مضر وموذی ولی رحم اولوب
مفتح اسباب فتنه وشور کمسه حقنده فلان
من ثعابین مصر دیو ضرب مثل اولنور
نقل احد احد مدینه منوره ساحه سنده اولان
مشهور طاغک اسمیدر بیه العرب نقلت حصونه
فلانه انقل من احد دیو ضرب مثل ایدرلر کذلک
شهلانه دیرکلری طاغ قوری و نباتاتدن عاری
اولمغله ثقلتده دخی ضرب مثل اولدی

ثالثة الاثافی اثافی صاج ایاقلرینه اطلاق اولنور
ایکی کشی شر وشورده تشمیر ساق ایتمکده متحد اولدقلری
حقنده ایراد اولنور ثقل الفیل ثقیل الطبع ومتنافر
الوضع کرانجانه وثقیل الروح اولان آدم حقنده فلان
اثقل من فیل دیو ضرب مثل اولنور ثقل الدین دین بورج
معناسنه در لقمان حکیم اوغلنه ای اوغل بن طاشی
ودموری قالدردم لکن بورجک اغرلغی قدر گورمدم
وگوزل ونفیس طعاملر اکل ایدوب حوری مثال
دلبر وتازه دخترانه درآغوش ایدوب انلر ایله لذائذ
انسانیه ومطایب نفسانیه یی اجتنا ایتدم ایسه ده
خلقه متعلق اولان حاجتدن اجی شی بولمادم دیدی
الشیب عجالة الراکب عجالة الراکب دابه سنه رکوب
ایدوب یرینه گیده جک آدم ایچون خرما طعام حاضر
انک ایچون مکث ایتمک اقتضا ایتمز یعنی ذی شیب یعنی
طول قالمز خاتونک ترجمی قهوه التی گیبی سهل الحصول
اولمغله نفسی دخی دونیغ ایتمامکله سهل الحصول اولان
نسنه ده ضرب اولنور اثقل من طل طل مراد
بولوطسز گونده یوله گیدنلرک گولکه سی دوچکه
اول سایه بو وجهله دائما صاحبنه لزومنی ملازم اولمغله
ثقلت دوجانی ایراثنده مثل اولنوب مجلس ظرفایه
ایکیده برگلوب کابوس گیبی موجب کثافت وجسامت

دوح

دوح آسا موجب انقباض وشئامت اولان ثقیل الروح
کمسنه حقنده ایراد اولنور اثقل من رقیب رقیب
مطلقا حارس ونگهبان معناسنه در که گوزجی تعبیر اولنور
دیلنده مراد محبوبک حارسی ونگهبانی اولان حقدرکه نزد
عشاقده نهایت کرانه ومبغوض اولمغله مانع صفای
جمیل اولدیغی کرانجانه ثقیل حقنده هو اثقل من رقیب
دیو ضرب مثل اولنمشدر اثقل من الکانون کانون
آتش اوجاغنه دینور وکذلک قیش شتاده ایکی ماه
دونمنک اسمیدر که کانونده آتشه محتاج وشدت برد ایله
طبیعته انضجاج اولمغله مثل اولنوب غایت ثقیل اولان
حقنده اثقل من کانون دیرلر ثمرة العجلة الندامه
امور ومصالحده عجله نک ثمره سی ندامتدر دیمکدر بو مثل
استعجال خصوصندن منع وارشاد طریقیله ضرب اولنور
ثقب اللؤلؤ ثقب دلک معناسنه در ولؤلؤ اینجو
دیدکلری جوهر در بطریق التشبیه ایراد اولنورکه
قیز اوغلان قیز تعبیر اولنان دختر حریمه یه فراشه
اولوب بکریتی ازاله ایتمکه دینور محل تشبیه بو یرلردر
ثمرة الصبر نجح الظفر بو مثل امر مکروهه صبر
وتحمل وابراز ثبات ایتمک خصوصنه ترغیب ضمننده
ایراد اولنور مآلی صبرک ثمره ونتیجه سی ظفر دیمک
حصول ایله نجاح وکمال حصول اولور دیمکدر

ثمرة العجب المقت یعنی عجب وغرورك ثمره سی مقت
وحقارتدر زیرا کندی نفسیله مغرور ومعجب اولان کمسه
ناسك مقت واستحقارلرینه تعرض ایتمشدر دیمکدر
شولك موردی معلومدر ثمرة الاحسان کثرة الاخوان
یعنی احسانك ثمره سی کثرت اخوان واصدقا پیدا ایتمکدر
زیرا کثرت احباب واخوان واستنتاج عبید احسان
برسرمایهٔ عظیمه وفائدهٔ جسیمه در وبیه الناس
حمد وثناسنه برباعث مکیندر بومثل احسانه ترغیب
ایتمك صددنده ایراد اولنور ثلاثة لیس لها نهایة
الامن والصحة والکفایة یعنی اوچ شیئ نهایت طبیعت
ویاخود کمالی وجهله حال بونلره نهایتی یوقدر بری
امن وامانیدر ایکنجیسی صحت بدندر اوچنجیسی مال وزر ایله
کفایتدر دیمکدر بومثل ذکر اولنان اشیانك ثلاثه حقنده
بطریق التمثیل ایراد اولنور ثلاثة یمنة تدور الکاس
والطاس والبخور یعنی اوچ شی مجلسی یاراننده یساردن
اولنورده صاغ طرفدن دونه رك کیدر می وباده نك
ذوقی وشربه لذتك کاسه سی وبخوره مخصوص اولان
ظرفی دیمکدر بوفی بیته الخلاوه مجلس انسده برشیئ
علی طریقة المناوبه تناول اولنورده ایراد اولنور
ثمرة الفضول قلع الاصول یعنی فضولك ثمره ونتیجه سی
ایجه موصل وموسس اولان اشیانك قلع ونزعیدر

دیمکدر

دیمکدر فضولانه هر بر شیئه مداخله سی بولنان کمسنه
حقنده ایراد اولنمشدر ثور الدولاب یناطح جدیا
طولابده دونر اوکوز بزاغلقه ایله سوسوب
نطاحه ایلیور دیمکدر کبیر اولان کمسه صبیان ایله
اوغراشوب معارضه یه قالقشدقده ایراد ایدرلر
ثوبه فی العاریه یعنی ثوبی عاریتده در فقیر وغریبه
قلان کمسه حقنده بطریق الکنایه ایراد ایدرلر
اثبت فی الدار من الجدار یعنی خانه ده موسس دیوار
وجداردن زیاده مقیم وثابت وثقلت ترکشیدر
دیمکدر اغرساقل واقامتی غیر مرغوب اولان ثقلت
آسا کمسه حقنده ایراد اولنور

حرف الجیم

جزاء سنمار سنمار بر معمار اوستانك آدیدر بر کمسه
بر کمسه یه جهدی ایله خدمت واحسانیاتنه توصیل منافع
ایتدکدنصکره مخدومندن اسائت وسوء مکافات
وقبیح مجازاته نائل اولمش اولان آدم حقنده ضرب
اولنور اصلی بودر که سنمار مذکور روم ده نعمانه
اولوب عظیم سرایلر ومعتبر بنالرك اوسته سیدی
نعمان ابن امرء القیس نام ملکه یکرمی سنه ظرفنده
فرات سرحدنده خورنق نام برسرای دلکشا بنا ایتدی
بناسی ختام بولدقده نعمان معمار مذکوری ایله سرایه

کزمک سیر وتماشا ایتدکده غایت پسند ایتمکله سماد
کویا معرفت وهنرینی اظهار ایتمک حیثیتیله ملکه یادلهم
والله بن بو سرایده اولدقجه سن قورقمه اکر اول
سنی یرندن ازاله ایلتمز سرای شونده نقلوب جمله
منهدم اولور دیدکده ملک عجبا سماد اول طاشلک
محلی خطرنده میدر دیوزک صحیحمی دیدی سماد دخی
اوت افندم بیلورم وسوزم صحیحدر دیمکله ملک والله
بن اول طاشلک محلنی بیلاله آدمی دوی زمینده صاغ
وسالم ابقا ایدرم دیو سمادی اول سرایک بالادینه
اشعی آتونلر دیو فرمان ایتمکله سمادی طامدن اشاغی
القا ایدرک زمینه پاره پاره دوشرک هلاک اولمغله
مکافات مذکوره مثل قالدی **جهل ابی جهل** ابو جهل
حکم بن هشام نام لعینک کتب سیرده ذکری اشهر
من ان یذکر در پس کنیه سی حقیقت حالنه موافقه
ومطابقه اولمغله جهول وحقده معاند اولانه کمه
حقنده اجهل من ابی جهل دیو ضرب مثل اولندی
جمرات العرب جمره پاره آتش قوزینه دینورکه
کوز دخی تعبیر اولنور نار متقده معناسنه در
وجمره شول قبیله یه اطلاق ایدرلرکه اصلا برقرده
دیر قبیله یه منضم اولمیوب علی حدة خود کور اوله
وشرحا مثللرنده ناشی خطا کرتده مستغنیلردر جمرات
العرب

العرب اوج کروهدن عبارتدر بنو الحرث ابن کعب وبنو
نمیر بن عامر وبنو عبس بن بغیض در حکمره صبر وثبات
وعز ومنعت ایله مشهور ومعروف اولدقلرندن حقلرنده
اصبر من جمرات العرب وامنع من جمرات العرب دیرلر
جوهر الخلافه جوهر جوهر دنلنور مطلقا شول
حجره دینورکه کندوسندن انتفاع اولنجق نسنه استخراج
اولنور اولدن مراد جوهر معدنیه اولدیغی احجاردر ولونده
ملوک خزینه لرنده موجود اولدیغی جواهردر کر قدما:
پادشاهلردن خلفا: بنو امیه یه وانلردن بنو العباسه
انتقال ایدوب ایرشت خلافت ایجونده اول جواهره مخصوص
بر خزینه اتخاذ ایتمشلر ایدی واول خزینه یه جوهر الخلافه
دیو تسمیه ایتدیلر بعده قیمتلو اولدیغی شئ حقنده فلان
عندنده جوهر الخلافه وکانه من جوهر الخلافه دیو طریقه
المثل ایراد ایدرلر **جود الفضل بن یحیی** فضل بن یحیی
بن خالد بن برمکینک شهرتی ذکردن مستغنیدر اکا
خاتم الاسلام وخاتم الاجواد تسمیه ایدرلر دی حتی
حقنده کثرت جود وکرمی ایجونده حدث عن البحر ولا حرج
دیلمش ایدر دیرلر تواریخ وکتب حکایات ذکریله
مشمول [illegible] تقدر **جنة عبقر** عبقر جعفر
دزنده مطلقا نقص وقصوری اولمیانه شئ کامله
دینور دیر قومک سید وشریف ذیشانه دینور وحسن

ولطافت وسائر مزيت جهتيله نهايت درجه يه بالغ
نسنه يه دينور كه فوقنده برشئ اولميه كويا كه اول صنايع
بشريه دن اوليوب ملك وجن ويرى صنعتيدر ديو تعجب
اولنور اوله دخى جنت عبقر كوزل محللر حقنده ايراد
ايدرلر و عبقر كلمه سى كوزل ورعنا شيلر حقنده ايراد اولنور يعنى
كمى حركته وغايت فناشئ حقنده دخى ايراد اولنور
نتكم كلما عبقريا وفتى عبقريا ديرلر **جنون المعلم**
معلمدن مراد مكتب خواجه سيدر قلة عقل وخفت
ادراك وبرودت ذهن ايله موصوف اولدقلرى جهتيله
مجنونه مشابهتن عدايدوب مضرب مثل ايتديلر بعضى
ادبا معلملر حقنده نيجه بيعقل اولماسونكه صباحدن
تا عشا جوجقلر ايله اوغراشوب وكيجه دخى شب
تا بصباح عورت ايله الفت ايدر ديرى كانه بونلر ايله
كثرت الفتنه بنا نقصانيت عقل بدا اولور
جرح اللسان دل ياره سى ديمكدر حكمادن بعضى
دسته وسلاحك ياره سى معالجه يه قابل ايسه ده
دل وسنانك جرحى برؤ والتيامه قابل دكلدر ديرى
زيرا جرح اللسان اشد من جرح السنان ديمشدر
وحدت شر بضره نيجه لرى بيجوب يوزلرى اوزرنه دوكرلر
استفاهلرين انجق لسانلرندن بولمشدر بو مثل سنه
وشتم وهجو وطعن اعراضه تعرض ايدن بى ادب وقليل الحيا

حقنده

حقنده ضرب اولنور **جريعة الذقن** جرعه جيمك
حركات ثلاثيله برلودم درايجم صويه دينور و جريعه جيمك
ضميله جرعه نك مصغريدر مثلده افلت فلان بجريعة
الذقن يعنى ايچه جكى صويك جرعه جكى هنوز ذقننده
اولديغى حالده قاجوب قورتلدى مثالى بودركه
شطا وحشى صو ايچمكه كلوب صويى اغزينه الوب
هنوز بوغازينه صيلك تفنك واروب انترده مخوف
طوتيما مغله صو اوليجه اغزنه اولدرقه قاجوب خلاص
بولور مثل مزبور جانى اغزينه كلوب يعنى هلاكه قريب
اولمشكن نجات بولانلر حقنده ضرب اولنور بقيه
دوح جرعه يه تشبيه اولنمشدر **جمل الدهيم**
دهيم ذبير وزننده آفت وداهيه يه دينور وعمرو بن الزبان
الذهلى ناقه سنك اسميدر مزبور برادرلريله قتل
اولنوب دوه سى مقطوعه لرى اول ناقه يه تعليق
وتسييب اولنمغله اشأم من الدهيم واثقل من الدهيم
ضرب مثل اولنمشدر داهيه ده مصيبتده مثل ولرى
جمل السقايه صقا دوه سى ديمكدر مراد ديوغزوزنك
اولادندر كه حقنده ايراد ايدرلر نتكم حمار الحوائج دخى
ديرلر **جرى المذكيات غلاء** غلوه ثمره وزننده اوق
آتمى مسافه يه دينور جمعى غلوات وغلاء كلور و مراد
مذكيات مذكيه نك جمعيدر كه بشه ياشنى كچمش آتدر

دنور یعنی نسنه مذکورده اولان آثار میدانلو اولور جذع
کبی میدانی طار اولماز بو مثل میدانه وضیقلده اقرانه
فائق اولمش کمسه حقنده ایراد ایدرلر
جرأة الاسد ارسلانک جرأتیله جسور وجرأتلو
اولمش آدم حقنده ضرب مثلدر زیرا برنجی ارسلان
جانورلرک پادشاهیدر دواب ورکابنده اسب
اولدیغی کبی جلد النمر نمر قپلانه دیرلر برنجی جانوردر
ابراز شدت وجلادت ایدن آدم حقنده لبس جلد
النمر یعنی قپلانک دریسنی کیمش دیو ضرب اولنور
جناح النمله ضعیف وزبون اولوب آز کوچ قوت
پیدا ایتدکده اول اکتساب ایتدیکی قوت سببیله هلاک
وتلفه دوچار اولان آدم حقنده ایراد اولنور نتکم
قارنجه نوعی قناد پیدا ایتدکده تلف وهلاکه دوچار
اولور الجار ثم الدار یعنی ساکن اوله جق خانه
بولوب کیفیتنده سؤال ایتدکده قومشوسنه سؤال
ایله دیمکدر مضربی معلومدر جمع الذره
ذره ذالک فتحی ودالک تشدیدیله خرده قارنجهلره
دنور صغار النمل معناسنه در جاحظ دیرکه هو
قارنجه دکار الارض واحس جنسه تدبیر وعواقب
امورده ایتدیکی تفکر وتدبیره انتباه وتأمل اولنملودر
زیرا قارنجه قیشه موسمنه مقتضی اولان ذخیره‌یی یاز

موسمنده

موسمنده جمع ایدوب عواقب اموره دخی دقت وانتباه
واول حفظ ایتدیکی حبوباتی نقض تمامک ایچون
کاه بکاه زمین آستنه اخراج وقورتمق ایچون دخی زیاده
وقتدی ملاحظه ادراک کیجه‌لرده قمرا یعنی وقتنده
کوزلری کورددی اولدیغنده مخلوقه اخراج ایدوب هوایه
سرد دیو وجهله تقصد ایدر وخزینه‌سی مملو بوده
اولوراپس حبوبات تمامیچون ایکیه بولدیکی مشاهده
اولنمشدر جناحا نعامه جناح قناد معناسنه در
ونعامه دوه قوشیدر نامه درمیانه ایدوب مطلوبنه
تشمر ساعد غیرت وتحصیله سعی ودقت ایدن کمسه حقنده
قلانه رکب جناحی نعامه دیو ایراد ایدرلر یعنی دوه قوشنک
قنادلرینه بنمش دیمکدر سرعتدن کنایه در زیرا مرغ مذکور
شتاب ایتدکده قنادلرینی اچوب هم شتاب وهم پرواز
ایدر جناح طائر غایت اضطراب ودهشته دوچار
اولان کمسه حقنده کانه علی جناح طائر یعنی قوش
قنادی اوزرنده طورمش کبیدر دیرلر ووطنندن
مفارقت ایدن کمسه حقنده رکب قلانه جناح الطیر
دیرلر وحصولی قریب اولان شئ ایچون دخی هو فی جناح
طائر دیرلرکه قربندن کنایه در جناح الطاووس
حسنی مستوفی وبا الوانه متعدده مزین ومتحلی اولان
آدم حقنده ایراد اولنور جوف العیر بر موضعک آدیدر

سلفده بنايت اوتلو وصولو معمور وآباد ايدى اولوب
صكره حوادث كردون ايله متغير وخراب ولى آب
وتاب قالمغله بين العرب بلد وحشى وقفر حقنده
ضرب مثل اولمشدر اخلى من جوف العير ديرلر
جيش الطواويس حجاج ظالم اوزرينه خروج ايدن
عبد الرحمن بن اشعثك لشكرى حقنده جيش الطواويس
اطلاقه اولندى زيرا لشكر مذكورك اكثرى تازه
ونورسته جوانلر ايدى پس بو حيثيتدن كروه حسان
وجماعت غلمانلر حقنده مثل اولوب جاء جيش الطواويس
ديو ايراد اولنور **جبن الصفرد** صفرد زبرج وزننده
ابو المليح اسميدكه طوبغار قوشى ديدكلرى جبان
قوشدر مرغ مرقوم هر شيدن ذلك حذر ايدوب
غايت اوركك اولمغله اومقوله خائف وجبان
كمسنه حقنده فلان اجبن من صفرد ديو ضرب
مثل ايدرلر **جرأة الذباب** ذباب سيكك ديمكدر نوع
مذكور اصلا خوف وخشيت ايتمكسزين ملوك وسلاطينك
بورننه وكوزننه واوسلالك اغزينه نزول ايدر
اولدقلرينه جرأت وجسارتده مثل اولمشدر
جهل الفراشه فراشه پروانه دركه آتشى طلب ايدوب
بولديغى كبى كندينى ودونه القا ايتمكله اوليله جه نفسنى
مهلكه يه القا ايدن كمسنه حقنده تهافت فلان تهافت

الفراشه

الفراشه فى الشهاب ديو ايراد ايدرلر وبو مضاده اذا جاء
اجل البعير حول البير مثليدر **جناح بعوضه** سيوري
سيكك قنادى ديمكدر واو قللقده وخفتده ضرب
مثل اولدى حديث شريفده لو كانت الدنيا تعدل
عند الله جناح بعوضة ما سقى الكافر منها شربة ماء
وارد اولمشدر يعنى دنيا الله تعالى قتنده بر سيورى سيكك
قنادى معادله ايدر اوليدى اونده كافره بر يودم
صو ايچديرمزدى ديمكدر **جاءنا بالهرشى** هرشى
ترامه وزننده عند الجحفه بر ثنيه دركه حجاج آنده
كذر ايدرلر وايكى يولى اولوب قنغيسندن سلوك
اولنورسه راست اولورلر برامرك ايكى وجهى اولوب
قنغيسى ارتكاب اولنورسه صوابه موافق اولديغى
حقنده هو كجانبى هرشى ديو ضرب مثل ايدرلر
جلدة الماء يعنى صو دريسى ديمكدر روى آب رقت
وصفادره دري يه تشبيه وغايت رقيقلى اولدينه
حقنده هو اصفى من جلدة الماء ديرلر
حضار ابن جدعان عبد الله بن جدعان قريش
قبيله سندن هاشم بن عبد مناف فرقه سنده اولوب
طعام ويريجى اولنلرك بريدر برقاچ لشكرى وار ايدى كه
پياده وسوارى اولنلر اول لشكردن تناول ايدر ايدى
حتى بركيجه صبيانك برى دودننه دوشمكله غرق اولوب

اولری بو جهتدن مثل اولوب کثیر الطعام و خلقه بسط
موائد اکرام ایدن کمسه‌لر حقنده مثل اولنمشدر
جراق الظهیره جمر آتشک کوزینه اطلاق اولنور
و ظهیره اویله وقتی معناسنه‌در مآلی اویله وقتنک
کوزلری‌در دیمکدر حرارت شدتی‌نک وقتی حقنده
القت الشمس بجراق الظهیره دیرلر یعنی آفتاب اویله
وقتنک کوزلرینی اتدی دیمکدر **جهد البلاء** فتحیله که
حضرت صلی الله علیه وسلم آندن تعوذ ایتمشدر اللهم
انی اعوذ بک من جهد البلاء بیورمشدر مراد اولان حالت
شدیده‌در که اکا مبتلا اولان کمسه مولی ترجیح ایده
یاخود فقر و فاقه ایله کثرت عیالدن عبارتدر
جهد المقل جهد تاب و طاقت معناسنه‌در و مقل
فقیرلکدن عبارتدر بعض ادبا قصیده‌سی حقنده
هی جهد المقل لا دعوی المستقل دیدی
اجع کلبک یتبعک یعنی کلبکی آچ قودکه سنک
اکه دوشوب تشنه‌یه وارمیه دیمکدر لئیم
و فرومایه‌لی دائما بر تقریبله کندیکه محتاج و مرجع ایله
یانندن ایریلوب کیتمز دیرجک یرده ضرب مثلدر
جلسة الامه امه خوف و خشیتی اولمیاندن ادمدر
محکدیه واسعه یکوندسه اصلا اتکا ایتمزسه دیدکلرینه
تلک جلسة الامه ولست بالحره دیدی یعنی اولتورمه‌در

طبیعه

طبیعه خوفی اولمیاندن آدمه کوره‌در و به آمه دکلم
دیمکدر ماافره وقتادرمی مناسب کورلدیکی خاتمه
اجلس جلسة الامه دیرلر **جلسة الخطیب**
جلسه جیمک کسریله‌در خفته ضرب مثلدر فلان عندی
اخف من جلسة الخطیب دیرلر یعنی فلان کمسه نزدمده
اولقدر خفیفدر که خطیبک جلوسندن اخفدر
دیمکدر یاخود زیارتنه کلوب خفته سلام ویردکدنه
صکره بر مقدار اوتوروب اوصانمدیه رحمه قالقوب
کیدن ادم حقنده فلانه جلسه جلسة الخطیب دینلور
اجرد من جراد اجرد بر نسنه‌لی صویلوب تعریه ایدیجی
معناسنه‌در و جراد چکرکه‌یه اطلاق اولنور
پس جراد بریوزی نبات و کیاهدن تجرید ایتدیکی دکلدر
او طغله فلانه کالجراد لا یبقی ولا یذر دیرلر بولدقلری
بیوب محو و افنا ایتمک معنالرینی اولمغین آج کوزلولر
حقنده ضرب اولنور **جهل الصبی** صبی چوجوقه
معناسنه‌در دیرلرکه الصبی صبی ولو لقی النبی
یعنی چوجوق چوجقدر و لو کان پیغمبره ملاقی
اولسون دیمکدر **جاء بضرب اصدریه** اصدرانه
تثنیه‌سیله صدغینک یعنی جبهه ایله قولاغی بینوده
طولوند تعبیرا و نیاده عضوک اشنده واقع ایکی طرفه
اطلاق اولنور زیرا ما یوسی اولان کمسنه عادتا

محل مزبورلرینی ضرب ایله دك كلور لكن امثال میدانیده
جار بضرب اصد دیه ای مكنیه عبارتیله مرسومدر
خیار بنی العباس امیر المؤمنین هارون الرشید
حقنده اطلاق ایدرلر زیرا خلیفهٔ مشار الیه ربع
مسكونی زیر ضبطنه ادخال ایلدی حتی دار الخراجه
انتقال ایدكده خزینه سنده خالص العیار التوندن دیو كلری
سكه دن یوز یكرمی ملیون ترك ایتمشدركه غیری
مجوهرات واملاك ومما لكندن معدا الهارون رحمه
جود حاتم حاتم مذكور لسان عربده كسر تا ایله
اولوب زبانه فارسیده حای معجمه وفتح تا ایله قرائت
اولنور موحیانه حاتم بن عبدالله بن سعد الطائی
وكنیه سی ابو سفانه وابو عدی اولوب زمان جاهلیتده
اسخیادن ظهور ایدن اوچ شخصك بری در جمله سنك
اشهری حاتمدر جود وسخا ایله ضرب مثل اولنمشدر
وحكایه لری تحت حصره داخل دكلدر مشهوددر
كرمنده بری بر دفعه سفرده ایكن بر طرفدن كچوب
قبر وبنده قونلمش براسیر یاننه اوغرامغله اسیر حاتمی
كوردكده استغاثه یه باشلیوب وای كریم العرب
بنی قورتار دیو رجا ونیاز ایتمكله حاتمك یاننده اسیری
قورتارمغه ایدجك برشی بولنمغله ناقه سندن نزول
واول اسیری كندی نفسیله فدا ایدوب قورتارمی قیددن
كنشی

كنشی ویرنه كیروب بوقاغولی ایاغنه طاقدیكه
اهلی كلوب آنی فدا ایتدیلر ومنقولدركه بر دفعه حاتمه
سندن زیاده كریم وسخی كمسه یی معاینه ایتدیكمی دیدیكلرنده
اوت مشاهده ایلدم شویله كه بر وقتده بر یتیم غلامك
منزلنه وارمش مسافر اولدمكه اول غلامك اون
اون كوسفندی وار ایدی فی الحال برینی ذبح وطبخ ایدوب
حضوریمه كتوردكده تناوله اغاز وبر طرفنه تلذذ ایدوب
والله بو انك پاره سی طعمه غایت خوش كلدی
دیدم غلام منزلندن بیرونه ویردی كوسفندلری
ذبح وبنم متلذذ اولدیغم طرفلرینی طبخ ایدوب احضار ایلدی
پس بن بو حالدن آگاه دكل ایدم چونكه سواد
ومتراهق اولدیغم جهته بیرونه اولدم خارج خانه ده
وافرجه قان دوكلدیكنی كوردم وبو مقدار قانك
سببی ندر دیو استفسار ایتدیكمده صاحب خانه
اولان غلامم مالك اولدیغی اغنامی ذبح ایلدی دیدیلر
بن دخی غلامه نیچون بو مقوله فعل ناسزایه اقدام
ایتدك دیو ملامت ایلدیكمده غلام سبحان الله سكا
برشی خوش كله وبن انكا مالك اولدم ده سكا تقدیم
ایتمیهیم كه حیاتده عربده سیرت قبیحه ومذمومه ایله
متصف اولمش اولورم دیدی بعده حاتم مقابله سنده
اول غلامه سن نه عنایت ایتدك دیدیلر حاتم اوچیوز

شتر ولشبوز قویوب احسان ایلدم دیرکن امدی یا حاتم
سن آنی نه کریمسن دیو کلدی حاتم بن کرمده آنک کرمنک
متابعی یوقدرکه غلام هر زمان مالک ایدی آغا احسان
ایلدی و بن مالک اولدیغم مالی بسیاردن قلیلنی اکا ویردم
دیدی **جود کعب** اضافتله یوده سخاده ضرب مثل
اولمشدر مومی الیه کعب بن مامة الایادی درکه
جواد جاهلیدر جود وعطا وکثرت سخا ایله معروفدر
جاحظ دیرکه عامه ناس حاتم طائینک جودیله ضرب
مثل ایدرلرسه ده کعبدن روایت اولنان جوده ممتثل
دکلدر زیرا کعب مومی الیه شدت سخاسندن جاننیله
تکرم ایتمشدر منقولدرکه کعب مومی الیه یاز موسمنده
سفرده بر جماعت ایله بولنوب مسیرلرنده صویه قاطع
قلدسیزین برادم وارایدی مصادفه ده کیدرکن یولی
شاشروب بر صحرایه کیرمشلر و صولری توکنوب غیتله
آز قالمغله قدح ایچنه بر قوم قطعه‌سی قیوب مصیلی
اولدقه اول قوم قطعه‌سنی ستر ایدنجه صویی بیرکوت
تقسیم ایدرلردی کعبه حصه‌سنی ویرلرکن غیرک اول
صویه کوز دیککنی کوروب بو حصه‌می غیره باغشلدم
دیوب اولکونه صوسزلقه حاتیله قالدی وهکذا اوچ
کونده بر دفعه حصه‌سنی رفیقنه باغشلیوب شدت
عطشدن هلاک اولدی اشته بو کونا کرم ایله حاتم

طائی یی کچوب جاری مجوف اولدی وایثار خصوصنده
ضرب مثل اولدی **جار ابی دواد** جار ابو دواد
کعب بن مامه در اولقدر قومشولرینه بذل اکرام ایدردیکه
کیم اکا قومشو اولورسه نفسنه وعیالنه مقتضی اولانه
اشیایی کوروب تدارک ایدردی وکندی حمایه‌سنه الوردی
واکر اول قومشونک دوه‌سی ویاخود قویونی ویاخود کوکری
هلاک اولورایسه مومی الیه ابو دواد کندی مالندن
اول قومشویه ضایع اولان شیئی ویرردی بو جهتدن
عرب آنک مجاورتیله ضرب مثل ایدوب بویله قومشولری
حقنده اجرای احسان ایدنلر کمسه‌یه فلانه کأنه جار
ابی دواد دیرلر **حلیف القعقاع** مذکور قعقاع بن شور
الذهلیدر مومی الیه کرم واحسانی اولدرجه لره بالغ
اولدیکه هر کیم یانه کلور اولورایسه وحالنده تشکی
ایدرسه قعقاع مومی الیه کندی مالندن بر مقدار تعیینه
وامورده خصوصنده شفیع ومعینه ودشمننه تخلیص
ایدوب اول کشی یاننده قالوب کیده جک اولدقده
شاکرا وحامدا کیدر ایدی منقولدرکه برکون قعقاع مومی الیه
معاویه‌یه وارد ده مجلس خلوت ایله مالامال طولوب
اوتوره جق محل بولنمدیغندن جلسانک بری اکا قیت
ویروب اوتورتدی بعده معاویه قعقاعک خطرینی
سؤال دیو بیک درهم ایله اکرام ایدوب مبلغ مذکوری

بانه كتوردكلرنده مجلسك اكنافي فسحت ويرمه ادمه اشارت
ايدوب سن انلري قصعه ايله دوير مرقومه مبلغي
قصعه ايدوب بانده تيوب اولوردي پس قمقاع قيام
ايدوب كيرو حكنده اول ادم قمقاعه امانتكي ال ديدكده
قمقاع بن سنون الموه يحن تسليم ايتمدم انجق مرامم سزي
تطيف وآنلري هبه ايتمكدر ديوب كندي اشته بو مقوله
كرم وسخاسنده بين الانام ممدوح خاص وعام اولمغله
اكرام جليس وصاحب خلق نفيس اولان ادم حقنده
ضرب اولنور **جوف حمار** امثال عربيه دندر اكفر من حمار
واخلى من جوف حمار ديرلر وحمار مرقوم عاد قومندن
برادمك اسميدر كه حمار بن مويلع در وجوفي معمور وآباد ايله
برده نك آدي در عرب زمينده آنك كبي صولو واوتلو
وميوه لو ير يوقدر بركونده حمار مذكورك اوغلري شكار
ايدرلركن اوزلرينه يلدرم دوشوب هلاك ايتمكله مرقوم كفر
ايدوب بن اوغلرمي بو وجهله تلف ايدن تكريه عبادت ايتمم
ديردك كافر اولوب وقومني دخي كفره دعوت وهركيم
اكا عتاب وتعييب ايلديسه برقمراسي قتل واعدام ايدردي
بعده حق جل وعلى حضرتلري آنده سني دخي خراب ويباب
ايدوب منعدم اولدي بعده نامعمور وعمارتدن صكره شو
حوادث كركونه ايله بي نام ونشان قلانلر حقنده
ضرب مثل اولدي **جرى الوادي فطم على القرى** ايرماق

طاشوب

طاشوب بتونه قريه لري باصدي ديمكدر شر وفسادي حدي
تجاوز ايله طاقتي طاقه اولديغي حالده ضرب اولنور
جودمعن خلفاء عباسيه نك ايكنجيسي اولان منصور
خليفه نك وزراسندن معن بن زائدة الشيباني در كه يمن
وخراسانه والي اولمغله جاه وقدري بالا اولوب
شجاعت وشهامتده رستم ثاني وجود وسماحتده
شريك حاتم طائي اولمغله بركيمسه يي جود وعطا
وكرم وسخا ايله وصف مراد ايتدكلرنده فلانده اكرم من معن
واجود من معن ديو ايراد ايدرلر منقولدر كه كثرت سخاسندن
بركون بركيمسه معنه احملني ايها الامير خطابيله بنه جك
بردابه طلب ايتمكله شخص مرقومه برناقه وبرقيسي وبر
قاطر وبراشك وبرجاريه اعطا ويوبو علاوه ماعدا
دكولي متعارض نسنه معلوميمز اولديدي آني دخي
ويردك ديدي **جزيته كيل الصاع بالصاع** يعني ايدكي
ايشه جزاء كيل بكيل يعني مجازات اولمجيه قابل اولدوغي
شيلردن اولمسه اولديدي اولمجي ايله مكافات ايتمه
اولنور ديمكدر اكرام ومرحمت ايدنه مثلي مقابله
ولوم واهانت عيبله معامله قيلدقده حك يردن
ضرب اولنور **خد ابليس** مكر وفسادي مفتاك واضلال
وافسادي اعتياد ايدنه ادم حقنده ضرب ايدرلر
جناح جبريل برشئ قيصه وبركنه آلت ويردلو

عبرت الدوانك بر ساعه شفاسنه علت اولانه
شیء حقنده ضرب ایدرلر **جن سلیمان** دینیله الادکانه
بنایه همت وکاشانه کاشی البنیانه خوشه وسم
دنیایه تحریك عده غیرت ایدن ادم حقنده ضرب
اولنور **جود الفضل** فضل ابا عمه جد خلفا عباسیه
وزراسندنه وصغرا عمه کابر بذل کرم ایله مشهود
عالم اولانه برامکه زمره سنده ابو العباس فضل بن
یحیی البرمکیدرکه وافر الجود والندی وباهر السماحه
والعطا برذات مکارم سمات ایدی بذل وکرمده ضرب
مثل اولمشدر رحمه الله تعالی **جائع کالذئب** ذئب دیشی قورد
یعنی دیشی قورد کبی آج دیمکدر پس قورد نوعنه خصوصی
دیشیری الکلابی وقت قحط جوع ایله مشهود
وساحه قناعتده دور اولیب ظفر بولدیغی صوریده
اغنام کثیره یی تلف ایتدیکندن آج کوزلو وجمع ماله
حریص وعدم قناعتنده خلقه تعدی ایدن ادم
حقنده هو جائع کالذئب دیو ضرب مثل اولنور
جبن دباج جبن قورققلق ودباج غایت جبان
ولی زهره بر رجلك اسمیدر مرقوم حسب الاقتضا
بر عسکر ایچنده بولنوب ناکاه حیواندن اورکمکی وقوع
بولدقده آتك کمی الینه الوب قرطه دهشتنده
قوسك اوزاسی قورقاق ایتمه‌رك قوروغندن کمله ملك

داعیسن

داعیسن وافراد غراشوب اغرنی وبورنی بوله مرقوم
متحیرانه قوسی خطایا قومه ایرم جبهه‌ك عرقیه الجهه
اما ناصبه‌ك نه یك اوزاسینه دیو کلام حیرت انجام
تفوه ایتدیکی منقولدر بنا علیه زیاده خوف وقتل
ایله مبتلا اولان کمسنه حقنده فلانه اجبن من دباج
دنیلمشدر **جزار غوله** شوله مذکوره عدواندن کنایه‌در
بر اوك داغوز جاریه حمضانك اسمیدر مرقومه
بر قاچ کمسه‌لرك جاریه‌سی اولیوب غایت کلفتلو
ومشقتلو بعضا منافعك مولی‌لرینه اخطار ایله
دخی اول عمل دشواری مرقومه تحمیل واظهار مشقتله
وجوده کتوردکده اولکندن اصعب بر مصلحت دیکری
اخطار ایلدکده آنی دخی ایشلمکه اجبار وهلم جرا بو وجهله
اوقاتی کذار ایتمکله سوء مجازاتده جزار سماد کبی
مثل دنصح ونیله اخرکمسه منتفع وکندوسی متضرر
اولان کمسه حقنده هوکشوله الناصحه دیو ضرب مثل
اولمشدر **جواهر الاخلاق تفضحها المعاشره** یعنی درونده
مکنون ومکتوم ومختفی اولان اخلاقه واطوار الفت
ومعاشرت ویریلیه طول مدت مواسنتله اشکار اولور
یعنی اخلاقه ناسی الفت ایله معلوم اولور دیمکدر
ضرب‌لی معلومدر **حبة القلب** درونده واحشاده بولنك
تعبیر اولنانده مضغه‌نك وسطنده اولان نقطه کبی

سیاه قانه دنور بولنی ادبا خال خدمعنبر وباخود
سویدا قلبده ساکن اولان محبوب محاسنه مظهر حقنده
کان خاله حبة القلب وکانه مقیم بنقطة القلب
دیرلر **جعلته نصب عینی** نصب منصوب مفاسنه در
یعنی بن آنی اوجمه قومدم که آندن غافل اولمیم لکن بو
بو ظاهر قولوب اصلا آندن غفل اولمام دیمکدر بومثل
بر خصوصه دقت ایدوب فراموش ایتمامك وحقنده
دقت ایدوب کورمك وخطرمدر به آنی ترك وتأخیر
اتمم دیه جك یرده ایراد اولنور
الجهل مطیة من رکبها ذل ومن صحبها ضل یعنی جهل اول
بر خیله جك طوار در که هرکیم انکا سوار اولورسه ذلیل
وبوکا رفیق اولورسه ضلیل اولور یعنی یولنی یتروب
ضایع ایدر دیمکدر ذم جهل معرضنده ضرب اولنور
جهل یضعف حجتك خیر من علم تتلف مهجتك
فتحصنی بالجهل اذا نفع کما تحصن بالعلم اذا دفع یعنی جهل که
سنك حجتکه ضعف ویدر مانند وبر جاهل اولر یعنی
بلدیکك حالده اول جهل سنك مهجتکی تلف جانکی
اعدام ایدن علمدن خیرلودر هنی نفعنی بابنه اولدنه
جهل ایله تحصن وتستر قیل نتکم تحصنه واذنه موجب
اولدیغی علم ایله امتیاز وتزینه ایله دیمکدر بومثل علمك
نافع اولمیوب بلکه حضورلرینه ارتکاب جهل احسن

واولی در دیو نصیحت بولنمده حسد یاخود عجب ایله مبتلا
اولان ذواته مسموع الکلمات حضورلرنده اظهار جهل امثل
اولی در دیه جك یرده ضرب اولنور
جواب الاحمق حمق وعتاب الاخرق حرق
یعنی احمقه جواب ویرمك حمقدن معدوددر واخرق یعنی
بی عقل وابله اولانه عتاب اتمك خرقدن معدوددر
دیمکدر بومثل احمق اولانلك غضب وسورتندن التفات
اتمیوب حلم وسکوت ایله معامله اتمك معرضنده ایراد
اولنور **جنة رعاها الخنازیر** یعنی بومحل جنت در روضه
مثابه سنده ایسه ده انجق ایچنده اوتلیان حیوانلر طکوز وخنزیر
نوعندندر دیمکدر نا اهل یره قونیلان شی حقنده ضرب
اولنور **الجهل موت الاحیا** یعنی جهل دیری اولنلرك
موتیدر یعنی هر نقدر روی زمینده یوریوب اکل وشرب
ایدرلرسه ده اولولردن معدوددر
اجلسه عندی فانکا یعنی بن آنی یانمده اوتوردیرم
ایسه ده کندیسی اولورپ طیانیری دیمکدر ثقلت
ودکاکت خصوصنده ایراد اولنور **جلساء جمشید**
ملوك پیشدادیاندن یعنی جمشید بن هوشنك نام
پادشاه ملك وسلطنته نائل استبداد واستقلال
ودائما علم وعرفان اصحابی ندما وهمنشینی اولنرایله
کذا دنوه ایام ولیال اوطغله ملوك وسلاطینه همنشینی

ومقربلری اولوب کبار واصحاب اعتبار حقنده جبار جمشید
دیو ضرب مثل اولمشدر **احمل من بدر** بدر جرم ودایره‌سی
نور ایله طولمش اولدیغی کیجه‌لک آیه دینور ودیو مرآت
صفحه‌سی لبریز انوار اولمش ماه تابانه حسن طلعت ایله
تشبیه کبیر آفاقه جلوه اولمغله بغایت خوب منظر وصاحب
جمال اولانلر کمسنه حقنده هو اجمل من البدر وانور
من البدر دیو ضرب مثل ایدرلر **جائزة ابن مدبر**
جائزه عطیه واحسان معناسنه‌در وبر متشاعر کیمسنه سیورکه
شعری سخیف وطبعی رکیک اولمغله مزایای شعوری
اولمدیغندن اشعار لطیفه‌لی استهجان وسخیفه‌لی
استحسان ایدوب شعر باعره صلات کثیره احسان
ایدردی بنا علیه ارباب استحقاقی محروم ولایقنی
محلنه اتحاف واهدا ایدن کمسنه‌لک حقنده فلان
یکیز جائزة ابن مدبر دیو ضرب مثل ایدرلر
حار بقرنی حمار قرینه قرن لفظنک تثنیه‌سیدر
معناسی حمارک بوینوزلرینی کوردی یعنی اشک
باشنده بوینوز بتوردی دیمکدر بوایسه عادتا
محال اولمغله مثل زور کذب وباطل اختراعیله
مذموم ومدخول وکلامی صدقه واستقامتدن دور
اولانه فشفشه کوی حقنده ضرب اولنور

حرف الحاء

حلف الفضول

حلف الفضول حلف حانک کسریله بعض کمسنه‌لر بیننده
منعقد اولان عهد وپیمانه دینور اصلی بودرکه قریش
دار الندوه‌یه اجتماع ومظلومه انتصار ایتملرینی معاهده
وتحالف ایدوب حضرت سرور عالم صلى الله عليه وسلم
دخی اول حلفده حاضر ایدیلر حتی لقد شهدت فی دار
عبد الله بن جدعان حلفا لو دعیت الی مثله الیوم
لاجبت بیورمشلردر یعنی عبد الله بن جدعانک
خانه‌سنده اویله بر معاهده‌یه حاضر اولدمکه اکر شمدی
اویله معاهده‌یه دعوت اولنورسم اجابت ایدوب
قبول ایدردم دیمکدر عهد وثیقه واظهار حمیه ایجون
انعقاده اهل توثیقه حقنده ایراد وکانه حلف الفضول
دیو ضرب اولنور **حمق هبنقه** حماقتله ضرب مثل
اولنان یزید بن ثروانک لقبیدر کنیه‌سی ابو الودعات ایدی
نتکم حرف الباده ذکر اولنشدر منقولدرکه مرقوم بر کونه
دوه‌سنی غایب ایدوب چارشویه چیقوب هرکیم بنم
دوه‌می بولور ایسه آنک اولسون دیو ندا ایتمکله بلدیکی
کمسه‌لرک بری ای هبنقه چونکه بولنه‌دی نیچونه
دوه‌یی ارایورسن دیدکده فاین حلاوة الوجدان
دیو جواب ویردی یعنی ضایع اولان شئی بولمانک
لذتی نره‌ده قالور دیمکدر ومنقولدرکه مرقوم کندی
قیونلرینی کودر ایکن سمزلرینی اوتلادوب ولاغرلرینی

بر میوب مرعاوده طرد ایدردی بو خصوصده سؤال
اولندقده حق جل وعلی حضرتلرینك بوزدیغنی بن اصلاح
ایدرم دیدی بو حیثیتلردن حمقیله ضرب مثل اولنور
حلم الیقظان یقظانك نائمك ضدی اولدیغی اویانق
معناسنه در یعنی حلم نوم و رؤیایه مخصوص اولمغله
خارجده وجودی اولمیدرنده قوه واهمه میخیلده مشهود
اولونر اوهام باطله و خیالات عاطله حقنده ایراد اولنمشدر
حکایة ابی دیونه مذکور ابو دیونه ذبح طائفه سندن
اولوب هر اشتدیکی صدا وهر کوردیکی هیئتی تقلید ومحاکاة
ایدوب دواب وبهایم وطیورك اصواتنی بانغوکی تقلید
وانلرکبی ایراد صدا ایدردیکه اصلا فرقنه وارلمز ایدی
وخصوص مذکور ایله بین الخلق شهرت شعار اولمغله بوکونا
کثیر المشابهه وهر طورده کیرمکه مقتدر اولانلر کمسنه حقنده
ضرب مثل اولمشدر **حلوبة الملحیة** حلب سود صاغوجه
وحلوه صاغدقلری نسنه در استعارت طریقیله مال
غنیمته وخراج حقنده ضرب مثل اولنور درت حلوبه
الملحیة دیرلر یعنی ملحیه صاغدقلری ایلك سود
دیردی دیمکدر وکذلك ایرادی کثیر اولانلر کمسنه حقنده
درت حلوبه فلانه درلر **حاجة ابی الهذیل** افساده بشقه
ادمه احتیاجه برشی خصوصنده الحاح طلبه ایدوب دیالمسنده
الحاح ایتدیکی غرضك ضدینی اضمار ایدوب سببه مبنی

اول طلب

اول طلب ایتدیکی شیك حصول ومماتی راغب اولور ادم
حقنده ایراد ایدرلر بونك اصلی بودرکه بصره نك شیخی
اولونر ابو الهذیل العلاف فقر وفاقه یه مبتلا اولوب سهل
بن هارونه واروب حسن بن سهله برشفاعتنامه اصدار
ایدکر مضایقه دن خلاصمه اعانت ایت دیو نیاز ایتمکله
سهل برمکتوب تحریر وختم ایدوب ابو الهذیله ویردی
اولدخی حسن بن سهله ایصال وحسن مهرینی فك
وقرائت ایتدکده غضب خنده ایتمکله ابو الهذیل حقنده سندن
سؤال حسن دخی مکتوبی الاتت الرکم ایجنده بو
ابیاتك یازلدیغنی کوردی **ابیات مذکوره لر**

ان الضمیر اذا سألتك حاجة لابی الهذیل خلاف ما ابدی
فامنحه روح البأس ثم امدد له حبل الرجا بمخلف الوعد
حتی اذا طالت شقاوة جده وعنایه فاجبه بالرد
وان استطعت له المضرة فاجتهد فیما یضر بابلغ الجهد

مآل ابیات معلومك اولسونکه ابو الهذیل حقنده سندن
رجاده اولدیغم خصوصده دیدیم خلافنده در ایمدی
یأسی داخلنه مزلوری منع وخلاف وعد ایله نیاز
ریسماننی اطاله ایله تاکه شقاوت ورحمتی درجه
نهایته بالغ اولدقده قطعی رد ایله جواب ور واکر
ابو الهذیله ضررده قادر ایسك اجرا ایتمکده سعی
وجهد ایله دیمکدر ابو الهذیل مکتوبه واقف وحیران

اولدقده حسبه‌یه سهل یا ابا الهذیل غمناك اولمه كه سهل
مقتضای طبعی اوزره خیانتی اجرا ایلمیه‌یم مقتضای
سیرتم سخا كرم ایتمكدر دیو جواب احسانه قرار ایلدی
بعده ابو الهذیل سهل بن هارونی مؤاخذه و عتاب
ایلدكده سهل خنده ایدوب یا ابا الهذیل قنی سنك
فهم و دانشك كورمدكمی كه مكتوبمده ددوكم الحلوا ایدیكه
خلافیدر دیو تحریر ایلدم اگر دروغم سكا خبر اولماسه ایدی
الضمیر خلاف ما ابدی بلتیی تحریر ایلمزدم دیو مغالطه
ایلدیكه سهلك بلاغتنده معدوددر
حسن یوسف شعراء عرب و عجم حضرت یوسف
على نبینا و علیه الصلاة و السلامك حسنله ایراد تشبیه
و ضرب مثل اولنمشدر كه حدیث شریفده حضرت یوسف
علیه السلامه حسن و جمالك یاریسی ویریلوب
نصف دیكری سائر خلق اراسنده توزیع اولندی
دیو وارد اولمشدر **حب الغمام** بولوت دانه‌سی دیمكدر كه
موسم صیفده سحابدن دانه دانه یغان بوز پارچه
لرینه دینور صفوت و لطافت و حسن صفاده كوزل
دیشه و اسنانه حقنده ایراد و هو یضحك عن حب
الغمام دیرلر **حوت یونس** حوت بالغه الحلاقه اولنور
نهم یعنی كثیر الاكل و شهوتی مفرط اولوب اغزی
دائما مشغول و طعام و ابتلاعه كثیر الوكله دیو تمه ده

ماهی

ماهی الحوصله اولنلر كمسنه حقنده بطریق التشبیه ایراد
اولنور **حمار عزیر** بو مثل بر قاچ یرده ایراد اولنوردی
منكوب اولنلر ادم محنتزده خلاص و تجدد تنفس ایتدیكی
حالده ایراد اولنور تنكیم حضرت عزیرك اشكی یوز سنه‌دنبه
صكره دیری اولمشدر **حربة ابی یحیی** حربه مزراقدن
و سونكیدن عبارتدر و ابو یحیی عزرائیل علیه السلامك
كونیه‌سیدر حربة ابی یحیی مقدمات موت حقنده ایراد
ایدرلر كه انسانه بر علیل مرضی مشتد اولدقده اصابت حربه
ابی یحیی دیرلر **حلم احنف** حلم حالك كریده انسانده
اولمیه یواشلغه دینور جاحظ دیركه اشعار و امثالده هو
لقمانه و لقیم بن لقمانه و قیس بن عاصم و معاویه بن ابی سفیان
دیولنلردن بشقه كمسه‌لر حلم ایله وصف اولنمسه ایلرده
احنف بن قیس حقنده وصف مذكور شهرت و على
الدوام نامنه مضافیت و مداومت اولدیغی قدر كمسه
وقوع بولمامشدر حلیم و كریم و محمود الشیم اولدقده كمسه
حقنده فلانه احلم من احنف دیو ایراد ایدرلر عبد الملك
بن عمیردن منقولدر كه مومی الیه احنف حلم و كمال عقل
ذروتنه شول درجه‌یه واصل اولدیكه زمانی صدری
ایتدیكی آنده بوزینك اسبه سواد اولمسه دلاورلر تجمع
و فرمانبری اولدرنه طورلردی و حلم و صبری شول رتبه‌یه
واصل اولمشیدیكه بر كمسه نزدنده اولوروب صحبت ایدر ایكن

اوغلی مقتولاً وعمی زاده‌سنی قید وبند ایله مجلسنه ادخال ایدنك
عم زاده‌ك اوغلکی قتل ایلدی دیدکلرنده احنف کلامنی
قطع ایتمیوب وحلوتنی بوزمیوب ندماسنه نقل ایدیکی
کلام سیرندن انجام اولدقده کندی اولادلرینك برینه ای
فرزند عم زاده‌مزی اطلاق وبرادریکی دفن ایلیوب والده‌سنه
یوز ناقه ویرك که اول یرده غریبه‌در شاید ناقلر ایله
متسلیه اوله دیدی. **حبل الجواد** قومشولره ای واوغلی
دیمکدر حفظ وحمایه وعهد وپیمانه وذمّته وامانه
اطلاق اولنور ایکی کمسه بینهما ده اتفاق واتحاده ربط
وانفکاك یوق اولدقده انعقد بینهما حبل الجواد دیو ایراد
اولنور. **حرة بنی سلیم** حرّه حانك فتحیله شول قره طاشلو
ارضه دینور که طاشلری آتشده یانمش صورتنده
چوریوب پاره لنمکه یوز طوتمش اوله قبائل عربك
هر برینك بر حرّهٔ مخصوصه‌سی اولوب قبیله‌سی موطننده
چادر ایله اوراده تمکن ایدرلر بنی سلیمك حرّه‌سیله
خصوصاً سیاهلقده ضرب مثل ایدرلر زیرا حرّهٔ
مذکوره عجائباتندندر وطاشی سیاه واهالیسی اولدر
بنو سلیم دخی دیکلری سیاه اولدیغندن ماعدا اول
حرّه‌ده تکون ایدن کیك وقوش وده‌وه وقورد
واسب وسائر حیوانات مقوله‌سی سیاه دکلو اولور
وطشره‌دن براکه دکلو کمسه کلوب ایچلرنده ساکن

ساکن اولور ایسه اولادی سیاه کلور جاحظ دیدیکه سیاه
داغلره زمینك مقتضاسندن اولدیغی بونوده استدلال اولنور
حبل الحی عنی فتح عینه وتشدید یا ایله شول کمسه‌یه
دینورکه ایشلك یولنی بیله میوب شاشوب قالمش اوله
مآلی عاجز ودرمانده ایچی دیمکدر مثل مذکور موجب
حیرت وکوچ وصعوبت ایله موصوف اولان شیئه مباشر
اولانلر کمسنه حقنده اشتبك فی حبل الحی دیو ضرب مثل
ایدرلر. **حکمة لقمان** هو حل علی حضارتی قرآن کریمده
ولقد آتینا لقمان الحکمة بیوردیغندن ماعدا مواعظی واوغلنه
سویلدیکی وصایالی ذکر ایدوب بر سورهٔ شریفه دخی
الکانسبت ایتمکله مومی الیك حکمتنده قدر ومقداری
بلندی وشهرتی سببیله حکمتله ضرب مثل اولشدی
نقل اولنورکه مومی الیه لقمان عبد حبشی اولوب بعد العتق
حضرت داود علیه السلامك خدمتنده مقیم کثیر الصمت
برذات ملکی الصفات ایدی عقلما قولنده نبی دخی ایدی
اوغلنه ایتدیکی وصایاسنده ای اوغل سن دنیانك آخرتنه
فروخت ایلدکه ایکیسنی قزانمش اولورسن وصاحب سودن
مجانبت ایله زیرا فنا دوست قلیچ مثابه‌سنده‌در دوتیت
ومنظرده کوزل اثر فعل واثری قبیحدر ای اوغل قارنجه
سندن عاقل اولمسون که قیشك مؤونتنی یاز موسمنده
جمع وادخار ایدر وخروس سندن فطانتلو اولمسون که

سحر وقتنده سن اولورکن اوتمکه مشغول اوله دیری
اخنك وترونى یعنی سکا اوکت دوکیور قرشینه تکا
ترسلیورسونه دیمکدر احسانه مقابلنده اساءت ایدنه کمسنه
حقنده ایراد ایدرلر **حجة الزناوقه** زندیقلرك دلیل
وحجتی دیمکدرکه جهله حجج واهیه واستدلالات باطله
حقنده هی اوهی من حجة الزنادقه دینلمشدر
حدیث خرافه خرافه بنی عذره دن بر رجلك آدیدر
آنی جن طائفه‌سی قاپمش بعده صالیویرمش قومنه
کلدکده جنلرده کوردیکی غرائب احوالی نقل ایدردی
عرب ده نفسی بی اصل اولان حکایه‌لری استماع
ایتدکلرنده هذا حدیث خرافة دیو ضرب مثل ایدرلر کذبدنه
کنایه‌دن **الحیاد یمنع الرزق** بومثل حضارالاراده کلمکدر
حلة امرء القیس برشیئ منظرده حسن وکوزل کورینوب
لکن اثری قبیح ویاخود ظاهرده انعام واکرام وباطننده
ضرر وانتقامه باعث اولان شیئ حقنده ضرب ایدرلر
اصلی بودرکه امرء القیس بن حجر الکندی پدرینی قتل
ایدنلره استنصار ومکلکنه رد اتمك ایچون قیصر رومه
عزیمت وپانه وارددده قیصر موسی الیه اکرام ومرامنه
مساعده ایدوب عسکر بیشمار ایله ارداف ومقصدینه
توجیه ایتمکله بعض حسودلر قیصره امرء القیسك
شرفدنه تخویف وتحذیر ایتمکله قیصر دخی عواقب اموره

نظر

نظر وامداد واعانت ایتدکنه پشیمان اولوب امرء القیسه
زهرلنمش برخلعت ارسال ایلدی خلعت مرقومه امرء القیسه
واردقده ملکك اکرام واعزازنی ظن ایدوب
کیدکده بدنی تقرح ایدرك هلاك اولمغله حله‌سی
مثل اولدی **حولیات زهیر** اشعار فصاحت آثار
وابیات بلاغت آیات حقنده هی من حولیات
زهیر دیو ضرب اولنور اصلی بودرکه عربك مشهور
شعراسندن زهیر نام شاعر کوزل قصیده‌لر
انشاد ایتدکده اول قصیده‌نك انشاسنده برسنه
کجه‌لیجه ابراز واظهار ایتمزدی واول مدت ظرفنده
قصیدهٔ مذکوره‌یی تنقیح وتهذیب ایدردی
حجام ساباط ساباط ماوراء النهرده بر بلده‌نك
آدیدر ومدائنه الکاسنده نوشروانه ایچون یاپلمش
برموضع آدیدر بلاسی اباد معربیدرکه بلاسی نام معمار
بنا ایتمشدر منقولدرکه اوراده بر حجام وار ایدی
بر دفعه نوشروانه اثنای سفرده حجامت ایدوب
احسانه فراوانه مظهر اولمغله فقر واحتیاجدن
بری اولدیغنه مبنی کار وکسب محنتندن فارغ اولمغله
افرغ من حجام ساباط دیو مثل اولدی وبعضیلر
دیدیکه مرقوم اوزرینه اوغرایانه عسکرده حجامت
اقتضا ایدنلره وقت عودتده ویره‌جك بر ردانقه حجامت

ایدوب و وقت اولور دیکه بر دلیکی هضمه برکمه اوغرامیوب
اولیه جه بوسه قالوردی بوشلوغه آنا سنده بطالت
تحصیله ملازم اولمغله بحوله والرمنی طشره چیقاردی
حجامت ایدردی کیدرک والرمسنک ماده حیاتی
اولان دم تمام اولمغله برکیمه فجأة فوت اولمغین
ضرب مثل اولدی حمار القصار قصار شداد
زمننده جریحیه دنود مرقومک حماری قلت اکلندن
ناشی آج قارنه ایله کونی کچوردیله ادم حقنده فلانه
اوله برکونده کچوردیکه قصارک حماری کبی احمقدر ده
صوایکر و صوصادقده بنه صوایکر دیرلر
حیرت النجم حیرت شاشقلق معناسنه‌در بونده
نجمدن مراد سبعه سیاره‌دنه زحل و مشتری
و مریخ و زهره و عطارددر بونلر حرکت معتاده
لرنده ماعدا شاشقلق ایله نقطه حرکتری
اولمغله مقادیره خمسه متحیره اطلاق اولنری
بو مقوله حرکات نامنظمه برکمسه‌دن صدور ایتدیکی
وقت وقعه به حیرة النجم واحد حیرة النجم دیو ایراد
ایدرلر حرص النباش نبش نونک فتحی وبانک
سکونیله مستور نسنه‌لری اظهار ایتمک معناسنه‌در
بو وصف ایله موصوف اولانه که دائما حرصی
یوقیه الحفله بر شیئه هوسی ایدوب طلبنده حرصی

دمچه

دمچه اولالده که حقنده احرص من نباش دیرلر
حمق دغه دغه بنت منیع نام خاتوندر صغیره ایکه
بنی العنبر قبیله سنده تزویج و حامله اولوب زمان وضع
حملی حلول ایدوب اول خلالده نوعا اسهال دخی
اوغرامغله ولادت لوزمنی اسهال تقاضاسی ظنیله
صحرایه سرعت و بر چقوره قعود و ایکی بوری یردی
حکمنی اجرا ایلمکله هنیه دفع طبیعی ایلدم قیاسیله
قیام و حادده کلوب ضره سنه یا هنتاه هل یفتح
الجعر فاه یعنی غائط اغزنی اچارمی دیو استکناه
ایلدکده ضره‌سی دخی عاقله اولمغله ماده‌یه انتقال
ایدوب بلی اغزنی اچمقی دکل بلکه وارمنی بیله چاغرد
دیوب و قالقوب اول چقوردن چوجغی الوب
کتوردی الکامنی جماعت مزبوده‌یه نیو الجعر اطلاقه
ایدیلر و دغه مرقومه بلاهتده ضرب مثل اولدی
حمام منجاب منجاب بر خاتونک اسمیدر بصره‌ده
بی نظیر بر حمامی اولوب ارادی فرادالیه و مدخل
الکاثر واعبانه اولوب و طیبه نام دیکر بر خاتونه
دخی حمامی اولوب منجاب حمامی الکاکسی و برمکله
شعرادن بری طیبه به اکرته ظلفی سنک حمامنه
تحویل ایدیسیم لکانه و برسغنی دوکوده طیبه نک
درهم و یرمکی و عذتمه اولمغله شعر مرقوم طیبه‌نک

حمهنی مرح ومدحی سبیله خلوه طیبه حمامنه انتقال
ومنجاب حمامندن بوزهور مدیله طیبه شعره بك درهم
اعطا وحمام منجاب اولدی بعد الاقبال وذل بعد العز
اولانه موارده ضرب مثل اولدی **حبل الورید**
ورید بوینده ایکی طرفده بر ورید انسانه عضلات اولدقده
سوالك کبی منتفخ اولور بو تکله قربیت ونقیضه
شیده ضرب مثل ایدوب اقرب الیه من حبل الورید
درلر **حنین الابل** لا افعل ذلك ما حنت الابل
درلر وحنین انینه وزقوه شوقه وآرزو معناسنده
اناتك ولدینه اولانه شوقه وارزوسی کبی زیرا ناقه
شارف یعنی مسنه اولانه ناقه اوغلونه وافر شوقه
وارزوسی واردر بر فعلی اصلا اشلمامك ونر شیئه
مطلقا التفات اتمامك ماده لرنده ایراد ایدرلر
حمار ابی الهذیل ابی نامرونشانه وناممیز شیء ایکه
ربونك ذات اول شیء محل اعتماده راغوب آنك
انجون کبار وذوات ذوی الاعتبار حضورنده یك
وشفاعتکی شیدی ایراد اولنان مواد حقنده ضرب
ایدرلر اصلی بودرکه برکون ابی الهذیل العلاف معتمد خلیفه ك
زیادته وادوب طعام دخی حضر ایتمکله مامون خلیفه
ابی الهذیلی باریجه طعام اتمیجون سفره یه دعوت
اتمکله ابی الهذیل یا امیر المؤمنین حموه حتی علا حزاله

حمه اولی

حمه اولهنی شیلده حجاب ایدمش بنم غلامم وحمارم
قیوده دودیدی مامون صدقت یا ابی الهذیل
دیوب قوجیلی احضار وابو الهذیلك غلامنی وحمارنی
اطعام واکرام اتمیجون سپارشه ایلدی
حماری العبادی عبادی بر دجلك اسمیدر ایکی
اشکی وار ایدی ایکیسیده دراثت وفتالقده بر قرارده
ایدیلر که بربرندن فرقی یوغیدی بعضه احبابی مقدم
عبادی یه سنك حمارك قنغیسیدر دیو کلدوقده ذا
ثم ذا دیر ایدی ایکی شیء فتالقده ودرائتده بر قرارده
اولدقلری حالده حقلرنده ایراد ایدرلر
حمار الحوائج مبتذل دنی شأنه دنی مقدار اولانه
کمسنه حقنده کانه حمار الحوائج درلر وامثال
عامه دن فلان قواد القریه وحمل السقایه وکلب الحمام
وحمار الحوائج دیو مبتذل اولانه کمسنه حقنده
ضرب مثل ایدرلر که اشکذارلوه ادعایله کندی مصلح
وحوائجنی ترك ایدوب بیهوده یره دائما خلقك
یوکنی اودرسنه المقه ایلك اشنك اوسته سی
کندی اشنك حسنی تقصیر اولناله احموه نابکاره
اطلاق اولنور **حمار طیاب** بر سقانك اسمیدر
آنك عتیق بر حماری وار ایدی غایت اوره وضعیف
دنی درمانده ایدی انکله مدت مدیده ده اکتساب

وامشرزاده ایدر ایدی ابوعلالة المخزومی نام شاعر دائما
شعرنده بو حمارك ضعف ولی درماندلغنی ذکر
وحالنیچون تأسف ایدردی نقل ایدرلرکه طیابك
حماری مردار اولدقده طیاب دخی بری کوننده صکره
وفات وابوعلاله دخی طیابدن صکره بری کون
یشایوب مرحوم اولوب اتفاقات غریبه دندر انجق
حمارطیاب بغلة ابی دلامه کبی اولوب وضعیف
ولی درمانده اولان حیواناتك حقنده ضرب مثل ایدرلر
حالب التیس حلب صاغمق وحالب صاغیجی
وتیس تکه دیننده آهونك دکنك وسائر کچینك
ارککنه دینورکه تکه تعبیر ایدرلر ناممکن اولانی شی
حقنده فلانه کحالب التیس دیو ضرب مثل ایدرلر
یعنی تکه نك صاغیجیسی کبی دیمکدر منقطع الرجا
دیمکدن عبارتدر کرزك ایولك وکرك کونولك حقنده
ایراد اولنور **حمق جهیزه** جهیزه فی الاصل قورد
دیشیسیدر ونشقه بر اوغوز خاتونك آدیدرکه
شبیب خارجینك والدهسیدر سبایاده اولمغله
شبیبك پدری اشترا واستفراش ایدوب شبیبه
حامله اولدی رحمنده حرکته باشلدقده نه اولدیغنی
ادراك ایدهمامکله اقربالرینه قارنمده برنسنه حرکت
ایدیور قارنمی دلمك استیور دیو شکایت ایدردی

بوجهته

بو جهتله جیلرنده احمق من جهیزه مثل اولدی یاخود
جهیزهء مذکورهدن مراد دیشی قورددر زیرا کندی
یاوروسنی ترك ایدوب صرتلونك یاوروسنی امزرر انکیچون
یادر دیو صرتلانك صید اولندقده یاورسنه قورد کفیل اولور
دیو مبالغه ایدرلر بونی حمقه نسبت ایدوب اولادینی
ترك وغیرینك یاورولرینی امزردیکنه ضرب مثل اولدی
حرص الکلب عرب حریص اولان کمسه حقنده فلانه
احرص من کلب علی جیفة یعنی فلان کمسه کوپك نوعی
لاشهیه ایتدیکی حرصدن زیاده حریصدر دیمکدر
حمق جحی جحی عربك نصرالدین خواجه سیدر انده غریب
وعجیب نقرهلر نقل ایدرلر ازجمله برکیجه جفت سوررکی
برتارلادن اوتلر ایدرکن برکمسه سؤال ایلدکده جحی دیدیکی
کیجه هفته بوتارلانك ایچنه برمقدار آقچه دفن ایتمشیدم
انلری ارایورم دیدی اول کمسه آیا هیچ برنشانه وضع
ایتمدکمی دیدکده اوت اولکونده اوزرنده بر قطعه بلوط
وار ایدی نشانه قلمشیدم شمدی اول سحابهیی
کورمیورم دیدی کذلك برکونده یولده کیدرکن
برقاچ صوصغنه تصادف ایدوب الرنده برطوغانه
لاشهسنی اشاغی یوقاری آتوب اوینادقلرینی
کوردکده اول مرغك لاشهسنك اشتراسنه طالب
اولوب بونی بکا بردرهمه صتارمیسکز دیدکده مزبورنه

دضاداده وحجابه بيع ايتدكرنده صكره اى حجا سه جبقه
مبنه ايله نه ايدم جكسه زيرا بو بر باده ايتمز بو سنك
ايتديكك محض حماقتدر ديدكلرنده اى احمقلر يا بودرى
اولمسه اوليدى اللى التونه بيله ويرمزلر ديو جواب ويردى
بو منقولدركه زلك بركيجه يدرنك جاده لرندن برينه
واروب جاديه لى اوقشامغه باشلدقده جاديه
اوياتوب كيمدر ديو سؤال ايتدكده حجا سه بنم بابام
دمكله كندنى اخفا مرامنده اكمه تعريف واشكار
ايلدى **حراسة الكلب** حفظ وحراست معناسنه در
كوپكك حفظ وحراستيله ضرب مثل ايدرلر متنبه اولان
آدمكه بكلندن دائما متيقظ وحتى نه يالكزجه طوروب
كمسه بى يانه اوغراتميانه آدم حقنده ايراد اولنور
حمق الضبع بو مثلك شرحى خا حرفنده خامرى
ضباع مثلنده شرح اولنمشدر **حرص الخنزير**
خنزيرك حرص وقبحله وشكار جيره شدت هجوميله
ضرب مثل ايدوب احرص من خنزير ديرلر ابن المقفع
ديردكه هر شيئك كوزل واحسنى آلدم حرص خنزيردر
حرصنى وكليدن اصحابنه ايتديكى نصيحتنى آلدم ديرى
حكاية القرد قرد كسر قاف ايله ميمونه ديدكلرى
جانوردر وحكاية تشبيه در جاحظ ديركه ميمون
كبى انسانه مشابه حيوان كورمدم كرك كوزلرنده

دكرك

وكرك كوزلرى سنده وحركتنده وسائره تقليدنده داللرى
ورمقلرى واكل وشربنده حاصلى هر شيده مشابه
ومحاكيدر ابو الحسن بن علي العزيز ديركه جالينوسدن آدم
اولانر حكما علم تشريحى بلميوب انسانى الوب تفكيك
اعضاسنه جسارت ايدمزلر دى لكن ميمونى
اوكره نوب ميمونى تشريح ايدرلردى تا جالينوسى
ايامنده كثرت قتل سببيله بعضه اولولرك كودرلرى
احوب مسائل تشريحيه يى تعلم ايتمشلر ايدى ديرى
چونكه ميمون هر كوردكى شيئ تقليد ايدوب حكايت
ايدر اولمغله بويله هر شيئ محاكاة ايدنه آدم حقنده
ضرب اولنوب احكى من قرد ديرلر

حلب الدهر اشطره اذا جربه خيره وشره

شطر بونده ناقه نك وسائر مواشينك ايكى
ممه سى صاغوب ايكى اخر ممه سنى ترك ايلمك معناسنه در
جمعى اشطردر يعنى دهرك خير وشرينى تجربه ايلمش
تقلبات كونيه يه اوغرامش كرم وسرد كشيده ذنك
وبد حشده نمه دمكدر
حية الوادى دره يلانى معناسنه ديدر بوك
يلانلر بردره ده تمكن ايتدكلرى حالده اول دره يه
كمسه تقرب ايتمكه جسارت ايدمدكلرنده منيع الجناب
اولوب استديكى كبى حركت ايدوب اصلا كمسه دن

خوف ایتمیانه واوزرینه وارلمیانه ادم حقنده ایراد
وهو امنع من حیة الوادی دیرلر

حلك الغراب قارغه در وحلك سیاهلق معناسنه در
مرغ مذکور غایت سیاه دنك اولمغله سیاه اولان شیء
حقنده ایراد ایدرلر **حمام الحرم** امن وصیانتده
ضرب مثل ایدرلر ظباء مکه کبی نتکم حرف الظاده
ذکر اولندی حقلرده امثال عربیه هو آمن من حمام مکه
دیرلر یعنی مکهٔ مکرمه نك کوکرجنلرندن مأمون ومصوندر
دیمکدر **حسن الطاووس** یعنی طاوسك کوزللکی
دیمکدر مرغ مذکور غایت زینتلو ورنکارنك تویلرایله
آراسته اولوب بغایت خوب منظر اولمغله زینت وجماله
واصل ومراتب لطافته نائل شیلر حقنده ضرب مثل
اولدی **حلم العصفور** حلم اناة وعقل معناسنه در
جمعی احلام کلور وعصفور دنبور دنیلان سرچه
قوشنه دینور حسان بن ثابت رضی الله تعالی عنه
کفار قریش حقنده جسم البغال واحلام العصافیر
دیو وصف بیوردی یعنی اندرده قاطرلرك کوده سی
وسرچه قوشنك عقللری وار در ذم معرضنده
سوء تدبیر وعقلی قصیر اولان ادم حقنده ایراد ایدرلر
حزم القرلی قرلی برجنس قوشدر که مارماهی
قوشی کبی بالق صید ایدر بغایت حزم وحذر صاحبی

الوشنور

برقوشدر هوا یوزنده کوزینك بری دائما صو یوزنده کی
بالغه وبریسی حذر واحتیاط طرفنه بوقاردویه بقاردر لوکه
هوا وجهدن بری کندینه قصد ایتمیه اکابناء احتیاط
وحزم خصوصنده ضرب مثل اولوب کمن احزم من القرلی
ان رأی خیرا تدلی وان رأی شرا تولی دیرلر یعنی قرلی دیدکلری
قوش کبی حذر واحتیاط اوزره اولکه برخیرلو شی
کورسه نزول ایدر وبرشرلو شی کورسه یوزینی دوندرر
قرار ایدر دیمکدر وبعضیلر دیرکه قرلی بر دجلك
اسمیدر وهر ضیافته کیدر بولدره وارد کیه کیردی
موجب برشبه در چار اولور همان اول یولی ترك
ایدوب نشئه بولدن کیدر طفیلیلک خصوصنده
اطمع من القرلی دیرلر **حلبة الادهم**
حلبه حانك کریه دوزکونه دیرایه یه دینور حلی
معناسنه وحلقت وصورت وصفت معنالرینه مستعملدر
افاضل واماثل حقنده دهر دیتلو اولان عمومی شیلر
حقنده ضرب ایدرلر **حیة الارض** یعنی وعصی
وقلل جبالده تمتع ایدوب کندوسی ایصال ضرر وضاد
دکندینه توصل اولنمیانه ادم حقنده ضرب ایدلب
سلانه نسبه وفلان حیة الارض دیرلر
الحمی اضرعتنی اضراع ذلیل وحقیر ایتمك یعنی
یعنی حمه بنی ادکویه محتاج ونا چار ایلدی دیمکدر

لدى الاحتياج تذلل والتشام دتنده ضرب اولنور
حصن تيما تيما شام وحجاز بيننده بر قلعه نك آديدر
غايت حصانتلو اولمغله عرب بيننده اعز من الابلق
وامنع من حصن تيما ديرلر ابلق بو حصن تيماده
نقل اولنور كه حضرت سليمان على نبينا وعليه السلام
حصن مرقومى طاش وكرج ايله بنا اتمش اولديغندن
بياض وسياه ايله قاريشق اولمغله ابلق تسميه اولنمشدر
حمى خيبر مدينه منوره قربنده بر محلك اديدر كه
كثرت حما ايله مشهور اولمغله بويله وخيم وكثير الامراض
محل حقنده ضرب مثل اولور
حجر المغناطيس مقناطيس ميمك كسريله بر طاشه
دنور كه بالخاصه دمورى جذب ايدر بو كونا جاذبلو
وقلوب خلقه محبت ايله كندينه ميل ايتديرن آدم
حقنده ضرب ايدرلر حسك السعدان سعدان
دنده بر نوع اوتدر صيغيركه دده مرعالرك افضليدر
دمور دكنه شبيه دكنلى واقلغى آنك اكثر دورقى
انزن اكلى اولور وحسك فتحتيله دمور دكنى ديدكلرى
نباته دنور خشونتده وكوج اولهنى شى حقنده هو
كحسك السعدان ديرلر حلة الاسد كوزلكيچه
وصفالو وراحتلو اولهنى اوقات وازمنه لر حقنده
ايراد اولنور حبة الخزانه ذنيتدن عبارتدر خزانه

غراب

غراب دكتاب ذرنده سنى نسيجه وسطره يه دنور
سبزه دخلوا مصوله سى حقنده ايراد ايدرلر يعنى سبزه
سطره نك ذينتدر ديمكدر حسك من شر سماعه
يعنى شر ومكر وهدن اسماعى ايله اكتفا ايله يعنى
شرك دوقمنه حاجت كركمز حرك لها حوارها تحن
حوار ناقه نك دلديدر يعنى محبوب ومطلوب اولان
اشيانك تحريك ايله كه حنانت ايدر اصلى معاويه
ابى سفيانه محاربه صفينه ايكن تحريك همتنى
استدكده عمرو بن العاص بو مثلى ايراد ايدوب وحضرت
عثمان رضى الله تعالى عنهك شهادتى اثناسنده
جسد شريفلرنده بولنمش اولهنى كوملكنى اخراج
واهل شامه كوستردكده جمله سى بكايه باشليوب
محاربه يه تصدى ايتديلر مضرب مثل معلومدر
حلبت صرام صرام غراب دنده نفيرندن صكره
ممه ده قلان سوده دنور كه لدى الاحتياج با الضرور
اولدرقده صاغيلور ونفيرز حيوان ضعيف اولديغنده
كونه آشورى صاغلمغه دنور بو مثل عذر وبلانه
نهايته بالغ اولدى ديه جك يرده ضرب اولنور
الحرب بينهم سجال سينك فتحيله بونده ممه يه
وقوعه طلوى صويه دنور يعنى محاربه ده غلبه
كاه بو طرفه وكه او طرفه اولور سجاى اولدن

مأخوذدر قوری صوحکایه اعراب بادیه نك هربرینك
بر دوتغه لری اولمغله باهنادیه صوصیکرلرینی محادیه
باهناویه ظفر وغلبه اکا تمثیل اولنمشدر

حلقة خاتم صیق وضیق اولان شیٔ حقنده ایراد
ایدرلر نقل ایدرلرکه بشار نام بر نام شاعر مشهور
برکونه ترناجه یاکلر اوتوررکن کوکلکه باشلدقده
اوتوراندرك بری ضحکندن سؤال ایلدکده بشار
اعمی اولمغله بونده محتشم ذات وادمی دیری بوقدر
دیو جواب ویردکلرنده بشار اکر هر انسانك اشتدیکنی
ویرلرایسه خلق شونده هلاك اولور واکینه اکمك
وجوجوده طوغورتمقدن قالورلر زیرا هر برادکك
ذکرینی آشك ذکرندن بیوك اولمغی وهر بر خاتونك
فرجنك خاتمدن طار اولمغی استرلر بوبله اولدقده
بر برنه نجه کیره بیلور **حاطب لیل** بیلده اوددن
طوپلیان ادم اوددن ظنیله یلانی دخی الینه کچدکده
طوته جغی مسلم اولمغله نیك وبدنی بیلمیه دك
لسانه کلانی سویلیوب کزنه ادم حقنده ضرب ایلورلر

حرقة الادب حرفه صنعت معناسنه در فلان
ادرکنه حرقة الادب دیرلر ادب ولطائف علمی
اولمیان ادم بر لطیفه یه یاخود ادب فنه دائر فقره
ابتدا ایتدکده فلان ادمه ادب صنعتی وصول بولمسه

دیمکدر

دیمکدر **حکم الصبی** بر کیمسه طلبده الحاح وباخود بی معنا
شیلری استیانه حقنده ایراد ایدوب فلان حکم حکم
الصبی علی اهله دیرلر **الحزم سوء الظن بالناس**
یعنی حزم واحتیاط اولدرکه ناسی اینا عیوب دائما
انلردن حذر وتحفظ اوزره اولور کیمسه یه حسن ظنه
اتمیه دیمکدر دخی بو معنایه طغرائی مرحوم لامیة العجم
نام قصیده سنده اعدی عدوك الی فاعاد حل
الدنیا وواحدها من یعول فی الدنیا علی رجل
هل الشمس تلجیٔ الی مجلس السوء یعنی کونشه ایسیلکی
انسانه لایق اولمیانه فنا مجلسلره کیتمسی الزام اولوردیمکدر
لایق اولمیانه منزله نزول وباخود دلخی وحقیر اولنه
ایله الفت حقنده ایراد اولنور **الحیاء من الایمان**
حضرت سرور عالم صلی الله علیه وسلمك مرویدر
زیرا حجاب ایدن کیمسنه حیاسیله معصیتدن منقطع
ومکارهدن بعید ولایق اولمیانه شیلردن مجتنب
اولور دیو معناده دخی اذا لم تستحی فاصنع ما شئت
حدیث شریفی وارد اولمشدر یعنی حجاب ایلمزسن
نه استرسن اشله کانه حجاب اتمیانه ادم استدیکنی
ایدر دیمکدر بونلرك وضع معلومدر
حلم النائم حلم رؤیه در رؤیا در سریع الانقضا
وبی دوام وبقا اولان شیٔ حقنده ایراد ایدرلر

ارسطو اسکندر یونانی یه کوردک انظر الی حلم النائم
کیف ینقضی والی سحاب الصیف کیف انجلی دیدی
یعنی کورکز اویوسه ادمک دوشی نیجه منقضی اولور
ویاز موسمنده اولان بلوت نیجه سرعتله طاغیلوب کیدر
دیمکدر دنیا وصفنده احلام نائم وظل زائل دیرلر
حمی الروح دوحه عارضه اولان دیمکدر بختیشوع
نام حکیم مأمون خلیفه یه دیرکه یا امیر المؤمنین
نقل اولانده که ایله مجالس ایتمه زیرا کتابلرده نقل
اولنمشدر دوحک سمه سیدر دیرلر کرانجانه مبغوض
القلوب اولان نقلدرکه ثقلتی حمای محرقه کبی اهل
مجلسه کلال وملال ایراث ایدر حوة طائر
قوش قصی صواریک معناسنه در بو معنادندرکه
هو الطیر قلیل وقصیر نسنه دن کنایه در بوکون
هو الطیر کبی دیوب قصه لغتنده کی سرعه سیردر
کنایه در طمعه یارق کبی حکم سلیمان حضرت سلیمان
صلوات الله علی نبینا وعلیه جنابلرینک حکم وقضاسی
یعنی فصل وحکومتده شونشنه شویله دیو قطع
وامضاسی دیمکدر زیرا جناب سلیمان علیه السلام هنوز
هنگام طفولیتده ایکن استعداد مادرزادی اولان
ذکا وفطانت وفهم وفراست وامر احترازده اصابت
دسیره دنیه غایت اولمغین پدر خلافه یرورلری حضرت

داود

داود علیه السلام امور معظمه یی بونلر ایله مشاوره
ایدرلر ایدی بو وجهله هر حکم شرعی که زیاده غایت
صواب وجهله قضا اولنمسه اول اهل ادب اکا حکم
سلیمان اطلاق ایدرلر حامل المسک یعنی
مسک طاشیجیکه دیمکدر بو مثل انیس عاقل وجلیس
صادق وکامله دینورکه صداقت صمیمه واخلاق
حسنهٔ مرضیه یه ملابس کلام دری انتظامی تکلم
ایدرکه کویا دهانندن غالیه فشانندن رایحهٔ طیبه لر
منتشر اولوب دماغ جانی معطر ایده
الحاجة تفتق الحیله احتیاج حیله پرده سنی یرتار
یعنی هیانه حیله یی میدانه چیقاروب اجرا ایدر دیمکدر
ارباب مطالب وآمال مطالبنه نائل اولمغه حرص حیله
حیله یه تشبث ایلدکده ایراد اولنور
الحبة تدور والی الرحی ترجع دانه لر دونه دونه
دکرمنه رجوع ایدر دیمکدر دکونک عاقبت کله جکی
کورکبی دکاندر ضربی قونلانیرلری محلده ضرب اولنور

حرف الخاء

خذ من جذع ما اعطاک جذع غسانه قبیله سنه
جذع بن عمرو درکه بو مثلک منشأیدر اصلی بودرکه
غسانه قبیله سی یمنده سلیح قبیله سنک امیرینه بهر سنه
ادم باشنه ایکی التونه باشنه خرجی ویررلر ایدی

ودسم مذکورك تحصیلداری امیر مزبور طرفندن سبطه
به المنذر نام بر کمسنه ایدی برکون مرقوم سبطه یه کلوب
دیو کلدکلری رسم مرقومی المغه کلدیکنه مذکور جذعك
قپوسنه کلوب طلب ایدکده جذع همان خانه سنه
کیروب قلیجنی اخذ ودر ساعت طشره یه چیقوب
برکره تیغ چالدیسه ایکی پاره ایلدی ولداشنه
خطاباً قول مزبوری ایراد ایدی بعضیلر دیرکه جذع
نام کمسنه بصره ملوك طرفنه واروب قلیجنی بر مقدار
مبالغه رهنه ایلدی صکره فك رهنه ایتمامکله ملك
مزبور اشبو قلیجکی فرج مادرکه ادخال ایت بکا بونیه لازمدر
بنم انجمی دیر دیو شتم ایلدکده جذع همان سل سیف
ایدوب مزبوری قتل وکلام مرقومی ایراد ایلدی مثل
مزبور تعجیلك جود واعطا ایلدیکی نسنه لی همان
غنیمت بیلوب المغه ترغیب موقعنده ایراد اولنور
فرص ابی السفا فرص خاتك فتحی وراتك سکونیله
تقدیر وتخمین ایلمك معناسنه در مذکور ابو السفا
بصره حاکمنه خرما اغاجلرینی تخمین ایدردی اصلا
خطا ایتمزدی کماهو تخمینده اصابتی جوق اولان
ادم حقنده ایراد اولنور خضاب الاسلام
خضاب بویادن عبارتدر قنا بویاسنه ایراد ایدرلر
خریطة شبه خریطه پاره نك کیسه سیدر

دشهر

دشهره حوشب نام ذاتدر قرا ومحدثینه کبراسنده ایدی
برکونده بیت مال مسلمینه کیروب پاره ایله طولمش بر خریطه
اخذ ایتدی پس منه غیرادنده الوب بیت مالدنه استحقاقی
ادعا ایله المغله بو مقوله ادعا ایله برشی اخذ ایدن
ادم حقنده ضرب مثل اولدی الخیل تجری علی مساویها
مساوی عیوب ونقائص معناسنه در محاسنه مقابلدر
یعنی آت قسمی هر نه قدر اوصاف عیوب صاحبی اولسه
کرم ذاتلری جری واقداملرینه حامل کی ایله اولور مثل
مزبور اصیل وکریم اولان کمسنه هر نقدر ضعف حالی
داراولسه یینه بر موجب اصالت ونجابت احتمال مؤنت
واحتمای عهد وذمت ایدر دیه جك یرده ضرب اولنور
الخضوع عند الحاجة رجولیة لدی الاقتضا تواضع وخضوع
ابا ایتمیدر دیمکدر بو کلام وقت حاجتده تواضع
وخضوعه لزومنی تحسینده ضرب اولنور خف الرافضی
خف ادك وچدك معناسنه در معتزله واهل رفض
مسح علی الخفینه قائل اولمیوب نفی ایاغ مسح
ایتمکلکلرینه الدری صیقوب مسح ایتمك ایچون
داعما خفلری کلکیسه وواسع اولمغله بی معنی واسع
دیکلو اولان شی حقنده هو اوسع من خف
الرافضی دیرلر خامر حضاجر اتاك ما تحاذر
مخامره کیزلنمك معناسنه در ومنه خامری ام عامر

بو دخی مثلدر ام عمرو دیشی صرتلانک کنیه سیدر صیادلر
جانور مذکورک دلیکنه کلوب بو کلامی دیرک دخول
وایاقلرینی بند ایدرلر اول اصلا حرکت ایلمیوب دام الجور
صرتلان بغایت احمق اولمغله بو معنایی سویلرلر یعنی
ای صرتلان سن برایله اول که حذر ایدیکک نسنه
سکا کلوری دیمکدر وحضجر دخی صرتلانک لقبیدر
خلافة ابن المعتز مدت قلیل اولان شیء حقنده ضرب
مثل ایدرلر زیرا مومی الیه خلفای عباسیه دن اولوب
مدت خلافتی بر کیجه کمش ایدی خد عذرا حدیکانه
معناسنه در وعذرا بکر قیز معناسنه در مالک
دختر عذرا ملیحه نک مجمع جمالی اولان خد و رویی
کل بولی دیمکدر برمثل معمور وآباد اوله اولان شهر
وامکنه حقنده اطلاق اولنور نتکم سابقا الزمانده
کونه حقنده ایراد اولنوردی اخلاف البغال
بغال قاطر اولهنن بغلک جمعیدر قاطرلرک خویلری
دیمکدر چونکه نوع مذکورک دایسی آت واتاسی اشک
اولمغله طبایع مختلفه دن مرکب اولدیغندن غایت فنا
وقتلو له الطباع والامزجه اولان کمسه لر حقنده ایراد
اولنور خط ابن مقله ابو علی محمد بن الحسن بن مقله در
اوچ خلیفه یه وزیر اولدیکه مقتدر بالله والقاهر بالله والراضی
بامر الله خلفالردر یازوسی غایت کوزل واعلا اولمغله

حسن خطده

حسن خطده ضرب مثل اولدی مومی الیه تقلبات
احوال ومقتضای تقلبات روزکار ایله محن ومصائبه
دوچار دوستی قطع ایله خلقه موجب اعتبار اولمشدر
ثابت ابن سنان نقل ایدرکه ابن مقله حبسده ایکن
الی قطع اولندیغی کون راضی بالله خلیفه یی یاننه
ارسال ووار وب حالندن وخطنه دن سوال ودرمقدار
تسلیه بال ویردیکمده ابن مقله اولاد وعقبندن سؤال
ایدوب نجاة وخلاصی بولدیغنی افاده ایتدیکمده جزع
وفزاعی برمقدار سکونه بولدیرم نفسیه والی بحوم
کسر وبکا ایدوب بر دسته که بونجه خلیفه لره
خدمت واوچ دفعه مصحف شریفی یازمش ایکن قطع
اولنسون دیسه بکا حالا تسلیه ویریب شدت اجرینی
بوطسه نیما بعد ذره حه منتظر اول دیو ریوزی دیرکه
بن اوف سکا اصابت ایدن محنت وشدت حالا
زیاده اولمشدر بعد ازین لطف حق مأمولدر دیدکمده
ابن مقله خیر بوقی سویلمه زیرا محنت بکا تشبث ایتمشدر
بنی تلف ایصال ایدنجه دکین حالدن حاله نقل ایدر
هلاک ایتمکسزین بنوک انفصال ایتمز حمی الربع
کبی زیرا حمای مذکوره صاحبنی قبره توصیل ایتمدن
مفارقت ایتمز دیرلرکه اذا مات بعضک فابک
بعضا فبعض الشیء من بعضه قریب یعنی اکر سنک

اجزاء بدنه نك بعضى موت ايدرسه همانده بعضه مانع :
ويكا ايله زيرا برشينك بعضى ديكر بعضنه قريبدر :
ديرى واقعا سوزى ظهور ايدوب اول زمانده نقل :
وزياده شرتلو زمانه وضع وبعده دلينى دخى قطع
ايدوب حبس مدتدن صكره اسوء حال ايله مرحوم
اولدى نقل ايدرلركه صاغ الى قطع اولنور قرنفكه صول
اليله دخى يازديرار ايدى وعمرنده اوج خليفه يه خدمت
واوج كره سفر ايدوب قبرندن دخى اوج دفعه نقل
واخراج اولنمشدر **خضراء الدمن** ومنه ذالك
كسريله خانه يه قريب موضعه اطلاق اولنور كه خانه نك
سپورنتى مقوله سى فضلاتى القا اولنور كه سپورنتيلك
معناسنه در وخضرا تر وتازه اولان بقوله ونباتاته
دينور مالى سپورنتى سبزه سى ديمكدر زبانيه ده اياكم
وخضراء الدمن حديثنده خضراء الدمن سپورنتيلك
چيچكى ديمكدر فرومايه نسلدن نشأت ايتمش كوزل
عورتدن كنايه دركه تحذير بيورلمشدر حضرت صلى الله عليه
وسلم جوامع كلمدندر بوحديث شريفله مخاطب ومشرف
اولان ذوات نه برى وماذاك يا رسول الله ديدكده هم
المرأة الحسناء في منبت السوء ديو جواب بيوردبلر
خبط عشوى خبط كيجه وقتى يوللو ويولسز كوركوشى
كبى كورلمدن نه يره كلورسه باصه رق يوريوب كيتمك
معناسنه در

معناسنه در عشواء حمراء وزننده اعشى مؤنثيدركه
كوزلرى كورميوب دومانلى اولان شول ناقه يه دينوركه
اوكنده اولان نسنه لرى كورمامكله كورلمه دن اورك
اياقلريله اورايه بورايه باصوب چالدرقه يورر اوله
عرب خبط خبط عشوى يعنى بصيرتسز عشوا كبى
اوزدنه بمنه ديمكدر برامرى تحقيقه وكركى كبى تحرى
ايتميوب هرشينك فعلنه جرأت ايدن ادم حقنده
ايراد ايدرلر **خيلاء الخيل** كبر وتنزاد معناسنه در
خلقه نه ايچون كبر ايتدكنى بيلميوب فقط كندينى بيوك
كورن ادم حقنده ايراد ونه خيلاء الخيل ديرلر ادنانك
برى قاطره بمنه بركمسنه يه بوسنك تبديكلرى حيوانه
اسبانك خيلاسندن دون وحمار ذلتندن بالا وخير
الامور اوسطها ديدى **خمر الشيطانه** دنيايه
مجبور وحبله مبتلا اولوب ذوق وسرور ايله مشغول
قلان ادم حقنده اسكره خمر الشيطانه ديرلر زيرا
اشبو تركيب اضافيده مرام دنيانك ذوق وسروريدر
خامى الخطاف خطاف شداد وزننده براسبك
آديدر باهله ده نفسندن برادمك ايدى بوصه
ملوك اسب مرقومى قصراغه حمل ايتديرمك ايچون
صاحبندن استركن صاحبى اسبك خيارى حقارتيله
ملكدن خوفا تميوب بوكيفيته جسارت ايتمكله

جرأتله ضرب مثل ایدرلر **خرقاء وجدت صوفا**
صوف صارك خمیله بوکه دینور یعنی اوغوز قاری
بولدی بولدی الزن بوکه دار عمل کلمیانه عودت
البته یوکی بولورقره بی بهره لکنده تباه ایدر حکنده ناشی
شول مزبور برماله اصابت ایدوب اداده سی بیجا مکله
تلف وتباه ایدن کمسنه حقنده ایراد ایدرلر
خاصی العیر خاصی خایه لری چیقاراله ادمه دینور
وعیر عیر وزننده مطلقا اشکه دینور حمار کبی بعده
حمار وحشیده استعمالی غالب اولدی چونکه اشکلرک
خایه لری چیقاراله ادم الری خایه لره طوقونور یعنی
حیله کلورکه حجاب اتمکله برکمسه حجابی موجب
برشی اشلیوب استحیا ایدرک کلدکده فلان جار
کخاصی العیر دیرلر **خاصی الاسد** امر عظیمه تقدم
وجرأت ایدوب الینی اول شئه اطاله ایدن ادم
حقنده ضرب ایدرلر **ختل الذئب** ختل مخادعه
وحیله دینه عبارتدر قورد قسمی شکار ایدجك
نسنه کیزلنوب حیله ومخادعه اتمکله ذو الحیل
ومخادع اولدیغی کمسه حقنده اختل من ذئب دیو
ضرب مثل اولنور **خصلتا الضبع** ضبع صرتلاندر
مکروه اولدرده ایکی شئ که برینده فرقی اولمیوب
فنالقده یکسان واختیارده عبرسایان اولان شئلر
حقنده

حقنده وهما کخصلتا الضبع دیو ضرب مثل ایدرلر
اصلی بودرکه عرب دیرلرکه برصرتلان بردلکو ایله
مصاحبت اتمکله دلکو صرتلانه ای ام عامر سکا
عنایت ایله دیوکه صرتلان سنی ایکی شئ بیننده مخیر
قیلادرم بکندیکنی سویله آنی اجرا ایدرم دیدی بوصورتده
قلبود دلکو اول ایکی شئ ندر دیدی صرتلان یاسنی
قتل ایدرم ویاخود اکل ایدرم دیدکده دلکو حیله یه
صاپوب یاسنی نکاح ایدیکم خاطریکه کلمازمی دیدکده
همان صرتلان جماع قضیه سنی اشتدیکی کبی نه وقت
دلوب اغزی شهوتله آچدقده دلکو صیریلوب
فرار ایتدی اشته صرتلانک دلکویه تخییر ایلدیکی
ایکی شئ بونلر ایمیش **خشونة القنفذ** قنفذ
کرپی دیو غایت قتی ونوکی اولمیانه شئ حقنده ایراد
ایدرلر **خبث العقرب** ایولیک دکتوبلیوب جمله یه
ضرر ویرن کمسه حقنده اخبث من العقرب دیرلر حدیث
شریفده لعن الله العقرب ما اخبثها تلسع المؤمن
والکافر والنبی والذمی بیورلمشدر **خطباء الطیر**
ادتمه سی کوزل ولطیف اولدیغی مرغلر حقنده اطلاق
ایدرلر بلبل کبی صداسی کوزل اولدیغی ادم ایچون هو
الطف من خطباء الطیر دیرلر **حرق الحمامة** حرقه
حرق وزننده اولدرده برنسنه یی فکر ورویتسز

فى طريقى اوزره قطع ايتمك معناسنه در چونكه
كوكرجين يووه سنى محكم ايتميوب بعضا حالاتده اوقعه
دالله اوزرينه يابوب دوز كاه ايله معرض فناده
واكثر حالاتده يمورطه لرى قيريلوب بو جهتله سريع الانعدام
الحمله زوقيش وتربيسى ايشنى كوره نه آدم حقنده
هو احرق من حمامه ديرلر **خفة الفراشة** فراشه
پروانه در چونكه پروانه ايرى سككدن بيوك ايش
يار مضرك آراسنه الديغك حالده اوفا بنوب
اوله كى اوله حقنده بو مثل ايله خفتلو ولطف قلنور
آدم حقنده مات الافراشة الجنة يعنى جنت
پروانه سى كبى خفتلو سه ديرلر **خبايا الارض**
خبايا كيزلنمه وحفظ اولنمه شيئه دينور اكثرله
حقنده ايراد ايدرلر حديث شريفده التمسوا الرزق
من خبايا الارض يعنى زمينده مخبو ومحفوظ اولان
شيدن رزقكى التماس ايدك ديمكدر
خلاؤك اقنى لحيائك خلا صحرا وزنده شنلكسز
خالى يره دينور بورادن اقنى كلمه سى الزم معناسنه در
يعنى كندى منزلنده منزوى اولديغك حالده ناسك
كريه اوضعى وسائر كونا معاملاتى سببيله عارضه
اولديغى غصبدن ناشى موجب شرم وحيا اوله جغندن
ومعارضه دن سالم اولورسه اخلاق ناسك نه موسى

معرضنده

معرضنده ايراد ايدرلر **الخيل اعلم من فرسانها** يعنى
آتلر سوار اولانلرنده اعلمدر بر آدمك حالى ظهور وكمالك
ونقصنه ظهور ايدكده ضرب اولنور وبعضا نسخه لرده
الخيل اعرف بفرسانها يعنى آت بنيجيسنى طانور راكب
اولديغى اهل ايسه النده مخالفت ايتميوب ديزكينه
تابع اولور ديمكدركه ايشنى اربابنه اصمرلمغه ضرب
اولنور **الخلة تدعوا الى السله** خله خانك فتحيله
بونده فقر وفاقه معناسنه در يعنى فقر وخصاصه
تدعوا الى السرقه يعنى ضرورت فقر واحتياج ادعرلمه
ارتكابنه مؤدى اولور ديمكدر **خدود الورد** خد يكانه
درخساردر دوددكولدر كوزل ورعنا اولان يكانه
كوله تشبيه اولنور يعنى كبى كوزل وظريف اولان كللر دخى
يكانه لره تشبيه اولنور **خرط القتاد** خرط خرط
وزننده ال ايله اغاجك داللرنده بيراقه صيرمق معناسنه در
وقتاد سحاب وزننده برنوع شجر اسميدر بغايت
يك ومتين اولوب اكثه كبى دكنلرى اولور تركيده كون
ديركلرى غايت صعب وكوچ اولديغى شى حقنده
اصعب من خرط القتاد ديرلر ودكنله دخى ضرب
مثل ايدوب جره على شوك القتاد ديرلر يعنى قتاد
ديدكلرى شجرك دكنى اوزرينه سورمسه ديمكدر
خضا حنين حنين برحرفه جى رجل ايدى بو مثلك

مثالی بو اولیوردکه بر اعرابی مزبور حضرتنه کلوب
بر حصت جزمه یه مشتری اولوب بازارلشدقده
بك ناقص بها ویرمکله منفعل اولدی پس حضرتی
اعرابیه فند ومکیده قصدیله جزمه نك بر تکینی کیدرکاهی
اوله‌جق طریقه تعلیقه ایدوب واول بر تکی دخی
بر مقدارجه ایلروده القا ایلدی اعرابی یولده
طوغری عزیمتله اولکی تکی کوردکده حضرتك جزمه‌سنه
عجب مشابهدر اول بر تکی دخی اولسیدی الوردم
دیه‌رك مرور ایدوب کندی دقتاکه ایلروده واردقده
اول بر تکی دخی کورمکله غنیمت بیلوب همان دوه‌سنی
اوراده بند وعودت ایلدی حضرت ایسه کمینده دکلو
کی منتظر ایدی همان چیقوب دوه‌یه سوار و بر طرفه
ایلغار ایلدی بو جانبده اعرابی جزمه‌یی الوب کیرو
کلدکده کوردکه دوه‌یی کوردمی بیدن هکسوه جوابی
مثل دونیوردر یعنی جزمه‌لری الوب پیاده‌جه خانئا
قبیله‌سنه رجوع وبو قصه شیوع بولمغله قومی ضرب
نه کتوردك دیو سؤال خفا حنینه ایله کلدم دیمسیله
بو کلام شایع اولوب رجوع کفی حنین کلامی مثل
اولدی حاجتدن تهی دست عودت ایدنه کمسنه
حقنده ضرب اولنور **حکم النسا** چون طائفه
نسوانه علم وعرفاندن تهی وعقل جهتنده نقصانیله

موصوف

موصوف اولدقلری اکثریا حکم وقضالری نهج اصابتدن بعید
اولمغله مطلقا رأی وحظاده وتفرد واستکراه اولیه
امرلری سزاده مثل اولوب هو کرای النساء وامرة الصبیان
دیرلر **خذ اللص قبل ان یأخذك** خرسزی دخی
طوتسنی اخذ ایتمزدن مقدم سن انی اخذ ایله کوید
دیمکدر **خلیفة الخضر** سیاح وکثیر الاسفار اولان
زمینی کشت وکذار ایدن ادم حقنده ضرب ایدرلر
خذ ولو بقرطی ماریه ماریه صاحبه دزننده بنت
ارقم دیرکلری خاتوندر اصلی بودرکه ماریه مرقومه
ملوك کنده اولادندن اولمغله قولاغنه طاقدیغی
کوپه‌لرده قرقه بیك التونه قیمتلو بر جوهر نفیس
یاخود کوکرجین یمورطه‌سی قدر ایکی شهدانه اینجو
وار ایدیکه مثلی مرئی دکلدی نفسنه ایثار ایله اول
کوپه‌لری کعبه معظمه‌یه اهدا ایتمکله خازن
خزانه کعبه دخی الوب بیت شریف ایچره تعلیقه
ایلدی بعده برینه ترغیب وعلی ای حال احراز
واستحصالی خصوصنه اغرا وتشویقه ضمننده کلام
مزبور مثل اولدی مثلده یا حرفی مقابله معناسنه
اولمغله سن آنی اخذ وتحصیل ایله اکر مقابلنده
ماریه‌نك کوپه‌لری دخی ویرمك اقتضا ایدرایسه
دیمکدر **خلا خیل الرجال** خلخال بیال وزننده

نسوانك زینت معروفه‌لریدرکه ایاقه بلازکلرینه عرشانده‌ك
شمار فرد کوشرن دوزنلور خلاخیل جمعیدر وارککلر
خلخالی بوفا عودر حبسخانه‌ده اولنلر حقلرنده بر رجله
خلخال الرجال دیرلر **خدعة الصبی** خدع
خانك فتحی وکسریله بر آدمی الدایوب اکاه اولمدیغی
طرفدن اکا ضرر قصد ایتمك معناسنه‌در وخدعه
ضربه وزننده اسمدر الدامق معناسنه‌در حدیثده
الحرب خدعة ای تنقضی بخدعة یعنی جنك حالی
دشمنی بر دفعه الداتمغله تمام اولور ایکنجی حاجت
قالماز فقط مزبور خانك حرکات ثلاثی ودالك
سکونیله وخانك ضمیله همزه وزننده دخی مرویدر
وخدعة صبی امثال عربدندر یعنی فطام یعنی سوددن
کسلدکلری حالده طعامدن ویاخود بشقه شیدن
برکوچرك شیء ایله الدایوب ممه استمسندن اولوری
اکلندردکلری کبی برکمسه‌یه بیوك شیء حقنده مخادعه
ایدوب یسیر وآز نسنه ایله مخادعه اولندیغی حالده
انخدع خدعة الصبی یعنی چوجوق کبی الدانمسه
دروباده‌یه دوچار اولمسه دیرلر **خطیب القدر**
قدر قافك کسریله چومکه وتنجره‌یه دینور اعرابك
بری اهلنه سزك تنجره‌کزده نه قدر واردی یعنی
پشمکه قریب می اولدی دیدکده اهلی قدقام خطیبا

یعنی

یعنی خطبی قیام ایتمسه چوجواب ویردی قاینا دیغندن
کنایه‌در بر شیئك بلوغ وانتهاسی قریب اولدقده
ایراد ایدرلر **خبط الفیل** بوزده خبط ایاقه ایله
باصمق معناسنه‌در فیلك اغزلیجه‌سی اولمغله اسکی
پادشاهلر فیلك ایاقلری التنده حلقی اعدام
ایدرلردی حتی نعمان بن المنذر نام عرب پادشاهی
بویله قتل اولندیغی تکلم حکایه‌سی کتب تواریخده ذکر
اولنمشدر اغر مصیبته ویا بلیه‌یه دوچار اولانه
کمسنه حقنده خبط خبطة الفیل دیرلر
خالف تعرف یعنی خلق بیننده معروف ومعلوم
وکسب اشتهار ایتمك دیرسه‌ك کرك کیمکك وکرك
اخلاقه واطوارینه بومثل معرضه انکار وتعییب
ضدنده اصول معروفه‌یه مخالفت ایدنه کمسنه
حقنده ایراد ایدرلر حتی دیرلرکه برشهره کیروب
اهالیسی سوده تجسم اولندقلری حالده بولسه اولوره
سه دخی برکوزینی قپادوب آنلره موافقت ایلیکه
شرلرندن سالم اولسه **خیر مالك ما نفعك**
یعنی سنك ایو وخیرلو مالك سکا نافع اولاندر
مالدر یعنی سنك حال حیاتکده بیوب ایچوب ایتدیکك
مالدر ابو عبیده بولی اکتساب عزوشانه وهنر
ومعارف سبیلنه صرف اولنانه مال ایله تأویل ایدر

حقد الجمل چونکه دوه نوعی کندینی دکیده وازار
کوردیکی کمسه یه کین باغلیوب مدت مدیده دن
صکره دخی فرصت بولور ایسه اخذ انتقام ایتمک
معتادی اولمغله کینه وانتقامده مثل اولوب
بو خصلت ذمیمه انسانده دخی بولنورده هر
احقد من جمل دیو حقنده ایراد ایدرلر
خدعة الایام خدعه مکر وحیله معناسنه در
مضاف تقدیریله خدعة هموم الایام دیمک
اولمغله یعنی انسانه اکثر ازمانده عارض اولوب
تاب وقراری قلبه تأثیر ایدن غم وحزنک طرد
ودفعنه چاره وحیله دیمک اولور واشبو مقوله
احزانک اندفاعی شرب مسکرات ایله اولدیغنه
مبنی بعض الظرفا عیش ونوشه اطلاق اولنور

حرف الدال

دیة الملوک مأمون خلیفه دیر ایدیکه ملوک
وسلاطینه ادجار ایله تدین ایدرلر کانه مرجئیه
طائفه سنک مذهبنه اشارتدر زیرا طائفه
مرقومه اهل کبائر توبه ایتمکسزین وفات ایتدکلرنده
حقلرنده عذاب ویاخود عفو ایله حکم اولنماز
دخی تعالی حضرتی اهل خلودی جهنمده مخلد
ایتیره مز دیو اعتقاد ایدرلر یعنی ملوک وسلاطینه

ظلمی

ظلمی ارتکاب ایتدیله بو مذهبه نسبت برله کبائری
استصغار واستسهال ایدن ادم حقنده فلان
تدین بدین الملوک دیو ضرب مثل ایدرلر
دهنة ابی ایوب مرقوم ابو ایوب المریانی دامیر المؤمنین
منصور خلیفه نک وزیری اولوب نزدنده غایت متقرب
ونافذ الکلام ایدی ومخصوص بر دهنی یعنی عطور
نوعندن کوزل رایحه لو بر یاغی اولوب دیوانه کیردکی
دفعه اول یاغله تعطر ایدر ایدی ناس اول
یاغده سحر واردر دیو گفت وگو ایدوب مومی الیه
خلیفه مشارالیه بر مصلحت عرض وامضا ایتدیردکده
دهن ابو ایوب خلیفه یه تأثیر ایتمسه دیو تعریض
ایتمکله ارباب دولت نزدنده مقبول ونافذ الکلام
اولانلر کمسه لر حقلرنده مثل اولوب فلان ادهن
بدهن ابی ایوب دیرلر داء الضرائر ضرائر
ضره نک جمعیدر ایکی زوجه بیننده اولان اورتاقلغه
اطلاق اولنور امثال عربدندر زیرا اورتاقلر اولدقده
خاتونلر دائما بر برینه بغض وعداوت ومخاصمه ده
ومشاجره ده خالی قالمدیغی ایکی کشی ویاخود
جماعت بیننده عداوت وبغضا دوام وثبات
بولدقده حقلرنده وقع بینهم داء الضرائر دیرلر
داء البطن بطن قادنه معناسنه در یعنی قادنه

اغریسی دیمکدر کیزلو و زائل اولان شر و محنت حقنده
ایراد ایدرلرکه علاجی قابل دکلدر بعض سلف حضرت
عثمانه رضی الله عنه ک فتنه سی حقنده هذه فتنة
کداء البطن لا یدری من این تعالج بیوردی و کذلك
اسرار باطنه و امور مضمره که خارجده اماره و نشانی
اولمیان ماده لر حقنده ایراد اولنور **داء الذئب**
قورد علتی اجلقدر عرب برکمسه یه بد دعا
ایتدکلرنده رماه الله بداء الذئب دیرلر زیرا قورد دائما
آجلقده در دیرلرکه قورد ایله ارسلانك بو خصوصده
مباحثلری واردرکه ارسلان هر قدر اکله رغبت
و حرص جوعه ایرشه اجلغنه تحمل و برقاچ کون برشی
اکل ایتمکسزین طیانه بیلور و قورد قادننه برشی
ایتمدکجه صبر ایدمز و برشی بولمدیغی حالده طپراق
ایله قناعت ایدر **داء الظبی** امثال عربدندر
فلان به داء الظبی دیرلرکه علتسز معناسنه در
ظبی کیبك دیدکلری حیوانده علتی اولمدیغندن صحیح
الجسم اولان ادم حقنده ایراد ایدرلر
دبیب العقرب دالك فتحیله قرار و اعتدال اوزره
یاپ یاپ اهسته جه ملایمتله یوریمك ترکیده هو
ایتمکلك ایله تعبیر ایدرلر بو ماده یك خفیف
و یاپیجه یوریمکه مخصوصدر و اکثری حیوانه و حشراته
مستعملدر

مستعملدر و دبت عقارب فلان دیرلرکه سرعت
نمائمه دائر اه معناسنه در یعنی قوغو جیلغی حیله
شوریه و فسادی میانه ناسده سرایت ایلدی دیه جك
یرده ایراد ایدرلر و فلان اکذب من دب ودرج
دخی دیرلر یعنی دری اولوب یری زمینده یوریان
فوت اولوب مقبور اولان ناسك جمله سندن زیاده
کاذبدر اولوردر دیرده کاذب بولندر دیمکدر
دودة الخل دوده دالك ضمیله معلومدرکه کوچك
قورتجغزه دینورکه دانه لرده و میوه لرده حاصل اولور
حزده بو جکدر فارسیده کرم دیرلر کاف فارسینك
کسریله جمع جنسی دود کلور و جمع بابی دیدانه کلور
بومثل ساقط و الحیوه کمسنه یعنی و سوء مکانده
اسوء حالت ایله تعیش ایدوب او الحالت ایله راضی
دخی اولان کمسنه حقنده اطلاق ایدرلر بشقه
معیشته کوز صیوب متعود اولمدیغندن حدیث برجزء
یعیشونه کدود الخل فی الخل یعنی سرکه بوجکی سرکه ده
تعیش ایتدیکی کبی تعیش ایدرلر بیورلمشدر
دودة القز دوده کوچك قورتجغزه و بوجکه
دینور و قز ابریشمه دینور نفسنه ضرر دیریسی
غیره منفعت ایدن کمسنه حقنده ضرب اولنور
زیرا دوده مذکوره کندی نفسنی حفظ ایتمك ایچون

نسج واعمال ایتدیکی حریر کنزلرك اهلاك واعدامنه
وعنبرلرك انتفاعنه موقوفدر **دیك مزید**
مزید محدث دمشنده بر رجلك اسمیدر بانوده حوقه
اکلنمه بر خروسی وارایدی واولده نشان ایدوب
بانوه اسکی الخفله جیرانی دخی بیلمکلر ایدی
عید اضحی کلوب مرقوم مزیدك النده برشی بولنمغله
مصلایه کیده جکنده اهلنه خروسی بوغازلیوب
بیرام ایچونه آنی برمقدار طعام احضار ایتمسنی سپارش
ایدوب کندی خاتونه دخی خروسی الموب دکرفت
ایچیم دیوکره دیك فرلوب بالای سطحه فرار
وایله المضدیه رك دیوارده دیوارده اشمغه
واورده اوده دشمکله باشلیوب هر دو شدیکی
اوك دیواردن برمقدار کرپیج وپارچه سی دوکی
خانه یه دوشوب برینك دستیسنی واخراك جیبی
دوکلرك ابریقی قیرمغله وسود دباغ دال مقوله لری
دوکلکله خاتونه دخی ارقه سنده قوشی ده محله ده
برکورلتی وهارلتی قوبمغله قومشولر خاتونه نك قصه سینك
سببك سؤال واولدخی حقیقت حالی افاده ایتمکله
جیرانی اغنیاسی هاشمدن اولمغله محله سی والله
برابوا سحاقك بوحالده اولمسنه راضی دکلزهپ
خروسی ذبح ایلمه برمقدار توقف ایله دیه رك هر بری

مرقومك

مرقومك اونیه برر قیونه وبعضیلری ایکی وبعضیلری صغر
ارسال ایدوب مذکورك اوی مواشی ایله مالامال
اولدی خاتونه دخی برقاچ قیونی ذبح ومتعدد تجره لر
آتشه قویوب کباب ذخی پشورمکله مزید صلوة
عیدی ادا ومنزلنه عودت ایتدکده منزلنی حیوانات
ایله طولو واصناف اطعمه ایله متعدد تجره لراتش
اوزرنده برادات رایحه سیله طولو بولمغله خاتونه
بوخیر کثیر نره دن کلدی دیدکده خاتونه دیکك
قصه سنی وقومشولرك عنایتنی نقل ایتدکده مزید الله
ایچون بو تحفه نفسنی کوروب دکوزدوب مذکور
خروس عائله اکرام ایله زیرا شو خروس حق تعالی
قتنده حضرت اسمعیل علیه السلامدن مقبولدر دیدی
خاتونه خروسی بورتبه ده اولدیغنی نه دن بیلدك دیدکده
مزید الله تعالی حضرت اسمعیلی فقط بر قیون ایله فدا
ایدوب **وفدیناه بذبح عظیم** بیوردی و بو خروسی برقاچ
قیونلر عدا برقاچ صغر ایله فدا ایتمشدر دیدی مثل
مذکورشی حقیر نفع کثیری جلب ایتدکده حقنده ایراد
ایدرلر **ودوب لما عضه الثقاف** ددبه
زلزله دمشنده دام ومطیع اولمغه خضوع وانقیاد
معناسنه در عض اصرمق وثقاف کتاب دیمشنده
فکنه یه دیمشدرکه دینور یعنی فکنه کندوسنی صقیدیغنده

ردی اقتنای کوستروب مطیع ومنقاد اولدی ابتدا
بر خصوصده سرکشلک وتمرد ایدوب بعده تضییق
اولنمقله اطاعت وانقیاد ایدیلمکسنه حقنده ایراد
اولنور دجاجة ابی الهذیل اذ بوجه شیئ هدیه اولرق
تقدیم ایدوب ده عندنده بیوک عد ایدرک مدح وستایشه
اطناب واطراد خصائص اعجاب ایدیلمکسنه حقنده
کان هدیه دجاجة ابی الهذیل دیرلر جاحظ بونک
حکایه‌سنی بویله نقل ایدرکه بخل ایله مشهور اولان
ابی الهذیل العلاف بردفعه موسی ابن عمران نام امیره
برشیمه طاووق هدیه تقدیم ایتمشیدی موسی ایله موسی
حقنده هر نه قدر بو هدیه برشئ دیمک دکل ایسه ده
موسی ابی الهذیلک خاطرینی المغه ایچون اول طاوغک
سنوغه کمرلکنده سؤال واستحسانه یوزنی اطراد
ایتمکله ابو الهذیل کلامه مجال بولوب اغزینی کشاد و
ابو عمرانه اشبو دجاجه اعجب عجائبدن ایدی زیرا آنک
جنسی شویله در وعمری بویله در ووزنی بویله بیلدک
وفلان شیئ یدردک دیرک مرحنده طول ودراز
فقره‌لر ایراد ایدوب موسی دخی اظهار تبسم واستغراب
ایتمکله ابو الهذیل اول مجلسده ایراد ایتدیکی مواد ایله
اکتفا ایتموب فیما بعد مجلس موسیده بولنوب کوزل
ونحیف شیئ کتوردکلرنه ابی الهذیل ای ابا عمرانه بو شیئک

لهافتی

لهافتی اول طاوغک لطافتنه وادرمی عجبا خاطرده
میدر دیر ایدی وباغ محصولنی ویاخود ات ویا
برلذیذ طعام ویاخود حیوانه محصولنی شیئ یاد
اولنورسه ابو الهذیل ای ابا عمرانه والله اول دجاجه
کبی دکلدر لکن او دجاجه‌نک حسنی دها زیاده
ویاخود انک بودنه لذتلو وهکذا مناسب اولدیغی
یاد ایدردی مع ذلک رشتیک تاریخی یعنی فلان
شیئ نه وقتده دیلورسه ابو الهذیل ای ابا عمرانه اول
طاوغی جلب ایتدیکمزدن اقدم ویاخود شو قدر کون
صکره وقوعبولمشیدی دیو طاوغی تاریخ شیء سنوه
طوتردی بوحیثیله بین الخلوه دجاجة ابو الهذیل
شهرت بولوب مثل اولدی دقک بالمخاذ حب
الفلفل مخاذ هاون معناسنه در وفلفل
ایله بیرکبی بوجک وطعمی اجی قوقولیجه بولی خاصه
شکل اولور حب الفلفل دیمکله معروفدر ده
اولنور مقولدر نه دکلدر بومثل بخیل وجمری کمسه
طبیعتنه توصیف کندنده ابرام والحاح ایله یاخود
جبر واذلال ایله نسنه اخذ واستحصال اولنرقه
ضرب اولنور دابة الارض بو نونده مراد ارضه
دیرکلری اغاچ قوردی اولوب نمره وزنده بولی
حقه تعالی قصه سلیمانده ذکر بیورلمشدرکه هو

ما دلهم على موته الا دابة الارض تأكل منسأته
مفسد و مضر اولان شئ حقنده ضرب مثل ایدرلر
افسد من دابة الارض وافسد من ارضه دیرلر
ودابة الارض که قرآن کریمده واذا وقع القول علیهم
اخرجنا لهم دابة من الارض بیورلمشدر اول دابه کجرکیانه الجی
یعنی رسول لطفی حقنده ضرب مثل ایدرلر
دار الندوه مکه ده بر خانهٔ معلومدر یعنی قصی
بن کلاب بنا ایلدیکی خانه در که قریش آنده دائما مجتمع
اولوب مشاوره ایدرلردی ندوه تمره وزننده عقد
مجلس ایدن جماعته دینور ودخی ناسک کوندز مجتمع
اولدقلری مجلسه وانجمنه دینور آنده ناس اجتماع ایتمکله
بو یله مجمع ناسی وعقد مجلس خصوصلرنه ایراداً
فلان کان بیته دار الندوه دیرلر
دار ابی سفیان امن وامانه خصوصنده ایراد
وضرب مثل ایدرلر زیرا سرور عالم صلی الله علیه وسلم
حضرتلری مکهٔ مکرمه فتحنده ابو سفیانی التیفا تمک
واظهار کرم وقدرت بیورمغه مراد ایدوب دار
ابی سفیانه داخل اولان کمسه آمندر بیوردی
آدادی یا رسول الله آدادی دیدی رسول صلی الله
علیه وسلم نعم دارک یا ابا سفیان بیوردی واولوجهله دار
ابی سفیانه کیرنلر امانه بولدی بو حیثیله دخول

امه وامانه

امن وامانه وخطره موجب طمأنینه اولدیغه امکنه حقنده
ایراد اولنمشدر دیر هرقل مجنون ومعقل اولدیغه
کمسنه لرک مجمعی اولوب بیمارخانه کبی هرکیم خفت
عقل حدوث ایدرایسه اوراده کوتوروب معالجه
ایدرلردی برادهرلی اربابه یعنی ارتکاب ایتدکده
فلان جاء من دیر هرقل دیو حقنده ضرب مثل
ایدرلر دعوة کوکبیة کوکبیه بار مشدده
ایله بر قریه اسمیدر که دیوده سی اهل قریه یه نهایت
جور وظلم ایلمکله انلرده انکا بد دعا ایتملریله علی الفور
تأثیر ایدوب هلاک اولمشدر بعده دعوه مظلوم
حقنده وظالم مطلقاً هلاک اولدیغی حالده ایراد
واصابته دعوة کوکبیه دیرلر درج السیول
درج دالک فتحی ورانک سکونیله طوغری یول کوچوب
کتمک معناسنه در وسیول سیلک جمعیدر امثال
عربده من درالسیل علی ادراجه دیرلر یعنی سیللری
یوللرندن کیم چویره بیلور دیمکدر بر قوم هلاک
عظیمه دوچار اولدقلرنده اعتزاهم درج السیول دیرلر
یعنی سیللرک یوللری مرقومونک اوزرینه اوغرامسه
دیمکدر دیباجة الوجه دیباج دیناد وزننده قماش
معروف اسمیدر ولو دیبای فارسی معربدر که ترکیده
دخی دیبا تعبیر اولنور ادرسه وارغجی ایلک اولور دیباجه

وجهه یعنی یوزه استعاده اولنور یا حسن وصفاده هو
ویا خود وفور جاه وماله فاما حسنده عرب وجه له
دیباجه قرشیه بزه بدفع البلوی ویستنزل النصر دیرلر
یعنی اونلر ایله بر یوزی واردر که قریشه منسوب اولدی ودیباجه
بر دیباجه نک حسنی کبی اولوب انکله دفع بلا وجلب نصر
اولور دیمکدر ومال وجاهده ابو تمامک وطول مقام
المرء فی الحی مخلق لدیباجتیه فاغترب تجدد بیتی
کبیدر یعنی انسانه عشیره وقبیله سی بیننده طول اقامتیله
انک دیباجه سی اسکیکله سن غربتی اختیار ایله تا سنک
دیباجه ک تجدد ایده دیمکدر دِدّه عمر دده دالک
کسریله ترکیده تحریفله طوده دیدکلری شیئه دینور که
قامچیدر انک ایله ضرب ایدرلر قرباجه ده اطلاق
اولنور امام شعبی دیرکه عمر رضی الله عنهک دره سی
حجاجک قلیجندن مهیب ومخوفدر نقل ایدرلر که خورشاه
پادشاهی ملک هرمزانی اسیر کتوردکلرنده حضرت
عمر رضی الله عنه منزلنده بولنمغله هرمزانی کتورن
کمسنه حضرت عمری سؤال وتحری ایدرک مسجدلرک
برنده دره سی باشی التنه قویوب یاتمش بولدیلر هرمزان
حضرت عمر رضی الله عنهی کوردکده والله سن دعیه که
دادخواه پادشاهک عدلیله فارغ البال قالوب
صفا وراحت ایله اویورسن بو عظمتلو وقارایله

خدمت

خدمت ایدرم سنک دره کی بکا حصول بولدی هیبت
انلردن حاصل اولمامشدر دیدی دعیمیص الرمل
دعموص عصفور وزننده بر کونه سیاه قورد حشره
دینور که صوکوللرنک وادیلرک صولری چکلمکه هو
باشلدقده دیبلرنده وکنارلرنده پیدا اولور وشول
کارکذاره دینور که امور ومصالحه اختلاط ودخول
ایدوب ملوک وکبار مجلسلرینه تردد ایدر اوله هو
دعیمیص مصغردر دعیمیص الرمل سلفده دعار
عربدن بر عبد اسودک لقبیدر دهرلک خصوصنده
بغایت حاذق ودهرایوی یمنده وبار دیدکلری اماکنه
طائفه جن اولان محله انزله غیری کمسه وضع قدم
ایتمادی مواسم حجک برنده علی رؤس الانام قیام ایدوب کیم
بکا طعمه عصفور مطاد کبی دلو اما دوه ویرسه وباره
کوتوردم دیوکره مهره قبیله سندن برکمسنه قتی اراسنده
قالقوب مطلوبی اولان دوه لری دیرمکله اولدخی
مزبوری اهل وعیالی داشنیله یوکلدوب کتوردکده مبادرت
الدی کیدرک قوملغک وسطنه طوغری واصل اولدقده
ناکهان جن طائفه سی دعیمیصک کوزلرینی چیقاروب
کوزی عقله متحیر قالوب کندوسی ویانده اولنلر اول
قوملقده هلاک اولدیلر بو معنا سبیله عربلر بر مصلحته
بغایت عارف واشنا اولان کمسه حقنده هو دعیمیص

هذا لامر دیرلر **دعوة السنه** سنه ده برکره وقوعه
کلان شیٔ حقنده ضرب مثل ایدرلر وبخیل اولنلرک
دعوت وضیافتی ایچون دخی ایراد ایدرلر که الکاوفر تکلف
واحتفال ایدر دیرلر که افراطی متضمن اولان شیٔ دعوتدر
بخیلک دعوتیدر ومتعفف اولان کمسه نک عشقیدر
وحلیم اولانک غضبیدر وجبان کمسه نک ضربیدر
دع داعی اللبن یعنی ممه ده سوددن بقیه ابقا
ایله حلوبی صاغمه زیرا آنده قلان سود کلان سودک
مایه سیدر دیمکدر عرب امثالندندر برشیئک عدم
استیصالی خصوصنده ایراد ایدرلر **ددة التاج**
شیئک بعضی کلنه تفضیل وترجیح معرضنده ایراد
ایدرلر **داء الکرام** بورج ودیندر کنایه در زیرا کریم
وجومرد اولان کمسه لر دائما دیونه مستغرق ومتلادر
وبونی بعضه حالاتده دقت وضعف حاله ایراد ایدرلر که
فلانه حل به داء الکرام دیرلر زیرا کرام اولنلر دائما یوقسزلغه
دوچار اولورلر **دع عنک نبات الطریعه** مصغر بلیه بلیه
ترهات معنا سنه در که جاده ده متشعب خرده یوللردر
عبارتدر یعنی معظم اشیا ایله اعتنا ایدوب شویله بویله اولور
اولماز شیئه التفات ایتمه دیمکدر مضربی معلومدر
دع الشریعه یعنی شرعه یول ویر واسونله مجیونه بو مثل
قائلی مودة حنیفه در مجلسنده بر دجل قوغوصاغه بحثنه

کوزخ

شروع ایدکره ایراد ایلمشدر **حرف الذال**
ذکر ابن الغز ابن الغز ایاد قبیله سندن بر آدمک
اسمیدر کثرة جماع وکبر ذکر ایله مشهوردر نقل ایدرلرکه
مرقوم صحراده ارقسی اوزرینه یاتوب اولور ایکن آلتی
قوامه کلوب اول اثناده دوه کوچکلری اوغرادقده
اولوزلو دوه لر سود ویرمک ایچون نصب اولنان طرفه
ظن ایله اکا سود ویرلردی ومرقومه بر دفعه بر کلین
کتوردکلرنده ذکرینک ذکری عروسک بوکرینه اصابت
ایتمکله عروس بهی افندم سن دیرلرک ایله منی بری تخویف
ایدرسکه دیدیکی روایت اولنمشدر کثیر الجماع وطویل الاله
اولان کمسه حقنده انکح من ابن الغز دیو ضرب مثل
ایدرلر وبعضا ضمننده حصول مرامی اولان شیٔ ایله
معاقبه اولنان کمسنه حقنده جلدها بایر ابن الغز دیرلر
ضمیر بونده خاتونه راجعدر زیرا قادینه قسمی بو مقوله
ضرب ایله مثالمه اولمز **ذوی الاوتاد** حق جل وعلا
قرآن کریمده ذکر ایتمشدر بو بر پادشاه ایدیکه هرکیمه
غضب ایدرسه درت قازق ایله زمینه قازقلردی
جبار وبی رحم اولان حاکم حقنده ایراد ایدرلر
ذو القرنین تثنیه صیغه سیله اسکندر رومی لقبیدر
باعث تلقیبی بودرکه ارضک ایکی قرننه یعنی ایکی
قطرینه عبارت اولان مغرب ومشرقه سیر وحض

ایدوب بالغ وواصل اولمغله ملقب اولری علی قول
باشنك ایکی طرفنده اوردلمه کیسولری اولدیغندن
ذوالقرنین اطلاقه اولنری و ذوالقرنین دخی امراء
عربدن منذر بن ماء السماء لقبیدر انك دخی باشنك
ایکی طرفنده اوردلمه صاچلری ذلفلری اولمغله ملقب
اولمشدر شرق وغربی کشت وگذار ومداوم سیاحت
واسفار اولان کمسنه حقنده کانه ذوالقرنین دیو
ضرب مثل ایدرلر وکیسولری اولان آدم حقنده دخی
ایراد اولنور **ذوالکفل** قرآن عظیمده نبوتی مذکور
اولاندر بنو اسرائیل انبیاسندندر کنعان اسمنده بر ذاته
ادیانی اولمسنه وایمانه دعوت ایدوب جنت ایله کفیل
وکفالتنه سند ویرمکله اسمی ذوالکفل ایله شهرت
بولمشدر کفالت صحیحه معرضنده کفیله کفاله هو
ذوالکفل دیو ضرب مثل ایدرلر **ذئب یوسف**
بو مثل بری اساحه اولوب بشقه‌سی ارتکاب ایندیکی
جنحه ایله متهم ومؤاخذ اولوب نفسنك عقوبتیله مطهر
جزا اولان کمسه حقنده ضرب مثل ایدرلر
ذوالشهادتین خزیمة بن ثابت الانصاری رضی الله عنه
انباری حضرتلرینك لقبیدر حضرت سرور کائنات علیه
اکمل التحیات آتی بر مسئله تسمیه بیوردیلر اصلی بودر که
بر کون حضرت صلی الله علیه وسلمه بر یهودی کلوب یا محمد

بکا بودوهکی

بکا بو دوهکی ویرمیوبکی سکا بو دوهمی ویرمدمی یهودی خیر
ویرمدك دیدی اگر شاهدك وار ایسه کتور دیو
وصحابه کرامه سزدن بو یهودیه اولان بو دوهمی ادا
ایتدیکمه شهادت ایدن وار می دیو کده صحابه کرام جمله‌سی
سکوت ایتدیلر خزیمه یا رسول الله بن شهادت ایدرم
زیرا سنی سمادن نزول ایدن وحی حقنده تصدیق ایدرز
نیچون بو یهودیه بو دوهکی قضا و ادا ایتدیکنه شهادت ایتمیم
دیدکده حضرت صلی الله علیه وسلم مؤمن ایدلرك شهادتنی
تنصیف وایکی کشینك شهادتی یرینه طوتمغله ذوالشهادتین
تسمیه اولندی وموثوقیه وصادق الکلام اولان کمسنه
حقنده فلان کانه ذوالشهادتین دیو ضرب مثل ایدرلر
ذوالرأی حباب بن المنذر بن الجموح رضی الله عنهك
لقبیدر بدر غزاسنده اتکله مشورت ایدوب رأی
واشارتنه موافق وحی نزول ایتمکله حضرت صلی الله
علیه وسلم رأی وتدبیره حباب ایدر بیورمرله اشبو لقبله
ملقب اولندی وجاهلیتده دخی مشهور ومشکور
رأی وتدبیرلری اولمغله دانشمند وعقل اول اولان
کمسه‌لر حقلرنده ایراد وفلانه کانه ذوالرأی دیو
ضرب مثل ایدرلر **ذوالمشهره** ابو دجانه سماك
بن اوس الانصاری رضی الله عنهك لقبیدر مشهره‌سی
وار ایدی اتکله میدان حربه خروج ایتدکده بین الصفوف

صالتی صالتی یوریوب و ذاتنده بهادر الحاصل اوکنه
کلانده اعدای شعار حیاتنه صلوب ایدردی ظاهرا
مشهوره بونده قلیج معناسنه در دلاور و شجیع اولانه
کنه حقنده قلانه کانه ذو المشهره دیو ضرب مثل
ایدرلر **ذو الرياستين** فضل بن سهلک لقبیدر
مأمون خلیفه بو لقب ایله تلقیب اتمشدر که مومی الیه
سیف و قلم ریاستی و سرعسکرلک و دیوانلری نظارتی
متولی اولدقلرنده بعده بو منصبلرده اولنلر حقنده ایراد
اولنور **ذات النحيين** نحی نونک کسریله طلومه دینور
یعنی ایکی طلوم صاحبه‌سی خاتونه دیمکدر اشغل
من ذات النحيين و ابخل من ذات النحيين دیرلر
اصلی بودرکه تیم الله بن ثعلبه قبیله‌سندن بر خاتون
زمان جاهلیتده ایکی طلوم ایله عکاظ بازارک اولدیغی
محلنده یاغ بیع ایدردی خوات بن جبیر الانصاری رضی الله عنه
یاغ الم صورتیله یانته کلوب چاشنیلرنه باقمق ایچون
طلومک برینک اغزینی چوزدی آنک چاشنیسنی کوردکدن
صکره دیکر طلومی دخی اغزینی چوزروب کویا دخی
انکده چاشنیسنه باقدی خاتونه یاغ الحونه دیو
ایکی الیله ایکی طلومک اغزینی طوتدقده همان خوات
خاتونک اکسنه چوکوب ایکیسیده طوتشدی الحاصل
بشقه دادستده مباشرت ایلدی خاتونه دفع صددنده
اولدی

اولسه یغ کیدن یاپیشوب بالضرور بو یارلغه قائله
اولدی من بعد لغایت مشغول اولدن که حقنده
اشغل من ذات النحيين مثل اولدی بعد زمانه خوات
اسلامه کلمکله سرور انام علیه الصلوة والسلام
حضرتی مادهٔ مزبوره ضمننده خوات ایله ملاطفه
بیوررلردی **ذهبوا تحت کل کوکب** کوکب یلدزه دینور
یعنی هر بری بر طرفه پراکنده و تارمار اولوب کتدیلر
کانه تفرقه‌لری حالتنده هر بری بر یلدزک تحتنه
وارمشدر دیمکدر مضربی معلومدر **ذنب صخر**
ذنب کناهدر و صخر لقمانه بن عادک قزیدر بر دفعه
پدری لقمانه و برادری لقیم چاپول ایچون چیقوب
واردوه لر الریلرسی لقیم منزللرینه لقماندن اول
کلمکله صخر مرقومه لقیمک کتوردیکی دوه‌لرک اتندن
بر مقدار طعام پشوروب پدری لقمانه حضر ایتمشیدی
پدری لقمانه بر حصه‌سی ایچون لقیمه کیمه وحده
یاغلمه الحاصل کلدکده صخر اول حضر ایتدیکی طعامی
حضورنه تقدیم ایتدکده لقمانه مرقوم بر شمار ادروب
اول شماردنه صخر فوت اولدی الحاصل بو جهتدن مثل مذکور
کناهسز اولان ادم عقوبته دوچار اولدقده حقنده
ضرب اولنور **ذكر الخصى** ذکر معلوم خصی
طواشیدر بو لفظ ضعیف دیکدر زمانه اولان

شئ حقنده ضرب اولنور ذنب الحماد ذنب قوبروقدر
زیاده ونقصانی قبول اتمیانه شئ حقنده ایراد
ونلانی ماهو الا ذنب الحماد دیرلر ذل النقد
نقد فتحتیله برجنس قویون اسمیدرکه قبیح الشکل
وایاقلری ییک قیصه وبدصورت اولورلر بو مثلدن
مراد مذکور قیونلردر مثلده فلان اذل من النقد
دیرلر الذیب یغبط بذی بطنه ذو البطن نجسدر
جیفه اطلاق ایدرلر قورد قسمی دائما اناسنه
ومواشی قسمنه شوق وجلادتله سکرتوب هجوم
ایدر اولمغله هر نه قدر آج اولورسه ده طوق ظنه
اولنور بو مثل ایچ یوزی مکدر ومنکوب ایکن ظاهر
حالنك تجملنه نظرا دشك وغبطه اولنانه کمسه
حقنده ایراد ایدرلر ذیب الغضا غضا غینك
فتحیله بادیه اشجارنده مشهور شجردرکه
قورد قسمی آنك اوللرینی پرده ایوا ایدوب اوراده
پرورش بولانه قورد ییک اخبث واشرر اولور
دیرامز خویلو کمسه حقنده ضرب مثل ایدرلر
نار الغضاده ذکر اولنمشدر ذیب الخمر خمر
فتحتیله برادمی ستر ونهان ایدن شبه دینور
کرك شجر وکرك سائر نسنه اولسون دیسی قورد
اغاجلو واودمانلو یرلرده نهان اولدقده مضرتی

شرنلو

شرنلو وشکادشنه دفعة دنوب ایره جك اولمغله
بویله مخادع دیرامز انسانه حقنده ایراد ایدرلر
ذماء الضب ذماء دخار وزننده دیرامنك دوملداممه
معناسنه در واولو محل وجودده قلان بقیه روح
یاخود قوت قلب قالمه معناسنه در اوزدنه وطول
اولهنی شئ حقنده ایراد ایدرلر ذماء ضب وذماء افعی
کبی که بونلر قتل اولندقده قتل وقتیله خروج روح
بیننده اولهنی طول مدتلردنه عبارتدر زیرا ضب ذبح
ایدوب برکیجه له صکره ساکن الحرکه قالوب ایسه ده
اتشه تقرب اتدکده دیری کبی تحرك ایدرکه دها
روحی حقنده طمع اولنور ذل السؤال بو خصوصه
بعضه ادباء یقول الناس فی الکسب عار ؛ فقلت العار
فی ذل السؤال ؛ لنقل الصخر من قلل الجبال ؛ احف علی
من منن الرجال ؛ ایراد اتمشدر مألی نکی الکتاب
معیشته سعی وبذل مقدرت حقنده عار واردر دیورلر
بن درمکه عار ومذلت خلقدن سؤال ده در بلنجلك ایمه در
زیرا طاغلر تپه لرندن طاشی کسوب نقل اتمك سنك
کبی رجالك منتلرندن اخف واهون در دیمکدر
ذلیل عاذ بقرمله قرمل جعفر وزننده برجنس دیکنسز
نبات ضعیف شجرك اسمیدر اما غیله باصعوب
حکنا ندکده هماله یادیلوب طاغلور مضرتی قرمله در

برادر کزی دودنه در حاله اولمیه جه بردلی دلی خیر
ادمه التجا و مراجعت ایلدکده ضرب اولنور

ذل الفقر ابن السراج بو خصوصده: صحبتکم مولس فی حال
عسرة: ارجو نداکم والجنون فنون: فما نلت منکم طائلا غیر اننی
تعلمت ذل الفقر کیف یکون: قطعه سی انشاد اتمشدر که حالی
بو حالی عرفت و بوقلعه و قتده سزلک کرم و احسانکزه رجاء
ایلکی سنه صحبت و معاشرت ایتدم و بو حالتم تجنن و دلی عقلک
فنونه و اصنافندندر زیرا بن تحتنده بر طائل و فائده
تحصیل و نائل اولمدم فقط فقر و احتیاجک ذلتی نیجه
اولدیغنی تعلم ایتدم دیمکدر مثل مذکورک مضربی معلومدر

ذل العزل بعضه ولاة دیرلرکه دولتک و سلطنتک
عز و شانی ظهور ایتمز مادامکه عزلک ذل و حقارتی
دادایکه

حرف الراء

رمی بهرام ملوک بنی ساساندن بهرام کورک اوقه
اتمه ده غایت مهارتی اولمغله رمیی اصابت ایدن
کمسنه حقنده ارمی رمی بهرام دیو ضرب مثل ایدرلر

رویدا الشعر یغب غب بونده بر کون ده کیجه لمک
معناسنه در رویدا بالنصب یعنی نظم ایلدیکک
اشعارده تمهل و تأنی ایله بردن عجله ایدوب انشاده
ایتمه تا که اوزونده زماندن مرور ایدوب سعد رحی کرکی
کبی تهذیب و تنقیح ایدیه سن بر مادده استعمال تأنی

دزل عجله

دزل عجله ایتمک معرضنده ضرب اولنور

رب عینی انم من لسانه چوق چشم و عینه وار در که
ضمیرنده اولانی معنالی ادا و افاده ده لساندن اتم
و افصحدر دیمکدر یعنی عرلک البغض یبدیه لک
العینان قوللری معناسنجه قول هرنه قدر فؤادده
اولانی مقصودی افاده یه واسطه ایسه حال عینه
و افاده ده چشم کبی دکلدر خلافنی جزم ایله برکلام
منافقانه سویلینلور لکن چشم حب و یا بغضنی
اظهار ایدر **رعی فاقصب** اقصب بونده چوبان
دده نک رعی خصوصنده تکاسل و اساءت ایلدیکنه
یعنی کرکی کبی اشباع ایلمدیکنه ناشی دده نک صو
احیوب استنکافنه باعث اولمه معناسنه در بو مثل
چوبانک اراده سزلکنده و رعی خصوصنده اهمال ایلکسنده
ناشیدر زیرا رعنده اهتمام ایدوب اشباع ایلمدیکچه
صویه میل و رغبت ایلمازلر مثل مزبور متوهد اولدیغی
ماده ده کما هو حقه تقید و اهتمام ایلمیوب تباه ایدک
ایدن ادم حقنده ضرب اولنور **رماه بنی ثعل**
رامی قوسله کوزل ایجیدر عرب قبیله لری بینده قبیله
مذکورده چوق رمی ایله مشهور و منفرد اولمغله هر
اوقی کوزل اتجی و یا خود رای و تدبیرده غایت اصابت
ایدیجی کمسنه حقنده ایراد اولنور **رای سطیح**

سطیح بنو ذئب قبیله سنده جاهلیتده بر کاهنه آدیدرکه
باشنده غیری جسدنده اصلا کمیک قسمی یوغیدی
مزبورک اسمی ربیع ایدی بعثت نبویه مقدم طلوع
آفتاب رسالتی اخبار ایلمشیدی اوچیوز سنه معمر اولدی
لیله مولد نبویه نوشروانک سقوط شرفات ایوانی
خصوصنی اول استکشاف ایلدیلر وجودنده اصلا کمیک
اولمغله بریره کوتوردکلرنده بورجه کبی دوروب بوکرلر
ایدی وغضبناک اولدقده ششوب قابارردی
کرپانده انکله ضرب مثل ایدرلر **راحة الصباغ**
راحه ال ایاسی کف معناسنه در بویاجی اولان
کمسنه نک الی دائما رنکادنک وخلقت اصلیه سنده
منفصل اولمغله مستقبح ونظافته غیر قابل اولان شی
حقنده ایراد ایدرلر **رغفان المعلم** معلم صبیانه
اولنلره هر یردن اتمک دیلکله کلکله ویرنه کمسه لر
حالنه کوره غنی ایسه بیوک وفقیر ایسه اوفق اتمک
ویرجکلرندن مختلف وبعضلرنده شدت تفاوت اولان
شی حقنده ایراد ایدرلر **رای النار** ضعف
وکثرت خطاده ایراد ایدرلر بو جهتدن حضرت سرور عالم
صلی الله علیه وسلم شاوردهم وخالفوهم بیوردی یعنی
انلر ایله مشورت ایدک واشارت ایتدکلری رایک
خلافنی طوتک دیمکدر **رغیف الحولاء** امثال عربدن

اشأم

اشأم من رغیف الحولاء دیرلر حولاء مرقومه بنی سعد
بن زید مناة قبیله سنده اتمک فروخت ایدردی برکون
اتمک طبله سیله کیدرکن بر رجل مرقومه نک طبله سندن
بر اتمک تناول ایتمکله حولاء مرقومه سنک بنم اوزریمه
حقک یوقدر واصلانی اطعام ایتمدک نیچون بنم اتمکی
اخذ ایلدک سنک مرامک فقط فلانه آدمک حرمتنی
هتک ایتمکدرکه خاتونده مرقومه اول آدمک جوارنده
ساکنه ایدی دیوب واول آدمه واروب شکوی ایتدکده
مرقوم دخی قومیله کیدوب اتمکی اخذ ایدن ادمه واروب
طرفینده شراره شر ظهور ومحاربه یه منجر اولوب فریقینه
بیننده بر اتمک ایچون بیک کشی مقتول اولمغله مرقومه نک
شوم ونحوستیله ضرب مثل اولنوری **رأس المال**
عرب راسی یعنی باشی اشیای کثیره یه استعاره
ایدرلر رأس المال ورأس اللیل ورأس الجبل ورأس
الزمان ورأس الیوم دیرلر وامثالدن رأس المال
احد الربحین یعنی انسانک رأس مالی دیمک بر ربحیدر
زیرا تجارتده فائده ایتمیوب رأس المال قورتلدیغی
حالده کار وکسبک اساسیدر **رأس العصا**
دکنک باشی دیمکدر اوفق باشلو اولان کمسنه حقنده
ضرب اولنور **رکبتا البعیر** دوه نک دیزلری دیمکدر
کفو ومتساوی اولوب بربرینه متفاوت اولمیان

ایکی شئ حقنده ایراد ایدرلر عامر بن الطفیل ایله علقمه
بن علاثه منافره ایدوب هرم بن قطبه یه وارد قلرنده
انتما کرکبتی البعیر تقعان علی الارض یعنی سز ایکیکز
برشتر ذانولری کبیدرکه دفعة زمینه واقع اولور دهر
بریکزده موجود اولدیغی شرف اخرده دخی موجود در
ایکیکزده سیدیکزدر دیدی ایکی شخص میاننده او
مساوات بولندقده ضرب اولنور
ومرق الضأن فرقت دلوه ترسی قوزینک واد علاغک
بوینوزی بغله مق معناسنه در یعنی قوزیلرک مهه‌لری
بوینوب طوغورمدری کالوب حاثری قوزیلری بغله مق
اکوبه باغلر حضر ایله دکی قسمنده دنی دلوه دیرلر
تونله که انتظر معناسنه در زیرا کجی قسمی مهه سنه
سود کتورمک کبی طوغورمه علامتنی اظهار ایلدکونه
صکره طوغورمیوب برمقدار فاصله دیرور دلونده دمی
دمی دیرلر میمله مثل اول انتظار مدید ایله منتظر اولمیانه
سنه حقنده ضرب اولنور ومثل ثانی بونک مقابلیدر
ارطی ان خیرک فی الرطیط رطیط شماته دغزیو
دفریاد وحمق وبلاهت معناسنه در یعنی ای خاتونه
بنه سنه حماقتنده ثابت اولکه سنک خیرک ومنفعتک
حماقتک حالنده در مثل مرزوق دراحمق کمسنه حماقتی
حالیله مرزوقه ومنعم اولوب ذ شد ددائیله حرکت

ابو جهل

ابرم حک اولدقده محروم اولدیغی وقتده ضرب اولنور
راغیة البکر عرب کانت علیهم راغیة البکر دیو
ضرب مثل ایدرلر راغیه دوه باغرمق معناسنه در
استیصال اولنمه اولان کمسنه‌لر حقنده ضرب اولنور
دیکرمنم بابله کنج ناقه یه اطلاق ایدرلر کانه قوم
ثمود عقر وذبح ایتدکلری ناقه نک باغرمسیدر
راکب الاسد ارسلانه بنیجی دیمکدر هیبتلو اولوب
اولدخی بنفسه سنوله هیبت ایدنه کمسنه حقنده ایراد
ایدرلر ارسلانه بنمه اولدنه بکزرکه خلق اکا خوف
وخشیت ایدرکه اول دخی بندیکی حیوانده انلر دنه دیده
خوف وخشیت حالنده در دیمکدر دج الکلب
قنا قوقولی اولان کمسنه حقنده دیجه کرج الطلب دیرلر
روغان الثعلب ثعلب دلکو دیدکلری جانوردر
قاموسده روغان فتحله برشنه دن یانلیوب دلکو
کبی بری طرفه واوته طرفه اوغورلین بجانوب میکو
معناسنه در دلکولک اتمک معناسنه جاحظ دیرکه
دلکو قورقاق وغایت جبانه برجانوردر لکن مکر وحیله
بونونده برکی جانورلردن معددد اولمسه مثل مذکور
حیله ومکرندن ناشی اوته یه برویه صاپوب تمشیه
اغراضی وخباثتی اجریه اطوار مختلفه دن ظهور ایدن
ادم حقنده ضرب ایدرلر ری الضب ضب کلردر

ورى قاتمقده كلام نوعى اصلا صواب بجديكى حسبيله
قائم سيله ضرب مثل اولنور زيرا حانور مذكور صوسزلقه
حالنده اغزيني يله آچوب هواى لطيف صودن استغنا
ايدير عرب ممتنع الحصول اولان شئ حقنده لا يكون
ذلك حتى يرد الضب يعنى كلر صويه كلدكچه فلان شئ
وقوعبولمز ديرلر ديريرزن بعيد وممتنع الحصول اولان
شئ حقنده حتى يؤلف بين الضب والنون ديرلر زيرا
كلر صودن مستغنى ونون ديو كلرى بالق صوسز تعيشى
ايده مامغله بونلرك الفتلرى مستحيل قيلنمشدر
رب ساع لقاعد اكثرينك سعى وحركتى اولورا نلره
ايچوندر ديمكدر كيم بلور كيم قزانه كيم يىه مثلى برنده
قوللانيلور رقية الحية رقيه عزيمه وزننده افسونه
دنور حيه رقى كلور بو مثلى ايكى يرده ايراد ايدرلر برى
اوزونده دنا مفهوم اولان كلام افسونه دائر اولان عزائم
تشبيه دثانيسى اصلاح ذات البين يعنى دفع عداوت
ايچون نصيح وپند يولنده ايراد اولنان كلام تأثير انجام
حقنده ضرب ايدرلر رداء الشجاع رداء بنشدر
وشجاع بيوك يلان معناسنه در يلانك ديسى ديمكدر
انجه لك ولطافت ديو مثلا خصوصنده كأنه
رداء الشجاع ديرلر رجلا نعامه نعامه دوه قوشيدر
ايكى كشى بريرده اصلا مستغنى اولمدقده ايراد ايدرلر

حافظ

حافظ دركه كرك ايكى اياقلى وكرك دورت اياقلى
اولان حيوان برايغى سقطلنورسه يعنى اقسوه
اولورسه ديكر اياغيله سورنوب يوروى به بلور
الا ده قوشى اكر اياقلرى سقط اولورسه زمينه
دوشوب قالمغدن غيرى چاره سى يوقدر
رجل الطاوس برشئ جمله اوصاف وحالاتى ذيقيمتلو
ويا قشنكلو اولوب فقط برحركته وصفى اولوب انكله
معيب قلانه ادم حقنده ايراد ايدرلر زيرا مرغ مذكور
جمله اوصافى مستحسن وكوزل ايكن اياقلرى غايت
قبيح اولمغله مضرب مثل اولدى رشح الحجر رشح
دوكلمك معناسنه در بخيل اولان كمسنه حقنده لا يرشح
حجره ولا يثمر شجره يعنى فلانه ادمك طاشى دمليوب
صوزمز و اغاجى ثمر ويرميوب ميوه سى اولمز ديرلر
رداء العز عين عنايت ايله ملحوظ و سرير دولتله
محظوظ اولان كمسنه حقنده فلان اديدى برداء العز
ديرلر زيرا رداء بنشدر يعنى عز بنشنى كيمسه ديمكدر
الرشف انقع نقع صويه قانورمق ورشف صويى
آزجه آزجه ايچمك صوسزلغى دفع ايلمكده مؤثردر
ترك عجله ايله تدريج وتأنى ايلمك معرضنده ضرب
اولنور رب صلف تحت الراعده صلف رعدى
چوق اولوب آز اولان بلوده دينور تهديدينى ايقاعه

قادر اولمیان کمسنه حقنده ضرب اولنور یاخود متمول
اولان بخیل حقنده یاخود لاف وگزاف ایدنه حقنده
ضرب اولنور رضاع الکاس رضاع امحکدر استعاره
وتشبیه لطیفه کیروب غایت سوکلو ومشتهی اولان
شئ حقنده احلی من رضاع الکاس والذمه رضاع
الکاس یعنی شراب قدحنك امحه سونه لذیذ دها نلودر
دیرلر راکب الفیل کبر ونخوتله کندوسنی الحیه وحیقدر
ایکنه کندوسنی رفیع وبالا ظن ایدن کمسنه حقنده ایراد ایدرلر
راکب اثنین بر آدم ایکی حیوانه برآنده راکب اولمسی
ممتنعاتدن اولمغله ممکن الحصول اولمیان شئی طلب
ایدنه آدم حقنده ایراد ایدرلر دیوث الدنیا دیوث
آغز یارینه دینور مضردر حالنده منهمك اولدینه
کمسنه حقنده حنکته الدنیا بریقرع ودخی فلاحی
دیوث الدنیا دیرلر رقیة الزنا غنا وآلات طرب
حقنده ایراد ایدرلرکه بومقوله لر بود غنا دواعی
زنا اولدیغی محققدر رؤیا یوسف صحیح وصادق
اولان رؤیا دودشی حقنده ضرب اولنور زیرا حضرت
یوسفك رؤیاسی که قرآن کریمده ذکر اولنمشدر تعبیری
کونشی کبی وقوع بولمشدر ریح یوسف ریح بونده
قوقودن عبارتدر سروری موجب اولان شیئك اثری
ظهورنده ضرب مثل ایدرلر رب اکلة تمنع اکلات

یعنی

یعنی نیجه کره برلقمه لقمات کثیره یه مانعه اولور یعنی
از طمع چوق شیئك فوتنه باعث اولور دیمکدر آز طمع
چوقه زیانه کتورر ایله تعبیر اولنور
رمتنی بدائها وانسلت انسلال برنسنه صیریلوب
قورتلمقدر ایشنی کوجنی بکا حواله ایلدی کندی
قورتلدی دیه جك یرده ضرب اولنور مالی نی آتك
قبالغی ایله آتوبده صیریلوب کتدی دیمکدر کانه
طوتدیغی قبا ایشلری اوزریمه آتوب کتدی دیمکدر
رب رمیة من غیر رام چوقه رمیه ایتمه وارکه
رامیسی بولنمیه اصابت ایدر چوقه کره صاحبنك
قصدی اولمقسزین ذاتی اصابت فعلی برنده اولور
بوکلام بنا اهل اولانلرك قضیه اتفاقیه برفعل جمیل
ظهور ایتدکده ضرب اولنور رب اخ لم تلده امك
یعنی نیجه برادر وقرنداش بولنورکه انی سنك آنك
طوغورمامشدر یعنی محبت ومودت سببیله احباب
قرنداشدن ایلرودر دیمکدرکه بانمزده محب صادقی
بکدر کشینك اقرباسندن مصرعیله تعبیر اولنور
رب طمع ادی الی عطب مالی چوق کره حرص
وطمع انسانی هلاکه القا ایدر دیمکدر زیرا احتمال
فائده برله نفسنی مضرتنه اغماض ایله تهلکه یه القایه
سبب فی الحقیقه طمعدر ربما کانت السکوت جوابا

یعنی بعضه کره سکوت جواب اولور بو مثل شول
ذات حقنده دینور که عظم شانی اولدیغندن سؤاله
ویریله جک جوابده حشمتی ملحوظ اوله یاخود
یاخود بر نامناسب کلام سویلندکده سکوت اولنور
سؤالی غیر مناسب اولدیغنه تنبیهاً ایراد اولنور

حرف الزاء

زمن البرامکه برامکه هارون الرشیدک وزرالریدرکه
حکایه لری ووقعه لری وایام دولتلرنده ایتدکلری مکارم
اخلاق کتب تواریخده مشهور ومذکوردر کوزل وحسن
خصوص روزکار حقنده ضرب مثل اولدی

زاحم بعود او دع ای استعن علی حربک بالمشایخ
الکمل عود وجه مذکور اوزره یاشلو دوه یه دینلکه
بوراده مراد یاشلو ادملردر انلر تجربه کار وامور
دیده اولملریله محاربه خصوصنده کامل پیرلرک
رای وتدبیرلرنده استعانته مراجعه واهتمام ایله
یاخود محاربه قیدندن فراغت ایله دیمکدر

زرقاء الیمامه بر قزک اسمیدرکه اوچ کونلک
مسافه ده اولانی کورر ایدی کوزی کوک اولدیغندن
زرقاء اطلاق اولنمشدر ابصر من زرقاء الیمامه
مثلنک منشأیدر ویمامه حجاز دیرکلری الکانک
اسمیدرکه مدینه ایله مکه نک شرقی وسطنده

بصره

بصره کوفه یه اوله الی مرحله یه دک اولان ارضدن عبارتدر
زاد الاسد پادشاهلرک تخویف وزجرلری حقنده
ایراد ایدرلر زاد والزئیر ارسلانک سینه سنده ظهور
ایدن صوته دینور که ایکرتی دکورلتی تعبیر اولنور
زوانی الهند جاحظ دیرکه هند خاتونلری زنایه خیلی
مائل اولدقلری جهتدن کثرت زناده انلرک حالیله ضرب
مثل ایدرلر وهند اهالیسی زنا مباح اولدیغی اعتقاد
وزنایه مخصوص محللر احداث ایدوب محصنه خاتونه اقل
قلیل بولنور زهو الغراب زهو کبر وتعداد وفخر وتعاظم
معناسنه در قارغه نوعی یوریرکن تمایل ایدوب صالنه
صالنه ایکی طرفه بقارق کتمکله بو وصفله متصف اولدیغی
انسانه حقنده فلانه ازهی من غراب دیرلر
الزیت فی العجینه لا یضیع یعنی خمور ایچنه قاتیلان یاغ
ضایع اولماز دیمکدر اقربا ومتعلقاتنه کرم واحسان
ایدن ذات کریم الصفات حقنده ایراد ایدرلر
زهو الذباب جاحظ ازهی من ذباب دیرلر دیدی
زیرا سکک مقوله سی ملوک وجبابره وعظماء اکاسره نک
بورونلری وکوزلری اوزرینه قونوب تسلط ایدر وطرد
اولندقده بر طرفدن قالقوب دیکر طرفه نزول ایدر
زمن الفطحل فطحل هنوز دنیاده هنوز نوع انسانه خلق
اولنمادن مقدم اولان زمانه دینور علی قول حضرت

نوح عليه السلامك دورنده دنيور ياخود زمانهٔ سابقده
عباد تردكه آنده شريكي شمبوب جاموركبي رطب
ذرهرا ايدى بومثل آنوركه كان ذلك في زمن الفطحل
ديرلر زمخشرى مستقصاده قول ثالثي تفسير واكاذب
عربدن اولمق اوزره تقرير ايمشدر مثل مزبور قريب العهد
معرضنده مضروبدر دوقت محالة تعليقي مراد ايدكلري
شئ حقنده دخي ايراد ايدرلر **ذكاة البدن العلل**
بدن انسانك زكوتي اسقام وعللدر ديمكدركه مبتلاى
علل وامراض اولنلره تسليه ايراد اولنور
زلق الحمار لكنه من شهوة المكارى مالى حمار سورجوب
دوشمه اسه ده انك دوشمسى انجق اشكجينك حرص وطمعندن
نشأت ايدى ديمكدر كرا حمارنك اياغنى سورجمه سى
كراجينك طمعندندركه كفايت مقدارى يم وريميوب طاقتندن
زياده قوللانور مثل مزبور بركيشي ايشنى كورركه شدت
حرصندن آنى اقتضى وجهله كورميوب حرص وطمعنه
بنا زفا بولور ايسه آنك حقنده ايراد ايدرلر
زلة الرجل عظم يجبر وزلة اللسان لا تبقى ولا تذر
اياغك كوكي اينجكله سورجمه سي جبر والتئام ايدر
ولسانك سورجمه سي ايسه باعث هلاكدر ما لنده درك
لساني حفظه تنبيهاً ذكر اولنور **زمن الورد** موسم بهار
ولطافت ايله متصف اولدن اوقات صفا وراحت

شعار

شعار حقنده ايراد ايدرلر **ذكاة الجاه** جاه ورفعتك
ذكاتي اعانه واعانت اولمغله محسن وكثير الخيرات
اولانلره حقنده فلانك بوني ذكاة الجاه ديو ضرب
مثل ايدرلر **زبدة الحقب** حقب ازمنهٔ ماضيه در
سكسانه سنه ايله تخمين اولنديغي غايت نادر ونادره
وعزيز الوجود اولان شئ حقنده ايراد ايدرلر
ذكى اياس اياس بن معاويه بن مرة المزنى دركه
بصره ده قاضى اولوب ذكا وفراست واجوبهٔ بديعه
وحكمته ايله معروف اولمغله ذكى وفطين وهوشمند
اولان آدم حقنده اذكى من اياس ديرلر ذكى
فتحيله الكلامن وسيمك وفراستله ظن ايلمك معنيه
وتخفيفيه معناسنه دركه حارث بن عائشه دن روايت
ايدرلركه اياسك ابتداء ذكا وفطنتنه شاهد اولوب
معروف بالذكا اولمسنه باعث اولدركه اياس حديث
السن ايكن شامه واروب بر پير سالخورده شخص ايله
مخاصمه ده عبد الملك بن مروانك طرفندن نصب كرده
اولنان قاضى حضورنده ترافع ايدرلر اياس احضار ايليوب
خصمي اولان پيرك قاضى ايله معارفه سي اولمغله
حمايه مراد وايا سه استحيا ايتمزميسنكه حديث السن
ايكن بو مقوله كبير السن ونا توانه ادعايى تعجيز ايدرسن
ديدى اياس دخي يا قاضى بن حق طلب ايدرم حق ايسه

بو ادمدن بوكورد ديركه قاضى جوابنده عجز ومكابره
ايله اسكت يا صبى ديو امر ايلدى اياس بن سكوت
ايتديكنده دعوامى كيم ادا وافاده ايدر ديرى قاضى
غضب ايدوب يا صبى بو مجلسى اضرار ايتنجه سنوك بر كلمه
حق صادر اولمديغى معلوم اولدى هرنه كه تكلم ايدرسه
دروغدر ديركه اياس اشهد ان لا اله الا الله
ديوب قاضىيى اسكات وتخجيل ايلدكده قاضى نهوضنه
قالقوب عبد الملكه واروب كذشته‌يى نقل ايتدكده عبد الملك
يا قاضى اول صبينك مرامنه مساعده وامرنى اتمام
وشامدن بر طرف ذهابنه امر ايلدكه خلقى افنا ايلميه
ديدى **زبدة الاحقاب** معناسى نيجه كره سكان
بيلدرك خلاصه‌سى ديمكدر زيرا زبده هرشىء‌نك كزيده‌سنه
دينور واحقاب سكان ايله اطلاقه اولنور يعنى بركمسه
صفت كمالده نوعنه تفوق ايله نادر الوجود اولوب
آنك مثلى بر قاچ قرنده بر بولنور اولورسه اومقوله عزيز الوجود
كسنه‌يه زبدة الاحقاب دينور **زهد الحسن** حسنه شا ايله
ابو سعيد حسن بن يسار البصريدركه كبار سلف صالحيندن
بر ذات كرام متصفات ايدى علم وعملده امام همام زهد
وعفتده مضرب امثال وصلاح وتقواده مشهور ومشار
اولمغله زهد وصلاحده ضرب مثل اولوب اول مقوله
ذوات زهادت سماتك حقنده فلانك زهدى زهد الحسن ديرلر

زوج

زوج من عود خير من قعود يعنى خانه‌ده باكره اولوب مقيده
اغاجدن اولسه دخى تزوج ايله اولنورمه خيرلودر ديمكدر
مثل مذكورك قائلى نساء عربك بعضيدر اصلى بودركه
ذى الاصبع العدوانى نام كمسه‌نك برقاچ دخترى
اولوب تزوج ايتمامكله بر كون خلوتخانه‌لرنده اجتماع
وهر برى تزوج خصوصنده بر فقره سويلمكه اتفاقه
وهر برى بر قطعه ابيات سويليوب بو مثلى صغيراولرى
ايراد ايدرلرى اولوقت آنلره اهالى استماع المغله
جمله‌سنى تزوج ايلدى بونك مفصل حكايه‌سى امثال
ميدانينده مسطوردر

حرف السين

سنى خالد خالد مذكور خالد بن عبد الملك بن مطرددر
خليفه هشام بن عبد الملك طرفندن مدينه منوره‌يه
امير نصب اولنمشيدى ايام حكومتنده يدى سنه
مدينه واطرافنده قحط شديد حاصل اولوب اطراف
واكنافده مقيم اولان عربان بوادى شامه نقلت
ايتمدكلرنه سبب اولمغله مرقومك سالرينه قحط وغلا
هنكامى حقنده كانزرا سنى خالد ديو ضرب مثل اولدى
سيرة اردشير اردشيردن مراد اردشير بن بابكدركه
داراى اكبرك يدى بهمن نسلندندر مرقوم احوال
رعايايه نظام ومملكتى تصحيح وترتيب ايدوب شول رتبه

عدل ودادایچه ده تقید واهتمام ایلدیکه مقتدی
ومقتدای اولوب خلفا وملوک آثار اردشیره اقتفا
واذیال مسلکه سالک اولدقده عدل وسیرتیله ضرب
مثل اولدی وبازیچهٔ نردی اردشیر ایجاد ووضع
اولنوب قضا وقدره انسانه حیله ایله مصالح امورین
دفعی امکانده اولمدیغنه تنبیه واشارتی متضمن
اولمغله اوزده دخی وابتدا نرد ایله اردشیر ملاعبه
ایتمکله اول بازیچه یه نردشیر تسمیه ایلدیلر
سیف الفرزدق اصلی بودرکه شاعر مشهور اولان
فرزدق خلیفه سلیمان بن عبدالملکک زیارتنه کلدکده
خلیفه نک والده سی ولاده بنت العباس عبس قبیله سندن
اولمغله مذکوره نک فرزدق قیس عیلانه هجو ایتدیکندن ناشی
بغض وعداوت ایتمکله خلیفه حضورنده فرزدقی تخجیل
ایستدیلر دیمکله انلردن بری یانته واروب ای فرزدق
خلیفه یاریه سنی امتحانه وجلادت وشجاعتنه اختبار
ایتمک ایچون بر اسیرک باشنی سکا کسدیره جکدر عجم
اولوب وسن هر نقدر شعرنده قلیجلری ومواطن کارزارلری
ذکر ایتدک ایسه ده اول قدر دخی قلیجلری قوللانمدک
واول مواطنلرده حاضر اولمدک چونکه سنده بر قلیج واردرکه
نظیری اولمغله سکا کتوردم که اول قلیج ایله اسیرک
باشنی قطع واول محفل عظیمده محجوب قالمزسن دیوب

قلیجی

قلیجی تسلیم ایلدکده فرزدق سن کیمسک دیدی اول دخی
بن بنی عبس دندن دیمسندن احتساب وفرزدقک طرفداری
اولان بنی ضبه یه انتساب ایتمکله فرزدقه اطمئنان
خاطر حاصل اولوب قلیجی الدی چونکه خصوصی مذکور
دارن طرفندن خلیفه غمز ایلمغله علی السیر فرزدقه خفیه
حضورنه واردقده خلیفه بر قاچ اسیری جلب
وباشلری کسلسون دیو فرمان وبربالا الجمله کوده لو
اسیره سرا فرزدقک قضیه سی تفهیم ویانته واردقده
تخویف وارهاب ایتمسنی تنبیه ووعد جمیل ایله تلقینه
ابتدغله خلیفه فرزدقه التفات وای فرزدق
سن شعرنده قلیجلری وصف وقوللاندیغک دخی
ذکر ایلدک کل شول اسیرک باشنی کس که سنک
جلادتنی سیر ایدهیم دیو فرمان بیورمغله فرزدق
قلیج معهودی چکوب اسیره صالدروب اوردیسه
اسیرک اکا هجوم ایتدیکندن وقلیجک قنا لغندن برشی
حاصل اولموب حیرانه ودهشته حایل ایله طوردقده
اهل مجلس قهقهه ایدوب فرزدقی تخجیل ومحجوب
ایتدیلر وقضیه سی مثل اولوب بر ایشه بر امیانه نک حقنده
ویاخود بر ایشه مقتدر اولمیانه ادم حقنده ضرب
ایدرلر سحرة الهند عجب طائفه سندن قیافه وعیافه
فنلریله اختصاص ایتدکلری کبی هند طائفه سی دخی

علم سحر ایله کسب اختصاص ایتدکلرنده ملاعب وباطلی
حق صورتنده اظهاره مقتدر اولانلر کمسنه حقنده
اسحر من کهرة الهند دیو ضرب مثل ایدرلر
سری القین سری کیجه ده سفر ایتمک وقین حداد
تیمورجی معناسنه در بر آدم اقامت محلنده ایکن
اظهار سفر ویاخود کثرت کذب ایله معروف اولوب
اصلا تصدیق اولنمیان کمسنه حقنده هو کسری القین
دیرلر اصلی بودر که عرب بادیه محلنده اقامت اوزره
اولان تیمورجی اصنافی اوزرلری قبیله عندنده ایسه
ظهور ایتدکجه یارین ایشی یوقدر بو کیجه بعض قبیله یه
انتقال ایدرم حکم دیو اشاعه ایدرلر که خلوه اشیه
هر آدم کیرم هکذا اقتضا ایدنه شیدیمی کوچم دیوب
کذبنه ایسه بنا ایتدیرمك ارتحال قضیه سنی اظهار
ونفی الامرده مقیم اولمغله کذب ایله کسب اشتهار
واذا سمعت بسری القین فهو مصبح مثلنه سبب
اولمشدر یعنی اکر حدادك کیجه ده ارتحال ایدرم حکمی
مسموعك اولور ایسه بلکه صباح بونده بولنه جقدر
دیمکدر سوق العروس بغداد ده بر جاده شونك
اسمیدر سوق مذکور هر شیئه شامل وزینده
معتبر المحافل اولمغله اولوجهله کوزل ویا قشقلو اولان
محل حقنده احسن من سوق العروس دیرلر

سن النادم

سن النادم سن دیشدر ونادم پشیمان معناسنه در
ندامت حقنده قرع فلان سن نادم دیرلر
السلامة احدی الغنیمتین سلامت ایکی غنیمتك بریسیدر
دیمکدر سویداء القلب سویداء حبة القلب یعنی یورکده
اولان سیاه نقطه یه دینور که فارسیده دانهٔ دل
تعبیر ایدرلر بر شیئك بعضی کلنه تفضیل ایتمك معرضنده
ایراد ایدرلر وعزیز وسوکلو اولان شی حقنده هو
منی فی سویداء قلبی دخی دیرلر سیر السوانی دوام
بولوب غیر منقضی اولان حالت حقنده ایراد ایدرلر
السوانی سفر لا ینقطع دیرلر سوانی سقاره مخصوص
اولان دوه لره اطلاق اولنور پس سانیه دن حصو
ه شمغله اسمیله تسمیه اولندی وبونلرك ایشی دائما
متصل اولمغله ضرب مثل اولندی واذل من بعیر السانیه
دخی دیرلر سلا جمل سلا عصا دنده شول یفقه
دریه دینور که بطن مادر ده ولد آنده متولد اولور
واکثری بیله جه چیقار ترکیده اش وصوك تعبیر
ایدرلر ارکك دوه لرده مطلقا اول دری بولنمغله
شدت منشای کمال ایدرکده ویاخود مشکل حالده دور
اولورقده وقع القوم فی سلا جمل دیو ضرب مثل ایدرلر
سمنکم هریق فی ادیمکم مالنی کندو نفسنه صرف
ایدوب بقیه اعتنا ایدن کشی حقنده ضرب ایدرلر

سواء قوله وبوله قولی بولنه مساویدر دیمکدر صباحی
سولنلر حقنده ایراد اولنور سفیر السوء یفسد
ذات البین احمق ودنی الخلق اولانه سفیر دیلچی
طرفینی افساد ایدر بو کلامی ایکی طرف بیننده مصلحته
مأمور اولانی ارباب درایت واصحاب ملاحظه‌دن
اولمیوب امر مهمه دد دیمک یرینه قوللانیلور
سترك من دمك یعنی سنك سرك سنك قانکه
معدوددر زیرا بعضی حالاتده سرك افشاسی قتلنه
سبب واراقة دمه وسیله اولور بو مثل کتمانه سر
معرضنده ایراد ایدرلر سال بهم السیل وجاش بنا
البحر یعنی انلری سیل الوب کتوردی بزدریایه
طالرق دیمکدر زیرا بحره دوشن سیله وقوع بولانلره
اشددر دیدیکی یشقه‌لرك دردینه نسبة چوقده کوچ
اولور یعنی بلایه ابتلاده اولمش کشیه ایراد ایدرلر
استر عورة اخیك لما یعلمه فیك سنك قرنداشك
کیزلو اولمش مساویسنی کشف ایتمکه اول دخی سندن
بیلدیکی عیوب ومساوینی اظهار ایتمسون دیمکدر
سیل به وهو لا یدری یعنی سیل آنی الوب کتوردی
خبری یوغیکن دیمکدر بو مثل مضرتلو شیلردن ساهی
وغافل اولمش کمسنه حقنده ضرب اولنور
سبحان الجامع بین الماء والنار وبین الضب والنون

آب ایله آتشك

آب ایله آتشك اجتماعی محالات قبیلندن اولمغله
ایکی متباین الاخلاق والاطوار کمسنه حقنده اجتماع
وآلفت حاصل اولدقده ایراد اولنور وضب یعنی
کلر دیدکلری جانور هوانك استنشاقیله صودن
مستغنی بر حیوان اولوب نون دخی بالق انواعندن
اولوب صودن خروجی مستحیل اولمغله انلرك اجتماعی
نا ممکن اولدیغندن کذلك متنافر الاوصاف اولنلرك
اجتماعنده ایراد ایدرلر سنة الحمار تادیجرك
یوز سنه مرور ایتدکده اول یوز سنه‌یه عرب سنة
الحمار اطلاق ایدرلر اصلی قرآن کریمده ذکر اولنان
عزیر علیه السلامك قصه‌سیدر زیرا یوز سنه‌دن صکره
احیا اولنوب مدت مکثلرینی سؤال اولندقده بر کون
یاخود بر کونك بعضی اولور قدری جواب ویرمکله
اول یوز سنه بر لحظه مثابه‌سنده تعمیه ایدوب
وحمار عزیرك یوز سنه‌سنه تشبیه ایدرك موقع
مثل اولدی حتی ملوك بنی امیه‌نك آخری
اولانه مروان ایله مرتدی ختام بولمغله مرتدی
کویا حمار عزیرك مدتی نومی کبی اولوب بر لحظه
مقتضی اولدیغنه اشارت ایدوب مرقومی مروان
الحمار لقبیله تلقیب ایدیلر مثل مزبور مدت
قصیره ایچون ضرب اولنور سجع المختار سجع

مقتضا اولان کلامه دینورکه مرادهم قافیه اولان
نقره دره ومختار بن ابی عبیدة الثقفی که مذهبی
نامعلوم ایدی حضرت حسینک رضی الله تعالی عنه
قانی طلب ایتمکه خصوص کوفه‌یه تغلب وافعال
عجیبه یه اظهار ایتدی بعضا حالتلرده برشیئه ملهم
اولوب سجعلی سویلردی ودیرکی بو وقوعبولمغله
بوشی الله تعالی طرفندن بکا الهام اولنمشدر دیرایدی
بعضا ادعا مختارده سن بعضا حالاتده بعضا
اشیانک سجعلی سویلرسه لکن سویلدیکلری کبی
وقوع بوله دیرکه مختار یمحو الله ما یشاء ویثبت
وعنده ام الکتاب اوقوردی نقل اولنورکه :
کونلرده برکون : لتنزلن من السماء نار دهما : فلتحرقن
دار اسماء دیو برسجع سویلدی بونک سجعی اسماء
بنت خارجه حضرتلرینک مسموعی اولدقده ابو اسحاقه
یعنی مختاره نیچون حقمده سجع سویلدی والله بنم اوی
یقار دیو اوینی براغوب کوفه‌دن فرار ایتدی
لطیفه مختارک حیله سندندرکه ابراهیم بن الاشتری
سرعسکر ایدوب عبدالله بن زیادک محاربه سنه ارسال
ایتدکده بعض خواصلرینه برقاچ ایری وسیاه کوکرجین
ویروب اگر محاربه ده بزم عسکریمزک تزلزلنی کورسکز
اشبو کوکرجینلری معرکه ایچره سنده کشاد ایدک دیو

سپاهیه

سپاهیه وسرعسکره ودوسا لشکره دیوبکه علم محکمده
کوردمکه صف جلی وعلی حضرتلری بومحاربه ده شرنلو
وقوتلو کوکرجین صورتنده ملائکه ایله سزه امداد
واعانت ایده جکدر همانه دلیرانه صبر وثبات
ایدک نصرت بزمدر دیو افاده ایتمکله لشکر عبیدالله
مقابله وجنگه شروع ایتدکده ابراهیمک عسکری
تخلخل ایدوب انهزامه یوز چویردکلرنده مختارک
امری ووصیتی اوزره کوکرجینلری کشاد ایتمکله
خلوه انلری کوردکده اشته وعد اولنان ملائکه
تشوف کلدیلر دونک دیو جمعیتله باشلیوب
ابن زیادک عسکرنه دونوب هجوم ومنهزم اولدیلرینه
نار ماد وطعمه شمشیر ودمار ایدوب عبیدالله
بن زیادی رمی قتل ایتدیلر وحیله مذکوره مختارک
دها وحیله سندن عد ایتدیلر وسجعی علم غیبی
ادعا ونظماً ونثراً مغیبات ایراد وحیله ومکریله
مضموله اولدیغی ادای ایراد وامثال ایدن حقنده
ضرب مثل اولدی سری انقد انقد کرپوه
وسری کیجه ده یوریمکه دینور دیسی حیوانه مرقوم
کیجه لرده اولوصوف دائما کشت وگذار ایتدکنده
اولقدر کیجه تلک طوموب شوداده بوراده
بولنان تلکه لر حقنده ضرب مثل اولدی

سجع الحمام عرب كوكرجينه صداسيله ضرب مثل ايدرلر
كاه حسن وغنا وابراد سجع وكاه ذكر محبوب ايله ترنم
وياخود حسن صدا ايله تشويقه ادرك خوانلر كانه حقنده
ايراد ايدرلر **سفاد الديك** سفاد جماع معناسنه در
ديك خروس دوايشي برامياله حقنده فلانه مثل
الديك يأكل ويشرب وينيك ديرلر يعني فلانه كمسه
ديك مشابه سنده اولوب اكل وشرب وجماعدن غيري
براشي راغب ديمكدر **سجود الهدهد** هدهد حا دوسنه
قوشيدر مرغ مذكور كثرت اوزره زمينه دوشوب
قالمغله اولوجهله كثرت ايما وياخود كثير الصلوة اولان
كمسنه حقنده هو اسجد من هدهد ديمشلر
سفاد العصفور عصفور سرچه قوشيدر كثرت
جماع ايله موصوف اولمغله اولوجهله كثير الجماع اولان
كمسنه حقنده ايراد ايدرلر **سفينة نوح** مجمع ناس
ومختلف الاصناف طولمسه اولهمز محل حقنده ايراد
ايدرلر زيرا سفينهٔ مزبور طيب وردي وانسانه وحيوانه
وعالم وجاهله محل ومجمع اولمشيدي **سمع الارض
وبصرها** بونوله مراد حالي زمينلردر فلانه لقيته سمع
الارض وبصرها يعني زمينك سمع وبصري اراسنده
بولدم يوسنه وغيرهم كونه برده عبارتدر ديمكدر
كانه ادلكشي زمينك كوزي وكوشي بينده بولنوب
دينوله

دينوله غيري آني كمسه كورمز واشيدمز ديمكدر
سدرة المنتهى محدود شرفده اعلى درجه لرده بولنانه
كمسه حقنده فلانه بلغ شرف سدرة المنتهى ديو ضرب
مثل ايدرلر **سراويل قيس** قيس مذكور قيس بن
عبادة بن سعدد غايت عظيم الجثه كوده لو بالا بلند
برآدم ايدي منقولدركه قيصر ملك روم افتخار
قصديله معاويه يه طويل القامه كبير الجثه برآدمي
ارسال اتمشيدي معاويه رضي مذكوري تخجيل اتمك
ايچون قيس احضار وشلوارني چيقاروب اول
نصرانيه البس اولنمسي امرايلدي پس مرقوم قيسك
شلوارني كيدكده توپوقلرينه قدر كلمكله مزبور تخجيل
اولوب اهل اسلامده آنده بيوك كوده لو اولنلر
موجود اولديغني اعتراف ايلدي وقيسك سراويلي
ضرب مثل اولوب بيوك اثواب حقنده كانه سراويل
قيس ديو ايراد ايتديلر **سكر الولاية** دولت
وسلطنتك سرخوشلغي ديمكدر دولت وصولت
ومال ومكنت ايله حالني شاشروب حال اموري
اولوروب نفس وهواسنه تابع وفقير وفقرايه اصلا
التفات ايتميرك ظلم وتعدي ايله مشتغل اولان
كمسه حقنده ايراد ايدرلر **سكر الشباب**
سكر الشباب اشد من سكر الشراب ديرلر سكر

اوج نوعدر بری سلطنت سرخوشلغی ایکنجیسی کنجلک
سکری ثالثی شرابک نشئه سیدرکه جمله سندن اهوندر
سرعان ذا هاله سرعانه سیننک وکاف ثلاثه سی
نونک فتحی ایله یعنی سریع اولدی دیمکدر ذا هاله
همزه نک کسریله ایج یاغنه دینور ومطلقا قلعه
اولان شیئه دینور یاغ دسرکه وسائره کبی مثلک
اصلی بودرکه برآدمک غایت زبونه ومهزول بر دیشی
قیونی اولوب ذبولغندن دائما بورننده بلغم آقاردی
بو قیونک بورننده آقان نهدر دیو سوال ایلدکلرنده
ایج یعنی آقادکه افراطله سموزلکندن طاشوب سیلانه
ایدر دیمکله سائل هزل جهتیله کلام مزبوری ایراد
ایلدی مثل مزبور برشیئک هنوز وقتندن اول
تکون وحصولنی خبر ویرنه کلمه یه ایراد اولنور
سوء الاستمساك خیر من حسن الصرعة صاد
کسریله بناء نوعدر برکونه یره چالنمق وچالمق معناسنه در
اصل مثل بودرکه آت اوزده اولنور مقصده مطابق
اولمیانه راکب کندیسنی اولدقجه محافظه ایدوب آتدن
زمینه دوشوب مصاب اولان کمسه دن خیرلودر
طریقه حقه ملازمتله ارشاد ایلمک معرضنده هو
ایراد اولنور زیرا رشد واصابه طریقیله عمل ایدنلک
خطاسی خرقه واسائله عمل ایدنک اصابتندن

انضلدر

انضلدر نتکم مجتهد خطاسنده دخی اجر وثواب مترتبدر
سحر هاروت هاروت وماروت کتب تواریخده
ذکر اولندیغی اوزره کوکب زهره ایجون بابلده کاشونده
الی یوم القیمه معذب اولان ایکی ملکک اسمیدر
وبونلر خلقه سحر تعلیم ایدرجه وارد اولمشدر بنا علیه
حسن وجمال ایله خلقه مالك وسبیل عشقنده
نیجه کمسه لر مثلا ومتزلزلك اولان کمسه حقنده
ضرب مثل ایدرلر سیف علی حضرت علی ابن ابی
طالب کرم الله وجهه نك قلیجی ایله ضرب مثل الجنوب
کسکینه وقلوبه مؤثر ودرونلره نافذ اولانه کلام
حقنده ایراد ایدرلر سحابة الصیف یاز بولوطی
دیمکدر لبثی قلیل ومکثی خفیف وخفتله زوال وانتقال
ایدن شی حقنده ضرب ایدرلر واکثریا عاشقه ومحب
اولانه کمسه لرك غضبی ایجون ایراد اولنور سرعت
زوالنده عبارتدر سیر المثل بونده سیردن مراد
شهرت والسنه ده تداول معناسنه در ضرب
مثل کبی فلانه شی شهرت بولدی دیمکدن عبارتدر
بقالی سار سیر المثل یعنی شهرتی افاقه انتقال
بولمشه دیمکدر سر الزجاجه صرحه مقوله سی
اولان شفاف شی ایچنده نه اولورسه عیانه وانظار
ناظرانه بلا انصاد اوخفله غیر مکتوم اولانه اشیا

ویاخود یری کنز اتمیانه ادملر حقنده ایراد ایدرلر
سلم الشرف شرف و رفعتك نردبانی دیمکدر رتب
علیه یه وسیله اولان اسباب حقنده ایراد ایدرلر
سیر سلیمانه سرعت سیرده ضرب ایدرلر زیرا
حضرت سلیمانه بر تخت اولوب برماهلق یولی
برکونده سیر ایدوب محل مقصوده ایرردی
سیرة الملك فی حیاته برادم طریقه مستقیمی الوب
اوامر حقه اتباع و مناهیدن اجتناب ایدرلرسه
حقنده ایراد ایدرلر زیرا ملائکه لا یعصون الله
ما امرهم ویفعلون ما یؤمرون وعادل پادشاهلر
حقنده ضرب اولنور سد اسکندر قرآن عظیمده
مذکور اولان سد یأجوج و مأجوجدر حصانت
وقلعه و اعدانك مضرتی دفع ایتمکده ایراد
ایدرلر سیرة العمرین ابوبکر و عمر رضی الله عنهما یه
علی طریق التغلیب اطلاق اولنمشدر ملك عادل
حقنده نور القمرین و عدل العمرین دیرلر
سمن کلبك یأکلك بر کمسه بر کشی یه ایلك
مقابلنده سنده کمك ایدیکی محلده ضرب اولنور اصلی
بودرکه حازم بن المنذر الحمانی نام کمسنه برکوله
هدایا اطرافنده آمد و شد ایدرکن لقیط اولهرق
بر غلام بولوب بالاستصحاب اوبه سنه جلب و براخ

خرمنجی جادیه

خرمنجی جادیه نعیمه و آرتی جبشی قویوب بر سنه
بسلیه دل جبشی بویودکده بسیم و جمیل و مکمل الکماله
اولمغله حازم دخی دعوم نامنده بر کریمه سی اولوب
جبشه آشفته و کیدرك محبتی متزاید اولوب
دائرهٔ صبردن بیرونه اولمغله غلامه افشاء سر
ووصالنه طالب غلام دخی دعومه یه قدیمدن محب
اولمغله وصال و مواصلت وانبساط و موانست ایدوب
کیدرك حاللری حازمه نمایان اولدقده برکوت
مترصد اولوب مرقومانی بر بریله در آغوشده بولوب
اوزرلرینه هجوم و کیسی قرار ایدوب جبشی مقطوع
راسی اولدقده همدان شد عزیمت و دعوم کندی کندی
یوغمغله بیدی بولوب اول حالده کورمکله مثل
مذکوری ایراد ایلدی سمن کلبنی سمرتکه سنی اکل ایلیه
دیمکدر سواء هو والعدم یعنی وجود و عدمی
یکساندر و بعضه دوا ایتدی سواء هو والعقر یعنی
اول کمسه فقرله یکساندر بی فائده و نتیجه وجود
و عدمی یکسان اولدقده ادم حقنده ایراد ایدرلرم
سواء لواء سهو ولهودن عبارتدر یعنی نسواننه
طائفه سی حفظی لازم اولانه شیء فراموش ایدوب
لعب ولهو ایله اشتغال ایدرلر بولنی وصفنده
ضرب ایدرلر سلی هذا من اسنك اولاد

یعنی بو نفسه کوکدیه چیقاردك دیمکدر بو مثل
برادم لوم وکدیره مستحق ایکن کلوب لشقه سنی
تعییب ایلدکده ایراد ایدرلر **سبح یفتروا**
ذکر وتسبیحده اکثار ایدرکن خلقی اغوا واغراده
واکا اعتماد ایدوب بو ادم متعبددر دیه رك
حسن اعتقاد ایتدکلرنده طبیعتنده مجبول
اولدیغی خیانت وخباثتی ابراز ایدر دیمکدر
وسبح یفتروا دخی وارد اولمشدر خطاب
طریقیله بو مثل منافق حقنده ضرب اولنور
شتمنی واصدق یعنی بی سب وشتم ایله شاتم
اولدیغك حالده لکن صادق اول ونیم اخلاقه
واحوالمده اولان رذالتی سویله زیرا صدقکده
کوجنمام دیمکدر بو مثل صدوقه قول وعدم کذب
حضنده ایراد اولنور

حرف الشین

شوم طویس طویس زبیر دننده مرلود بوکرومك
معتقی اولان عیسی بن عبدالله در مقدما اسمی طاوس
اولوب بعد التخنث یعنی زنانه قواحه کبی قربلوب
بوکلوب نحیف مزاج وضلیع الغذا اولدقده تحقیرا
طویس دیو تسمیه اولنمشدر وکنیه سی ابو عبد الله
المنعم در که اصلا برشیده مبالات وتحاشی ایتموب

تخنث

تخنث وتظرف ایدوب شآمت ایله معروف ومدینه
منوره ده ساکن اولوب اسلامده الك اول دف ایله
تغنی ایدن مذکور طویسدر ووالده سی دخی نمائم نمامه
ومفسده اولمغله نسوان انصار بیلرنده دائما غمز
ونمیمه ایله افساد وتحریشی ایدردی دیرکسه نك زیاده
مشوم اولدیغنی بیان مراد ایتسه لر مثل مذکوری ایراد
وفلاندن اشأم من طویس دیو ضرب ایدرلر وطویس
مرقوم کندی شآمتنی بیلوب انکله اعتراف وای اهل
مدینه مادامکه بن حیاتده یم انلره خروج دجاله منتظر
اولمك زیرا سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری
دار بقایه رحلت بیوردقلری کونده بن کز تولد وحضرت
صدیق اکبر رضی الله عنه انتقال ایتدیکی کونده فطام
یعنی ممه دن کسلدم وحضرت فاروق اکبر رضی الله عنه
شربت شهادتی نوش بیوردقلری کون حلمه بالغ وحضرت
ذوالنورین رضی الله عنه نائل درجه شهادت اولدقلری
یومده تزوج وحضرت علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه
عارج معارج ملأ اعلی اولدیغی کونده دنیایه برفرزندم
کلدی دیرایدی **شربت ابی الجهم** نفسه مرغوب ومحبوب
ونیلی غایت لذیذ وظاهری خوب ایکن عاقبتی وخیم
ونتیجه شکلی عقیم اولان شئ حقنده ضرب مثلدر
مذکور ابی الجهم ابو مسلم خراسانینك حلوی اولوب

دائماً علی به حفظ منصوری مراقبه ایدوب آنی
صاددا اولان حرکات وافعال وحالات واقوالی
احصا وابومسلمه ایصال ایدردی پس منصور
بو کیفیتی آنی فهم ایمکه اشتغال ایدردی برکون حضورینه
اولوررکن صوا ستیوب استسقا ایتدکده منصور
غلاملرینه برینه ای غلام واد ابی الجهم برباده شربتی
کتور دیو امر وغلام دخی واروب حضر وزنجبیل وافیون
زهرلو بر لذیذ شربتی جلب ایدوب ابو الجهمک الینه
صوندی اودخی شربتی ظنیله نوش ونرلحظه لحمه زنه
ایچی ادنیایوب زهر اولدیغنی بلوب علی العجله قیام
وانصرافه توجیه زمام ایتدکده منصور ابی الجهم
نره یه کیدیورسن دیو سؤال ابو الجهم دخی سنی
کوندردیکک یره کیدیورم دیوب کندی ومنزلنه
وصول بولدقده عالم اخرایه انتقال ایتدی وشربتله
ضرب مثل اولنری شلده شربه ابی الجهم معناسنه در :
شیخ العراقه مهلب بن ابی صفره یه اطلاقه ایدرلر
اسمی ظالم بن سراق درکه امرانک بزرک وشجیع وسخی
وجواد ایله مشهور اولوب دولت ال ابی سفیانده
نشو ونما بولوب خراسانده والی ایکن خوارج ایله
محاربه سی مستمر ومتمادی اولمشدر حسن سیرت وکرم
وشجاعت صاحبی حقنده اکرم من شیخ العراقه واشجع

من شیخ العراقه

من شیخ العراقه دیرلر **شوم البسوس** بسوس برخاتونه
ایدوکی اشأم من البسوس مثلنده ذکری سبقت
ایتمه ایسه ده کتب امثالده بشقه روایت ذکر
اولنمغله تکرار شرح اولندی نقل ایدرلرکه جساس بن مره
بن ذهل الشیبانی درکه خواهری ملک العرب اولان
کلیبک زوجی اولوب قبیله تغلبدن رحم اولان بنو جشم
ایله بنو شیبانده کلیب وجساسک قبیله لری بر محلده
ساکن اولورلردی برکون جساسک بنو سعددن
خاله سی اولان بسوس کندی قرنیزی ایله بنی مره
قبیله سنه کلوب جساسه مهمان اولمش شراب نامنده
برناقه سی کوچکی ایله معاً اولوب ناقه ؛ مذکوره هر
کلیبک جمللریله اختلاط وحمایه ایلدیکی مرعالرک برنه
واروب اکل ایدرکه کلیب ناقه نی مرعاده مشاهده
ایتمکله غضبندن کمانن ددست وناقه نک ممه لرینه
ضرب وجرح ایدوب ناقه زخمدار اولدقده بسوسک
خرکاهنه دوجمت ایدوب بسوس ناقه سی مجروحه اولدیغنی
مشاهده ایدنجه صوت اعلا ایله ناله وکریا به اولوب
خواهر زاده سی جساس شراک زخمدار اولدیغندن اکاه
وخاله سنه تسلیه ایدوب والله یارین بر شتر
بزرک قتل ایده ایمکه زخمینک ناقه نک زخمندن اشد
اوله دیوب شترایله کلیبی مراد ایلدی پس کلام مزبور

سمع کلیبه واصل اولدقده علیانه نام محلّنی مراد ایدر
ظنیله دون علیانه خرط القتاد مثلنی ارسال بعده
حسیل علی الصباح اسبه سوار وکلیبی قصد
وطعن ایدوب قتل ودرطرفه فرار ایلدی و قبیلتین
میاننده حرب البسوس دیمکله مشهور اولان محاربه
ظهور وقرق سنه قدر متمادی اولدی وبو مقاتله هر
خانمانلری خرابه باعث ودیاری بسوس اولمغله اشأم
من بسوس مثل سائر اولدی که تشاؤم اولنانه شیء غایت
شوم واوغورسز کمسنه حقنده اشأم من بسوس دیو
ضرب اولنور وعرب اولکمسنه شیء طلبنده سعی ایدوب
کعیه خطائا اول شیئه نیل ووصول سهولتله اولمیان
مشقت عظیمه یی ارتکابدن صکره حاصل اولور دیه جلب
یرده دونه مرامك حرب البسوس دیرلر
شبدیز کسری شاهان بنی ساساندن کسری نوشروان
نام پادشاه قد وقامت وارتفاع وجسامت وحسن
وجمال واوصاف باکمالده واصل رتبهٔ نهایت ایدی
حتی عظم جثه سندن هر اسب آنی تحمل ایدمیوب
انکا مخصوص وکندی کبی اوصاف جمیله ایله منصوص
نظیری نایاب شبدیز نامنده بر اسبی اولوب دائما انکا
سوار اولوردی شبدیز مذکور نزد شاهانه سنده غایت
مقبول وپسندیده اولمغله مرد اولدقده کسری یه خبر

درمکه

درمکه جسارت ایدمیوب میراخوری نوشروان مخصوص
خوانندهٔ به هزار وعده ایدوب اثنای تغنیده خبر
موتنی شاهه افاده ایله دیو نیاز اتمکله مغنی مذکور
دخی اثنای غناسنده شبدیز حقنده برقاج بیتی ایراد
وضمننده شبدیز نه اکل ونه شرب ونه نوم ایدر دیو
وصف اتمکله نوشروان مغنیه نکاه ودبو صورتده
شبدیز مرد اولمشدر دیو اشکناه ایتدکده مغنی اقدم
خبر موتی سزدن مسموع اولدی دیوب قضیه یی
شاهه بو طریقله افاده ایتدی بعده کسری قبله
سوار اولوردی مثل مذکور بالاده محمود الاوصاف
اولهن کحیلان حقنده ضرب اولنور
شؤم داحس داحس قیس بن زهیرك آتی اولوب
عبس وذبیان قبیله لری بیننده قرق سنه متمادی اولان
حرب وقتالك سببی اولمغله شومیله ضرب مثل
اولندی اصلی بو ایدیکه قیسك داحس نامنده بر اسب
نك آدری واد ایدیکه وثب وتازیده بی نظیر وجلوه
وحرکتده عدیم المثل ایدی قیس ذبیانیانه ایله بر مقدار
زمانه مسالمه اوزره اولوب داحسك فرقه تازیسی
ذبیانیلری اعجاب ورئیس ذبیانیانه اولان حذیفه نك
غبرا نامنده بر اسبی اولوب ذبیانیلر دیدیلر ایکی کمسنه
منازعه وبری اکر بو اسبلر مسابقه اولنسه غبرا

راحس سبقت ایدر و بری راحس غبرایی سبقت ایدر دیو
معاوضه واوز نافه ایله مباحثه ایدیلر و مباحثه لرینه
حذیفه یه اعلام حذیفه رضا داده اولوب قیسه
کلوب افاده ایتدکده قیس بو مضامده عرب لر ایار
ومهابه مقرطیسم و اسب صفتی یاکلرینه دکلم بنون
غیرنک اسبنه مباحثه ایدك زیرا ذبیانیله عناد
بر قومدر دیدی ده اول کمسه لر ابرام و مباحثه ایله
شخصه حذیفه یه واروب مباحثه دنه تنزل ایتم لم
دیدیلر حذیفه دخی عناد و تنقیصه راضی اولمیوب
قیسی اغضاب ایتمکله قیس ای حذیفه اگر اسبك
اسمی سبقت ایدرسه اولدنسه ناقه ویریم دیوب
حذیفه اسبك اسمی سبقت ایتدیکی حالده یکرمی ویرم
دیوب اوتیره دکه یوز ناقه قرار ویرامیه کمسه یه
ناقه لری ایداع و مسابقه اولنه جق محلی دخی یوز کز اوقوه
اوزده مسافه تعیین و ایکی عرب برادری جواد و بربر
جانب قبله یه شتاب ایدیلر لکن حذیفه نك برادری
حمل قومنده برقاج شخصی اسبلرك کوزدکاهلرنه قریب
بر کمنده مترصد ایدوب راحس غبرایی سبقت ایتدیکی
مشاهده ایدرسکز راحسی قورقیدوب رفتارینه مانع
اولك دیو تنبیه ایتمشیدی چونکه راحس غبرایی سبقت
وکمنکاهه واصل اولدی مترصد اولانلر کرده راحسی

تخویف

تخویف وکر ویه توقیف ایتدکلرنده غبرا کلوب راحس جه
ایتدی لکن امانت اولان ناقه لری حفظ ایدنه دخی
جبله یه واقف اولوب وقیس یا حذیفه راحس جه
ایلدی سبقتی بکا تسلیم ایله دیدکده حذیفه خدعه من
معلوم اولمیه دیو ممانعت ایدوب یوز ناقه یی
قیسه تسلیم ایتدیسه ده بر جماعت حذیفه یی تعییر
و سنك اسبك سابقه ایکن قیس مباحثه یی ترجیح
ویردك دیمکله حذیفه پشیمان اولوب اوغلی مالکی
قیسه ناقه لری استرداد ایچون ارسال ایلدی
مالك دخی قیسه واروب ناقه لرك طلب و سیمز سابقه
ایکن سنك اوکردیل اخذ ایتمك وضع لی معنادد
دیدکده قیس عدم مساعده اظهار و مالکك غضبله
قیسك عرضنی هتك و ناثر اکتفا ایتمکله قیس
نیزه سی ده دوسیه و مالکه طعن و قتل ایلیوب بو جهته
بین الفریقین محاربه و مضاربه ممتد اولوب راحس
مذکور فتنه نك وسیله سی اولمغله شوم ایله ضرب
مثل اولدی و ایکی قوم بیننده خصومت قیماری اولدی
وقع بینهم حرب داحس والغبرا دیرلر شاة اشعب
طمعکارلغك مشهوری اولانه اشعب طمع خصوصنده
مضرب مثل اولدیغی کبی قیونلده دخی ضرب مثل
اولنمشدر نقل ایدرلرکه اشعب مومالیه عجبا نه

زیاده طمعکار کمسه کوردیکك وارمی دنیلدکده اشعب
اوت بنم قومم بندن زیاده طمعکاردر زیرا بر کون
طامدن اوزرینه چیقوب طورر ایکن کوکده قوس
قزح نمایان اولمغله آنی قورو یوغنجه ظن ایدوب
قپایم دیو هوایه بر تاو ایتمکله طامدن زمینه
دوشوب بوینی قریلدی درحال کیدوب هلاك اولدی
اشته بندن زیاده طمعکار اولدیغی بو کیفیتدن معلوم
اولدی دیدی **شره الاسد** شره فتحتیله بر شیئه
بك دوشکون وحریص اولمق معناسنه در عرب
طعامه حریصه رغبتی اولوب اکول اولان آدم حقنده
فلانه اشره من الاسد دیو ضرب مثل ایدرلر
زیرا ارسلان ویلان مقولهسی قاپدیغی وسعتلو وبوغازی
کنك وهضمی سریع اولدیغی بلوب قطعه عظیمه‌یی
چیکنمزین یوتارلر **شیطان الحماطه** انجیره شبیه
بر نوع شجردر که یلان قسمی آنده بك حظلنوب
انکنده ساکن اولور جاحظ دیر که امثال عربدن
ما هو الا شیطان الحماطه دیرلر بو مثل بدچهره وبد
صورت اولان آدم حقنده ایراد اولنور و بونده
شیطاندن مراد یلاندر **شجاع البطن** اجلقدن
کنایه در عرب انسانك قارننده صفرا نامنده بر یلان
وار در که انسان اجقدقده اول حیه آنی ایصیرر دیرلر

بومثل

بو مثل اجلقدن وجوعدن متضرر اولان کمسنه حقنده
ایراد اولنوب اضربه شجاع البطن دیرلر **شم الذره**
ذره قارنجه معناسنه در آنك حاسه شمی غایت
قوی اولمغله ضرب مثل اولدی جاحظ دیر که قارنجه
هر نقدر لطیف واوفق دخی اولوب شم حاسه شامه‌سی
قوی وهر جزوی وکلی اشیانك قوقوسنی سرعتله الور
زیرا انسان بر چکرکه مقولهسی الوب اکل ایده‌ایکن
بر ایاغنی یره دوشردکده ارار ایسه اصلا قارنجه بولنمیه
بر لحظه ده ظهور واول چکرکه‌نك ایاغنی سوروب
کوتورمکه معاونت ایتدیکنی کورسین دیدی وعجبایدر
که کندیدن بر قاچ قات اغر وبیوك شیئی سوریوب
کوتورن حیوان قارنجه‌دن غیری یوقدر
شراد النعام شراد فرار معناسنه در که کمسه ایله
الفت ایتمیوب جمله اشیادن قاچمغه دیمکدر چونکه
دوه قوشی هر نقدر مرغان نوعندن ایسه مرغلر ایله
الفت ایتمز ودوه‌لره مشابه ایسه آنلر ایله دخی
امتزاج ایتمز جمله حیواناتدن شرود وعدم الفتله
موصوف ومحدود اولمغله انفراد حالتیله مألوف
اولوب خلقدن متوحد ومتوحش اولان آدم حقنده
ضرب مثل ایدوب فلانه اشرد من نعامه دیرلر
شم النعام توقلمق معناسنه در چونکه دوه قوشی

هر نه قدر صمم یعنی صاغرلق ایله موصوف ایسه حاسهٔ
شمی شدید وقوتو المنده قوت کامله سی اولر یعنی
حسبله حاسهٔ مذکوره ایله الت سمعدن مستغنی
اولوب هر شیئک رایحه سندن استشمام ایدر اولدیغندن
اول کونا حاسهٔ شمی قوی اولانه آدم حقنده اشم
من نعامه دیرلر **شیب الغراب** شیب صاچ وصقال
آغرمغلقنه دیمکله قارغه نك تویلرینك اغرمسی
دیمك اولوب غراب ایسه طول ودراز عمر اولسه ده
بنه بال وپری آغرمیوب دائما سیاه دیسه اولمغله
علی التأبید وقوعی ممکن اولمیان شیئ حقنده لایکون
ذلك حتی یشیب الغراب دیرلر وشو شیئی اشلمك بنم
الکوندن اصلا مقصود دکلدر دیمه موقعنده لاافعله
حتی یشیب الغراب تعبیری ایله ضرب مثل اولنور
نتکم لاافعله حتی یلج الجمل فی سم الخیاط دخی امثال
تأبیدندر **شوم البوم** بایغوشك میمنتسزلکی دیمکدر
چون شعر ترکیبنده غافل اولمه ای برادر نچه
مهمانخانه نك پاسبانی بوم اولوبدر پرده داری
عنکبوت فحواسنجه بوم مرقوم ماواستی دائما عمارتدن
خراب وسائر طیور ایله الفت ومواستدن مجتنب
اولمغله انظار ناسده تشائم اولنوب اوغورسز ومشئوم
اولانلر حقنده اشأم من البوم دیرلر

شوه الایمه

: **شوه الایمه** ایلمه ضم وکسر ایله نعل اغاجنك
براغنه دینور حربه بونك براغی اوده سنه طولانی
شوه اولنوقده ایکی قطعهٔ متساویه مستطیلاً
منشق اولمغله قسمت مال حقنده عدالتی ضرب
مثل ایدوب المال بینی وبینك شوه الایمه دیرلر
شهوة المریض خسته ونامزاج اولان آدم کوردیکی
ویا خود خاطرنه خطور ایدوب حضوری متعسر اولان
شیئی استیوب رغبتی مزداد اولمغله کثیر التمنی
ونه کوررایسه استر اولدیغندن آدم حقنده ایراد ایدرلر
شمس العصر اکندیدن صکره عین الحمیه حجابله شد
نقاب ایتمکه عزیمتی اولدقده کرك ضعف نورندن
وکرك قرب غروبندن هنگام استفادتی کچمش اولمغله
شیخ فانی وسالخورده مسن واجلی متدانی اولان آدم
حقنده هو کشمس العصر دیو ضرب مثل ایدرلر
شر اهر ذاناب اهراد کوپکی صزلدوب قفزدیمه
معناسنه در معنای مثل آنز صاحبی که مراد کلبدر
برشر عظیم قفرداتری دیمکدر برشر کربه آماداتلری
ظهوری حینده ضرب اولنور اصلی بودرکه کلب
قسمنك وقت غیر معهوده غیر معروف اولانه
هر برینی اشترکه برشرنا کریانی حدوثندن احتراز
ایتمکله کندی نفسنه وبائنده اولانه ترمه لره

کلیبک بو وقعه‌ده هر بری بوسه دکلدر البته بر طاقم
وحادثه‌یه سببدر دیو اعظم من حالله اکاه وآماده
اولمغی تنبیه ایدر **شدة الدلم** فتحتیله حبه‌یه
دیلانه شبیه بر جانوردر اسمیدر که حجاز دیارنه
مخصوصدر بیک یاوز جانور اولمغله او مثل اولدی
ادم حقنده فلانه اشد من الدلم دیو ضرب مثل اولنور
شریکا عنان شرکة عنان کتب فقهیه‌ده مخصوص
دیر ویره اوزره ایکی کشی بیننده قاعده وضابطه‌سی
مخصوص اولمغله غایت متقارب ومتماثل اولدیلر ایکی
کشی حقنده هما کشریکی عنان دیو ضرب مثل اولنور
شوم خوتعه خوتعه بنی عضیلدن بر کمسه‌در
شملک منشأیدر اصلی بودر که کشف بن عمرو التغلبی
ایله ذبان الذهلی اولادندن عمرو میاننده بر واقعه
سابقه‌سی اولمغله انتقام ایچون کشف دائما عمروک
فرصتنه مترقب ایدی بر کون عمروک دوه‌لری
اوه سوله فرار ایتمکله برادرلری ایله دوه طلبنه
چیقوب بر محلده یتشوب طوتدیلر بری ذبح وکباب
ایدوب اوزرنه کتوردیلر فرلو خوتعه بو حاله
مطلع اولدقده سرعتله کشفه واروب عمروک برادرلرینه
تنزع اولدیغنی اخبار ایتمکله کشف همان اعوان
کثیره ایله یتوب عمروک اوزرینه هجوم ایلدی عمرو

ناچار

ناچار مراجعته باشلیوب یا کشف بزی قتل ایدیکک
صورتده قبیله‌مز میاننده نیجه زمانلر حرب وقتال
اشتعال بولور حقد دکل او آتشی اشعال ایلمه دیو کره
کشف بر درلو تهیب کینه‌سنی اطفا ایتمیوب ممکنه
دکل سنی وبرادرلرینی البته قتل ایدرم حکم دیدی
عمرو باری برادرلریمی اطلاق ایله زیرا انلر سنکله
اولدیغن ماجرامزده مدخللری یوقدر واکسلرنده
بر دلری اولمغله بنوز زیاده ایلدی طلب ایدر دیو کرم
کشف ملزم اولمیوب مجموعنی قتل ودروسی مقطوع ایلدی
بر طوبره‌یه وضع وعمروک دهیم نام ناقه‌سی بوینه
تعلیق وتسییب ایلدی ناقه دخی طوغری عمروک
یوردی ذبانه چادری اوکنده اوتوررکن کلوب چوکدی
ذبانک جاریه‌سی واروب طوبره‌لی خارجنده ایله
یوقلدقده باشیری اوغللرک دوه قوشی یمورطه‌لری
بولوب طوبره‌یه قومشلر دیدی پس ذبانه یمورطه
طینله اکنی طوبره‌یه صالوب کله‌لری طشره‌یه
چیقاردقده قضیه‌یه واقف اولمغله یا یقیوب
بر قلقانه ایچنه وضع **واحمل الثری على القلوص** کلامنی
ایراد ایلدی که اول دخی مثل اولدی یعنی بنم اولادلرمی
انلر صکره کوروب وکوره‌جکم بوددبوندن صکره
کوده جکم یوقدر که مراد دوه‌لر اودوذه کتوره جکلری

قولنو عنده بر سنکدر مراد سمندلر خوف ایدرم دیمکدر
بعده یارقز اولسه نه اشلرسیه دوکلرنده شحتی
فی قلعی دیمیه یعنی جانظه مده حاضر اکل ایرجک
یا عنده دیمکدر مثل مزبور برکسه نك ملکنده اولوب کیف
مایشاء و یختار تصرف اولنه جق نسنه حقنده
ضرب اولنور **شیأ ما یطلب السوط الی الشقرا**
شقرا اشقرك مؤنثیدر رقاد بن المنذر الضبی
و زهیر بن جذیمه نك فرسیدر سمیدر صاحبی
اولوبده مزبور فرسی مرقومه بن سواد و تحت مقصدینه
عازم اولوب خلال راهده تعجیل ایچونه قامچی ایله
اوردقچه جری و عدونی زیاده ایدر ایدی بر مطلب
اوزره اولهض ادم مطلبنی تحصیل و قضا ایله آنرنه
فارغ الحاله قریب اولدقده ضرب اولنور مآل مثل
شقرا نام قصراقه ایچونه قامچی طلب اتمك خصوصنه
نه حاجت قالدی دیمکدر **شیخ مهو** مهو عبد قیس
قبیله سنك جدیدر اصلی بودر که ایاد قبیله سی قوم
یعنی صوت و صداسز للمك ایله بین العرب مشهور
ومعیبلردر برکون عکاظ جاد شونسنه ایادده لفه
بری البنه ایکی برده الوب قوعادنی بوایکی برده
ایله نیون کیم اشترا ایدر دیو ندا اتمکله مهو قبیله سندن
عبدالله بن بدر نام کسنه قالقوب بن الورم هو

سلب و غنیمتلری بودر مه بعد کتوره جکلری قالمدی
دیمکدر بر مثل انقطاع امر اوزره تأسف موقعنده
ضرب اولنور واقعا انرده صکره بنو عصل ایله قبیله
زیاده بینه حرب و قتال دوشوب مدت مدیده ممتد
اولوب انجامکار کشف طرفنی بالجمله مظهر تیغ دمار
ایدیلر و بر سوزی صحیح سویلیانه حقنده دخی
اصح من خوبعه مثل اوراشدر زیرا وجه مشروح
اوزره کشفه طوغری خبر ویرمشدر
شرعك ما بلغك المحل شرع فرع وزننده معانی
کثیره ده وارد و حسب و کافی معناسنه دخی کلمشدر
مثل حسبك من الزاد ما بلغك المقصد یعنی سنی
مقصد و مطلوبك یره ایصال ایدن زاد و آذوقه
سکا کافیدر دیمکدر بوندن مرام قلیل شیئ ایله
قناعت قیل دیمك یرده ایراد اولنور
شحتی فی قلعی شحم ایچ یاغی معناسنه در قلع
منع وزننده کوکدن چکوب چیقارمق معناسنه در
ما عدا حیوانك طوبره طرزنده جانته لرینه دینور که
ایچنه زادنی و نفقه ادواتنی وضع ایدرلر مثل
آنردر الکاذب عمر بونرکه سبا عدن بری قورده
دیمکله قیونه سورینك یاننده بر غلام اولسه
نه یپارسین هوانده دیمکله شعراء فی انطاعی یعنی

وتفقده

برده‌لر مرقومك الندنه اخذ برنی کیوب دیکرینی
ارقسنه قیوب کندوسی عاد قومی اشترا ایدیکنی
بازارده حاضر اولنلره قائل عرلی اشراد ایدوب
قومنه عودت ایتدکده کندی قبیله‌سی اول ایکی برده‌یه
سؤال مرقوم دخی سزه دهرك عادی جسنی صاتوبه
الدم دیوب ماجرایی نقل ایتدی بعده عاد مذکور
ایاد قبیله‌سنه و قالقوب عبد القیس قبیله‌سنه انتقال
و حضارنه قوم ایله هجو و انشاد اشعار و بینهم العداوه
کسب اشتهار بولمشدر و مرقومك الیشی ویرشی
خسرانه مضرب سنوده اولمغله بین العرب مضرب
مثل اولوب فلانه اخسر صفقة من شیخ مهو
دیو ایراد ایدرلر شجة عبد الحمید شج حج وزننده
باشه یرمق معناسنه‌دردر و شجه شجك فعله
باشه یاریغنه دینور بو لی خوب صورت
و جمیل هیئت اولان ادمه اصابت ایتدکده عادتا
جمال و حسننه نقصان ویردر بر شی ایسه‌ده
مذکور عبد الحمید بن عبد الله بن عمر بن الخطاب
رضی الله عنه اهل زمانك اجملی و حسن
و کمالده افتاب کمالی منجلی اولوب بعضه اسبابه
بناء یوزنده بر یاره اصابت ایتمشیدی حسنك
کمالی نقصانیت بولمیه دفع ملکه کردن حسنانك

عمری

عمری کبی لطفی متزاید اولوب مقبول ناسی و ملکه
مستحسنی شمائل انفاسی اولدیغندن نواده‌لکم
یوزلرنده عبد الحمیدك یاره‌سی دیه رسم و تخطیط ایدر
اولدیلر بعده حسن علی حسنه مناسبتی اشکال
و مقبولیتی لدی النفوس ظاهر و بدیدار اولدیغی
حقنده مثل اولوب هو کشجة عبد الحمید دیو ضرب
ایدرلر الشاة المذبوحة لا یولمها السلخ شاة
قیونه معناسنه‌دردر و سلخ صویمغه دیو زملك معناسنه‌دردر
یعنی ذبح ایله دشنه حیاتی منقطع اولان قیونه
دری یوزمك اذیت ویرمز دیمکدرکه اصلا تمشك
بغمودن بروای یوقدر برنده قوللانیلور بو مثلك
قائلی حضرت اسماء بنت ابی بکر الصدیقه رضی الله
عنهادر شول دمکه حجاج ظالم اوغلی عبد الله بن
الزبیری مکه‌ده محاصره ایدرکن عبد الله والده‌سنه
ای والده بنم قتلدن خوفم یوقدر لکن مثله‌دن
خوف ایدرم دیدکده حضرت اسما بو مثلی ایراد ایلدی
شخب فی الاناء و شخب فی الارض شخب محه
صاغیلورکن آقن سوددن عبارتدر یعنی صاغدیغی
سودك بر صاغمه‌سی قابه دیر صاغمه‌سی زمینه
دوکر دیمکدر کلامنده برکره اصابت و برکره خطا
ایدن آدم حقنده ضرب مثل ایدرلر

شجرة الاترج اترج همزه‌نك و رانك ضمی و جیمك
تشدیدیله اغاج قاوونی دیدکلری میوه‌یه دینمکله معنای
ترکیبی اغاج قاوونك اغاجی دیمك اولور لکن
شجر مذکور عوارضه حریف و شتا ایله خزانه دیده
اولمدیغی مشهود و میوه‌سنده منافع عدیده موجود
اولمغله بطریقه التمثیل اصالت ذاتیه و نجابت فرعیه‌یی
اولان حسیب الذات وجلیل القدر والصفات کیمسه‌یه
اطلاق اولنور **شجرة الخلاف** خلاف سکوت اغاجیدر
چونکه درخت مذکور منظر حسنی کوزل و رونق
و بهجتی مکمل اولوب لکن ثمار و میوه‌لردن و منافع معتاده‌دن
عاری و بری اولمغله حسبله ظاهری شنلکلو
اولوب زینتلو اولوب حقیقت حالده فائده و نتیجه‌دن
خالی اولانه شیء حقنده ایراد ایدرلر
شق العصا شق شینك فتحیله برنسنه‌یی یارمغه
وارمغه معناسنه‌در و عصا دکنکه دینور اتفاقده
اختلاف طریقنی ارتکاب و سبیل اتحاددن اجتناب
ایدن ادم حقنده فلان شق العصا دیو ضرب مثل
ایدرلر جماعته مخالفت و جمهوردن مفارقت ایتدی
دیمکدر **شقة النشوه** معناسی نشاط و سروردر
شق و نصفی دیمکدر شقه شینك کسری و قافك
فتحی و تشدیدیله اوزلغنه یاریلان نسنه‌نك بر قطعه‌سنه

دینور

دینور و نشو فتحاتیله نشاط و فرح و نشوه و طرب
عبارتدر ناخجه عرف ادباده کنایت یوزنده محبوبلرك
لب و دهاننه یعنی ناز و شیوه و غنج و عشوه ایله
کفتار و شیرینه مذاقی لذتبخشه عشاقه اولان اغزینه
دوداغنه اطلاق اولنور **شرب الیهود**
یهودیلرك شراب ایچمه‌سی دیمك اولور چونکه
طائفهٔ خائنهٔ یهود هر قدر شرب باده ایله
مذاق آلوده ایسه‌لر طوائف سائره کبی اعلان و افشا
ایتمیوب بلکه اقرانلرینه دخی تستر و اخفا ایتمکله
بعضی عیاشه بد معاشك لغزشها نك ونزل باده
نوشه اولمسنه بطریقه التشبیه اطلاق اولنور
شقایق الاعوام شقایق کلنجك لاله‌سی دیدکلری
قرمزی و خوش منظر شکوفهٔ معروفه‌در که موسم
بهارده زینت بخش دشت و صحرادر و اعوام ییل
و سنه معناسنه‌در پس شقایق الاعوام نیچه
سنه‌لر کلکونه و بهجت بخوله اولان لاله‌لر دیمکدر که
بطریقه التشبیه طائفهٔ نسوان خصوصا حسن
و دخترانی هرنك شقایق النعمان اولدقلرینه
اطلاق اولنور شقایق معهوده کبی وقت ربیعه
خاص اولمیوب فصول اربعه‌ده شقایقیت نخیریه
اعوامه مضاف قلنمشدر

شهوة النبيذ نبيذ خرما شرابنه دنيور معناى
تركيب نبيذ تناولنه اشتها دیمکدر لکن نزد ظرفاده
قضا: شهوت اتمك مراد اولنه کمه ایلاج
وادخال ایله ارکی ادا اتمیوب کمه خاتونك فاد
وایلوغنه عضو مغهودی سورتمکله اکدش کیفی
کی دوزجه برزوه ایله تلذذ ایلمك معناسنه در
خونه باده نوسه اولنلر نزدنده نبیذ نشوه خمردن
دوده اولر یعنی کی خواهشکرانه قضا: شهوت عندنده
لذت نخجیذ لذت وقاعده ادنی اولر یعنی ملا بسیله
شهوه نبیذ نخجیذ ایچون استعاده اولنمشدر
شرب صبوح صبان صبوح صبور وزننده در
وصبانه شداد وزننده صبانه به ثروانه نام کمه نك
صباح وقتنده باده ایچمه سی دیمك اولور مزبور صبان
اسافل ناسدن برشخص کمنام اولوب برکونه علی
الصباح برقاج حریف ایله عیش ونوشه ایدوب
کاسه عقار سرلرینه سرشار ایدکده کیف بلالیله
طشره چیقوب بده نك ملکی حقنده ندر نظر ملك
الذن چکدیکمز جانته طوبان با تمه کلسونه دیو
اسواقده ندا ایدرك کشت وگذار وملك مزبور
ذاتنده عندار ستمکار اولمغین دست تعدیسنده
بیزار اولمغین برطاقم اوباش مرقومك یاننه تجمع
دختر
وتخته ایدوب ملکك اوزرینه هجوم اتمکله ملك
مرقوم فرار وصبان آنلرینه جانشینه امارت اولوب
برزوه پایدار اولمغله بوله لی استخفاده اولان دیاستنه
شرب صبوح سبب اولمغین بومقوله ناکه ظهور ایدن
شرف وشاله حقنده هوکشرب صبوح صبان دیرلری
شباب الزمان زمانك کنجلکی دیمکدرکه اسناد
مجاز عقلی اولورده وجه ارضك قوه نامیه سنك
اذدیادی زمانی وانواع نباتك نضارتی اوانی
اولان فصل ربیعه وموسم بهارده اطلاق اولنور
شنشنه اعرفها من اخزم شنشنه زبرجه وزننده
طبیعت وداب وعادت معناسنه در واخزم بو وزنده
خزامه یعنی بورنده رفه کوردلشی اولان دوه یه اطلاق
اولنور معنای ترکیب بو طبیعت واخلاقه بورننه
حلقه کوردلشی دوه دن بیلورم دیمکدر واخزم بر رجلك
اسمیدرکه حاتم طائینك اجدادندن اولوب بورینه
غایت عاده وغیر متضاد ایدی بورنك حیاتنده هو
وفات وبرقاج اوغل ترك اتمکله برکونه مرقومك
اولادلری ددهلرینی دوکوب اذیت ایتدکده ددهلری
بو مثلی ایراد ایلدی یعنی شول طبیعت وعادت که
عقوق دنیزك بودکر اولاددا خزمدن بیلورم دیمکدر
مثل مزبور نسلنه واصلنه یا خود جبلیتنده مرکوز

اولان اخلاقنه اولوب ابراز اطوار واحوال ايدن
ادم حقنده كرك ممدوح وكرك مذموم اخلاقده ايراد
اولنور **الشجاع موقى** موقى محفظ وممنوع معناسنه در
يعنى دلير وشجاع اولانلر كمسه دائما بلادن ومخوف
اولان اشيادن محفوظ ومصوندر زيرا بومقوله
اولانلر شجيع خلق آندن خوف ودشمنى مبارزه سندن
توقى وشريرلر آنك اوزرينه اقدام ايتمكه جسارت ايدهمزلر
بومعناده احرص على الموت يوهب لك الحياة قولى
دخى مثل اولمشدر يعنى خوف ايتمكسزين مخاطره لو
يرلره هجوم وموت محللرينه اقدام قيل كه سكا حيات
هبه اولنوره ديمكدر مثل مزبور شجاعت واقدام ايله
كسب شهرت ودشمنى اوزرينه صدمه ايدوب
فائق نصرت اولان كمسنه حقنده ايراد اولنور
الشحيح اعذر من ظالم يعنى بخيل ولئيم اولان
كمسه ظالم وغاصب اولاندن معذوردر زيرا خلقه
ذل سؤاله محتاج اولمامق ايچون مالنى حفظ ايدوب
اسراف واضاعه دن وتلف وانفاقدن امتناع ايدن
كمسنه لومه مستحق اولميوب بلكه عذرى مقبول دخى معذور
لكن ملوم وغير معذور اولان اولدر كه خلقك مالنى
نهب وغصب ايدوب كرم وسخاى اظهار ايدينه ادمدر
بونلك حقنده بوادم معذوردر زيرا كرم وسخاى

اني تعدي

انى تعدى وظلمه مجبور ايتمسه دنلمك شاننه دكلدر بلكه
بخيل حقنده بوادم خوف فقردن مالنى حفظ ايتمسه
دنلمكه لائقدر وسزادر مثل مذكور شح وبخل ايله موصوف
ونفقنه وعدم تبذير ايله معروف اولانلر كمسنه حقنده
ضرب اولنور **شر مما دها الكلب** يعنى كلب آنك
باشنه عنى توقلادى ديمكدر بومثل مبتذل وفرومايه
ودنى اصل اولانلر خاتونه حقنده ضرب اولنمشدر
ياخود اصل وحسبى وشرف ونسبى متحققه ايكنه الحمه
دونى وكفوى اولميوب حتى بياونده مستغنى اولانلر
اولكر وادن خاتونه حقنده ايراد ايدرلر
شيخ يعلل نفسه بالاباطيل بومثل عنين وشهوه
جماعه دن مالى غير مكينه اولوب ماه پيكر ويرى
صورت نورسيده دختر اخترلرى تزوج واقتنا
ونفسنه بو وجهله تحميل عنا ايدن سالخورده دوركار
وشيخ ضعيف البنيه والاقتدار اولانلر ادم حقنده
ايراد ايدرلر ياخود برامره قدرتى اولميوب ترجى
وتمنى ايله نفسنى تعليل وطوردن خارج اولانه
حاجته تسويف ايله اوقاتنى اضاعه ودائما
تضليل ايدنه ادم ايچونه ضرب اولنور
الشر خير اذا كان مشتركا يعنى شر وشور
ومكروه ومحذور خلق اراسنده وياخود اقربا

واحباب بینده عمومی و مشترك اولدیغی حالده خیردن
معدود و انسانه حقنده لطفا معدوددر زیرا شر
فقط بر انسانه اصابت ایتدیکی حالده انك حقنده عمومی
اولان شردن کوج و شرتلودر مضرب مثل معلومدر

شريف قوم يطعم القديد قدید یعنی دیکلرك طوزلو
اتدکه اطعمه نك کثیر الضرریدر مثال ترکیب بر قومك
شرف ایله موصوف و خاندانلغی ایله منعوت اولان
کشی زاده لری ایکن خلقه بذل ایتدیکی طعام و بسط
ایلدیکی اکرام انجق بصدرمه ایمسه دیمکدر مثل مزبور
سخا وکرم ومحاسن اخلاقه ادعا وبین الاقران
تقدم ایدوب اول اوصافه لایق وادل ادعایه مطابق
بذل واحسانه ومد سفره سماط افشانه ایمیوب
معامله بالضد اجرا ولئامت اطواری ابدا ایدن ادم
حقنده ضرب اولنور **شر الاخلاء خليل يصرفه واش**
خلیل دوست وصاحب معناسنه در وواشی نمام
وقوغوجی معناسنه در مثال ترکیب دوست واحبابك
الجفی و فنالغی ایله موصوف وطریقه شری منتهی اولان
ارقداشی اولدرکه بر قوغوجی نمام سوزله عامل اولسه
انی تصدیق ایله وسنك کینده بری وعصیانی مودتی
تفریق ایدن خلیل وصدیقدر مضرب مثل معلومدر

حرف الصاد

صادخیره

صادخيره قوس سهما قوس قوس مصغریدر یای
معناسنه در یعنی فلان کمسنه نك اوقی خیرلو اولدیه
یای قسمندن اولمسه دیمکدر بر کمسه مخالفت اوزره
اولدقدن صکره رضا وخشنودلق جهتنه عودت
ایتدکده حقنده ایراد وفلانه صادخیره قوس سهما دیرلر

صاد الامر الى النزعه نزعه فتحاتله نازع جمعیدر
یای حکمکده ماهر اولنلره ادمار مصلحتك تمشیت واصلاحنه
قیام ایتدیلر دیه جك یرده ضرب اولنور وکذا عاد السهم
الى النزعه هو اهلنه وادری وادبابك النه کچدی
دیه جك یرده ایراد اولنور **صارت القوس ركوه**
رکوه دانك حرکات ثلاثیله بونده عواصرك یعنی
اوزوم صقجه منکنه نك وطاشلرك التلرینه وضع
اولنان دقعه یه دیکه نه دینور دولت ادباره یوز
طوتوب احوال منقلبه اولدقده ضرب اولنور

صحيفة المتلمس برکمسه ضر ونفعنه سعی ایدرکن
کندونك هلاکنه یا برنوع ضررینه سبب اولان
شیئ حامل اولدیغنه یا ارتکاب ایلدیکی نسنه یه
صحیفه المتلمس ایله ضرب مثل ایدرلر اصلی بودرکه
متلمس شعرای جاهلیتدن جریر بن عبد المسیحدر
خواهرزاده سی طرفه بن العبد ایله حیره ملکی
عمرو بن المنذرك مصاحبتنه خواهشکر وطیبه

سوادالوب عمروی قصد ونزماسنده اولوب برکوله
عمروایله عشرت ایدرکن ملک عمروک مهپاره زی
بیکر برخواهری اولوب اتفاقا برمه کلوب برمقدار
حریفانه باده یه نظرانداز وطرفه زیاده جه هر
نشئه دار اولمغله دختره نگاه ودیوبیتی انشاد ایلدی
الا یا ابی الظبی الذی یبرق شنفاه ولولا الملک
القاعد قد لثمنی فاه دیوب عمرو استماع وکین
وغضب ایدوب بعضه محذور ملاحظه سیله کتم وتجنبه
مشغول اولدی ده بنه برقاچ کوندن صکره بعضه
اسبابه مبنی طرفه ملکی هجو ایتمکله ملک مرقوم یری
اشکاده قتل ایلی قبیله لریله حرب وقتال لازم
کلمسنده حذر ایدوب منلمس وطرفه یی محلنه
دعوت والتفات ایدوب قبیله کزدن دور واقربا کزدن
ماکورسز رؤیت دیدارلری آرزو اولنور ایجریه
دعمانزه عجم اولانه مکعبره سزه انعام واکرام
ایجویه برر مکتوب اعطا ایدیم تمکه مأمولکزدن زیاده
جائزه کزی ویروب قبیله کزه رجعت ایدیکز دیوب
برر مکتوب احاله ایلدی منلمس وطرفه حیره دن
بیرون وسوی عامله متوجه ونهر حیره طریقنه
سالک اولوب بر پیر سر راهه جلوس وکشف عورت
وقضاء حاجت ایدوب اول اثناده نواله یی اکل

دکاه

دکاه وجودندن کیک وسیش قتل ایدردی منلمس
مشاهده وتعجبکنانه طرفه یه ادات ایدرکه بو
تعجیلرنده تفرس ایدوب ای مستمندانه بنم اوضاعمه
تعجب اولنمازکه دوبمدنده خبیثی اخراج وطیبی
ادخال ودشمنی قتل ایدیوررم لکن شول کمسنه یه
تعجب اولنورکه حتف وقتلنی ناطق مکتوبی اخذ
ومقتلنه ایاغیله راهی اوله دیوکرم منلمس متنبه
اولوب آیا عمرو مکتوبنده بویله شیء تحریر ایلدیمی هر
اهالی حیره دن برنوجوانه مکتوبی قرائت ایتدیردکده
ضمننده منلمس قتلی وصول بولدقده دست وپالرینی
قطع ایدوب دنده ایکن صلب ایله دیو تحریرینه مطلع
ونهره القا وطرفه یه قضیه یی افاده وسنک
ودخی کی دخی قرائت ایتدیره لم دیو ابرام ایلدکده
طرفه مغرورانه معامله ایله عمروده اسائتم
یوغیکن بومقوله امرکریهه اقدام ایدرمی خصوص
بنی قتل ایتدیرسه قبیله بکر ووائله جواب ویرهجکدر
نصح منلمس قبول ایتمیوب بحرینه راهی اولدی
منلمس جای سلامت شامه دیوب دمشقه
نبی جفنه حمایه سنه داخل اولدی وطرفه معکبره
مکتوبی ایصال ایتدکده معکبر طرفه نک دست وپالرینی
بریده ودننده ایکن صلب ایلدی

صوفية الدينور دينور الكاسنده متصوفه نك اعيانى
وسائر مدعيانك وفرت اوزره اولوب مذهبلرى
دخى اورالرده شيوع وكثرت ايله توفير جموع بولمغله
بو مقوله صوفيه لرك جمعيتكاهى واستظهار ايله
ابراز اوضاع نامتناهى ايلديلرنه حقنده ضرب مثل
اولنوب هم كصوفية الدينور ديرلر
صفقة ابى الغبشان صفقه تمره ودنيوه بيعك
انعقادى وقتنده بايع ومشترى ايله ال اله اورمغه ديرلر
بيع بات قطعى معناسنه مستعملدر وغبشان سلمانه
ودنيه خزاعه قبيله سندن بر كمسه اولوب مثلك منشاى
اصلى بودركه قريشدن مقدم بيت معظمك خدمتى
ومفتاحى خزاعه قبيله سى يدنده اولمغله ابو الغبشان
بيت مكرمك خدمتنه متولى ومتصرف وصاحب مفتاحله
شرفيله مشرف ايدى مرقوم خمتاب بركون دوستا
قريشدن قصى يه كلوب ايله طائفه ده همبزم شراب
اولوب كركى كبى مست وخراب اولديغى حالده مفتاح
كعبه يى بر طلوم شراب مقابلنده قصى يه بيع وتسليم
قصى دخى عقد مرقومه بر قاچ كمسه لرى اشهاد
ايله درشتنه معامله توثيق ايدوب حال مفتاح بيتى
اوغلى عبدالداره اعطا وعجله ايله مكه مكرمه يه
اطاده واسرا ايلدى اول دخى شتاب ايله مكه يه

وصول

وصول وصوف بالا ايله ندا واى معشر قريش اشته
بيت مكرمك مفتاحى حوجل على حضرتى سزه
ظلم وغدرسز ددايلدى ديه دك خدمت كعبه نك
توليتنه نائل اولدى پس ابو الغبشان سكرنده
هوشيار اولوب كيف بلا اسيله وقوعه كلان
كيفيت هائله يه واقف اولدقده يعنى ابيع نافعى
اخس مضره بيع واستبدال ايتدكنه پشيمان وحمق
وخسرانى طنينه انداز مسامع عالميان اولمغله اطول
برهلالى مثل اولوب زياده نادم ومتحسر وغايت احمق
ومخاطر كمسه حقنده اندم من ابى الغبشان واحمق
من ابى الغبشان واخسر صفقة من ابى الغبشان
ديو ضرب اولنرى **صواحب يوسف** صواحب يوسف
شول خاتونلردركه جناب زليخا حضرت يوسف
عليه السلامى انلره عرض ايلمشدر قصه لرى
تواريخده مسطور وسوء اخلاقلرى مذكور وكيد
ومكرلرى بين الخلائق مشهور اولمغله مثل اولوب
من بعد اخلاق ذميمه وخصال غير مستقيمه ايله
لوم وتعييبه سزا اولنانلر حقنده اطلاق اولنور
صحبة الفرقدين قطب شماليه قريب ايكى كوكبدر
هر برلرينه فرقد وايكيسنه فرقدان اطلاق اولنور
تركيده ايكى قرداشه ديرلر وبونلر مادام الفلك

بربرلرینه مصاحب وملازم اولملریله دوام صحبتده
مثل اولوب ایکی یار همدم مدت مدیده حسن الفت
ایتدکلرنده صحبتهما کصحبة الفرقدین واطول صحبة
من الفرقدین دیو ضرب مثل اولنور صحبة السفینة
کمیده وقایقده بولنانلر کمسه‌لرک بربرلریله الفت
ومصاحبت ایتملرنده عادتدر چونکه بیت واحد
مثابه‌سنده اولان سفینه اکثریا اشخاص مختلفة
الطبایعی حاوی وبالضروره بربرلریله الفت
واستیناسی مقتضی اولوب لکن هر بری دیکرک
محرم اسراری ومحرم اطواری اولمدیغندن حال
صوری اوله‌رق ظاهریه بر الفت اولدیغنه مبنی
صداقتسز کورشمکدن کنایه اولمغله بو یله صوریه معامله
ومحادثه ایدن کمسه‌لره صحبتهم کصحبة السفینة
دینلور صبغة الشباب صادق کریه کنجلک
وتازه‌لک بویه‌سی دیمکدر که مسك الشباب
کبی هنکام جوانیده مویلر سیاه وسفید دکلکن
نهی وحسن وجمالی مانند ماه اولمغله بیرلك جبیله
اغارمسی موجب تلهف برشی اولدیغندن مرحنده
بطریق الاستعاره ایراد ایدرلر صدق ابی ذر
ابوذر اصحاب کرامك اعلامندن وزهادندن جندب
بن جناده الغفاری رضی الله عنه حضرتلرینك

کنیه سیدر

کنیه سیدر قدیما مکهٔ مکرمه‌ده اسلامله مشرف
اولوب علی قول خامس اسلام اولمغله تعبیه دیمشلر
بولوب اصلی بنی کنانه‌دن غفار قبیله‌سندن
اولمغله اول قبیله‌سنه هجرت ایروب بعده خندق
غزوه‌سی عقیبنده مدینه‌یه هجرت وخلافت عثمان
رضی الله عنه‌ده دار بقایه ارتحال ایتدی مومی الیه
نهایت راسته‌کو وصادق اللهجه اولمغله حضرت
نبی آخر الزمان علیه الصلوة والسلام آنك حقنده
ما اظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء بعد النبیین اصدق
لهجة من ابی ذر بیورملریله صدقده کلامده ضرب
مثل اولمشدر صدع الزجاج صدع قرلمق وچاتلمق
معناسنه در جام وبلور شکست وانصداع بالکلیة
اصلیه‌سندن قرلمق ایله انتزاع بولدیغی حالده قابل
اصلاح والتیام وحال اولنه اعاده‌سی مفقود
اولمغله اصدقا واحبا بینده فک رابطه
وانکسار خاطر معرضنده بطریق التشبیه القلب
کالزجاجة صدعها لا یجبر ایراد اولنمشدر یعنی دروله
دل زجاجه مثابه‌سنده اولوب ادنی شی ایله
متغیر ومنکسر اولنسه اصلاحه قابل دکلدر
دیمکدر بادانه اصدقا بینده اذیت ورنجیده خصوصنده
ضرب مثل اولمشدر صولة الکریم عرب

اتقوا صولة الكريم اذا جاع وصولة اللئيم اذا شبع
دیرلر صوله یوریش ایدوب صالدرمق معناسنه‌دد
یعنی کریم وجوانمرد اولان کمسه اجلق وفقر وقلت
ایله مبتلا اولدقده آنك صولشندن صاقنیه وکذلك
لئیم وفرومایه اولان کمسه عزوجاه ودولت ورفاه
حاله نائل اولدقده آنك صالدرمه‌سندن حذر
ایدك دیمکدر مثل مزبور کریم الاخلاقه ولئیمه اطراد
علی الاطلاقه اولان کمسه‌دن تقلبات احوال
سببیله تأثرا تعریضلری ظهور ایتدکده ضرب اولنور
وثنابی كذلك الحق ولئیم اولان ادم مسندنشینه
عزوجاه اولوب جبلتنده مرکوز اولان لئامته
کسب واقتدار وقوه‌دن فعله ابراز واظهار ایتدکده
حقنده ایراد ایدرلر زیرا حکمتده الظلم كامن في النفس
القدرة تبدیه والضعف یخفیه وارد اولمشدر
صولة الجمل امثال عربیه‌دندر فلان اصول من جمل
دیرلر چونکه جمل دوه دیرکلری حیواندر قزغنلق
حالنده هجوم وصولتی معلوم انامدر حتی وجود
دهرکوچ شیئه جارت ایدوب صالدراده وتقدیم
ایدن ادم حقنده ایراد اولنور صبر الحمار اشك
نوعی اذیته وحمولیه شدت صبری اولمغله اول
مقوله اولان حماری الاخلاقه وتحمل اذیت ومشاقه

صبر وثباتی

صبر وثباتی بریداد اولان کشی حقنده ضرب ایدرلر
فلانه له صبر الحمار دیرلر صوف الكلب کوپکك
یوکی کریه ومنفور طباع اولمغله مستهجن ونامقبول
اولان متاع حقنده ضرب ایدوب هو کصوف الكلب
دیو ایراد اولنمشدر صیداپه آوی اپه آوی
مقال دیرکلری حانودك کینه سیود برشیء کم
طلبی دشوار وتحصیلی کوج وخارج از حد اقتدار
اولوب الده کیردسه رحمی بی فائده وتحصال اولان
شیء طلبنده ابرام والحاح ایدن ادم حقنده ضرب
مثل اولمشدر صنعة السرفة سرفه غرفه دننده
برکونه خرده بوجکدر اغاج خرده لرینی برکوربب
کندی ایکوبه اوباپوب اکا داخل وآنده هالك اولور
هلاك وتلفنی بیلمه‌دك حتف وهلاکنه موجب
اولان شیئه سعی واقدام ایدن ادم حقنده ضرب
ایدرلر وشول بوجکك اوی غایت متقن وشکلی
مستحسن اولمغله نظم عجیب وترکیب غریب وشکل
لطیف ایله مصنوع ومعمول اولان شیء دیا خود
فاعلی حقنده هو اصنع من السرفة دیو ضرب مثل ایدرلر
منحة الظليم ظلیم دوه قوشنك ادکیدر اصلا
خسته اولمیوب وخسته اولدیغی حالده سرعتله
هلاك اولمغله صحیح المزاج اولان ادم حقنده ضرب

مثل اولنوب هو اصح من الظليم دیو ایراد اولنمشدر
صید البازی بازی طغانه دیرلر کی بر نوع مرغدر
وصید دکوکسی معناسنه در حون مرغ مرقومک
کوکسی نقش لطیف وتخطیط ظریف ایله مزین
ومحسندر ومقوله مقبول الطباع ودلکا دلک ایله
پسندیده اوضاع اولدیغی شئ حقنده هو کصید البازی
دیو ضرب مثل ایراد اولنور صحة الغراب قارغه
قوشی دخی دوه قوشی کبی علل وامراضدن وارسته
وصحت بدن ایله موصوف وپیراسته اولمغله صحیح البدن
وامراض وعللدن سالم اولدیغی کشی حقنده هو
اصح من غراب دیرلر زیرا مرغ مزبور علت موتدن
ماعدا اسقام وامراضدن بری اولدیغی حیواناتدن
معدوددر صدق القطا قطاة حصاة وزننده
بغرتلق قوشنه دینور جمعی قطادر مرغ مرقومک
بر نوع آوازی اولوب اصلا تغییر ایتمیوب وصداسی
دخی اسمنه مطابق اولوب قطا قطا دیمکدن عبارت
اولمغله صدقله اتصاف واول مقوله صادق الاقوال
اولدیغی آدم حقنده قائل ایلاف اولمغله صادق القول
اولانلر کمسه حقنده ضرب مثل اولوب فلانه اصدق
من القطا دیرلر صف النعال یعنی ایاق قابلری
محل دیمکدر الحق دون وفرومایه بی نام ونشانه اولدیغی

کمسنه

کمسه حقنده هو فی صف النعال لا فی صف الرجال
دیو ضرب مثل اولنمشدر صابونة الهموم
باده نوشه وکاسه صهبا ایله مست ودلی هوشه
اولدیغی کمسه هموم واحزانه وحال پریشانی
حمیای شراب ایله فراموشه ایدوب کلدیکی می پیاله
وکیفیت خمر ایله دفع وامحا ایدن معصیت نشانه
نزدنده معهود اولمغله وصف مذکور شراب
ابو العجاب حقنده ایراد ایدوب صابونة الهموم
دیمشلردر صمصامة عمرو عمرو بن معدی کرب
بن عبد الله الزبیدی وکنیه سی ابو ثوردر زمان
جاهلیت واسلامده غارات کثیره ووقایع شهیره
صاحبی اولوب شجاعت وقوت ومتانت ایله مشهوردر
واسلام ایله مشرف اولوب حضرت عمر وعثمان
رضی الله عنهما زمانلرنده دکین معمر وغزوات
کثیره ده بولنوب اهل اسلامک نصرتنه باعث
اولمشدر مرویدر که برکون عمرو بن معدی کرب
اسبه سوار اولوب اصطبل کشنده واقف ایکن
بر شخص کلوب عمرو پیر اولدی اولکی کبی قوت
ومتانتی یوقدر دیمکله زور بازو ایله اسبنه زمینه
غلطانه ایدن بلور میم دیوب زیر سرینه دستنی
ادخال ودیانی قالدیروب جانب آخره انداخته

اتمك مراد ایلدکده عمرو مرادنه مطلع اولمغین زننه
محکم صقوب اسبه مهماز و شتاب ایلدکده شخص
مزبورك دستی زیر زانوی عمروده قالوب اخراج
وتخلیصی بر وجهله وسعنده اولمیوب اسب ایله معاً
بر مقدار سیر وشتاب ولی ناف اولوب بالضروره
اما نخواه اولدقده عمرو تجاهل وطرف چشمله نظر
وفریادنون سؤال وبو کونا حرکته تبسم ودخی کنکر
ایدوب ان فی عمك بقیة بعد یعنی عمکده قوتك
هنوز بقیه موجوده در دیدی وصمصامه نامنده
اولهنی قلیجی عبد الملك بن عمیر رواتی اوزره مقبلك
سلیمان علیه السلامه اهدا ایلدیکی بش سیفك
بری اولوب اول سیفلر ذو الفقار وذو النون
ومخذم ورسوب وصمصامه در ذو الفقار صلی الله
علیه وسلمك اولوب غزوه بدرده منبه بن الحجاجدن
اخذ بیورمشلر ایدی ومخذم ورسوب حارث بن
جبلة الغسانیه انتقال وصمصامه عمرو بن معدی
کربه وصول بولمش مرویدر که حضرت عمر بن الخطاب
رضی الله عنه صمصامه یی کورمك ایچون عمرودن
طلب اولدقده ارسال ایلدکده حضرت عمر صمصامه یی
وصف ایلدکلری کبی مشاهده بیورمامغله یا عمرو
صمصامه یی خلق مدح ایلدکلری کبی کورمدم دیو سؤال

عمرو دخی

عمرو دخی یا امیر المؤمنین حضور شریفکزه صمصامه یی
ارسال ایتدم اما انی استعمال ایدن کلانك
دستی ارسال ایتمدم دیدی
صموا صمم ابنة الجبل صمم صاغرلق معناسنه در
وابنة الجبل صاغر سیلانه اطلاق اولنور اول بلاده
سالکه اولدیغی طاغده شرّی خوفندن کمسه تفرقه
ایدهمز وصمم ایله موصوف اولوب صدا وصوت اصلا
استماع ایتمکله ایکی طائفه بربریله صلحی ابا وحکم مقصودی
اولدقلرنده عدم قبول نصیحت معرضنده ضرب مثل
اولنمشدر وداهیه عظیمه حقنده دخی هی کابنة الجبل
ایراد اولنور صبر ایوب حضرت ایوب صلوات الله
علی نبینا وعلیه السلامك شدت بلاده صبر وثباتی
بیانندن مستغنی اولمغله مصیبت وبلایه تحمل وصبر
حلیه سیله تزیین وتحمل ایدن ادم حقنده ضرب مثل
اولوب صبر صبر ایوب دیرلر صاعقة ثمود
صاعقه یلدرم معناسنه در ثموده وقوعبولان صیحه ایله
عباد ثمود مهلك وتلف اولدیغی حقنده ضرب مثل
اولنمشدر هی کصاعقة ثمود دیرلر صرح هامان
صرح کوشکه ومرتفع بنالره اطلاق اولنور ابنیه
دنیه ودنیا کوشکلر حقنده هو صرح هامان
دیو ضرب مثل اولنمشدر لطیفه نقل ایدرلر که

برکون عبدالله بن حازم قهرمانه ای هامان سن
نه یره عزیمت ایدیورسین دیو کتمه سندن بو لفظله
سؤال ایتدکده مرقوم اثنده برصرح بناسنه کیدیورم
دیدی یعنی اکرچه هامان ایسم سن نمرودسین
دیمکدر که لطیف جوابده مسخره عد اولنمشدر
صدیق ابلیس سحر وشعبده وحقه بازلقله ایله
معروف اولان عبدالله بن هلالک لقبیدر ابلیس
قادشوب انکله الفت ومحبت ایدر اولدیغنی زعم
ایدردی بعده حیله کار وغدر وخدعه‌یی اشعار
اولان ادم حقنده مثل اولوب فلانه صدیق ابلیس
دیو ضرب اولنور صدرک اوسع بسرک یعنی
سنک دوشک سرکه نسبته دوشکلردن اوسع
وحفظ وصونته اتفقدر دیمکدر سرینی کتم واخفا
ایتمک ایجون انسانی قادر مو محکلنده ضرب اولنور
الصناعة فی الکف امان من الفقر مثل ترکیب
صنعت الده بولنمسی فقر وفاقت واحتیاج دهشتندن
امانندر دیمکدر اکتساب هنر ومعارف واقتنای
صنایع ایدوب هرایشه واقف اولان ادم حقنده ضرب
اولنور الصقر فی النزع والصبابه فی الطرب مثل
ترکیب شاهین قوشی تسلیم روح حالنده ایسه ده
چوقلق طرب وفرح ولعب وانبساط حالتنده در

دیمکدر بو مثل مستغنی ومالدار یاخود صاحب دولت
واعتبار اولوب ذی حاجت اولانلرکه بی مطلوبنده
مماطله وامهال واول فقیرک مرغوبنده اطاله
امال وتسویف بی مال ایدن عدیم الانصاف کمسه‌لر
حقلرنده ایراد ایدرلر صام حولا ثم شرب بولا
مثلی برسنه صیام وتحاشی ایله دفع ملام ایتمش ایکن
حینه افطارده بول ایله تشنه لکی دفع وشرابک مذمتنه
وقوع ایلدی بر ادم ممدوح ومرغوب اولهجق شیوه‌دن
تحاشی ایدوب حلقه مستحسن اولان شیئی استحاله
اتمیه‌رک برخصوصده اجالته لجام تحفظ ایدرایکن
نفوس وطباعه منفور وفعلیسی النسه غیر مشکور
اولان شیئی ارتکاب وانکله تلویث جلباب ایدن
ذوات حقنده بومثل ضرب وایراد اولنور
صبرا علی مجامر الکرام بو مثل ابا الکواعب نام
شقی بی سروپای انجام حکایه سنده ذکر اولنه‌جقدرکه
سوکلی آنک حالنه لری کسوف اطراد توجع وتضجر
ایتدکده مومی الیه بو مثلی سویلدی مثلی کرم وعظمت
ایله موصوف اولان ذواتک بخوردانلرینه صبر وثبات
ایله دیمکدر مثل مزبور کبار واعیانه واصحاب عز وشانه
اولانلر ذواتک صحبتنده اولوب برعرضه تخته‌ده مقامیه
ایتدیکی اذیت وتعب مشقتی یاد ایدن ادم حقنده

ضرب مثل اولنور **صيدك لا تحرمه** يعنى اشته
سنك صيد وشكارك حاضردر همان آنى اله محروم
اولمه يعنى فوت ايدوب وحرمه دىمكدر مضرب مثلى
صفقة لم يحضرها حاطب صفقه بيعك انعقادى
ونقشه بايع ومشترى ايله ال اله المغه دينور
وحاطب صحابۀ كرامدن حاطب بن ابى بلتعه
رضى الله عنهدر موما اليه جمله امورنده حزم
واحتياط اوزره اولوب حاضر اولديغى اشياده
دائما اول كورديلان شيئ ددست اولديغى جهتيله
آنك حزميله ضرب مثل اولنمشدر بر دفعه بعضه
اقرباسى حاطب حاضر اولمديغى حالده بعضه اشياسنى
غبن فاحش ايله فروخت وبر مدتدن صكره كوردكى
الدانمش اولديغى فهم ايدوب كلام مذكورى ايراد
ايتمكله حزم واحتياطنى كورديلان شيئه ضرب مثل
اولدى **صابون الذنوب** مال كنا هلرك صبونى
دىمكدر چونكه صابون غسل وتطهير ايله معروفدر
بطريق الاستعاره توبۀ نصوحه حقنده اطلاقله
وصابون اثواب وادرانك اوساخنى محو واذهاب
ايتديكى كبى توبۀ محققه دخى ذنوب واثامى محو وازاله
ايتمكله قرينه سى تمام بولدى **صابون القلوب**
اضافتله اصطلاح ظرفاده نقديه معناسنده

مستعملدر

مستعملدر چونكه درهم ودينار جراحات قلوبه مرهم
واوساخ احزانه دواء اعظم اولمغله بين الادبا
ضروب وامثالدن اولوب بوكونا نقود مسكوكه
قلب حزينى مسرور وساحۀ دردلى كدورات
احتياجدن نظافتى مشهود اولان ادم حقنده فلانه
نظيفه صابون القلوب ديرلر **صيحة الحبلى**
صيحه صادق فتحيله چاغرمه وباغرمه معناسنه در
وحبلى كبرى وزنده كبه خاتونه دينور چونكه كبه
خاتونلرك وضع حمل اثناسنده صيحه وصراخى
هولناك ومخوف اولديغى جهتيله مطلقا مخوف
وخطرى اشتداد وفزع وحذرى بديداد اولان غريو وفريادى
صيحة الحبلى اطلاقى بين الادبا مستعمل وجاريدر
صبّ الزيت فى قنديله صبّ ماضى مجهولدر زيت نائب
فاعلدر معناسى فلانك قنديلنه زيتونه ياغى دوكولدى
وقويلدى دىمكدر مثل مزبور مال ومنالى وشهرت
وشانى اوطبيانه كمه داه ارتشايه سلوكله كسب
رفاه ايدوب بادلدقده بطريق الكنايه ايراد ايدرلر
صلد الزناد صلد صماقى طاش كبى غايت سخت وقتى
نسنه معناسنه در وزناد چاقمقه وچقماق طاشنه
دينور مثل مزبور قلبى قتى وسنكين ديوزلك درجه سى
خسيس اولوب بين الناس مذموم ومردود ذالت بخل ايله

موصوف ومواهب اولدیغی کشی حقنده قلادة اصلد
مه زناد دیو ضرب مثل ایدرلر یعنی فلانك ددلی
چاقمقده شدنده صلب وقتیدر دیمکدر
صیقل القلب اضافتله قلبه جلادر دلوه دیرکی
لسنه معناسنه‌در مزاح ولطیفه یه اطلاق اولنور
زیرا مجالسده جابجا نکته آمیز سوزلر ایله طرح لطائف
اولنمقله قلبه کشایش ایراث ایتدیکی وجداندر
صنعة من طب لمن حب یعنی یاپیلان اوله متقن
ومحکم یاپلمغه طبیب وحکیم اولان آدم محبوبنه ترکیب
ایتدیکی دوا ومعجونه کبیدر دیمکدر برایشه کوز دیکده
اعمال نظر وصرف مقدرت ایدوب غایت اتقان
واحکام ایله کورلمه ایشی حقنده هو عمل من طب
لمن حب دیو ضرب مثل ایدرلر **صفرت وطابه**
صفرت خلت معناسنه‌در وطاب سود قابیدر
مآل ترکیب قابده برشی قالمیوب خالی الهمه دیمکدر
الده برشی قالمیه ومنزلی خالی اولمه صفر الید
ومفلس اولری دیه حلك برده ضرب اولنور
الصمت حکم وقلیل فاعله یعنی سکوت حکمتدن
معدود ایسه ده استعمال ایدن قلیلدر دیمکدر کثرت
کلام وفضولدن نهی واجتناب معرضنده ضرب ایدرلر
اصطناع المعروف یقی مصارع السوء یعنی بط

موائد خیرات وجبر خواطر کف مضرات شرد شود
وبلای محذوری دفع ومواقع اسواء واصابت
بلوادن وقایه ومنع ایدر مثل مزلو دفعل خیرات
واستعمال مبرات ایچون حث وترغیب معرضنده
ایراد اولنور **صرّدنا حب بیلی فانتثر** بیلینك
محبتی ایچون دانه‌لرینه تشبیه ایدوب مآل معناسی
هرنه قدر بیلیه مخصوص اولان محبتنك دانه‌لری
حفظ ایدوب برصره‌ده باغلدق ایسه‌ده مفید
اولمیوب افعال ناسزاسنده طاغیلوب ضایع
اولدی دیمکدر یاخود حب لفظی محبتدن اولوب
آنی مجسم دانه‌لره تشبیه ودرون باطنه حفظ
اولنمش ایسه ناموضی اخلاقه واطوارنده طاغیلوب
کیتمش دیمك اولور وضرب مثل معلومدر
صدق ثوبه ثوبه حمزه‌دن تنده اسامیده اولدیه
ثوبه بن عبید نام صادق اللهجه نك اسمیدر
موما الیه ثوبه سرار وضراده صدوق واستقامتی
دوعهد والتزام ومداهنه ونفاقه مائل سوله
مجانبتی التزام اتمکله صدق مقالده مثل اولوب
سرا و استقامتی محققه وکذب ودوعی منتفی
وغیر محقق اولنمق ادم حقنده اصدق من ثوبه
اطلاق اولنور **صبر قضیب** وقضیب خشبه

قبله سنون برکه‌سه‌نڭ اسمیدر ذل ومحنته تعاقب
صبر وتحمل ایله شهرت‌شعار اولمغله جفا کشلکده
مثل اولمشدر زیاده صابر وصنوف بلایه متحمل اولانه
کمسنه حقنده اصبر من قضیب دیرلر
صدیقه الوالد عم الولد یعنی بابا دوستی اوغلك
عمیسیدر دیمکدر احبای پدری ترك ایتمامکه تنبیهاً
ایراد اولنور صاحت عصافیر الامعا یعنی
باغرصقلرك قوشلری اوتدی دیمکدر اجلقی
نهایته ایرشن آج وجایع حقنده فلان صاحت
عصافیر بطنه دیو ضرب اولنور
صرح المحض عن الزبد صرح اظهر وابانه معناسنه‌در
ومحض یاغی چالقمق معناسنه‌در وزبد تره یاغیدر
مآل ترکیب یاغی چالقمق ایله خالص اولدی تره
یعنی ظاهر وپیدا اولدقده ضرب مثل اولنور
صادت ثریا وهو عود اقشر اقشر قیمزی که
گویا قشری ایرلمش اوله کمال فقردن صکره مالدار
اولمش هرکسك مذمومی ایکن صکره جمله‌نڭ
ممدوحی اولمش کشی حقنده ایراد ایدرلر

حرف الضاد

ضیف ابرهیم حضرت خلیل الرحمن علیه صلوات
الملك المنان‌ك مسافرلری دیمکدر که بوندن مراد

هل اتیك

هل اتیك حدیث ضیف ابراهیم المکرمین نظم جلیلی
تفسیرنده مذکور اولدیغی اوزره انسان صورتنده
ومهمان هیئتنده خانهٔ سعادتنه قدوم ایدن ملائکهٔ
کرامدر انجق اصطلاح ادباده صاحب‌خانه نزدنده
مبجل ومکرم واطوارنده استقامت واعتدال ایله موصوف
ومعنونده اولان مهمان محترمه اطلاق اولنور
ضرائر الحسنا ضرائر ضادك فتحیله ضره‌نڭ جمعیدرکه
بر زوجك تحت نکاحنده اولهن ایکی زوجه‌نڭ
هربرلرینه دیمکله معنای ترکیب گوزل خاتونڭ
ضره‌لری واورتاقلری دیمك اولور چونکه بر مقتضای
غیرت جبلیه ضرائرلرنده تحاسد وتباغض ددکاد
خصوصا ضرهٔ حسنایه حسد وکینلری امر اشکاردر
پس بو مناسبتله فضلای کرامك حسادلرینه ضرائر
الحسنا اطلاقی امثال ادبادنه اوحشدر
ضحك الاضحی اضحی اضحی وزننده افعلك
جمعیدر ابکرك بیلاننه دیمکله معنای ترکیب انکرکلرك
گولمه‌سی دیمکدر لکن ادبا بو ترکیبی دلی نا شادی
مسموم غموم وهلاهل هموم ایله دلفکار ومغموم
اولانه کمسه‌نڭ بر امر غریب وقوعنده احیانا
گولمه‌سنده استعمال ایدرلر ولو مثللك مثلی ضحك
الجوزة بیه الحجری دخی بیه العرب مستعملدر ومآل

ترکیبی ایکی ملا سنه اراسنده خنده ایلمسه جوز دانه‌سی
کبی ضحك ایلدی دیمکدر یقال فلان ضحك ضحك
الافعی وفلان ضحك ضحك الجوزة بین المحرق
کانه اول صورداران تبسم صوری وقسری الجبر
ضاحك اولدیغی کمسه ایراسنه مجبور اولری در
ضرطة وهب ضرطه اوصورمق ویللنمك معناسنه
وهب اسامیدن اولدرق وهب بن سلیمان بن وهب
بن سعید نام کمسنه در ترکونه وزیر عبد الله بن یحیی
بن خاقانك حضورنده اولوب مجلس مالامال خلقیله
ممتلی اولدیغی حالده وهب مومی الیه لی اداده ولی
اعتیاد ضرطه اتمسه اولحفله ضرطه‌سی بین الانام
شایع وافاقه منتشر اولدیغنه ضروب امثالدن اولوب
بین الحلق کسب اشتهار والسنه‌ناسده یاد
وتذکار اولدیغی اسرار مخفیه حقنده هو اشیه
من ضرطة وهب دیو ایراد ایدرلر وکذلك قبیح
ومستهجن اولان مواد حقنده هی افضح من ضرطة
وهب دیرلر ضرب الطبل تحت الکسا یعنی ایکی
کلیمی التنده طاول چالدی دیمکدر نهانی فاك
اتمسه اولدیغی مراتبلر حقنده ذکر اولنور
ضربة فی ظرف سود ضربه فتحاتله سفید عسلدر
مثال ترکیب بیاض وخالص بال ایکن فنا والحقه قابه

وضع اولنمه

وضع اولنمه دیمکدر الهواری کرتزه واوضاعی لسندیده
اولمیه اوزره ایشیدیلوب کوردکده سنی الحلق
وپرخمال اولدیغه کشی حقنده ایراد یاخود کشی زاده
شریف وحسیب اولوب قومایه دیر اصل واطوار
ایله قونشوب متهم اولان آدم ایچون ضرب مثل اولنور
ضاقت علیه الارض برحبها وحشت بولملق
وکندك معناسنه در مثال ترکیب دنیه واسع
دکنك دیو لمه ایله موصوف ایکن باشنه طار
اولدی دیمکدر کندو امرنده متحیر پروله ودهشت
اولنمه اولدیغی کمسنه حقنده ایراد اولنور
ضربك بالقطیس خیر من المطرقه قطیس چکیچ
معناسنه در مثالی چکیچ دقوی اولدیغی شی ایله ضربك
طوقماقه مقوله‌سی اولنغه شیلر ایله ضرب اتمکدن
خیرلودر دیمکدر یا مرده استناد ایدیکك کسنه
قوی اولمه کرکدر ضعیفه طیانلمار دیه جك
یرده ایراد اولنور ضرطة عنز عنز کچی معناسنه در
مثال ترکیب کچینك اوصورمه‌سی دیمکدر قولای
وتناولی آسان اولدیغی شی حقنده ضرب مثل اولنوب
هو اهون من ضرطة عنز دیرلر ضب الکدیه
ضب کلر دیرکلری جانوردر وکدیه زمیندن مرتفع
اولان یك قبالر معناسنه در جوکه حیوانه مرقوم

مقر ومأواسی اوزرینه یول دوشمامك ایچون صاحب
ویك قبالرده ومحللرده بوه اتخاذ ایتمكله عرب الله
كجه ومسی كوج وتوصل التمسی دشوار وغیر آسان اولان
شیء حقنده یاخود حیله ونقه‌تی كبائر امورده دقت
وشطارتی اولمین آدم حقنده ما هو الا ضب كریه
دیو ضرب مثل ایدرلر **ضعف بقه** تخته‌تی دیركلری
بوجكدر غایت ضعیف وقللی اسانه الحفله بی درمانه
وضعف بنیه ده مانند خیال اولان شیء حقنده هو
اضعف من بقة دیو ضرب مثل اولنور
ضمیر الغیب حضورده بولنمیانه کشی دروننده یا ضمننده
منطوی یاخود پرده غیب ایله مستور ومختفی اولان
شیئك حال كیفیتی مجهول اولمغله حالی غیر معلوم
ومآلی واضح ومفهوم اولمین شیء حقنده هو
فی ضمیر الغیب دیو ایراد اولنمشدر. **ضربة الجبان**
جبان قورقاق وخائف معناسنه در حونه جبانه
دوقورقاق اولمین كمسنه جای مضایقه یه كیردكده
كریبانی تخلیص ایتمك ایچون صدمه‌سی وضربه‌سی
غایت شدید اولمغله شدتلو ومضرتلو اولان شیله
حقنده ضرب مثل اولیب هی اشد من ضربة الجبان
دیمشلردر ودیرلركه اتقوا ضربة الجبان اذا خاف
لانه لا یبقی ولا یذر یعنی قورقاق اولان کشینك

حتی سوزن

حتی سوزن صاقنك خوف حالنه دوشدكه زیرا
اول وقت ایری حكی قالماز دیمكدر **ضرب فی جهازه**
جهاز فتح وكسره ایله كلیه ومسافر ومیت مقوله‌سنك
محتاج اولدقری حوائج ومهماته دینور دلونده ضرب
كلمه‌سی سارومشی معناسنه دركه صاوب كتدی
دیمكدر مثل مزبور فرار وغیبت ایدوب بر دخی عودت
ایمیانه کشی حقنده ضرب اولنور اصلی بودركه
دوه قسمنك ادواتیله یالوقی صرتونه قایوب
ایاقلری اده سنه دوشدكده آنزنه تلاكه واضطراب
اوزره كمكله مقدوری مقداری قاچوب كیدر
ضل دریص نفقه دریص درص مصغردركه كرپی
وطوشان وفاره لا صچانی مثللو كوچك حیوانلرك یاوریلرینه
دینور ونفق فتحتیله جانور اینی اولان محله دینوركه
براوجی اخر طرفه چیقار مثال تركیب یادیكیه ایچكرك
بتوردی دیمكدر بر خصوصده خصمنی الزام ایچون حضر
ایدیكی دلیلی وقت اقتضاده اونوتمغله عجز ذكر ومانده
قلانه كمسه حقنده ضرب اولنور
ضحك البكاء علی الطحال طحال بوزه بر موضعك
اسمیدر وبكاء بكرك جمیدركه دوه دینور اصل
مثل بودركه سویدابه ابی كاهل نام كمسنه بنو غیری
نسالرینی اشبو ادجوده سیله: من سره انبنك بغیر مال

فالعبرات على طحال ؛ هجوا ایدوب بعد برهة مزبور
سوید بر قبیله یه اسیر اولمغله فکاککی خصوصنده
بنو عنبردن استعانه ایلدکده مزبورلر کلام مذکوری
ایراد ایلدیلر برآدم مقدما حقنده اساءت ایلدیکی کمسه دن
حاجت طلب ایلدکده ضرب اولنور
ضغث على اباله ابّاله اجّانه وزننده بر باغ اوتلغه
دینورکه کوترلور معناسنه در حاصل ترکیب بر باغ اوتلغه
بوکنك اوزرینه بر طوتام اوتلغه دخی وضع وتحمیل اولنوری
مراد ثقلت کالنده ایکن بر ثقلت دخی عارضه اولری
دیمکدر مثل مزبور بلیه اوزرینه بلیه عارضه اولدقده
ایراد اولنور ضحّ رویدا وغشّ رویدا بونده تعشیه
برشیئی تأنّی ودفعه ایله نوتمق معناسنه در ضحّی عنه
تضحیه دخی بو معنایه در تضحیة الابل وتعشیة
الابل عن الورود ماده سنده ماخوذدر زیرا
دوه لری صباح واخشام صویه کوتوروب کتوردکه
آهسته آهسته دخی ایدرك کتورمدیله من بعد
تضحیه وتعشیه مطلق دفعه وسهولت معامله سنده
اولدی مثل مذکور بوندن ماخوذدر ترفق فی الامر
ولاتعجل معناسنه در ضرب وجه الامر وعینه
یعنی امرك واشك یوزینی وکوزینی چاپدیری دیمکدر
بومثل ایشی کرکی کبی کوروب حسن تدبیر وحدس فکر ایله

ایشلیانه

ایشلیانه کشی حقنده یاخود باشی واوجی بیلیه رك
کیف ماکان بر حاجته اقدام ایدن ادم حقنده
ضرب اولنور ضعیف العصا یعنی کوشك
دکنکلو دیمکدر شفیق ومرحمتلو اولانه کمه اهل
وباخود قوم وعشیرتی بولنمیوب دوه ملنسز وارذل
اولانه کشی حقنده فلانه ضعیف العصا دیو
ضرب مثل ایدرلر زیرا دکنك قسمی کرك دفع
ومنعده وکرك طیانمغه واستناد واستعانه ایتمکده
قوللانیلور الضرب یحلّ عنك لا الوعید یعنی
شرو بلا وعد ووعید ایله دفع اولنمز اقدام وضرب
اولنمدقجه یعنی شر ومخترك دفع ومنع ایدلدکجه
اقدامدر فاما وعد ووعید فائده سی یوقدر
دیمکدر بو مثل تشمیر ساق اهتمام وکشف بازوی
اقدام معرضنده ایراد اولنور ضربه ضربة
ابنة اقعدی وقومی یعنی قالق واوتور امرلریله
قوللانیلان قزه اوردقلری کبی آنی دخی اورمشدر
دیمکدر یعنی جاریه لرکبی استخفاف واستحقار
ایدوب قوللاندی مثل مزبور اهانت وحقارت
معرضنده ضرب اولنور ضیق الغزو استه
یعنی جنك وغزا کوتینی ضیق ایتدی دیمکدر جبان
وقورقاق اولمغله کسنه جنکه ملاقی اولدقده

حقنده ایراد باخود تجربه امور و تقلبات دهور
ایله برقاج بلایه اوغرایوب مصائب دهری کورمکله
مآل احوالی بیلوب تأمل و تدبر ایتمکسزین بر شیئه
اقدام ایتمیان کشی حقنده ایراد ایدرلر
ضوء الصبح واضح و آشکار و سری مشهود ذوی
الابصار اولان شیئ حقنده هو اضوء من الصبح
دیو مثل اولدی و کذلك نور و کثرت ضیاده دخی
ایراد اولنور حرف الطاء
طیران العصا عصانك اوچمقلغی یعنی قوت
بازو ایله آتلدقده هواده اوچر کبی کتمکلکی دیمکدر
بونی بطریق الکنایه برقوم و جماعت بیننده اولان
حس ذفاق و الفت بغضه و شقاقه و منافرته
مبدل اولوب افتراقه آرا ایله هر بری برطرفه بوی
چکدکده: طارت عصا بنی فلان شقصا ، وقع
بینهم طیران العصا ، دیو ضرب مثل اولنور
طلاق الرجال طلاق مطلقا قیردن تخلیه معناسنه
موضوع اولمغله معنای ترکیب ادکلك کمه لرك
فدوند مقام سنوه اولان حکومت دنیا سندن
تخلیه و عزل اولنمسی معناسنده استعمال اولنمشدر
طلب القرن و اضاع الاذنین اضافتله اشبو
کطالب القرن جدعت اذنه مثلنه دخی

ذهب البکر

ذهب البکر یطلب قرنا فاضاع اذنیه مثلنه کو
مضمند ذکر ترکیبده دوه بوینوزی اولدیغی ایکی قولاقده
حصری مثلنك مثلیدر تمثیلات عربونوزکه برکنج
دوه کندی باشنه مرعاده کزرکن بر بوینوزلو
بقره تصادف ایدوب بولیدی بنده سنلك کبی
ذو القرنین اولوب کمه یه رام اولمازادم دیرکن
بقر مزبور حمل باطل اولملی طمع خام ایله اطماع
ایدوب شول کوه وراسنده کثیر العشب بر مرتع
وادی وار آنده بر مدت مکث و آرام و کیاه و میاهندن
تناول ایله مطلوبکزه نائل اولوب مقضی المرام
اولمکز متوقفدر دیمکله همان شتر لی اذعانه
صوب مرعایه روان اولدی و اقعا رطب منقول
کثیر الماء و الکلاء بر مرعای وسیع الانحا به وصول
بولدی و آنده چند ایام و لیال اعشاب
و اشتقال ایله تن پرورلك ایدوب بنت قرونه
مترقب ایکن مکر اول چراگاه بر ملکك حمایه
ایمسنه مأمور محافظه سی اولمش دشتبانلر بیکانه
دوه لی کورمکله تهورلنوب اشتر مرقومك قولاقلرینی
کسوب حدود مرعادن طرد و انعکاك ایلدیلر ایمدی
تمثیل مزبور چنی مال مطلبلری غیبه خسرانه
اولدقده کیمیا کرانه کبی اتلاف ماله بادی اولاننه

امرنا معضولك حصولنه طالب اولمش كمسه لر
حقنده مثل مزبور ضرب وايراد اولنور
طست العروس كلنلرك لكنلرى ثروت ويسارينه
كوره كيمى مصقل كوشدن وكيمى مجلا طنبا قدن
وادنى مرتبه نحاسدن اولوب تمييز قلنلمسه
اولمغه معناك اولمغله كائنا ما كان برينه زياده پاك
ونظيف اولوب ارباب طبيعت الكامل ورغبت
ايدر اولدقده اول شيئه طست العروس اطلاق
ايدرلر **طرة الصبح** طرة صبح معناى لغويسى اول
زيادك ادجى وكنارى ياخود صبح صادقك كيسوى
سيرهادى ديمك اولور زيرا هر سنه نك كنارينه
وناذه دخترلرك جبهه لرنده نشر اولنان كيسويه
اطلاق اولنور وصبح فجر صادقه واول زماده دينلور
وعرف ادباده على طريق التشبيه دلبرانك
چهرهٔ ضيا بهرهٔ تابناكلرينه دو نقنجه چهره وطل
اولمش كيسوى عنبربوى سيرهفام طرة الصبح
ناميله نام اولنمشدر **طويل الذيل** ذيل نوبلك
اتكى معناسنه اولمغله على طريق الكنايه ثروت
ويسار صاحبى اولمش غنى وزنكينه كمسه يه اطلاق
اولنور: ان الغنى طويل الذيل مياس: مصادقه
اكثريا اغنيا سرفى شرف طمعه اتمديله ذنابه زمانه
كبى جامه

كبى جامه ولباسلرك اتكلرينه: سپوردو يوللرى
جاروب سوقاقدن اتكم: مصراعنه مصداق
قيلمرى باعث اطلاقه اولمشدر **طارت به العنقا**
عنقا بر مرغدركه حضرت موسى زماننده پيدا اولوب
كنديسى دلشى ايدى بعده جوجل وعلى حضرتلرى
اكا بر ادكك دخى خلق ايدوب حضرت اولمغله بعده
تناسل پيدا دكرلكه تكثر اولوب حضرت موسى
عليه السلامك وفاتنده صكره نجد وحجازده انتقال
وصبيانه تعرض اتمكه اشتغال اتمكله سعد وقت
اولمش خالد بن سنان العبسى حضرتلرينك ثنانه
ثنا به دعالرى اولمغله آشيانهٔ عدمه پرواز ايتمشدر
كردنى دراز اولمغله حقنده عنقا ديلدى چونكه
طرانده اغراب ياخود شطارى نابديد اولديكندن
معزب ايله توصيف اولنوب عنقا معزب ديرلر
محرره دنتوه شمدى نسلى منقطع اولوب وجودى
غائب ونابود و اسمى موجود ذاتى مفقود اولمش
كمسه حقنده طارت به العنقا دبو مثل اولمشدر
طلب الابلق العقوق بو داده ابلق الحيه اوكك
آته وعقوقه كبه يه ديمكله كبه اولمش اوكك آت
طلب ايدى ديمكدر حصولى ممكن اولمديانه نسنه بى
طلب ايدن كمسه حقنده ضرب اولنوب فلان

طلب لاولاد المعقوده دیرلر **طمع اشعب**
اشعب مرحوم مدینه اهالیسندن اشعبه جبیردر که
نادره دار و لطیفه حسابی اولوب کثرت طمع ایله شهرت
شعار و ظریف حکایه لرله کتب ادبیه ده یادگار
اولمشدر از جمله برکون بر خرافك کارخانه سنه واروب
قصعه و کاسه لر یاپدیغنی کوردکده خرافه کرم ایدوب
شو قصعه لری بر مقدار دخی بیوك یاپسك دیمکله
خراف آنی مشتری ظن ایله قاچ دانه الاحقی دیدکده
بن الاوجه دکلم الابه کمسه لر شاید بونکله بکا برشی
اهدا ایدرلر ایسه حوقجه السون دیو بیوك اولمسنی
سپارش ایدرم دیدی و طمعنده دخی لوصه جیرانك
مطبخنده دومان چیقدیغنی کورسه شاید بزه یتیمه
شوربا کلور دیو ترید یاپمق ایچون قوده ایمکلری قصعه
طوغره دوب حاضر ایدردی و بر صباحده آدمده هو
ایکی کمسه سر اصحبت ایتدکلرنی کوردسه غالبا بو میت
بکا ثلث ایله وصیت ایتمك کرك آنی سویلشورلر
دیرایدی و بلده سنده بر ولیمه سوری اولسه شاید غلط
ایدوب کلینی بزم خانه یه کتورلر دیرك خانه سنی
سپلوب سوبروب تنظیم ایتدکدنصکره قپوسی
آچوب منتظر قالوردی بو کیفیتدن بنا آنك حالی
مثل اولوب طمعکارانه حقنده فلانه اطمع من اشعب
دخی

دخی لاتکن اشعب فتتعب ضرب اولنمشدر
طبع البحتری طبع سجیه و خلیقه معناسنه و بحتری
بانك ضمی و حانك فتحیله و تانك سکونیله بحتره
منسوبدر که ابو عباده ولید بن عبیده البحتری
الطائیدر که مومی الیه ایکیوز اللی تاریخنده کوفه ده
پا نهاده وجود و ایکیوز سکسن طقوز تاریخنده بغداده
عازم دار الخلود اولمشدر شعری غایت کوزل و مطبوع
و لطافت سبك و انسجام ایله بین الادبا مقبول
و مرغوب اولمغله اطبا علیه ضرب مثل اولنوب
فلانه له طبع البحتری دینمشدر **طیر النار**
آتش قوشی دیمکدر سمندل سفرجل وزننده بو
مخصوص بر قوشدر ادعا ایدرلر که آتش کندوسنه تأثیر
ایلمز و آتشده تعیش ایدر نتکم صوده تعیش
ایدن قوشه طیر الماء دیرلر و بعضیلرك دعواسی اوزره
جاریا انواعندن ولکن جثه سنده اوزونجه قویرقلی دیرقاج
رنکلی بر جانوردر که وجودنه دیکمه و یرانه مقوله سی
خار و خس یاپشدقده یاخود برنی کیرلندکده آتشه
کیروب جمله اوساخدن پاك و وجودی درخشان
اولور دیو کتبده مصنوع اولان قبل زیت مقوله سیله
قنادیلده بر مدت مدید ایقاد اولنوب فتیلی اصلا خلل
کلمز و طوقونمسه اولحن توب کیرلندکده آتشه ایله

تطير اولنور ديو حكيدر وعلى طريقة التمثيل هموم ومصائبه
تحملى بيراد اولونه ادم حقنده فلانه كطير الناد ديو
ايراد ايدرلر **طير العراقيب** آدى قوشى ديوكلرى قوشدر
عربلر آنون تشأم ايدوب سومكلرنه مشؤوم واوغورسز
اولدنى كمه حقنده فلانه اشأم من طير العراقيب
ديو ضرب مثل ايدرلر **طوق الحمامه** طوقه حلى زنانه
نوعندن زينت ايجيه بويونلرنه طاقدقلرى كردانلغه
دنيور وحلقه مثللو برنسنه نك جيوده سنه دائرا مادار
كچوديلان شيئه اطلاق اولنور وحمامه اهلى يابانى
كوكرجنه وقمرى مثللو بوغازنده طوقه وقلاده ادينه
هر قوشه دنيور ديسى طوق الحمامه كوكرجنه مطوقيتنك
بوغازنده لونك غيرى لونده املا ملونه ديشى مطوقه
عبادتدر مثل مذكور نشانه شرف وعلامت عزادن
وصف مؤبد حقنده هو مطوقه به نطويق الحمامه
ديرلر ومطلقا برنسنه به دائم وهر حالده مقارنه ملازم
اولان شيئه دخى ايراد وتقلدها طوق الحمامه ديو
نعتى باقى ولازم معناسى مراد ايدرلر **طيران الحبارى**
حبارى طوى ديوكلرى قوشدر جونكه مرغ مذكورك
پروازى سريع ومخصلوا ولمغله سرعت ورفتارى
وحركاتنده خفت اطوارى مشاهد ومعاينه اولدنه
كمه حقنده فلان مشيه كطيران حبارى ديرلر

طيش الذباب

طيش الذباب طيش طانك فتحى وياانك سكونيله
خفيف دلى تمكينه وسبك مشرب اولمغه معناسنه در
سبكلك خفتى ديمكدر مثل مرقوم لجكونه دبادام
اولونه كمه حقنده اطيش من ذباب ديو ضرب مثل
اولنمشدر **طعمت من بى شبعت ثم جاعت** ولا
اطعمتك بو جاعت ثم شبعت مآل مثل حق جل
وعلا حضرتلرى سنى طويموه الدك اطعام اتيو كه
اول ال احلنده طوقه بعده آج اولمشه واصلى
آج بعده طوقه اولمشه اولدنى الك اطعامندن
سنى حفظ ايلمويه ديمكدر مثل مرقوم لئيم وفرومايه
اولدنى كشى ابراز اشنالق ايدوكده بطريقه التلميح ايراد ايدرلر
طارت عصافير رأسه يعنى باشى اوزرنده اولان
مرغلر پرواز ايتدلر ديمكدر يعنى خوف وفزع حالتنه
دوشن ادم حقنده ايراد اولنور كانه حال سكوننده
طيور ومشابه اولانه فكر وشعورى وحس وتعقلى
هر برى اشيا نسنده مقيم ومستقر ايدى پس اول
حالت مدهشه وقوعنده هر برى مقرندن انزعاج
ايدوب پرواز ايتديلر **طمع اللسانه كوخز السنان**
يعنى لسانك دورتمه سى مزراق واوقك صاپلنمه سى
كبى ديمكدر مضربى معلومدر **الطمع الكاذب
يدق الرقبه** يعنى يلانجى طمع طمعكارك بويننى قرر

دیمکدر **بومثلده** قائلی بخیل ولئامت ایله مشهور اولوب
خالد بن صفواندر اصلی بودرکه خالد مزبور برکونده
جادۀ شوده بویوک بر دکانده بنا ایدیکه ابادن اوزرنده
طوروب کمسه اکا وصول بولمز واول قدر صیق
وضیق که عرضی یالکز اوتوره جق قدر ایدی واکل
ایدجکی حالده اول دکانده اوتوروب تناول ایدردی
برکونده اکل ایدرکن دوه یه بینمش بر اعرابی کلوب دکانه
قوشنده طوردی که دوه نک ارتفاعیله دکانه واصل
وصفوانک طعامندن اکل ایده اعرابی مرقوم صفوان
ایله اکله شروع ایدوب تناول ایدرکن دوزکار اسوب
اورالرده وضع اتمش بعض اشیایه تحریک اتمکله هم
دوه اوردکوب نفرت ایتمکله واعرابی دخی غافل
بولنمغله زمینه دوشوب بوینی قیرلرقده خالد بالاوزن
باقوب اعرابیه خطابا بومثلی ایراد ایلدی بعده
برکمسه برشیدن مستغنی ایکن مجانا استیوب
وتحصیلنه الحاح ایدوب اظهار طمع ایتدکده آنک
حقنده ایراد ایدرلر **طلبا لامر ولات اوان**
یعنی مطلوبی اولدیغی شیئی استمش وتحصیلنه
سعی ایتمش ایدی وقتی فوت ایدوب اول شیئی
الدن کتمشدر دیمکدر **طار طائر فلانه** فلانک
مرغی پروانه ایدوب کتمشدر خفیف وبی ارام اولانه

ادم

ادم حقنده ایراد ایدرلرکه وقور وعقل ودانا وکامل
اولدیغی ادم حقنده **فلانه وقع طائره** دیدکلری
کبیدر **طمس الله کوکبه** یعنی فلانک یلدیزینک
نورینی حق جل وعلی حضرتلری سلب ایدوب ضیا
ویرتودیکنی محو اتمشدر دیمکدر دونغه ورعی کیروب
بی نام ونشانه اولدیغی کمسنه حقنده ایراد ایدرلر
طعم ذکرك معسول بکل فم یعنی سنك ذکر جمیلك
طعم ولذتی هر اغزده بال کومجی کبی لذتی واردر
دیمکدر بقال فلانه طعم ذکره معسول بکل فم بومثل
اوصاف حمیده ومکارم پسندیده یی خلق بیننده
یاد وافواه ناسی ذکر وثنا ایدکلری محمود الخصال
ادم حقنده ایراد ایدرلر **طبیب یداوی الناس وهو مریض**
یعنی فلانه ادم حکیم وطبیب وخلقك معالجه سیله
مشغول ایکن اول مداواة ایتدیکی امراضه مبتلادر
دیمکدر بومثل اخلاق ذمیمه واطوار نامستقیمه
ایله متخلق ومتصف ایکن خلقه نصیحت ویرایدوب
اول کیفیتلردن منع وردع ایدن ادم حقنده ایراد
اولنور **طنین الذباب** طنینه سکلک وزلرینه
دلکن مقوله سنك جیکردیسنه دینور مستراله واصغایه
شایان اولمیان شیئ حقنده ضرب مثل اولنوب
فلانه کلامه کطنین الذباب دیرلر **طرب الذنج**

طرب فتحتيله فرح وسرور معناسنه در شويله كه دونى
اصلا آرام وقرار ايتمز صوب قوسه كبى روا ايدر وحركت
وشوق وخواهش معناسنه در وزنج سياه عربلرنده
بر طائفه در ماوراء صعيدده خط استوا تحتنده در
طائفهٔ مرقومه كثرت طرب ايله مشهور ومغنى وآلات
ملاهيه مجبور با خصوص حالت سكرده حاصل اولان
حرارت ايله حرارت طبيعيه لرنه تصادف ايتديكى حالده
طرب ومسرتنه كنديلرينه مالك اولمدقلرى حسبيله
امثالده قولنه اطرب من زنجى عاشق سكران وارد
اتمشدر **طيلسان ابن حرب** محمد بن حرب غايت كهنه
واسكى دينلمش ويارچه پارچه اولمش بر طيلسان ابن
حمودان نام كمسنه يه باغشلمش اولمغله شعرا تناول
ايدوب كهنه اولان شيئ حقنده ضرب مثل ايدوب
اخلق من طيلسان ابن حرب ديرلر **طوق عمرو**
طوق فوقه ودننده حلقه سواره اولمعب بونه طاقدقلرى
كردنبند اولور يعنى وحلقه وقلاده كبى بونه نك جوره
دائرا مادار كچوريلان شيئه اطلاق ايدرلركى ذكرى
سبقت ايتمشيدى وطانك ضميله طوقه دخى تعبير
اولنور بو مثل معناى اخيره دندر كبر عمرو عن الطوق
ديرلر وقعه مقدارنده دونه وكنديلرينه ملابس اولان
حقنده ضرب اولنور عمرو مذكور عمرو بن عدى درحالا

صفرنده

صفرنده الوب بونه بر طوق كيرايدى بعده بيوك اولدقده
آنى اخذ ويرمدت يانلرنده قالوب بعده جذيمه نك
نديملرى مالك وعقيل بولوب جذيمه الابرشه كتوردكلرنده
دالرسى البسه فطوقه البسى وطوقنى كردننه كيردرب
جذيمه يه كتوردكلرنده جذيمه كبر عمرو عن الطوق يعنى
عمرو حال صفرنده كيدكى طوقدن بيوك اولمش ديوب
كلام مذكور مثل اولدى بو حكايه نك تفصيلى قاموس
مترجمى عاصم افندى رحمه الله حرف القافده سوده وبيان
اتمشدر **طغيان القلم** هرشيئ حدى تجاوز ايتدكده
حقنده طغيان اتمش ديو تعبير ايدرلر كاتب
قصد اتمكسزين الفاظنده حدى تجاوز وصواب
اوطيانه شيئلرى يازدقده قلمه اسناد ايدوب هو
من طغيان القلم ديرلر **الطير بالطير يصاد** :
قوش ينه قوش جنسى ايله صيد وشكار اولنور
ديمكدر تركيده دخى مثلدر اسباب عاديه مناسبه
تشنده استعمال اولنور **طار بكرا في العقاب**
رفتارى سريع وسيرى خفيف اولان ادم حقنده
ايراد ايدرلر معناسى طوشانجلك يكلريله رواد
ايتمسه ديمكدر حوانى خانك فتحيله قوشك شول
يلكلرنه دينور كه قنادلرى قصوب بومرقده
كيزلنوب كورنميه لرعلى قول مناكب ديدكلرى

بكلوده صكره دوت بكلره دنبور وعقاب كمو شكل
قوشيدر **طب عيسى بن مريم** حضرت عيسى صلوات
الله على نبينا وعليه حضرتلرى اكمه وابرص اولانه
كسنه لره باذن الله شفا ويرمك واحياى موتى
دخى معجزاتلرى اولمغله علاج امراضده وشفاى اسقامده
موفق اولهن كسنه حقنده ضرب ايدرلر كذلك
نجاده بركسنه حكيم حاذقى ترك ايدوب طبه جاهل
اولهن طبيبه تداوى ايدرسه يأتى الطبيب وهو
جاد المسيح بن مريم ديرلر يعنى حضرت عيسى يه
قومشو ايكن يانده وارميوب ده ثقه حكيمه
كيدوب تداوى ايدر بو مثل دخى برايشه يولنده
كلميوب غير منتج طريقلر ايله شروع ايدن ادم
حقنده ضرب اولنور وكذلك علاجه قابل اولميان
خسته حقنده لو داواه المسيح لما برى يعنى حضرت
عيسى اكا مداوات ايدرسه بيله شفاياب اولمز
ديرلر **طفيل العرايس** وطفيل الاعراس دخى ديرلر
مرقوم غطفان قبيله سندندر وحضرت عثمان بن
عفان رضى الله عنه حضرتلرنك ازادلوسى اولدغنى
روايت ايدرلر دكونلرى تفحص ايدوب بلا دعوت
كيدردى وطفيلغى انك اول ارتكاب ايدن
بوايدى طفيليونه اكا نسبت اولنور طالقا دقلعه

مثلا

مثلا وهر محلده بلا دعوت كيدوب تعجز ملا اولان ادم
حقنده هو كطفيل العرايس ديو ضرب مثل اولنمشدر

حرف الظاء

ظرف الزنديق خلفاء عباسيه دن مهدى خليفه
ايامنده زندقه ايله متهم برقاچ صاحب هنر ومعارف
وعلوم ولطائف ذوات موجود ايديلركه صالح بن
عبد القدوس وابو العتاهيه وحماد الراويه كبيدر
بو مقوله فاسد الاعتقاد اولانه كسه لر خلوته
آثارده اولوب اقوال فاسده لرنه ادبجه لركونه ابتداى
امرده ادب وانس وشرب ايله امتزاج ايدوب خلقده
ميل تام تحصيل ايتدكلرنده عقائدلرينى ايراد وخلقى
اغوا ايتملريله اولمقوله حيله كار ومرامنه وصول
بولمق ايچونه لطافت وادبى اظهار ايدن كسنه حقنده
اظرف من زنديق ديو ضرب مثل اولنمشدر قالديكه
زنديق كلمه سى **برهان قاطعده** تحقيق اولنديغى وزره
زند بن فارسيدن معربدر وزند كلمه سى زردشت
نام حكيمك بكتا اسمانده نازل اولدى ديو ادعا
واظهار ايلديكى كتابك اسميدر مزبور حدود سيلانده
برمغاره ده برمدت منزوى اولوب كتاب مزبورى
نسانه الطركى فهم واستخراجى متعذر لغت مصنوعه
اوزره تأليف وانده اختراع ايلديكى دينه مجوسيه متعلق

احكاملر درج ايلدى بعده شاه ايرانه اولان كشتاسب
شاهى ادعاى نبوتله دينه دعوت ايلدى آنده معجزه
طلب ايلدكلرنده بكا اصلا آتشى تأثير ايتمز ديدى
مقدمجه ايسه دفع تأثير نار ايچون بر كونه دهن ترتيب
وادهان ايلمش ايدى پس كشتاسبا كا تبعيت
ايتمكله دين مجوسى بى ترويج ايلدى وكتاب مزبورى
بنه كندويى شرح ايدوب بازند ايله تسميه ايلدى
پس اول كتاب ايله عمل ايدنلره فارسيده زنديه
وزنديك ديرلر انتهى **ظلم الجلندا** جلندا جيمك
ضمى ولامك فتحى والف ممدوده ايله زمان سابقده
عمان الكاسنك شاهى اولان ظالم بر آدمك آديدر
قاضينك وابو السعودك تفسيرلرنده سورهٔ كريمه ده
وكان وراءهم ملك يأخذ كل سفينة غصبا :
نظم كريمده مذكور اولان ملك غاصب بو ايدوكنى
بيان ايتمشلر مرقومك ظلم وعتوى حقيقته اولمغله
زياده ظالم وغدار اولان كمسه يه اظلم من جلندا
ديمشلردر **ظلم الحيه** فارسيده مار وتركيده يلان
تعبير اولنان زهرلو حيواندركه خباثت وتعديسى
معلوم عالمدر جملهٔ ظلمندن برى حشرات ارضدن
برينك جحرينه دلينه كيردكده آنى تغلبا ضبط ايدوب
صاحبنى اخراج وازعاج ايتمكله غصب وظلمده
مثل

مثل اولمشدر بنا: عليه حليهٔ انصافدن عارى وعموم
مظلمى بين الخلايق سارى مادهٔ شرب اولان ظلومه
حقنده فلاندن اظلم من حيه ديو ضرب مثل اولنور
وفلاندن كمسه غايت خبيث وغدار دينجك بر ده
فلانه حية البلد وحية الوادى دينلور
ظل السلطان سريع الزوال يعنى پادشاه سايه‌سى
دوام اوزره اولوب سرعتله زوال بولور ديمكدر بو مثل
ثبات ودوامى وقرار وقيامى اولميوب ابناى زمانه
صداقتى كبى سريع الانقضا وتيز كلوب كيتمكله قواق
كولكه‌سى كبى عديم البقا اولاندن نسنه لرده استعمال اولنور
ظن الالمعى ظن اعتقاد غير جازمك وجود وعدمى
جنبنده راجح اولانيدر تردد واحتمال دينوركه فارسيده
كمان وتركيده سزمه وصانمه تعبير اولنور والمعى
جودت ذهن وفرط ذكا صاحبى معناسنه در بو مثل
واقعه مطابق ونفس الامره موافق خبر صادقه ظن
الالمعى ديرلر **ظن الرجل قطعة من عقله** يعنى رجلك
ظنى وكمانى عقلندن بر قطعه مثابه سنده معدوددر
ديمكدر امير المؤمنين عمر بن الخطاب رضى الله عنه هر
بر كمسه ظنيله تفتيش ايتمكجه عقليله اصلا تفتيش
ايتمز بوردى **ظفر يكل عن حك** يعنى اوليه
بر طرناقدر كه قاشيمقدن عاجزدر ديمكدر مقاومه

اقتداری یوغیکن ادعاء قدرت واظهار جلادت ایدن
آدم حقنده ایراد اولنور **الظفر بالضعيف هزيمة**
یعنی ضعیف وبی درمان اولان آدمه قهر وغلبه
ایتمک هزیمت وضعف قبیلندندر مثل مزبور ضعفایه
وبی اقتدار اولانه کندولره تسلط واظهار جلادت
ایدن کمسنه حقنده ایراد اولنور **ظلم الصبی** الدیکی
کلمیان شیئی استیوب طلب محال ایله خلقی تعجیز
ایدن آدم حقنده فلانه اظلم من صبی دیرلر زیرا
چوجوق قسمی انسانه قدرتی یتمیانه شیئی استیوب
تعجیز ایدرلر **ظريف العراق** شراعه بن زند نام
کمسنه در ادب وظرافتده وهنر ومعرفتده درجه
قصوایه بالغ الجمله خوش مشرب وشیرین لطیفه
ومؤدب اولانه ذاته لطافت سمات حقنده فلان
کظریف العراق دیو ضرب مثل اولنمشدر منقولدرکه
برکون ولید بن یزید مومی الیهه ای شراعه شرابک
ایوسی قنغیسیدر دیمکله افندم قنغی شرابدن سؤال
بیوررسکز دیدی ولید مرامم ساده آبدر دیدکده افندم
اول شرابده حمار وکلب وجمله سی مشارکت واردر
دیدی ولید یا لبن یعنی سود حقنده نه دیرسین
دیدی شراعه بن افندم سودی کوردیکمده
والده مدن حجاب ایدرم زیرا انی سود ایله چوجقه

امرزدی

امزردی دیدی خلیفه یا باده حقنده نه دیرسین
دیدی شراعه بر آه سرد ایلدی واول دوحمك حبیبمی
دیمکله ولید سن دخی بنم ندیمیمسن دیوب مومی الیهی
الی الممات ندیم خاص اتخاذ ایلدی **ظموء الحمار**
ظموء ظانك كسریله صوسزلق حالتنه دینور وظموء
الحیاة حینه ولادتندن موتنه قدر ممتد اولان زمانه
اطلاق اولنور مثل مزبور انوندر ما بقی منه الا ظمؤ الحمار
دیرلر یعنی آنك زمان حیاتندن همان آنه یسیر قالمشدر
زیرا دواب نوعنده حماردن چابك صوصیان حیوانه
یوقدر عرب بوقلی بیرکی الحوذده اولانی ویا خود
عمره حسته لکه دوچار اولانه ادم حقنده ایراد ایدرلر
ظلم الذيب قورد نوعی بیه العرب خیانت وغدر
وخبث طبع وظلم وعداوت وسرعت سیر مثللو
صفات مختلفه ایله موصوف وبو صفتلرده یکانه
سباع الجمله هر بر وصفی مثل اولمشدر فلانه اخون
من ذئب واغدر من ذئب واختل من ذئب واعدی
من ذئب دینلور **ظباء مكه** مکه مکرمه ساحه سنده
اولانه کیك وغزال نوعی حرم شریفه مجاور الجمله
شکاردن امینه وسائر مخاوفدن حفظ وصونه
قرینه اولوب کیفما یشاء امنیت خط ایله کشت وکذار
ایده کلمکله خائن امانه ومخوفاتدن صاحب اطمینانه

اولانه كمسنه حقنده فلان أمن من ظباء مكه ديو ضرب
مثل اولنمشدر **ظل النعامه** عرب غايت سميز نه
دكوده لو سميه وكثرت شحمه دهنيه اولان كمسه حقنده
ظل الشيطان يعنى شيطانه كولكه سى ديركلرى كبى
اوزون وبالا بلند اولانه كمسه حقنده فلانه كظل
النعامه ديو ضرب مثل ايتمشلردر **ظل الحجر** طاش
نوعى پك ومتلزز الاجزا اولوب كولكه سى اشيانك ده
اشد اولمغله غايت سياه اولانه شئ حقنده مثل
اولوب هو اشد سوادا من ظل الحجر ديو ايراد ايدرلر
ظهر الترس ترس تانك ضميله قلقان معناسنه در
خالى وغير محمود وكله ومرعادت نهى غير محموده اوليه
ذميه حقنده كظهر الترس ديو ايراد ايدرلر
ظل الغمام بى دوام وبى ثبات وسريع الانتقال
اولانه شئ حقنده هو اسرع ذوالا من ظل الغمام
ديرلر **ظاهر العتاب خير من باطن الحقد** جنايت
ايدنلره ظاهرده مقتضى اولانه عتاب ومواجهه
تكدير دروننده قلان حقد وغضبدن خيرلودر ديمكدر
زيرا عتابك تأثيرى اولور اما حقد درونده قالور
حتى بو معنايى عرب ومعنى الود ما بقى العتاب
قوليله تأييد ايدرلر **الظلم مرتعه وخيم** ظلم
وتعديك عاقبتى وخيم وفنادر ديمكدر

ظالع

١٥٧

ظالع يعود كسيرا ظالع اكسى قرلمغله طوپالنانده
افندر ضعيف وحقير اولانه كمسه كندو كبى
بر ضعيفه يارادم ايلديكى محلده ضرب اولنور
ظماء فاضح خير من رى فاضح فقر واحتياجى كتم
واخفا ايدوب كمال قناعت ايتمك محلنده ضرب اولنور

حرف العين

عَنزُ الاعمش عنز كچى دونده ديشى كچيه ديور واعمش
كبار تابعيندن سليمان بن مهران حضرتنك لقبيدر
مومى اليهك بر ديشى كچيسى اولوب اولادى صغارينك
سودى ايله تعيش ايدرلر ايدى ناگاه اول كچى خسته
اولوب صبيانه اعمشك معاشنه خلل كلديكى جهتله
جبنته نه عبد الرحمانك معلومى اولمغله هر صباح وما
عنز مرقومك عيادهسنه كلوب بجاده كچى نصيحى مزاج
ايلديمى وعلفنى تناول ايتمكه باشلديمى استفسار ايدرلر
امام اعمشك اولوردى يعنى كچيه نك اللنه ادج بسه
التونه قوليوب كيدر ايدى بو منوال اوزره امد وشديله
اعمش اوچيوز التوندن زياده اعانه نائل وكچينك
يوز قاتندن زياده قيمتى كندوسنه واصل اولوب رفاه
حال حاصل اولمغله معنز مرقوم شايسته توقير واحترام
اولمدى ديو طولوشت ايتديكى خانه ده برابرجه ارام بولمه
مصاحبت وملازمتى اعتياد والتزام ايدر ايدى

د عنز الاخفش دخی واردر اولمشدر اخفش مومی الیه
اوائل حالنده استادلرندن اخذ ایلدیکی مسائلی ذهننده
تثبیت ایچون اکثره تقریر ایتمکه حریص اولوب لکن مخاطب
مستفید بولنمغله برکچی الوب آنی مخاطب ایدینوب
تقریر مسائل ایدرکنه مبنی عنز الاخفش مشهور اولمشدر
یعنی عاقل ودانانک مصاحب وهمنشینی جاهل ونادان
اولوب شایسته صحبت وقابل خطاب اولمدقده هو
طریقه التشبیه عنز الاعمش ومعز الاخفش اطلاق
اولنور عدل نوشروان ملوک ساسانیانه تعبیرلرنجه
عجم شاهلرندن نوشروان بن قباد بن فیروزدرکه کفرنده
وانسه بر تشکیلنده قطع نظرا اطوار حمیده واثار مشهوره سی
عدل وانصافدر انک حکایات عجیبه سی کتب توارنجده
مشحوندر مزبورک عدل وانصاف ولولسان افاقده جاری
ولطف واحسانی کافه زیر دستانی شامل دراینکانه
اولدیغی دلائلده داستانه اولمغله عدل واحسان جلابله هو
شامل اولهنه کمسنه حقنده اعدل من نوشروان دیو
ضرب مثل اولنور عطر منشم منشم مجلسی وزننده
منشم بنت وجیه نام خاتوندرکه زمانه جاهلیتده هو
عطاره اولوب مکه مکرمه ده عطریات صاتاردی
بنو خزاعه ایله بنو جرهم مقاتله یه تصدی ایتدکلرنده
انک عطریله تعطر ایدوب جنک وقتال مباشرت ایدرلردی

ودخی

واولمحاربه ده قتال مشتد ومقتول کثیر اولوردی
وبو کیفیتی انک خاصه سنوده عدایدرلرایدی بنا علیه
برنسنه ده رایحه نحوست لائح ومشموم اولدقده
اشأم من عطر منشم دیرلر عین الکمال بردتبه
رفیعه صاحبنک عزو جاهی درجه کماله بالغ
ومنتهی اولمغله هرکوردن کمسنه متعجب اوله جوه
کرزیه وارد وقده ناکرلان نکبات دهردن برنکبت
اصابتیله منکوب اولسه اصابة عین الکمال دینلور
دیرلر اعط القوس باریها قوس یای معناسنه در
وباری اغاچ یونمق معناسنه اولان بری لفظندن
اسم فاعلدر مالی یای تراشی اتمک مراد ایدن
ناتراشه کمه یه خطابا یایه جعلک یاجی صنعنده
حاذقه اولهنه کمالکه کامله ویروب الکابایدر دیمکدر
مثل مزبور عجب سوزن کلمیه جک ایشی مباشرتله بیهوده
نفسی اتعاب ایتموب اربابنه تفویض قبل یاخود
استقلال ادرده کورمیجکک مصلحتده اهل وقوفک
استعانه واستمدادایت دیه جک یرده ضرب اولنور
عام ابن عماد خلفا عباسیه دن معتصم بالله انک
وزیری احمد بن عماد بن شاکی درکه مراد ابن عمادک
حج ایدوب مکه ده مجاور اولدیغی سنه اوله حقدر
اجمال قصیه معتصم خلیفه اشبو ابن عماری تعالی

وداودن عزل ایدوب دفتردارلق مراد ایدکده استعفا
وجه مجاورته رخصت طلب ایدوب مسؤلیله نائل
مقبول اولدیغندن طرف خلیفه‌دن کذلک سنه اون بیك
آلتون عطیه وعلاوه بیك حرمینه اهالیسنه توزیع
ایتمك ایچون ویردکده ابن عماد حرمینه کیدوب مصحوبی اولان
اموال فراوانه ایله عطیهٔ خلیفه‌نك جمله‌سنی اهالیٔ
حرمینه بذل واعطا وجمله‌سنی اغنا ایتمکله بین العرب
مثل اولدوب خیر وبرکتی مبذول وهر حالتی مستحسن ومقبول
اولدیغنی حقنده هو کعام ابن عماد دیو اراد ایدرلر
غثیثة تعزم جدا املا غثیثه غث مصغریدرکه
کوه تعبیر ایتدکلری بوجکدر کوه جکر دیمکدر یعنی کوجك
کوه املسی دری یه ایجه اکلابسه ایله اکل ایدرلر بلور که
تمام تأثیر ایدر دیمکدر بو مثل بر ایشی ایشلتمك بابنده هرچند
جهد وادرار وبذل اهتمام ایدوب لکن بر وجهله عهده‌سندن
کلمکه اقتداری اولمیانلر حقنده ضرب اولنور
عدوة السلیك سلیك بن عمرو بن یثربی السعدی دیرکه
سلکه ماده‌سنك اسمیدر جاهلیتده قدیم وعربك لصوصی
وصعالیکندن شتاب وعدووده مشار بالبنان اولنلردن
اولمغله بر شیئك سرعت حرکتی بابنده مراد اولنورده
فلان اعدی من سلیك دیو ضرب مثل ایدرلر مرقوم
شتابده کذو برقرد شیشمدیکنده ماعدا اسب سواد

دخی

دخی کرد باپنی شاهده ایدرمزدی نقل ایدرلرکه قبیلهٔ
بکر بن وائل بنی تمیمه هجوم وغارت قصدیله جاسوسله
تعقیبنه انلر دخی تجسس ایدرکن سلیکك جوابیه
مصادف اولوب جاسوسلر سلیك بزی قبیلهٔ تمیمه
افاده واعلام ایدر دیو سلیکی اخذ وحبس
ایتمکدر دیوب ایکی اسب سوار برادری سلیکه توجه
واخذی مراد ایتدکلرنه مرقوم غرضلری فهم ایدیجه
اسب سوارلرنه غزال کبی برقباب انلر دخی اسبلرده
مهمان اوده ده دقیقا شتاب ایتدیلر ایسه ده
سلیك طرفة العینده دیده‌لرندن نیجه فرسخ
متباعد اولوب دسیسه اولمغه احتمالی بر طرف اولدیغنی
فارسلر نمایان اولدقده سلیك اکرچه زیاده
شتاب ایدرکن شب باصره سنه خلل ویروب
کیجه سرعت حرکتنه مانع اولور ده دقیقا اولوب
ترك ایتمه سلیك کیجه اخذ ایدرز دیو اخشامه دك
قفاسنده شتابانه واخشام اولدقده بینه مسابقه‌ده
لی ادامه دوامه اولدیلر صباح اولدقده سلیك اثرینی
مشاهده ایلدیلرکه بر درخت اطرافنده موجود کمانی
شکست ویر یاده‌ده‌کی یاقوبی ثابتی سایهٔ شجره‌ده
براقدیغنی بولدیلر فهم ایتدیلرکه سلیکك مرادی ای
قوم واذبحیك تبنی اخذ ایتمکه دکلدرکه بو محله وصول

بولوب بر مقدار مکث وارام ایلمشمدر بنه بکا یسیر
اوله مدیکز دیمکدر دیلوب برمقدار شتم ودشنام ایدوب
رجعت ایدیلر **عام جمیله** امرای جلیل الشاندن
ناصر الدوله محمد بن حمدانه نام ملکک دختری جمیله
خاتون دخی حجه عازمه وکوهنده جمله حججی شکر نبات
ایله معمول شربت اسقا وفقرایه اوله بك التون
ایله مضایقه لرینی اجلا وهر کیجه تا بصباح شموع
عنبر ایقاد ایله ساحه حرمی معطر وپرانوار وایچون
عدد عبد واکیوز ذاتی جاریه اعتاقه وصلات
جزیله ایله فقرایی قید مضایقه دن ازاده وسایر اولاد
حججی ارکاب ایچون بشیوز راحله اماده قیلوب
بو خصوصات ایله قصه حجی مشهوده وانواع
خیرات ومبراتی معلومه اولمشدر دیو خاتون نه لو
فائقه اولمغله سال حج خیر وبرکتده ضرب مثل اولوب
خلق عالم کندوده آسایش حال وارامش بال ایله
منتظم الاحوال اولدقلری سالی مومی الیها شمالنه **هذا**
عام جمیله دیو اطلاق اولندی **عض البنان** عض
اصرمق معناسنه در وبنان برمقلر یاخود برمقلر
اوجلری معناسنه در یعنی پارمق اصرمق دیمکدر برکیسه
بر خصوصدن ندامت وپشیمانلق عارضه اولدقده عادتا
بلا شعور پارمغنی اصرمغه دوغری کلدیکنه مبنی اولحالده

صاحب

صاحب ندامت اولان کمسه حقنده بطریق الکنایه
فلانه عض بنانه یعنی ندامته دوچار اولمشدر دیو
ضرب مثل ایدرلر **اعدی من عقرب** اعدی عداوتدن
افعل تفضیلدر عقرب کژدمه تعرضه ارنه دائماده
تعرضه ایدوب صوقمغله حیه دن اخبث وهر مخلوقه
ضرر وعداوتی اشهر اولمغله دشمنی جانه اولان عدو
مکینه فلانه اعدی من عقرب دیو مثل اولمشدر
العبد یضرب بالعصا والحر تکفیه الملامه عبد حبشی
جنابنده تربیه ایچون عصا ایله ضرب اولنور حر
واصیل اولانه یالکز نزاد اشارتله متادب اولور
دیمکدر بو کلام تعذیر وتکدیر ده هر کسی قدر ودرجه سنه
کوره تادیب اولنمه ده ضرب مثل اولمشدر
عِندَ النّازِلَةِ تَعرِفُ اَخاكَ بلا ومصیبت وقتنده
اخ صدیق ومحب شفیقه وهر یول ومحلده سکا یار
ورفیقه معلوم اولور بودخی رفاه حال واعتبار دولتی
وقتنده اظهار صداقت ایدوب حال ابتلا وادبارده
مفارق احباب ویارانه اولنلر زمننده ضرب مثلدر
علیه من الله لسان صالحه یعنی حق جل وعلی حضرتلری
طرفندن فلان کمسنه نک مدح وثناسی ایچون کوزل وصالح
زبان خلقه تسخیر اولنمشدر که دائما انی ذکر بالجمیل ایله
یاد ایدر دیمکدر بو مثل بین الانام اوصاف حمیده

وسجایای پسندیده ایله مخصوص اولوب نام وشهرتی
مقبول طباع ومدح وثنا ایله حائز درجهٔ ارتفاع
اولان کمسه حقنده ایراد اولنور

علی یدی دار الحدیث یعنی بو ماده‌ده درمیانه اولنان
مشورت وحصول بولان مهم ونتیجه بنم رأی واشارتمله
وجوده کلمشدر دیمکدر مثل مزبور برشیئه مطلع وکنهنه
عارف وحقیقت واصلنه واقف اولان کمسنه حقنده
فلان علی یدیه دار الحدیث دیو ایراد ایدرلر

عَرَفَ حُمَیقٌ جَمَلَه حمیق احمقك مصغریدر مالی حقله
متصف اولمین کمسنه هر نه قدر احمق ایسه کندی دوه‌سنك
فرقنه واروب بیلیر دیمکدر بو مثل غایت ابله واحمق
عدیم الادراك والاذعان اولان کمسنه برصوابه موفقه
یاخود آرزو نامناسب مقاله صدور بولرق علی طریقه
التهکم ضرب اولنور **عاد النار** عار وعیب ونقیصه
لازم کله جك ومورث شرم وخجالت اولهجق شیئه
دیمکله طائفهٔ نسوانك موجب فضاحت اولهجق
افعال قبیحه‌سی ذمك اولنور لکن مطلقا برکمسه‌دن
صدور ایدن فعل منکر مجموع متعلقاتنك عرضه وناموسنی
مخل ومکدر ایدوب مدت متطاوله تحت خجالتده
سرکون اولملرینی ایجاب ایدر حینده اولر قده هو
بطریقه المثل فلانه لحقه عاد النار دینور

عفة الازار

عفة الازار عفت قبایحدن ومنکراتدن پرهیز واجتناب
ایتمك معناسنه وازار بلدن اشاغی طوتیلان فوطه
وشمال مقوله‌سنه اطلاق اولنور معناسی ازارك
عفاف وطهارتی دیمکدرکه صاحبنك عفتی مراددر
پس برکمسه عفیف الازار دیمك نامحرمه کشف عورت
ودفع ازار ایتمسه دیمك اولورکه وطئ حرامدن
مجانبت ایدیجی دیمه اولورکه فاسده پاك دامنه
وترکیده حرامه اوحضور حوزماسه دینور ازاردی معلومدر

عثرة الرأی عثره برکمسه‌نك ایاغی قایوب سورجکله
یره قپانمه معناسنه در پس عثرة الرأی استعاره
مکنیه طریقیله فکر واندیشه ده خطا ایتمك معناسنه
مستعملدر برکمسنه رأی وتدبیرنده خطا ایدوب موجب
ندامت ومستوجب ملامت حالتنه دوشدکده حقنده
فلان عثر رأیه یاخود صادف عثرة الرأی دیرلر

عین بشار بشار بن برد بن مرجوحه درکه دولت
بنی امیه ده ظهور ودولت عباسیه‌ده مهدی زماننده
معمر اولمشدر ورحم مادردن اعمی طوغمش ایکن صاحب
بصر اولنلردن زیاده تشبیه ایدوب کورمش کبی
دقایق وحقایقنه مطلع ایدی ولطیفه کو ومضمون پرور
برشاعر سخنور ومنظرفانی بشار اولوب ازجمله
هلال بن عطیه‌نك صدیقی اوغله برکون بربریله

ملاطفه اثناسنده هلال یا بشاد با دتعالی برقوتنک
خشماتنی ازاله واعلام تمر الاعوضه واحسانک ایدر
سکابصره بول نه شی احسانه ایدی دیرکوه بشاد
ادیله برشی احسانه ایدوکرسی وامثالک اربح تفلالی
مشاهده ایدنلر دیدی یس بشار موصلیه اعماالوج
بوکونا ذکاوتی اولطفله عینه باصره یله ذکاوت
وفطانت واصابت ایدنه ضرب مثل اولشدر
عرش بلقیس معلومدر اسرهٔ شاهانه ومجلس
دفینهٔ ملوکانه وامکنهٔ مزینه ومراتب مصنونه
حقنده بطریق التشبیه هو کعرش بلقیس دیو ایراد اولنور
عش ولا تغتر اصل مثل بودرکه برکسنه شب دیجورده
شبزی ایله مفازه یه داخل وکیاه وحوانه اعتماد
ایله مغرور اولوب کم کشته راه وهراد مشقت ایله
کیاهدن خائب دجعت ایدکره مثل مزبوری ایراد ایدی
یعنی وجدانه کیاهه یقینه وحزمک یوغیکه مجرد
طمع ایله تجسس وطلب لی فائده دیمک اولور بعده
عش ولا تغتر یعنی حیاتده اولانه کمسه یه احتیاط
واعمال صالحه یه مداومت ومشاهدت احتیاط لازم
اولوب دخصت اوزده عملده تفریط اتموب اعمال
صالحه ده اولقه امور ی اخذ اتملیدر دیو نقبه
ایلدی **عزة ام قرفه** عز ومنعت مراد ایلدکلرنه

اعز

اعز من ام قرفه دیو ضرب مثل ایدرلر موصی الطام قرفه
بنت مالک بن حذیفه بن بدر دراتک اوطسنوه
محرمی اولدرقه اللی سوارنک قلیجی تعلیقه اولنوردی
عقد الملکوت عقد عینک کسریله ترتیبه ایجوک
طاقیلانه قلاده وکردنلقه دینور وملکوت عالم
غیبه اطلاق اولنور حاصل ترکیب ملاء اعلانک
وسکانه عالم بالانک اراشی وزنیتی دیمکدر یعنی
اعمال صالحه وطاعات کامله ایله انوار فلاحی
لائحه اولانه ذات حقنده فلانه تقلد عقد الملکوت
دیو ایراد ایدرلر **عنبر الشحر** شحر جزیرهٔ عربده عمان ایله
عدن بیننده اولان ساحلک اسمیدر غایت اعلا اولان
عنبر اشهب اورایه نسبت اولنور اخلاقه واطواری
زیاده حسنه ونسیم روایح ادابی معطر ومسکه اولانه
کمسه حقنده بطریق التمثیل هو کعنبر الشحر دیو ایراد
اولنور **عی باقل** عی عینک کسری وفتحی ویانک
تشدیدیله مرامی تفهیم وافاده دن عاجز اولمغه معنادر
وباقل مزبور ربیعه قبیله سنده برآدم ایدی
مرقوم اولقده عینده بالغ اولدیغی برکوده بر صیاددن
اون بر درهمه بر کیک اشترا ایدوب قوجاعنده
کتورکن یولده برقاچ کمسه لره راست کلدکلرنده
بری بوکیکی قاچه الدک دیو سوال ایتدکده لسانله

اوله بردرهمه الدم دیمکی ادا ایچ مدیکندن اشارتله تفهیم
ایتمك داعیه سیله اوله برمعنی ادانه ایچون اوحالری
کناره بر عدده اشارت ایچون لسانی دخی چیقاردقده
کبك قوجاغندن یرتاب ایدوب قاجدی بعده مرامنی
کلام ایله افاده یه مقتدر اولمیانه هجیج دینادانه حقنده
فلان اعیی من باقل دیو ضرب مثل اولندی
عقاب الجو عقاب سباع طیورك سیدی اولان قره قوش
نوعندن طوشنجل دیرکلری مرغدر وجو مابین السماء
والارض اولان هوا معناسنه در عقاب مزبور بالا
پرواز ووصولی غیر ممکن اولان اماکن مرتفعه یه
ویالجین قیاره لانه ساز اولدیغیچون عزت وغلبه
ومنع طلبه ده کنزیله ضرب مثل اولنوب اعز من عقاب
الجو وامنع من عقاب الجو دینلور قصیر بن سعد عمرو
بن عدی بن جذیمة الابرشك ثاریچون زباده اخذ
واغفال ایتمسنی الحاح ایتدکده عمرو کیف لی بها
وهی امنع من عقاب الجو دیو جواب ایلدی
یعنی زبا هواده اولان طوشنجل کبی ممنوع واغیاردن
مصون ایکن بن آنی نیجه اله کتوره بیلورم دیمکدر
عیافة بنی لهب عیافة کتابه وزنینده اسمدر
قوش قسمیله تطیر وتفاؤل ایتمك معناسنه در که
اعراب عادتیدر مثلا قوشك اسمنی وصورتنی

دیرزول

دیرزول ومرور مقوله‌سی کی اوضاع واحوالنی اعتبار
ایدوب عملرینه موافق مقتضالری اوزره تفاؤل
وتشاؤم ایدرلر وبنو لهب قبیله‌سی اشبو فنده شهرت
شعار اولمغله تفاؤلده اصابتی قرینه ظهور اولان
کمسنه حقنده تطرق التشبیه ایراد اولنور بو مصرع
روایت اولنور که حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه
ایام خلافتنده انکله حجه وارد اولوب عرفاتده طوردقده
برسی حضرت عمره یا خلیفة رسول الله بعده یا امیر
المؤمنین دیو ندا ایتدکده اوتمدن برآدم امیر المؤمنین
بو سنه دفاق ایده جکدر زیرا اولمیان اولانه آدم
اسمیله ندا اولنمزدر دیدیکنی ایشتدیکمده یوزمی چویروب
کوردیکمده اول سوزك قائلی بنو لهب قبیله‌سندن
اولدیغنی کوردم بعده رمی جماره طوردیغمزده حضرت
عمرك الننه برحصا اصابت ایدوب قانه ابتلا اولمغله
ینه اوتمدن بری والله امیر المؤمنین شهید اولور
بودها موقفده طوره مییه جقدر دیدیکنی ایشیدوب یوزمی
چویردیکمده ینه اول آدم اولدیغنی کوردم ودرواقع
حضرت عمر اول سنه شهید اولدی علق سوطك
حیث یراه اهلك یعنی سنك دکنکك اهلنك
کوردکلری یرده آویخته قیل دیمکدر بو مثل حدیث
شریفده مضمونی اهلنده غافل اولمیه ودائما

ملايمتله تخويفا و ردع ايدوب حرمت و رعايتله طوتوب
آنلرى استحقار و استخفاف ائتميه‌لر موردى معلومدر
عذاب جرجيس جرجيس انجيل دننده حواريون
شاكردلرندن اولوب قدسه قريب رمله شهرنده مقيم
ايكن موصل شهرنه هجرت و آنده اولصرى داديه نام
ملكى توحيده دعوت ايتدكده اول جبار ستمكار حضرت
جرجيسى اشكنجه يه اتدقنصكره اعضا و اوصالنى
نار و ماره اتديسه ده قدرت جبار ايله ينه صحيح الجسم
وسالم الوصف والرسم اولوب دعوتى تكرار وهكذا
طرف ملكدن عدد اولنوب حاصلى برقاچ دفعه شهيد
ايدوب يهرنده تازه حيات بولمغله عذابى بطريقة التمثيل
بلا و محنته دوچار و برقاچ دفعه بعد الشكر دنجاة و خلاص
ايله موجب اعتبار اولان ذوات حقنده فلان قاسا
عذاب جرجيسى ديو ايراد ايدرلر عمادات النوم
عمادات عنك كسريله عمود و آبكى اوله حه شبيه ديلور
مالى تركيب اولنقونك عمارتى يعنى پريشان و پراكنده
اولميه رق صفا و راحتله اولمقلغى ديمك اولور لكن
اصطلاح ظرفاده تركيده اوطلوه و عربده سُرِّيَّة
تعبير اولنان جاريه‌لره اطلاق اولنور زيرا حره منكوحة
نسبة موئنتلرى قليل و نفقه‌لرى خفيف و خدمتلرى
رضايه موافقه و حسن معاشرتلرى طبعه مطابقه اولمغله

مولالرنه

مولالرنه تعب و نصب ويرميه‌جكلرندن ارباب ذوقك
الوصيفة الوسيمة من النعم الجسيمة رخى السرود
فى السرادى مضادنجه سريه اتخاذ ايدنلر مسرور
اوله كلدكلرندن نيل و وصلتلرى باعث دلشادى
و دواعو شلرى لطيف خواب و راحته بادى اولان
اوطه‌لقلره عمادات النوم اطلاق اولنور
غرة الذباء جزيره حاكمى حيره اميرى اولان جذيمه
الوضاح قتل ايتدكده يرينه قزيكه اسمى نائله ولقبى
زباء ايله ممتاز ولى هنتا اولوب دقاد ايتدكجه
كيسوى معنبرى زمينه دسيده و ردى زمينه سنبل
زاده شبيه اولوب قچانه پريشانه الس مجموع وجودى
ستر ايدردى و زبب لغتده طول شعر معناسنه اولمغله
زباء تسميه ايدرلر حتى موماليها پدرينك انتقامى
قيدنه دوشوب هزار مكر و آل ايله جذيمه‌يى كندو
نفسنه اطمع و زفاف ايچون طرفنه جلب و قتل
ايلدكده يكنى اولان عمرو بن عدى حيره ده جانشينى
اولرى جذيمه‌نك وزيرى اولان قصير انتقامنك
انتقامى خصوصنه مباشرت ايدوب زباءى فريفته
ايلمك ايچون كندو اختياريله انفنى قطع و كوياكه
عمرو كندوسنى قتل ايلمك قصدنده اولدقنه مبنى
فرار صورتيله زباء طرفنه التجا و شاهدا و لاى مجروح

انفعله اثبات مدعا ایلمکله ذبابه اطمئنانه حاصل
اولوب کندوسنه تقرب ایلدی ذاتنده کاذکر دلالمغله
ذباء ماابله اطرافدن تجارته باشلیوب قنی واقی
فوائد ومرابح ایراد وارات ایلدی فوائد مزبوره‌یی
نهایته عمرو جانبندن جلب ودرج صوندقده ذبایه
عرضه واعطا ایدرایدی بعده تمام اتسك قافله‌کی
کلدکده بر صندوقه ایچره مسلح عسکر تعبیه ایدوب
دوه‌لره تحمیل وامتعه صوندقده اجتلاب ایدوب
بو دفعه ده داستدن غویر نام موضعنه عدول
اتمکله ذباء مکر بادوی حصاردن قافله‌نك
دوزدینی تماشا ایدرایکن مشاهده ایلدکده هر
درونده وهم ووحشت عارضه اولغله عسی الغویر
ابؤسا کلامیله تفوه ایلدی والحاصل قصیر شهره
داخل وذبایی قتل ایله کینه وانتقام شرفنه واصل
اولدیلر عسی الغویر ابؤسا دخی مثل اولدی ابؤس
کلمه‌سی بأس لفظندن جمعدر شرت ومحنت معناسنه در
وغویر غارك مصغریدر کندیسندن شر ومضرت
ظهوری خوف اولنانه نسنه حقنده ضرب اولنور
عبد العصا کوزك قولی دیمکدر یعنی سنك وعصانك
ونصحك ایله سنك کبی قادر شونسنده متبع ومطیع
وفرمانکه رام اولوب کوزیندن یزاری وغائب اولرمن

بلکی

بلکی بایوب جمله وصیتك فراموسه ایدن ادم
حقنده کولدیکی اطلاقه اولنور واذل مضوله کمسه
حقنده ضرب مثل ایدوب فلان عبد العصا دیرلر
عیر ابی سیاره عیر مطلقا اشکه اطلاق اولنور
وابو سیاره عدوان قبیله سندن عمیله بن خالدن
الاعزلدر بر سیاه اشکی وار ایمش شویله که سنه‌لر
حج موسمنده حجاج ذوی الاحترامی مزدلفه‌دن منایه
اول حمار اوزرنه کرا ایله حمل ومرور ایتدیررلردی
وخلقه بیننده معروف ولطیفه کو اولمغله حماریله یولرده
امرد وشد ایدرکن قاوشدیغی کمسه‌لر طورك ابو سیاره‌نك
حماری کحویله دیو لطیفه ایدردی حوله مرقومك حماری
بونجه مدت ذبح وصحیح البدن اولمغله ذبح کوده اولوب
مرور ازمانه ایله صحتنه مثل کلمیان ادم حقنده
هو کعیر ابی سیاره دیو ضرب مثل اولنمشدر
عریسة الاسد عریسه ارسلانه یتاغیدر اغیادسنه
مصون اولوب بیلی حد امکاننده خارج ایکن آلتی
طلب ووصولنه تعلیم ادب ایدن ادم حقنده فلانه
یلتمس الصید فی عریسة الاسد دیو ضرب مثل
اولنور یعنی فلانه کمسه ارسلانه یتاغنده شکار
ارادمش دیمکدر وشیل فرعون ملوك وسلاطینه
وصاحب قدرت وتمکینه اولهنز ذوات ساحه‌لرنزه

اجرای مرام وانفاذ حیله سنده بذل اهتمام ایدن
کمسنه حقنده دخی ایرادی مناسبدر
عبث الضبع عبث بوزمق افساد معناسنه در وضبع
صرتلان دیدکلری جانوردر حیوانه مذکور قیون
سوروسی اراسنه کیردکده اکل ایتدیکندن ماعدا الدیغنه
کلدیکی قدر تلف ایدر دیونک کثرت فسادی عرب
سنه قحط وغلایه استعاره قیلوب اکلتنا الضبع
دیرلر ومفسد ومسرف وفسادی صلاحندن اکثر
اولان کمسنه حقنده فلان اعبث من ضبع دیو ضرب
مثل اولنور **عقوق الضب** ضب کلر دیدکلری
جانوردر وعقوق ولد پدر ومادرینه عصیان
ایلمک معناسنه در که شق عصای طاعت ویوبزه
بی رحم دیمکدن عبارتدر بو حیوان مذکور بعضا
حالاتده یاورولرینی قتل واکل ایتمکله بی رحم وبی
شفقت اولدیغندن کمسنه حقنده فلان اعق من ضب
دیو ضرب مثل اولنور **عقارب شهرزور** شهرزور
نام بلده نک عقربلری زهرلو ومضرتلو اولوب
صوقدقلری کمسنه نک هلاک وقتل ایدکلری کلرنده
عقربه مشابه اولوب اقوام ذوی الاقتداره حقنده
فلان اضر من عقرب شهرزور دیرلر
عض النمله قریجه نک ایرمغی غایت ضعیف

ولی احسن

ولی احسن النمله مستوردر وضرری غیره تبیان
اولدیغندن ضعیف الادراکانه حقنده هو اضعف
من عض نمله دیو ضرب مثل ایدرلر
عدو النعام سریع المشی ورفتاری خفیف بادصبا
کبی شتاب ایدن آدم حقنده فلان اعدی من نعامه
دیو ضرب مثل اولنمشدر زیرا دوه قوشی دیدکلری
مرغ رفتار ایتدکده ایاقلری مد ایتدیکنده قنادلرینی
دخی آچوب رفتار وپروازلغی جمع ایتدیکی حیثیله سرعت
سیرده ضرب مثل ایدرلر **عنقاء مغرب**
عنقا سیمرغ دیدکلری قوشدر بعضه تفصیلی حرف
الطاده ذکر اولنمشدر عرب خبری مسموع وکیفیت
وحالاتی شیوع بولوب ابصاره نامشهود اولان
شیء حقنده هو کعنقاء مغرب دیو ضرب مثل ایدرلر
عین الغراب قارغه دیدکلری طیر حدت بصر ایله
موصوف وکوزی صفاوت ولطافتده بالادمی تحسین
اولنمغین اولدخی صفاوت حیثیتنده ضرب مثل اولنمشدر
عرض الارض امثال عربده اوسع من عرض الارض
دیو وارد اولمشدر عرضدن مذکوردن مراد اوزونلغه
وکنشلکدن عبارتدر حتی قرآن عظیمده وجنة
عرضها السموات والارض بیورلمشدر
عود الهند اوراق طیب وروائح ذکیه موجب انبساط

ونظیری انواعندن المغله لطیف قوخولرده ضرب
مثل اولنوب هو الطف من عود الهند دیو وارد
اولمشدر العادة طبیعة خامسه هرکسك
مشرب واعتیادی بشنجی طبیعتدر دیمکدر یعنی
طبایع انسانه درت نوعه منحصردر که حرارت
ویبوست وبرودت ورطوبتدر بونلردن منفك
اولمدیغی کبی عادتدن دخی منفك اولمز دیمکدر
العمل للزرنیخ والاسم للنوره شعری بوندن
اخراجده عمل وفعل زرنیخك ایکن آد نوره یه
یعنی اوته نسبت اولنمشدر دیمکدر که بر مصلحتی بر شخص
رؤیت ایدرده او مصلحت اول ذاتدن بلینمیوب قطعا
مدخلی اولمیان شخصه اخره عزو واسناد اولندقده
ایراد ایدرلر عناية القاضی خیر من شاهد عدل
قاضی وحاکمك عنایت وتوجهی ایکی شاهد عدلدن
اولی واحری در دیمکدر که بونك عکسنه خصمك
قاضی اولنجه یاردیمك الله اولسون مثلی ترکیده
مشهوردر عراضة لوری الزناد الکابل هدیه
صورتنده اولان رشوت کشینك باغلو اولان مراد
ومقصودینی آچر دیه حل یرده ضرب اولنور
عصا الاعرج اعسقك دکنکی دیمکدر اعرج اولان
کمسنه دائما اعصاسنه شدت احتیاجی بریاد
المغله

المغله اولور یعنی حالك عصاسی دائما اوزون قریب
وضع اتمکله غایت یقینه وتناولی آسان اولانه
شیء حقنده هو اقرب من عصا الاعرج دیو ضرب
مثل ایراد اولنمشدر عبید العصا دکنك قوللری دیمکدر
غایت حقیر وذلیل اولانه کمسنه حقنده ضرب
ایدرلر عصاة الجبان قورقاق وخائف اولانه
کمسنه شدت خوفندن شیئی تخویف ایتمك ایچون
دکنکنی اوزون اتخاذ اتمکله لی فائده اولقدن
طول دردایلی شیء حقنده هو اطول من عصا
الجبان دیو ضرب مثل اولنور عادة القمر ماه
قمرك ضیا داناولی ایچون کیجه لره محصور المغله
احبا وخلانك وذوی الصفا اولان اخوان موتی
نشانه زیادتدری شبه حصارنکری حالده فلان
اتخذ عادة القمر دیو حقنده ضرب مثل ایراد اولنور
عرق القربه صورتنده انمو غیر معتاد المغله
شدت ومشقت معرضنده ایراد ولقیت من فلان
عرق القربه دیو ضرب مثل اولنمشدر
العنوق بعد النوق عنوقه عنك ضمیله وشیء اغلاغه
دینور یعنی مقدما ناقه لر صاحبی ایکن شمدی کیشی
اوغلاقلره قالدی دیمکدر مثل مزبور برکمسنه وسعت
ودها صاحبی ایکن قلت ومضایقه یه دوشرکه

ضرب اولنور **عوكي على بنيك اذا اعياك بيت جادك**
عوك بونده عورت كندى خانه سنه كلوب بولديغى
يمك معناسنه در يعنى اى خاتونه قومشونك اوزره
يه جك بولمديغك حينده كندى اوجيككزه واروب
بولديغنى اكل ايله ديمكدر مضرب مثل معلومدر
عرق الخال لا ينام خال والده نك قرنداشنه دينور
طايى معناسنه در جاحظ ديركه فرزند وولد خال
وخاله مشابهتى عم وعمه يه مشابهتندن زياده در
زيرا ولد والده سنه اولادنه مناسبتى پدرينه اولادنه
مناسبتندن زياده در واكثر حالاتده ظاهردر ولدلرينه
چكرايدى خلقت وطبيعت جهتندن طايلرينه مثلا
اولاده ادم كوردكده تعجب طريقيله عرق الخال لا ينام
ديرلر وياخود مثل بوننده ايراد اولنور
عند جهينه الخبر اليقين جهينه جفينه وزننده
بر ميخانه جى ادمك اسميدركه مثلك منشائيدر
اصلى بودركه كلاب قبيله سنده حصين بن عمرو
بن معاويه ونى جهينه دن نام كسنه ايله كشت
وگذار ايدرك بر محلده نزول ايدبلر ايكيسى دخى
قتال الخلقه حرامى حصين بن عمروى قتل وما لنى
اخذ ايلدى بنى حصينك صخره نام بر قز قرنداشى اولوب
هر موسم عربده قرنداشنه نوب ايدوب كريه وزارى

ايدردى على العاده بر موسمده دخى كريه وافغان
ايدركه اخنس كوشى ايدركه : تسائل عن حصين
كل ركب : وعند جهينة الخبر اليقين : بيتنى انشاد
ايلمكله كلام مزبور مثل اولدى
عاد الحيس يحاس بونده حيس ددى وكمتر غير
محكم اولان امر ومصلحة دينور يعنى عاد الفاسد يفسد
بونك منشائى بودركه برخاتون بركمسه يى زنا ايدركن
كورمكله تعيير وتقبيح ايدوب بعد زمان اول كمسنه
مزبوره يى دخى حالت مرقومه اوزره كورمكله هر
كلام مزبورى ايراد ايلدى **على اهلها دلت براقش**
براقش بر قانجه كلبك ادودر مثلك منشائى بركلب
مزبورك صاحبى اوزدسنه سوء قصدله بركيجه دشمن ظهور
ايدوب لكن ظلمت شبدن خانه سنى كورميوب مساعدت
اوزده ايكن كلب مزبوره اياقلرنك لطتانه اوركله
دشمنلر دولنوب كلب اواولمه صاحبنى شبخون وغارت
ايتمكله كلام مزبور مثل اولدى بركمسه ضررى كندى
اوزدنه عائد اولان بر عمل اشلدكده ضرب اولنور
عاد السهم الى النزعة نزعه فتحاتله نازع لفظنك
جمعيدر ياى چكمكده ماهر اولان ادمه دينور يعنى
حق اهلنه واردى اربابنك الينه كيردى ديه جك
يرده ضرب اولنور كانه اوقه كماكشى آدمك

عوانه اورته ياشلو خاتونه الاولسه رجب

الينه رجوع ايدوب كچرى ديمكدر

العوان لاتعلم الخمره خمره خاتنك كسريله نسوانك
ياسه اورتوسى اورتوتمك هيئتنه دينوركه ادرتو
طوتمسى تعبير اولنور وعوان مجربه وعارفه خاتونه ديمكله
دانشلو حاذقه خاتونه ادرتو طوتمغى تعليمه حاجت يوقدر
مجرب وعارف وكار اكاه اولانه ادم تعريف وارشاد
دن اولانه مستغنيدر ديه جك يرده ضرب اولنور

عمر نوح وهب بن منبه ايدر نوح عليه السلامك
عمرى بيك سنه ايدى زيرا قومنه ارسال اولنوقده سن
شريفلرى الى سنه ودعواى نبوته طقوز يوز الى سنه
مكث ايدى نتكم قرآنه مبيننده فلبث فيهم الف سنة
الا خمسين عاما بيورلمشدر پس كاملى عمر نوح اله كرك
لفظا وكرك نثرا ضرب مثل اولمشدر عصى موسى
حضرت موسى صلوات الله على نبينا وعليه السلامك
عصاسى كاه يلان صورتنده ظهور وكه انكله طاشه
اورلوقده اثنا عشر عيون ودريايه اورلدقده قوری
يول كبى آچلوب اول عصا كيفيات متنوعه ايله
متكيف اولمغله هيئات مختلفه وانواع ناماً مؤتلفه ايله
تطور وظهور ايدن شيئ حقنده هو كعصى موسى ديو
ضرب مثل اولنمشدر عراف اليمامه عراف شداد وزننده
كاهنلك ايتمك معناسنه در وبعضيلر منجم دائر علم غيب

ادعا ايدنلر ايله تفسير ايلمشدر عراف اليمامه مشهور
كاهنه عربك بريدر شق وسطيح كبى اسمى رباح بن
كحله در كهانت ومغيباتك علمنده مشهور اولان
ادم حقنده هو اعلم من عراف اليمامه واكهن من عراف
اليمامه ديرلر عشب ولا بعير يعنى اوطلق وچميز اولوب
وادايسه ده اوتلياجه ده يوقدر بومثل زياده ملكدار
اولوب نه كندو نفسنه ونه اخره خيرى اولميانه
بخيل ولئيم اولان ادم حقنده ايراد اولنور
عينك عبرى والفؤاد فى دد ددبوزده لعب واديو
معناسنه در برمحزونك كه نك يانده ظاهرا حزن
كوستروب كوكلندن سونوب اجيمايان كمسنه حقنده
ضرب اولنور علمان خير من علم لازم اولانه امور
وخصوصده مباحثه ومشاوره كركدر ديه جك يرده
ضرب اولنور علقت معالقها وصر الجندب ضرب
بردرلو حكركه دركه كشى كندو ايشنى كما ينبغى متينه ومستحكم
ايلديكى دقتده ضرب اولنور العير يضرط والمكواة فى النار
مكواة داغلاغ معناسنه در مآلى داغلاغ آتشده ايكن
حمار شرق خوفندن ضرطه ايلمكه باشلر ديمكدر برقورقنج
مكروه ايشك وقوعندن اول خوفنى اظهار ايدنه ادم
حقنده ايراد اولنور عبد غيرك حر مثلك يعنى سنك
كولك اولميوب بشقه آدمك عبد وكولسى سكا نسبه

سنك كبى حرددر ديمكدر ذاتنده استعداد واستحقاقى
يوغيكن كندو نفسنى غيريلردن افضل واعلا عد ايدن
شخص متفضل حقنده ايراد ايدرلر
عاد غيث على ما افسد غيث كثرتلو اولان يغمور معناسنه در
اكثر خلقه نفعى كثير اولوب احيانا كندودن شر وفساد
ظهور ايدن كشى حقنده ضرب اولنور
العبد من لا عبد له يعنى قول وخادم اولدركه آنك
عبد وخادمى اولميوب كندى ايشلرينى نفسيله كوروب
خدمتدن خالى قالماز ديمكدر بو مثل مصالح واشغالنى
كورن اولميانه كسنه حقنده ايراد ايدرلر
العتاب قبل العقاب يعنى فاسد وطريقه مغايره ساعى
اولميانه كسنه نك اصلاحى ابتداى امرده مهما امكن معاتبه
ايله اصلاح قيل اكر حقنده لوم وعتاب مفيد اولمازسه
اول وقت معاقبه يه انتقال ايله ديمكدر
عند الرهان تعرف السوابق يعنى سابق ويوكرك
اولان اسب مراهنه ومسابقه وقتنده بيليه ايدر ديمكدر
ويو مثل كندو نفسنده اولميان اخلاقه واحوالى ادعا
ايدن كسنه حقنده ايراد ايدرلر عار النسا باق
يعنى نسوان وخاتونلرك عار وقباحتلرى باقيدر ولوكا
اول عاردن انفصال ايتمزلر ديمكدر مضربى معلومدر
عقول الرجال تحت اسنة اقلامهم يعنى رجالك

عقلى

عقلى ونه درجه يه بالغ اولديغنى نحوه قلملرى تحتنده در
ديمكدر كاتبلر وصفنده وبلاغت وفصاحت عنواننده
ايراد ايدرلر العزل طلاق الرجال وحيض العمال
يعنى منصوبك عزلى رجال حقنده وقوعبولان طلاقه
وحيضه مشابه سنده در ديمكدر مضربى معلومدر
على حسب التكبر فى الولايه يكون التذلل فى العزل
يعنى ولايت ودولت صاحبى اولنلر حال ولايتلرنده
ايتدكلرى كبر ونخوت مقدارنجه عزل اولدقدرى حالده
اول قدر ذل واهانت چكرلر ديمكدر زيرا كل متكبر
مبغوض فحواسنجه هر نه قدر اول ادم حين دولتنده
خلق براى حاجت آنه اعتبار ايدرلر ايسه ده عزلنده
بغض وحقارتلرنى اشكار ايدرلر انتهى اعمر من دويد
دويد واوك فتحيله زيد ودنتوه رجال جاهليه دن
دويد ابن زيد نام كسنه دركه درتيوز الى سنه معمر اولوب
زمان اسلامى معنوه دبى شعور اولديغى وقتده
ادراك ايلدى شخص مسوم طول عمرده مثل اولوب
بو زمانه نسبتله هونجه ياشيانه كسنه حقنده هو
اعمر من دويد دنيلر حرف الغين
غلام الخالدى مال خالدينك كوكسى ديمكدر مراد
شعرادن ابو عثمان الخالدى ديمكله معروف كسنه نك
غلام صداقت ادتسا ميدركه كياست وشرها متوه وصى

واستقامتده واداب دعاتیله حسن خدمت اتمکده
کندوسیله مثل ضرب اولنور مناقب عنبری جامع ومحاسن
ممالکی مستجمع اولدیغی غلامه اکیس من غلام الخالدی
واحسن ادبا من غلام الخالدی دینور **غبار الشیب**
غبار توز معناسنه اولمغله توجهلو واختیارلو توزی
دیمك اولور حال مثل موی سیاه اوزره غبارده اونك
بیاضلغی مانند قرص دهواد کشت وکذا اونه عمر ساجه
ملا شینك کردیاینك یعنی ایاغنده قالقدیغی توزك
سیاه نسنه اوزره تراکمنه تشبیه مبنیدر تقال فلان
شانه غبار الشیب **غیم شباط** شهوددومیه دن
اخر فصل شتا اولان شباط آینك بلوطی دیمکدر
چونکه هنگام رشتاده آفتاب عالمتابك عرصه دیدار
اتمسی نادر وصاحتك طبائعنه جبانه اولدیغنده
هوانك مغموم ومحموم الحسی مورث انقباض واحزانه
اولدیغی ملابسیله سوء معاشرت صاحبی اولانه شخص
ثقیل دیرز عشاقده اذن اثقل وبترا اولانه رقیب
بدلقادن هر بردلرینه بطریقه التمثیل هوکغیم الشتا
اطلاقی شایانه کورلمشدر **غفلة الرقیب** رقیبا عموما
نگهبان دکوزجی معناسنه وخصوصا محبوبدن ناظر
وحامیسی معناسنه اولمغله معنای ترکیب محبوبك
نظارتنه نصیب نفسی ایدن رقیبك غفلت وذهولی

دیمکدر

دیمکدر پس اندرك غفلتی عشاقك وقت فرصتی وهنگام
وصلتی اولنوب عندلرنده زیاده اطیب اولمغله اخلاسی
فرصتده مثل اولنوب هرنه مطلبه اولورسه اولسون فرصتا
وقتنه غفلة الرقیب الحلاوه اولنور ومطلقا طیب
ولذیذ عداولنانه نسنه یه دینور نکه بو ضحه کمادنیانك
زیاده محبوب ومشتهی دیغایت سریع الانقضا اولدیغی
وصف معرضنده الدنیا اطیب من غفلة الرقیب
واقصر من جلسة الخطیب دیمشلردر
غیرة الدیك غیرت قصقانمق معناسنه در بو معنی
خروسك ازواج معامله کی اتدیکی طاوقلری حقنده
بدیداد اولمغله خروسی امر غیرتده مثل اولنوب عرضنه غیور
وحامی اولانه که حقنده فلانه اغیر من الدیك دیو
ضرب مثل اولنور **غیرة الجمل** ادکك دوه نك
حفظ وحمیتی یعنی مایه تعبیر اولنانه ناقه یه اخر جملده
قصقانوب صاحبتمسی دیمك اولور بو معنا دحی دوه ده
مشهود اولمغله غیرت وحمیتده مثل اولنوب ادمقوله
حمی الحما وغیور که حقنده اغیر من الجمل دیو ضرب
مثل اولنور **غرة السراب** غره عینك کسریله برکیمسه یی
باطل وبیهوده نسنه اطمعیله الدانمق معناسنه در
وسراب ایام حاره ده چقور اوده لرده صو هیئتنده
لمعان ایدن یوسارقدن عبارتدر معنای ترکیب

سرابك صو صانلمه لری الدانمسی دیمكدر لكن مواعید
عرقوب كبی اصلی یوقدن نسنه دن امید نفع ایتمكه علی طریقه
الاستعاره غرة السراب اطلاقی وبوقبیله اصطلاحمل
باطله داما فی عالطه ایله طمع خام وخیالات لی انجامه
دوچار اولانه كمسه یه مغرور السراب اطلاقی مصطلحاتنه
اولمشدر **غراب البین** بین بالنك تحلیله فرقت وجدائی
معناسنه در چونكه طائفهٔ عرب غرابك اسمندن
غربت وغربت واغترابی من جهة الاشتقاق اخذ
ایتمكله تشاؤم ایدوب كوردكلری یرده طاشلیوب
ازعاج ایتمكله بنی آدمدن زیاده توحش وتنفر ایدركه
دقاكه برقوم مرعی طلبنده یورت دكشدروب آخر محله
كوچ ایتدكلرنده در حال غراب مواضع بیوتلرنه یم ودانه حلك
تعلیمنده شتاب ایدوب سوریلر كلكلرنده اشتمال معناسنه
اولمغله منازلرده كلماز اولدیغیدن وفراق نصیحه كلور
دیو غراب البین تسمیه ایدیلر وشآمت ونحوستده
مثل اولوب لقاسی عین نحوست عداولنانه اوغورسزه
اشأم من غراب البین دینلدی **غراب نوح** غراب
مرقوم اول غرابدركه آنی جناب نبی الله هنكام طوفانده
ابا زمینه یوزنده صوبی چكیلوب آچلمه محل واریدر
دیو تجسسه مأمور ایدوب سفینه دن اییال یوریشدی
غراب مرسوم صوادذرنده برجیفه طائفه بولوب

آنی تناول ایله

آنی تناول ایله امرار زمانه وفرمانه شیخ الانبیائی فراموش
ونسیانه ایله خدمت مأموره سنی ادا ایتمیوب اخبارده
بطائت وتثاقل نمایان اولمغله غراب مزبورك بطائتی
مثل اولوب برخصوص ایچون بعث وتسیار اولنان
ساعی واولاقه مقوله سی كندیكی محلدن كچ كلدیكنده
ابطا من غراب نوح دیو ضرب مثل اولنمشدر
عنود بغدادی اهل بغداددن عنود نام بر دلوكی
ایدی مزبورك كیمی سازنده وكیمی رقاصه برطاقم جاریه لری
اولوب مأوای الزوانی اولانه دارالفجور مداری مزدحم
اهل هوا دكنده كارخانه جیلك كار ایله شهرتنما
ایدی كندیدنه منقولدركه بركون نبعضه یارانی ایله هم بزم
صفا وجاریه لر ساز ورقص ایله نشئه بخش جان
ایكن اهل مجلسده بری جاریه لردن برینه زلفی
اشارت ایدوب طشره یه چقدقلری مشهود مرادلرینه
غالبا بونلرك دماغنده فسادی اولمق محتملدر دیو قلبنه
برخاطره كلمكله واسم عنود اولدیغندن غیرت بنی
براقمامغله در الرنده نیزه سنی چقدقده كوردیكه دردن
دادده برحجرهٔ خالیه یه كیردیلر سوء ظن تقوی ایدوب
قپویه وادرم فی الحال قپوبی اردنده كلیدلنمه دقه
باب ایلدم آچدیلر بو دفعه فتالعنه رات برمعنی منفهم
اولمغله عرقهٔ حمیت مضطرب اولوب الیمه برباطه الرقه

قولی تیروب حاللرینه واقف اولمغی قوردم لکن صبر
وثباتنک عاقبتی ممدوح وسوء ظنک مذموم اولدیغنی
ملاحظه ایله شاید بر مخفی صحتلری اولمق محتملدر دیهرک
ازعاج ایله هم کسر باب وهم کسر خاطره کافل زکلدی
دیو حاللری اوزره براغوب ینه مجمع احبابه عودت
ایلدم بعد زمانه کلدکلرنده کنیزلرینه تحقیقه مادهٔ هو
ایلدکده اول کسه کیجه دن اوکوسنه کلمسه اوطفله
استراحت کتمسه وجاریه دخی مروحه جنبان اولرق
خدمت حضنده بولنمسه دیو غیورلغنی بیانه معرضنده
دیولغنی عیان ایلمسه وحالی مثل اولوب عرصه کوسترمه
غیرت وحمیتی اولمیان کسنه حقنده هو کمنیور
بغداد دیو ضرب مثل ایدرلر **الغراب الاعصم**
توصیفله شول قارغه قوشنه دینورکه جمیع اندامی
سیاه ویرایغی بیاض اوله لکن بو شکللو غراب بولنمغله
مثلی کورلمسه نسنه ده مثل اولوب اعز من الغراب
الاعصم دینلور نته که حضرت عائشه رضی الله عنها
حقنده ان عائشة فی النساء کالغراب الاعصم
بیورلمشدر **غضب العاشق** عاشقک معشوقه جانبنه
نادر الوقوع اولان غضب وانفعالندن عبارتدرکه
ادنی عذر ودیلکنه ایله در حال زائل اولوب کان
مطلقا لم یکن حکمنه کیرر بو ملابسه ایله سریع الانحلال

اولان

اولان غضب وانفعاله غضب العاشق اطلاق اولنور
بلکه سحابة الصیف کبی مطلقا تیز کلوب کچمه سنه
نظریله التشبیه اطلاقه اولنور
غلمة سجاح سجاح بنت عقفان التمیمیه در کذب
عادتنده وسجع القدده لی هما ایدی ابتدای امرنده
کاهنه ایکن ادعا ایدردی بعده سرور عالم صلی الله تعالی
علیه وسلم حضرتی دار بقایه ارتحال بیوردقلرنده
بر قومه نبوتی ادعا وقومیله مسیلمة الکذابک مقاتله سنه
توجه ایدرینه مقابله ایتدکلرنده سجاح مسیلمه‌یی تصدیقله
ونفسنی اکا هبه ایتمکله تزوج ایلدی وغلمه عرفلرنده
برادمک شهوت جماعیه‌سی غالب اولمق معناسنه‌در
مرقومه نک نکاحه میلی وفرط اوزره اولمغله مثل اولوب
شهوتی عقلنه غالب اولان خاتونه حقنده هی
اغلم من سجاح دیو ضرب مثل اولنمشدر
غدة البعیر غده دوه نک اورکله النده اولان
شحمنه دینور نامناسب اولان ظهوراتی حقنده
ایراد اولنور **غسل الکلب** کلب بیطانی نفی حالده
نجاستنده طهارت بولمدیغی کبی لئیم وخسیس وردی
اولان کمسنه تصنع ایدوب اخلاقنده اولمیان
اوصاف ممدوحه ایله زینتلندیکی حالده حقنده
ایراد اولنور **غناء الطیر** مرغدک ایرلامغی دیمکدر

صوت حسنه حقنده لطریقة التشبیه ضرب ایدوب
فلانه اطیب صوتا من غناء الطیر دیو ایراد اولنور
غراب عقده عقده جوقه وصوق اغاجلق محله
وحیلقی حرمالقه اطلاقه اولنور ومثل اتورده هو
آلف من غراب عقده دیرلر یعنی اشجاری کثیر وقراولده
برك قارغه سنوله زیاده القلو ومونسدر زیرا اول
برك قارغه‌ی کثرت اشجارینه بناء غیری یره نقل
وابواینماز برکه برشیئه تألف ایدوب مداومت
وملازمتنده انفصال اتمدیکی حالده حقنده ایراد
اولنمشدر **غراب اللیل** غرابلرك بعض قارغه نك
اخلاقنی ترك وبایقوشلره تشبه ایدوب یالکزجه
کشت وکذار ایدکلدیکنده اشکال وابنای جنسیله
ترك الفت وبنی نوعندن غیری جنسه انضمام وائتلاف
ایدن کمسه حقنده ضرب اولنور فلانه کغراب اللیل
دنلمشدر **غناء العندلیب** عندلیب دنکیل ودخی
بلبل قوشنه دینورکه کوناکون نغمات والحان ایله
اوتر جونکه مرغ مذبورك صداسی موجب سرور ودلنشین
حضور اولمغله خوب نغمت وکوزل صدالو اولان کمسنه
حقنده ضرب مثل اولمشدر **غیث الغیث** غیث
یغموره دیرلر یغمور ایله نابت اولان جایره دخی اطلاق
اولنور جونکه یغمورك خیری عمومی ارشه بقصه اشباعه

ضرری

ضرری اولمغله اول مقوله اولان کمسه‌لر حقنده ضرب
مثل اولمشدر زیرا یغمور هر نقدر زمینی موتندنکره
احیا وحیاتیله خلقه تازه حیات ویرر ایسه دخی
ادوده اولدقده بنالری هدم وعمرانی خراب ایدر
وزیادت ایله مواعد اولان یارانك موعدی خلفه
موجب دیولچیلره غایت مضردر
الغاشیة تهیج الاشیه ایسه سنه ودخی شول
طوادکه اختلام علف ودیمکلستمز یعنی اختلام علف
تناول ایدن حیوان اتمیانلری تشویش وتحریك ایلمکله
انلرده تبعیت ایدوب علف یاشلرلر غیرك عملنده
سکون وحرکت کلوب کندی دخی اول عمله مبادرت ایدن
کمسنه حقنده ضرب اولنور
غره بین عینی ذی رحم یعنی ودّ ومحبت وخلوص
ونصیحت صاحبی ظاهر وغیر خفیدر ذی رحم
واقربا اولان کمسه‌لردن انانه قرینلری دلالت
ایدن غره کوزلری اراسنده موجوددر دیمکدر غره
غنك ضمیله آت قسمنك جبهه سنده اولان
بیاضه دینورکه صباح الخیر تعبیر اولنور والاغر
غره دن وصفدر جبهه سنده غره‌سی اولان
ادکلك آته دینور معناسی مثل ذی رحم محرمك
کوزلری اراسنده ذی رحم اولدیغنه دلالت ایدر

برحالت وكيفيت وارددكه انلرك جبهه سنده اروثه
باصلوه كبيدر يعني دوشنده ذي رحم اولدیغی تنبيه
ايدر بومثل نصحنده صادق اولانه مشيرمكو حقنده
ايراد اولنور يعني نصحنده وبالمخنده صادق اولان يعني
نظر ودوتلنده تنبيه ايدر نته كيم مخادع وحيله كارك
روشی چشمنده منفهم اولور
غنيت الشوكة عن التقبيح ديكنه نوعی تنقيح وتنظيف
وسورلمكی تميزلمكدن مستغنيدر بونی نصح وتبصر
وايقاظ وتفهيمدن مستغنی اولانلر ذيركك وفطينه
كمسنه حقنده ضرب ايدرلر
غثك خيرك من سمينه غيرك يعني سنك زبون
وضعيف اتك سندن غيری كمسنه لرك بوننانه
سموزلكدن يكرمی اون خيرلودر ديمكدر قائلی معن
بن عطيه بن مدحج الحادجيدر اصلی بودركه بردفعه
مدحج قبيله سی بعضه قبائل عرب ايله محاربه لری اثناسنده
معن مذكور دشمندن برادمك اودزنه حمله واعدام
اتمسی مرام اتدكده اول رجل استغاثه يه باشليوب
امته على كفيت البلاد ديدكده معن مرقومی ازاد ورجل
سلامته ايصال ايليوب معركه كاهنه دونوب كلدكده
قومی منهزم اولدقلرينی وكندوسی برادريله دشمنك النه
اسير دوشوب اسيراولنه بولندی امرلرينه كتوردی
مكر

مكر معن اول عفو ايتديكی رجل امير مذكورك
برادری ايمش معن انی كوردكده برشعر انشا
ومكافاتنی استرحام اولدقده معنی فدا اسيردن
تخليص وبرادرينه ايصال ايدوب كذشته حالنی
نقل ايتدكده امير معنی ازاد واكرام اولدقده شفقه
اسيری انتخاب ايله كه سنك ايچونه انی دخی ازاد
ايدرم ديمكله معن برادرينی الوب بوله دوات
اولدقده عشيرتونه اولانه اسيرلر كوروب سبب
خلاصندن سؤال اولدقده واقع حالی تقرير ايتدكده
مرقومونه معنه لوم وسنك قرنداشك برايشه
يرامز ايكن انی تخليص ايلدك ده ايشه برايانه
كمسه لری اسير براقدك ديو كلزنده معن اشبو مثلی
ايراد ايلدی **غيض من فيض** دريادن برقطره لو
معناسنه در غيض قليل وفيض كثير معناسنه در
يعنی اذكوره شی كلتلو شيدن اخراج ايلمك واخراجله
اكلمسی تنبيه ايدر ديمكدر بو مثلك مودودی
ظاهردر **الغضب غول الحلم** يعنی غضب
حلم وعقلك ديوسيدر كأنه غضب حلمی طاغيروب
اكل ايدر ديمكدر بومثل غضب دمنده ايراد اولنور
وحليم اولانه ارمدن شدت غضبله ناسزا شيلر
وقوعنده اعتذار يوزندن سوله اولنور

غنی حتی غرق البحر بدلویه یعنی اولقدر صاحب
ثروت وغنا اولدیکه دریانی ایکی قوغا ایله صوینی
الدی دیمکدر وصف غناده ایراد ایدرلر
غیرة المرأة مفتاح طلاقها یعنی قاریلرک
قسقنمسی آنلک طلاقنک مفتاح وابتداسیدر
دیمکدر بونی قسقانانلر نسوانه حقنده یاخود
اهل مناصبک بربرینی قسقانمالری ماده سنده
ایراد ایدرلر ومن الفاء
فلانه لا یمنع ذنب تلعة تلعه تمره و ذنبنده
بوکسک یاره مفتوحی یره ودماغ تولنقلرینه
وباره صرتلرنده دده لره جاری صواتدیلرنه
ذنبوا یعنی ذلولی اقدنک ایلمنی طوتماز ذلیل
وحقیر کمسنه حقنده ضرب اولنور وکذلک
لا اثق بسیل تلعتک دخی ایراد ایدرلر یعنی
بن سنک اقدیغک سیلنه اعتماد ایتمم قول
وفعلنه اعتماد اولنمیان کاذب ومتلون حقنده
ضرب اولنور وکذلک لا اخاف الا من سیل تلعتی
دیرلر یعنی بن هماندکنمی تلعه ملک سیلندن خوف
ایدرمکه مرادکنمی عمزاده لریمدن واقربالرمدن
خوف ایدرم دیمکدر فی الصیف ضیعت اللبن
تضییع تلف وضایع قلمق معناسنه در مثلک

خطاب

خطاب مؤنثه الخطله تاسی مکسوردر هر قدر
مذکر وجمعده خطاب اولنورسه ذیرا امثال
وضعندن تغییر اولنماز اصلی بودرکه بر ثروت
سامانه صاحبی ادم یاشلنوب زوجه سنک
کوده شهوتنی کرکی کبی اطفاءه مقتدر اولمدیغندن
امتزاج الیمیدن بالاخره مباینت واقع اولدقده
صکره اوذوسی اوزره بر کنج وتوانا اده وارب
بکه زوج ثانی یک فقیر وبی نوا اولمغله تعیشی
خصوصنده ضرورت واضطرابه کرفتار اولدی
برکونی برمقدار جه تعدی ایچون حلیب سود ارزو سنده
اولوب بروجهله نوارلک ایچون ماطله لاجل الطلب
زوج اولنه ادم ارسال واستعطاف ایلدکده
مزبور کلام مرقومی ایراد ایلدی بعضیلر عندنده
اسودبن هرمز نام کمسنه بنی مثنی جماعتندن
عنود نام زوجه سنی بدخولغندن نفرت ایدرکه
اتمکله تطلیق ایدوب کندی قومندن بردلبر خاتونه
تزوج ایلدی یلنلرنده حسن معاشرت اولنمغله
مفارقت ایدوب بنه اولکه خاتونی اخلاقمه
عادت دره تزوج ایچونه خبر کوندردکده مزبوره
اشبو قطعه ایله ادای جواب ایلدی قطعه
اترکتنی حتی اذا علقت ابیض کالشطن

اثأت تطلب وصلنا في الصيف ضيعت اللبن
بو روايته كوره تاء مفتوحه اولور مثل مزبور
مرادینی بولوب الكه فوت ايدوب صكره تحصيل
قيدينه دوشن كمسنه حقنده ايراد اولنور
فلان يبني على جرف هار جرف ضمتيله الجيه
طاغك يالمنه دينور وسيل صويي قازديغي
يره دینورکه یار تعبیر اولنور وهار سقوطه
مشرف دیمکدر شیئی بی اساس وبی اصل
ومستند قويان ادم حقنده ضرب اولنور
افلس من ضارب لحف استه لحف لامك
كسريله ديرك برقپاغنه دينور است كلمه سنك
تائنی محذوف وحلقهٔ دبر والیه اعتباریله دودرا
مفلس ومدلوك اولان ادم ستر عورت ایچون
نسنه بولمدیغله قپاغنه الینی وضع ایدر
فلان مخرنبق لينباع اخرنباق برنسنه ضمننده
ظن وكمانه ترتب ايدن كيمسنه كيرو چكيلوب
برم سيلكوب ياشمق معناسنه در يعني
وقت فرصنده ايدرو سورنوب صچرامق ايچون
قوه متخيله سنده تصور وتصميم ايلديكی داهيه
اجرا ايچون شمديلك كيرو چكيلوب طورطوب
واسم طور مقدده در ديمكدر

افد

اقد محوق محوق بوغلمش كمسنه در اقد كلمه سی
اقتدا لفظندن كه بركمسنه برادمدن كندو نفسنی
فديه ايله اشترا ايتمك معناسنه در امر حاضردر
ومحنوق كلمه سی منادادر حرف ندا محذوفدر
بركيمسنه ناكاه برادمك اوزرينه چوكوب
بوغازینی صیقوب بوغمق كرتیسنه كتوردكده
مغلوب امان طلب ايتمكله خانق بوكلامی
ايراد ايلدی بلا وشدته كرفتار اولمش ادمه
بوحاله نفسكی تخليص ايله ديه‌جك يرده
ضرب اولنور **فم القنة** تمام وسعی
بالفساد ونقل اخبار وافساد ذات البينه
سعی ايدن ادم حقنده ايراد ايدرلر
فارس الابلق ابلق احمر وزنده وصفدر
افلو قاده‌لو الاجه ننه يه وايا قلرينك
سكيلری ادلقلرينه وارنجه اوكك اسبه
دينور الا بجاقه تعبير اولنور شهرتنده فارس
الابلق ايله ضرب مثل ايدرلر **فرسا رهان**
رهان قتال وزنده بركمسه ايله برابر ضمننده
بحث ايدوب اوكدل قومه واوكدل ايله آت
يارشمق معناسنه در عرب بونی ايكی كشی
برخصوصده مسابقه ضمننده ايراد ايدرلر

قرنبى الجعل امثال عربون هو اسرع من قرنبیه الجعل
دیرلر یعنی صرتقجه ایوک آتلر بینده سیچه ایرقیب
کیروت اسیون استقدر دیمکدر برشیئه هم ایرون
سبق ایون ادم حقنده ضرب اولنور
فم الاسد صعب و دشوار و بعید المرام اولن
شیئ حقنده ایراد ایدرلر فارة العرم
عرم صوبی حبس ایچون دده‌لر بحره یاپیلان
سد دینوده دینور شیئ ضعیف بیوک جسیم
شیئه تسلط ایدوب آز و یوغیکن خطب جلیل
و ضرر عظیم جلب ایدر ماده حقنده ضرب ایدرلر
زیرا سبا اهالیسنک بحره‌لری دوی دمنده
نظری بوغیدی تا سیل العرم ظهور ایدوکده
خراب ایتمشیدی اشته اول سیلک سببی صحرای
نوعی دموه جلی و علی حضرتی عرم دیرکلری
دده‌نک سد و بندینه تسلیط ایدوب هر
طاشلری بردبور برندن نزع و صونیک
اول ستانه و بحره‌لره اقمه‌سنه سبب اولدیغی
اول جهتدن فارة العرم معرض امثالده جاری
اولوب ایراد ایتمشلردر فسو الظربان
ظربان قطاسه دینوده کدی جثه‌سنده
بد رایحه‌لو بر جانوردر ترکیده کوچن تعبیر اولنور

بغایت

بغایت ضرطه‌جی و ضرطه‌سی زیاده کلمنته
اولور بر جامه‌یه اوصورسه جامه اسکیوب
کیدر هنوز رایحه خبیثه‌سی انزله زائل
اولماز اکثری کلرک یوه‌سنک اغزینه
دبرینی وضع ایدوب بکرده طوغری ضرطه
ایتمکله بد رایحه‌سنه مضطرب اولوب
تحمل ایده‌مز قاتقله ناچار طشره‌یه برتاب
ایدوب حصوقده صید و اکل ایدر مثلده
فسا بینهم الظربان یعنی بر مفسد و مکار
بنچه احباب میانلرینه القای فساد ایدرلری
برخونه کسیلوب جدا اولسه‌لر مثل مزبوری
ضرب ایدرلر فلان لا یعرف الهر من البر
الهر کدی در و بر صحابنده یعنی فلان کمسنه
کدی ایله صحابک تمثلرینه اولانه فرقی
بیله مزلی انتباه و احمق اولانه کمسنه حقنده
ایراد ایدرلر فلانه لا تسایر حیلا ای لا نطاق لاته
نمیمه و کذبا یعنی فلان ایله قونوشلقده کر
و یلانجیلقده مقاومت اولنوب باش چیقلمز
دیمکدر فراش النار فراشی پروانه دیرکلر
سکیدر حمق و جهلده و تهورده عدم تأملده
ضرب اولنور احمق من فراش النار دیرلر

فالوذج السوق ظاهری کوزل باطنی بد دقنا
اولان شیئ حقنده ضرب ایدرلر شکم خای سوده
فروخت اونماز فالوذج دیرکاری طعام رؤیتده
خوب وکوزل کورنور اما حال تناولده طعم
ولذتی مشتهای تدن اولمدیغی کبی بو ملاحظه ایله
ضرب وایراد ایتدیلر فرائد الدرر فرائد فریدک
جمعیدر که بر دانه نفیس جوهره اطلاق اولنور
وشول انجو دیزیسنه دینورکه ارالقلری غیری
نسنه ایله فصل اولنمش اوله ودر انجویه اطلاقه
اولنور مثل مذکور نفاستی وصحتی ولطیف انشا
وبلیغ اولان کلام منظوم حقلرنده ایراد ایدیلوب
کانه فرائد الدرر دیرلر فلق الصبح سحرک
ضیاسی معناسنه در بین واشکار اولان شیئ
حقنده ابین من فلق الصبح واظهر من عمود الصبح
دیو ضرب مثل ایدرلر فطنة الاعراب
عرب عربانه نفسی صفا واذهانه وجودت
قریحه لری اولوب کمال فطانتلری الجمله ضرب
مثل ایدوب له فطنة کفطنة الاعراب دیرلر
فلان انتفخ سحره وانتفخت مساحره سحر
سینک فتحی وحانک سکونی وتحریکیله وسینک
ضمیله لغتدر آق جکره دینورکه ترکیده اکیه

دیرلر

دیرلر وهی الرئه بو مثل طوری تمری وقدری
تجاوز ایدن حقنده ایراد اولنور ترکیده حد
ومقدارینی تجاوز ایله بالالری وارلیه ایرنه جو
شیشکه تعبیر اولنور فلانه انقطع منه سحره
سحرلوتده بینه اویکه معناسنده در برادمک
قطع ایاسی اولدقده ضرب اولنور
ع القمر ضیاء والشمس اضوء منه قمرده نور
وضیا وار ایسه شمسک نور وضیاسی اندن
اکثردر دیمکدر بر نسنه یی مثلنه وجنسنه تفضیل
ترجیحده ایراد اولنور حرف القاف
قاضی جبل جهل وبلادتده ضرب مثل ایدوب
اجهل من قاضی جبل دیرلر جبل بر بلدنک
اسمیدر معونه خلیفه ایامنده بلده مذکوره
بر قاضی نصب ایدوب قاضی مذکور غایت
احمق وجاهل اولمغله حکمنده بر مسئله ده
ایکی دفعه رجوع ایتمکله برا لسیله ضرب مثل
اولندی قبح القرد میمونک قبحیله ضرب
مثل ایدرلر والقرد قبیح ولکنه ملیح دخی
ایراد ایدرلر قریة النمل ونجه مفاده سیله
کثرة الاهل وجمعیتی حوقه اولان محل حقنده
ایراد ایدرلر قوة النمله قارنجه مقولهسی

هر نه قدر ضعيف البنيه غايت كوچك حيوانه
ايكن كندودن برقاچ درجه بيوك اولان شيئي
چكوب كوتورمكله قوتيله ضرب مثل ايدرلر
نقل ايدرلركه بعضه كهنه لر برپادشاهه
موجهاً عصا حضرتى سنك مراتبى سيكلك
جراتى كبى وقوتك قارنجه قوتى كبى وكيدك نسا
كيرى كبى ايلسون ديو دعا ايتدكده پادشاه غضب
اتمكله اول رجل پادشاهم ذبابك اولقدر
جراتى واردركه سنك كبى ملك عظامك
بورنلرى اوزرنه قونر وقرنجه نك قوتى اولقدردركه
وزندن اضعاف مضاعفه ايله ثقيل اولان
شيئي چكوب كوتوردر وفيل نوعى اوزن بيوك
شيئي قالديره مز وقاريلرك مكر ودهالرى
اول درجه لره بالغ اولدركه رجاله غالب اولورلر
ديو. **قصر غمدان** صنعاء يمنده ملوكه مخصوص
برسرايك آديدر نقل ايدرلركه طوفاندن صكره
ابتدا بنا اولنان اولوب ملوك حميره آنده
اقامت ايدرلردى بعده طول زمانله خرابه
يوز طوتمغله دولت خلافت نام قلعه يه انتقال
ايلدى عرب حصن وقسانده قصر منصور ايله
ضرب مثل ايدرلر **قنطره سنجه** مصر الكاسره [illegible]

حصن منصور

حصن منصور ايله كيسوم نام محل ارالرنده برنهر
عظيمك اوستنده بركوپريسى محكمه وكلادر زيرا آنك
زمينى قومسال اولمغله بركمسه اياغيله اوزرنه
باصدقده تحت رجلنده تيدوب دوشوب غرق
اولوردى واوزرنده عجيب البنا بركوپرى ياپلمشكه
كناردن كناره بركوزى واردر ودخى شدن
حجر منحوتدن بهر [illegible] اوج ذراع طولى وسع
ذراع ارتفاعى اولوب غايت عجيب كوپرى اولمغله
عرا[illegible] ضرب مثل اولوب معظم كوپريلرى
كانه قنطره سنجه ديرلر **قوة الحجر** قوه
نانك فتحى وسينك سكونى ايله بلك وفاتى
اولمق معناسنه در هوافى من الحجر امثال عربيه دركه
بلك وفاتى اولديه شيئ حقنده ايراد ايدرلر
قالب الصخر قلب يونده دوندرمك وچويرمك
معناسنه در اطمع من قالب الصخر ديرلر اصلى معد
قبيله سندن بر رجل يمن زمننده بر سوك طاشى
كوردكه اوزرنده بنى چويركه سكا نفع وفائده
ايده يم ديو يازلمشه مزبور كوناكون حيل وهزار
مشقت ايله طاشى دوندروب چويردكده الت
طرفنده رب طمع الهرى الى طمع ديو يازلمش
بولنمغله تاسف وحسرتندن باشى يادقه رق

اولنجه قدر اول هلاکی اوردی
قبسة العجلان قبس حبس وزننده اوجاقده
آتشدن برلاقه کوز اولجه معناسنه در آتشی
آلاله کمسنه بربره کیردکده اقتباسدن غیری
بر شیئه منتظر اولمغله برامرده تعجیل وخفت
ایدن ادم حقنده ضرب وایراد ایدرلر
قلع الصمغه قلع قوپرمه وصمغ قرط اغاجنك
بوصنه دینورکه صمغ عربی دیرلر وصمغی اغاجدن
قوپاردقلرنده مکاننده برشی قالمیوب بتون بتون
انتزاع اتمکله استیصال ومتاصل واثر
قالمیه اولان شیئ حقنده ایراد وترکیم علی
مثل قلع الصمغه دیرلر **قاضی الحلاوه** برنوع
حلویاتدر بالمنی خهرنه وایکی طبشنده
افضل اولانه شیئ حقنده ایراد ایدرلر
قشر الدر درفی نعم وغایت دونخه ویوش قبو
کوده مجوب حقنده ایراد اولنور
قراشتا یاز موسمی ملهمی کبی تودزنده صمره
اولنمغله صیالله ضرب مثل اولنوب اضیع
من قمراشتا دیرلر غیر منتفع به اولان شیئ
حقنده ایراد اولنور **قمر مقنع** مقنع مرد
الهابسنده اعور برحریف ایدی ناسخ وحکی

واغلا ایله

واغلا ایله قائل والوهیتی دعوی ایتمشیدی
وعلم سحر ونیرنجات فنلرینی بیلدیکندن التوندن
برچهره اتخاذ وانرخلقی اغوا وماوراء النهرده
شوکتی مشتد اولوب مبیضه نام طائفه ولد
اتباع ایدیلرکه انلرك بقیه‌سی شمدیه قدر
کش ونسف حدودنده موجودلردر وتحرزن
اول زمینده موجود اولانه چیوه سکارنك
شعاعنی قلب ایدوب جوسماده حقیقه دیکر
بر ماه کوستردی اشته اول ماه ایله غرردر
ولی اصل شیئ حقنده خلوه اتکله ضرب مثل
ایدوب هو کقمر ابن المقنع دیرلر مرحوم خراسانده
شهرت وشوکت بولدقده عباسیه دن مهدی خلیفه
مسیب نام کیمسنه‌یی سر عسکر نصب ومحاربه سنه
ارسال ایدوب محاربه دن صکره مغلوبیتنی درك
ایدوکده نسوانی جمع وبر اسمانه مسموم ایدوب حکم
ایکی‌کز بنم صحبتمی استیانه بو طاشدن ایچوله
دیوب برزهرلو شربه انلره ایچروب جمله‌سی
هلاك اولدی **فود الاصیا** حبشانه
حقنده ایراد ایدرلر **قطعت جهیزة قول کل**
خطیب جهیزه سفینه وزننده برشاشقوبه دیمنا
خاتونه ادیدر ملتنائی بودرکه ایکی قبیله میاننده

دم و دیته دائر بر ماده الحاصل قبیلهٔ افرادندن بعضیه
کلمه لر مقتول طرفنه کلوب دیته ارضا ایتمک
بابنه نصحی متضمن خطبه انشاسنه آغاز ایدیلر
جهیزهٔ مزبوره قبیلهٔ مذکوره نسوانندن الحاصل
مستمعینه کیرهرزه ایدی اثنای خطبه ده مجلسدن کوره
مقتولک ولیسی قاتله ظفریاب الحاصل قتل ایلدی
دیمکله جمله سی دلیرانه اوصلو کوزینه قطعت جهیزه
قول کل خطیب دیو طرح ماده ایدیلر لشقه
بر اوغوز خاتونک اسمیدر که شبیبه خادمینک
والده سی ایدی سبایاده الحاصل شبیبک بودی
اشترا و استفراشنه ایدوب شبیبه حامله اولدی
رحمنده حرکت باشلدقده نه اولدیغنی ادراک
ایلمامکله اقربالرینه قارنمده بر نسنه حرکت ایدیور
قارنمی دلمک استیورلر شکایت ایدردی
بو خصوصده بینلرنده احمق من جهیزه مثل اولدی
قصیرة من طویلة قصیره دن مراد تمره و طویله دن
مراد نخله در اختصار کلام موقعنده ایراد اولنور
قد انصف القارة من راماها قاره بونده
بر قبیله ادیدر که بالجمله تیراندازلردر اصلی بو در که
قاره قبیله سندن بر آدم اسد قبیله سندن بر کمسنه یه
مصادف اولوب بینلرنده مبارزه یه دائر مناسبت

الحاصل

الحاصل قاری اسدیه دیدیکی سنکله مبارزت
امتحانه ایرلم اکر مراد ایدر ایسک اوقه یارشهلم
یا خود کورش طوتهلم یا خود مسابقه ایدهلم اسدی
اوقه یارشمغی اختیار ایدوکده مرد قاری تیراندازلغه
اعتنا و اعتمادی الحاصل کلام مزبوری ایراد ایلدی
القید والرتعة رتعه تمره دن کنایه در خصب
و رخا حسیله اولان بوللق و فراوانلق دیمکدر
مثل مزبوری عمرو بن الصعق تکلم ایلدی همدانه
قبیله سندن منشعب شاکر بن ربیعه نام قبیله
عمرو مزبوری اسیر و در زنجیر ایدوب مدینه و قریه
ایچلرنده مقیدا قالمش ایدی قبیلهٔ مزبوره خصب
و رخاء اوزرلرنده بشقه اسیر مرقته کمال رعایت و احسان
ایدرلر ایدی مزبور عمرو اصل نحیف الوجود اولوب
اسیرلکنده وفق المراد تنعم ایتمکله وجودینه تاب
دیمه کلوب بر تقریبله فرار ایدوب قبیله سنه
کلدکده اهل قبیله ای عمرو و خرجت من عندنا نحیفا
وانت الیوم بادن یعنی یا عمرو سن یانمزدن
کیتدکده نحیف و زار ایدک حالیا سمز و پر آب
و تاب اولمشسن دیو کلدکنده کلام مرقومی ایله
جواب ویردی **قمیص یوسف** قمیص حضرت یوسف
علیه السلام اوچ خصوصده ایراد اولنور بری

کوزب قان ایله بولاشمش حالیله کتوردکلری حالده
اکمیص اره سنده برتیلونی کومدیلر که جناب
زلیخا اره سنده تورشوب طموریعنی قمیصدر
اوشبو مزدوجی حضرت یعقوب علیه السلام
کوتوروب یوزینه القا ایتدکده کوزلری شفایاب
اولوب انک سببیله بصیر اولدی یعنی مشتلوه
قمیصیدر بو مزدوج عاشه ایله محلنده کوره ایراد
وضرب مثل ایدرلر **لطیفه** نقل ایدرلرکه هر
ابوالحرث حجینه نام کمسنه برکونه برتوقه اسیله
اوتورمقده بخصه بیلدیکی ظرفا اکا دیدیکه نجوته
محدره بحیا سکا کسوه ویرمز ابوالحرث ای قوم
اکر محدره بحیاده بو اوطه طلوی ایکنه اولعب
وحضرت یعقوب وجمله انبیا شفیع ایدردی ملائکه
کتوروب حضرت یوسفک اودخی برتیلدن قمیص
بیچوب دکمک ایچون برعدد ایکنه استدیلر حق
ویرمز نره ده قالدیکه بکا کسوه ویرسین دیدی
قرع ظنابیب الامر ظنبوب ذنبور وزننده ایاقده
انجک تعبیر اولنان عضوک اوک طرفندن
اوجنه دینور ومزادی بمرده نک قوغاسنده
اولان نیجه یعنی برجنسه دینور جمعی ظنابیب کلورکه
اینجکلر دیمک اولور برکمسه برشی اراده ایده

بعض

نعات سعی واقدام ایلمه دن تذلیل وتسهیل ایلدکده
ضرب اولنور زیرا جوقسوب سرکلنک ایوت
دوه نک اینجکنه اورمقله رام اولوب چوکردرلر

حرف الکاف

الکلاب علی البقر کلاب کافک کسریله کلبک
جمعیدر یعنی کلبلری بقر وحشی اوزره قشقروب
صالیویر دیمکدر مثل ضرب اولور هرکسی کندی حالی
ووضع وصنعتیله ترک وتخلیه ایله دیه جک یرده
ایراد اولنورکه صنعتنده والفتنده اوطیانه
ایشی تکلیف ایلمه هرکس بیلدیکی کاری تکلیف
وتصولصه قتل دیمک اولور مثلا اهل قلمی جنک
وجداله کوتورمک کبیدر ولعصه دوایاته دخی
الکراب علی البقر دینلشدر الکراب کلمه سی ابدالیت
اوزره مرفوع اولورکه الکراب مفوضة علی البقر
سکنده اولور ومقدرا یسل کلمه سیله منصوب
اولمسی دخی جائزدر میدانیک بیانه کوره الکراب
علی البقر عبارتنده کراب تارلای نطی ایتمکه دیمکله
بقردن مراد جفت اوکوزی اولور هرکسی
کندی صنعتیله ترک ایله معرضنده ضرب اولنور
والکلاب روایتنه کوره بقردن مراد یبان
اوکوزی اولوب قوم مزبوری بربرینه اغرا وتحریش

وتسليط ايله مقامنده ايراد اولنور
كل الصيد في جوف الفرا فرا سحاب وزننده
يبان اشكنه دينور يوخوده همزه ده مجرددر
معناسي جمله شكار حمار وحشي درونده مندرجدر
ديمكدر مثالي بودركه بر كروه صيادلر شكاره
چيقوب كيمي طوشان وكيمي اهو مقوله سي حيوانلر
صيد وبري بر يبان اشكي شكار ايدوب سركرده لرينه
كتوردكده اول خرده لري طرح ويبان اشكني
اخذ واستحسان ايدرك كلام مزبوري ايراد ايلدي
كويا كه اكر صيد اولنان مجموعنك مقامنده اولسه
بعده كثير مقامنه قائم اولان برشيء عظيم حقنده
ضرب ايدرلر كنت نشبة فصرت غصة نشبه
زمن وزننده شول ايشكه كه نسنه يه دينوركه
براشيي طوتوب بر كيمسه يه ايلشدكده قورتاره ديكني
كبي آزن دكمه حالله متحمل ومنفك اولماز
اوله معناسي قول مقدما به نشبه ايدكه بر كيمسه يه
آصلوب ايلشدكده البته بونده شر ومضرت
مشاهده ايدر ايدي شمدي غصه اولدم حلقت
وكيفيتنه قورماقده وعجز قالدم ديمكدر غصه
وشاعصه قصه كه ذليل ونجاده اولانلر كه حقنده
ضرب اولنور وغصه لفظي بوغوده بمره وزننده

وعينك كسريله جائزدر خاتونلرك هودج ومحفه
اورتولرنده بر نوع اورتو سيدر كنز النطف
نطف بر شخص دركه نطف بن خبيرة بن حنظلة
اليربوعي دركه باديه ده بنو تميم ايله اقامت ايدردي
وكسرى طرفندن عمل ووالي اولان بازان كسرايه
هديه اولمق اوزره هر سنه تحف يمنيه وزر وسيم
ومسك وجواهر ارسال وطرفندن معتمد آدملر
برابر تعيين ايدركن ماعدا يمنه جانبنه مرور
وعبور ايدرلر بنو احمد ده قافله ايله ارض بني
تميمه وارنجه حمايه اولرنده تجنبه بعده
تعيين اونانه آدملر كسرايه ايصال اتمكدي
معتاد اولمشيدي اتفاقا بر سنه بنو يربوع ارض بني
حنظله ده قافله نك سرراهنه الوب بنو جعد
عزيز ويمنه عسكري قتل ويازاننك ارسال
ايلديكي هديه لي غارت ونهب ايلديلركه غارت
دوشاسنده نطف الماس وسائر جواهرله
مرصع كمرينده وسائر تحفه الكي خورج مملو اخذ
وزمينه دفنه ايدوب مدت حياتنده اندن وسعت
حال ايله عشيرتنك فقراسنه اطعام ايدردي
ودفينه سي قتل اولوب كثير المال اولديغنه حقنده
كائنه عنده كنز النطف ضرب مثل ايدرلر

كان على رؤسهم الطير اى سكونده هيبة
اصلى بودركه قرغه قوشى بعضا دوه نك باشنه
قونوب تويلرى ايچره اولان كنه وصغرغه مقوله‌كى
بوجكلرى دوشورمكه باشلرلر دوه نهايت
خوشلنوب مستريح اولمغله شايد قرغه‌يى
اوركودر قچر ديو باشى قملدتميوب اوليجه
ساكن طورر بعده اول هيئت اوزره دقوارى
سكون وارام ايدن ادم حقنده ضرب اولنور
كالقابض على الماء آى اليله قبضه ايدن كمسنه
كبيدر ديمكدر مثالك اصلى مجنون ليلانك **بيت**
فاصبحت من ليلى الغداة كقابض : على الماء لايدرى
بما هو قابض : يعنى مقتضيدر مثل مذكور
تحصيلى ممكن اولميان شيئك تحصيلنه سعى ايدن
كمسنه حقنده ضرب اولنور **كذب مسيلمه**
مسيلمة مرقوم ابوثمامه بن حنيف الحنفى
يمامه اهاليسندن نيرنجات وتمويهات وحيل
صاحبى اولوب سرور عالم صلى الله عليه وسلم
حضرتلرى دار عقبايى تشريف بيوردقلرندن صكره
يمامه‌ده دعواى نبوت ايدوب يمامه اهاليسنى
اغوى وايكى فرقه‌يه منقسم اولوب فرقه‌نك برى
دعواسنى تصديق وايمان وديكرى مرقومى تخفيف

واستغفار

واستغفار ايدردى وحاشا نبى محمدك شريكيم جبريل
اوزريمه نزول ايدر ديرايدى وامر دعواسى
حضرت ابوبكر الصديق رضى الله تعالى عنهك خلافته
دكين ممتد اولوب دوه ايامنده حضرت ابوبكر
خالد بن الوليد رضى الله عنه حضرتلرى طرفندن
رده اهلنك محاربه‌سنه ايل واهل رده حقنده
كلوكلرندن صكره مسيلمه‌نك محاربه‌سنه ارسال
ويمامه‌يه عسكر وفيره ايله هجوم ومسيلمه ايله قتال
ايدوب اثناى محاربه‌ده عبدالله بن الزبير رضى عنه
ايله قاتل حضرت حمزه وحشى مسيلمه‌يه هجوم ايله
ايكيسى بالاشتراك مرقومى قتل واعدام ايلديلر
پس مرقومك كذب ورياسيله ضرب مثل اولنوب
هذا اكذب من مسيلمه ديرلر **كذب الدلال**
ذكر اولنديكى دلال اولنان كمسنه‌لرك ايشى بونلر
الا كذبله يورر بو جهتله دائما كذبه مجبوردر حتى
ديرلركه حمد اربابى حرفتك رأس مالى الكذب مع هذا
دلال اولنان كمسنه‌نك رأس مالى كذبدر بو جهتدن
كذبله ضرب مثل ايدوب اكذب من دلال ديرلر
كذب الصناع صناع ايله ايشى كورديكمسنه‌لردر
بونلرده كذب وخلافده مشهور اولدقلرندن
خلالده مثل اولدى **كيد النساء** هر زمانده

وهم مكائده نسانك كيديله ضرب مثل ايدرلر
وكيدلری شيطانك كيدندن اشد واقوى اولديغى
حق جل وعلا حضرتلری قرآن كريمنده شيطانك كيدی
ان كيد الشيطان كان ضعيفا ونسوانك حقنده
ان كيدكن عظيم قول شريفنده معلوم اولور
مثل مزبور كيد ومكر وحيله ودهاسی حقنده
ايراد ايدرلر **كلب اصحاب الكهف** طول ملازمت
ايدوب مفارقت اتمامك كمسنه حقنده ضرب اولنور
من كلب اصحاب الكهف والزم من كلب اصحاب الرقيم
ديرلر **كلب طسم** محسن اولانه كمسنه يه اسائه
معامله ومقابله ايدنلر حقنده ضرب اولنور زيرا
طسم قبيله‌سی كلب مذكوره احسان ايدرلردی
اول دخی اورلرسيله دشمنلرينی دلالت ايدوب
استيصال ايتديلر تكلم براقش نامر كلب
دخی اهلنه دشمنی دلالت ايتدی طسم كلبی
قصه‌سی بويله نقل ايتديلر كه طسم قبيله‌سنده بری
بر كلب شكار ايچون بسلده يا غيليتو هر وقت
اطعام واحسان ايدردی بركوندن لحم كلب
وقتی مرور ايتدكدن صكره كلبك يانه كيردكده
كلب هجوم وافتراسی ايله تلف ايتمكله حقنده
مثل قالوب آنك حقنده سمن كلبك يأكلك ديرلر

كلبة حومل

كلبة حومل حومل بر خاتونك اسميدر مثلده
اجوع من كلبة حومل ديرلر حومل مذكورهنك
بر قانجق كوپكی وار ايدی آچ براغوب كيجه‌لرده
حراست ايچون باغلردی وعلى التحريك شاكی
اولوب صباح اولورردی بركيجه كلبه مذكوره ما هلك
قوصنی كوروب اتمك قرصی ظن ايدوب
اوزرينه باشلدی وشرحی اوزانوقده
احلقدن قوپردوغی اكل ايلدی **كسب النملة**
قارنجه‌نك كسبيله ضرب مثل ايدوب اكسب
من نملة ديرلر زيرا نمل نوعنك كسب وقصيه‌سنه
اولان اجتهاد وحرصی عالمده مشهوردر
كن عصاميا ولا تكن عظاميا منشأ مثل
شاعرك اشبو نفس عصام سودت عصاما
وعلمته الكر والاقداما بيتيدر مراد عصام
خادم حيدر عرب اكا خارجی اطلاقه ايلدكلری
رتبه دولت وحشمتی بوعلكه كندی كياست
ورشد واقباليله خروج ايلدكنه مبيندر بيتی
مذكورك مفهومی عصام مزبور مقدما
اثر سيادتدن بی بهره ايكن نفسنك استعداد
وكياست وشجاعتی كندينی مركز سيادته ابلاغ
ايدوب وكندينه كر وحرب واقدامی تعليم ايلدی

دكه عصاماه ولانكه عظاميا قولى شرف شجاعه
سنك كندى مكتسبك ومايه ذاتك الحسنه
عظه هر دفات قبيلنه اولان آباء واجداديله
اوكمكسزن يعنى زاده لكله طفره فروسه عزت
وشرف احرمه معتبر دكلدر مقبول اولان شرف
كسبيدر مضمونى معلومدر
كالمهودة اهدى خدمتها مهوده مهرى ويرلمش
خاتونه ديرلر يعنى خلخالدن بريله مهرى ويرلمش
خاتونه كبى ديمكدر مثلى بودركه برادم ارجوه
خاتونه تزوج ايلمب زفافه داخل اولدقده قدر
مطلوبه تسليمنه امتناع ايتمكله هماندم زوجى
مزلوده نك اياقلرنه اوشد خلخالدن برينى صكوب
اشته بكا مهر ديو اعطا ايدركن رضا داده اولوب
نفسنى تسليم ايلدى زلتيه حمافة بالغ اولانه كمسنه
حقنده ضرب اولنور بونك نظيرى احمه اوزره
بركمسه براخركمسه به برمقدار مال اعطا ايدوب
اول دخى مال مزبور ايله ماكى ويره ادمك
قزينى تزوج ايلدى بركون مزبوده به اعطا
ايلديكى مهر ايله امتنانه ايتمكله تابجل امتنانه
اوتنانه يرده كالمهوده مهر مالى ابيلى قولى ضرب
مثل اولدى **كل بحار ابل بحارها** بجاد

كتاب

كتاب وزننده وبخار غراب وزننده بونلرده اصل
وجب معناسنه در يعنى هر جنسى دوه نك
صويلرى بوددهده موجوددر ديمكدر منشائى بودركه
برادم بر دوه سوق ايدوب بيعه عرضه ايدركن
بركمسه دوه نك اصلنده يعنى صويندن سؤال
ايتمكله سادده كلام مزلور ايله جواب ويردى
بعده راى واحد اوزره ثابت اولمسوب
تلونه مشرب كمسنه حقنده ضرب اولندى
كمستبضع تمر الى هجر هجر بحرينه اراضيدن مجموعى
اسميدر آنده بك چوق خرما حاصل اولمغله
مورد مثل اولدى انواع هنر وفضائل ايله
متحلى اولدن ادمه اظهار فضل وهنر ايلمك
موقعنده ايراد اولنور **كالمهدد فى العنة**
تهدد دوه اغزنده لطفارجغى جيقاريدقه
بوكورمك معناسنه در معناى مثل ضرابه
ممنوعا آغلى ايكره محبوس اولدى يعنى حالى بوكورن
دوه كبيدر قول وفعلنده تصورى اولمسوب
بهوده يه تغزوب جاغرانه عاجز حقنده ضرب اولنور
كل اداة الخبز عندى غيره خبز نانه عنزيزدر
يعنى اتمك بياحوه الات وادواتك مجموعى
باغده موجوددر لكن اتمك يوقدر اصلح بودركه

بنجه کمسنه‌لر بر آدمه مهمان اولدیلر ترحیب و خوش
آمدی قرینه‌سی بعد التأدیه میدانه بر سفره القا و دکسنه
بر ایل دکرمنی وضع وایکتاری لتویه وطشری
بری بری اوزرینه قویوب قیلاه مهمانلرک حضرتک
نورسمه حضورنده تعجب ایدیلر بعده دکرمنک صاپنه
طوتوب بوشنه چویرکه باشلدی مهمانلر برادر
نه اشلیورسون دیو سؤال ایدرکلرنده کلام مزبوری
ایراد ایلدی **کمد الحباری** حباری طوی دیدکلری
قوش در حسرت وغم ایله وفات ایدن کمسنه حقنده
مات فلان کمد الحباری دیدیلر زیرا مرغ مذکور
توبی بردن بره دفعةً توکر فاما مرغان سائره
یکدری دکشدیره جکی موسمده بر بر توکوب یرینه
نشئه ایتوب بویله دکشدیرر پس طوی قوشی دفعة
دیشی توکدکده بعضه حالاتده پرواز ایتمک
محال اولدیغندن آسف وحسرت ایله تلف اولور
کلوم البغا ببغا طوطی قوشنه اطلاق اولنور
سویلدیکنی بلمیانه واشتدیکنی بغیر علم ولا درایة سویلیانه
کمسنه حقنده ضرب مثل اولندی وبر کمسنه بشقه
آدمک ذأیله عمل ایدوب محضا مقلد اولان
کمسنه حقنده دخی ایراد ایدرلر تکلم طوطی قوشی
اشتدیکنی بلافهم تقلید وایراد ایدر **کتمانة الارض**

زیرا ذمینه

زیر ذمینه نزلنده اولان غایت محجوب و اغیاردن
کیزلو اولدیغله سری غایت حفظ ایدن کمسنه حقنده
اکتم من الارض دیرلر **کعبة نجرانه** نجران بلاد
یمنک اسم قدیمی اولوب سابقه ازمانده بر کعبه
وار ایدی اکا فقره حج ایدرلردی بعده خراب
ومضمحل اولوب خرابیله ضرب مثل اولدی نامعمور
وآباد اولمیان محل حقنده ایراد ایدرلر
کلف البدر کلف سیاه دانه‌سی کبی خالجه
یوزده عارض اولان نسنه در که ترکیده چیل
وحیفت تعبیر اولنور ماه کره سنده عارض اولان
سیاهلغی چهره محبوبده حاصل اولان چیلره تشبیه
دکوزل و رعنا شیده بر نقصانیت ظهور ایتدکده
معرض امثاله سوقه وهو کلف بدر دیو ضرب
مثل ایدرلر **کنوز قارون** کنز کنج وکومولمش اولانه
خزینه دن عبارتدر محمول ومالیله مغرور وطبیعة
احساندن متحول اولان کمسنه حقنده ایراد ایدرلر
کلیب وائل مزبور کلیب بن ربیعة بن سنان بن
الواکید در که اعز من حمی کلیب دیو محافظه وحمایه سنا
لجی قتل وانیاب اولمسیله ضرب مثل اولنمشدر
ووائل بن قاسط که نسبی معد بن عدنانه
منتهی وعدنانک ایکی قزندن بکر ونیه تغلب

تسمیه اولنوب اکیسی دخی اول قبیله اولمغله کلیب
قبیله‌سنک عنده اولوعیانی و رئیس و ربانیسی
اولمغله لشکریمنی براکنده وتربیه و قبیله‌یه
معده دخی هجوم ومعد کلیبه اطاعت وانقیاد برله
ملکلرینک برمقداری تسلیم وسرینه تاج الباس
ایلدوب برمقدار زمانه مرورنده کلیبک غرور
وتکبری متزاید وافزون وقبیله معده اعتماد واتکاسیله
ایله قومنه ظلم وتعدی ایدوب حتی شول
دکه به رسیده اولدیکه چراکاه وچشمه سارلری حمایه وضبط
وخلقی دخی مواشی وشربدن منع ایدوب اول حوالیده
مواشیلری کلیبک مواشیسی ایله دخی ایچمز اولدیلر
وچراکاهلرده کلیبه غیری برفرد اشعال نار وچراغ
ایتمیوب حضورنده برفرد احتبا ایتمز اولدیلر
مرویدرکه برکون کلیبک سرداهی برچراکاهه هر
اغراق کوررکن قنبره دیدکلری طیره که توزکوزه طوبغاد
دیرلر اول چراکاهده لانه بر راحت اولنوب یمورطه‌سی
اوستنده قرار وکلیبی مشاهده وبیضه‌لرینی قنادلریله
ستر وخوفندن فریاده باشلدقده قنبره‌یه خطاب ایدوب
امین اول سنی یمرتهنه کمسه ده نه خوف ایتمه
دیوب برفرد اولمرعایه دواب ومواشینی ایلک ایدوب
دخی ایتمکه جسارت ایتمزدی دیعب بتینده حرکتسیچ

سبب وبادی

سبب وبادی مذکور کلیبک مقتلی اولدیغی تکم
اشائم من بسوس مثلنده ذکر اولنمشدر

حرف اللام

لقوة صادفت قبیا قبیس کتک ودنیوه
شول ایمره وبو غوره اطلاق اولنورکه اشد یعنی
دیشی‌یه چابوق کبه اید اولر ولقوه تمره
ودنیوه ارککک منینی چابوق تلقی ایتمکله
هماره کبه اولان دیشیه دینور یعنی چابوق
کبه اولور دیشی اشتر یعنی چابوق کبه ایدر
ارککه تصادف ایتدی دیمکدر ایکی متفقک
اجتماعنده وقتنده ضرب اولنور

لوکان فی البومة خیر ما فاتت الصیاد اکر
یا بقوشده خیر اولیدی صیاد النده اصلا
قورتلمازدی دیمکدر ترکی لاینفع اولان خیرسز
شیئ حقنده ایراد اولنور

لیس هذا بعشک فادرجی عش عینک
ضمیله شول قوشه یواسنه دینورکه اغاجک
دالاری ارالغنده خار وخسدن یوه اتخاذ
ایلیه چونکه یوه لی دیشی یا بجعله خطاب
مؤنثدر یعنی بو سنک اشیانک دکلدر یولکه
صاوش کیت بو محل سنک یوونه حقک یوقدر

فراغت قبل یاخود بو سنك ایشك دکلدر
دیو جاك یره ضرب اولنور **لكل ساقطة**
لاقطة اللاقطه یردن بولنتی دوشرانه ادمه
دینور تا اسمیه ایچوندر یعنی ناطقك اغزندن
دوشن هر سوزی بر اشیدن شائع ایدنلر کسنه
بولنور حفظ سانه ایتمك معرضنده ایراد ایدرلر
لا حتی یرجع نشیط من مرو نشیط بر معمار اسمیدر
مثالی بودرکه مزبور بصره ده امیر اولان زیاد ایچون
بر سرای بناسنه شروع ایدوب قبل الاتمام بر عارضه
سببیله مرو شهرینه فرار ایلدی سرای مذکوری اتمام
قاملغله زیاد بونی اتمام واکمال ایتدیرمامسیله دیو
هر بار استفسار ایلدکلرنده کلام مزبوری سویلکله
مثل اولشدر **لا آتیك او یؤوب القارظان** القارظ
[illegible] یله عنزه قبیله سندن ایکی کشینك اسمیدر
یعنی قارظان دونونجه دکین سکا کلمام که
ابدی وارمامقدن کنایه در او کلمه ی الی آبد معناسنه در
مزبورلر قرظ دوشورمکه چیقوب غیبت منقطعه
ایله غائب اولوب بر دخی رجعت ایتمادیلر
لا یربع علی ظلعك من لیس یجزئه امرك الظلع
ظانك فتحی ولامك سکونیله طوار اقسیوب سکه
سکه یوریمك معناسنه در یعنی سنك حال پرملالکه

متأثر

متأثر ومحزون اولمیانلر سنك احوالکه تقید
واهتمام ایلمزلر یاخود سکا محبت صمیمیسی اولمیانلر
سنك ضعف وناتوانلغك هنکامنده سکا
مدد واعانت ایلمزلر دیمکدر بیکانه مقوله سندن
استمداد واستعانت اولنمامق معرضنده ضرب
اولنور بورادن ربع توقف وانتظار یاخود
اقامت معناسنه مأخوذدر
لا انام حتی ینام ظالع الکلاب ظالع دیشی
قیزمه ادکك کوپکه وادکه قیزمه دیشی کوپکه
دینورکه قیزغن وبالغه تعبیر اولنور واغسوکنه
دینور ومتهم ادمه اطلاق اولنور بو مثلده اوچ
معنایه محتملدر بری یعنی کوپکلرك اغسغی
اویومدقجه بن اویومم دیمکدر زیرا اغسق کوپك
صاغ وصحیح کوپکلر وارنجه دیشی یه چاتمغه جرأت
ایدمز تا که منتظر اولوب آنلر اویودقده صوصه
طریقیله دیشی یه چاتوب بعده خوابه وارد یاخود
مراد دیشی قیزمه ادکك کلبدرکه قیزغنلغندن
ایشی بتورمدکجه اویومز یاخود ادککه قیزمش
دیشی کلبدرکه ادککلر استیلا ایتمکله کندیسی اویومزلر
امورنده غفلت واهمال ایتمیوب بصر وجد واهتمام
ایدن ادم حقنده ضرب اولنور

لوط یحیی بن اکثم زلوریکا مرو اهالیسندندر
عباسیان خلفاسندن مأمون خلیفه مروده
اقامتی اثناسنده اکا اتصال وادب ولطیفه عندنده
مقام خصوص الخصوصی استحصال و علم فقه ایله علوم
سائره ده مشارکتی وبلاغت لسان ولطافت
انس وبیانه مشاقی اولمغله مأمون خلیفه موما الیهی
قاضی القضاة نصب ومحرم اسرار وهر بر مهمده
مستشار ایدینوب غایت اعزاز واکرام ایدردی
نقل ایدرلرکه مرقوم یحیی قوم لوطدن الوط
ومحبت خوبانه فنده احوط وادرط الحد عندم
سیم اندامی کوردکده دیرمکه مایلوب واغیار ضوللیه
سیلوب ایدردی وقوناغنده فقط غلمان جمال
وخوبان قیانه استخدام ایدوب جوجل وعلی حصه‌ای
اهل جنانه رضاسنه مقترن غلمان حسانیله
اتحاف ایتمشدر بونکله ابو کرامت عظمانک
طلبنه تخلف وداد وشیاد المراتیله اولملیم دیری یتنی
وخلیفه یه جان مردانی ترتیبه ومحکه وخصائصه
تنبیه ایدوب اوفم غلمانه کیجه لرده عروس ومقام
نشوانه وروزده فارسی ودلبرانه الحب فراشی
وهراش لادیعه وحض وسفرده مرافقدر ولو
ترتیبه مقاله ایدردی اشته بر وصف حسی ایله

اشتهار

اشتهار وحالی علی مر ایام کسب انتشار بولمغله
بو مقوله علوم پرست وصهبای سیهکاری
شهوتله سرمست بزهکاره اویونه ادم حقنده
ضرب مثل والوط من یحیی بن اکثم دیرلر
لسان حسان حسان بن ثابت رضی الله عنه
حضرتلرینک لسان شریف آسانی نهایت طویل
وحدید وحضرت سرور عالم صلی الله تعالی علیه وسلم
افندمزک ایام سعادتلرنده حقنده شعرای عرب
بعضه تأثیرا قصیده لر انشا ایدکلرنده موما الیه
حسان رضی الله تعالی عنه انلره مقابل
نیجه غرا قصیده لر انشا ولسان عذب البیان ایله
مرقوملرک کلامنی رد واسکات ایتمکله لسان
مبارکلرینه ضرب مثل اولندی
لطم المنتقش عرب لطمة لطمة المنتقش
دیو ضرب مثل ایدرلر دوه یه بر دیکن اصابت
ایدرسه اول دیکنی دوشیرمک ایچون ایاغیله
زمینه اوره رق طورمغله زمینه ضرب ایتدیکی
لطمه ایله ضرب مثل ایدرلر منتقش منیر وزنده
جنبزه یه دینور منتقش ایاقدن دیکن
چیقارمق معناسنه در ولطم ال ایاغله برادمک
یوزینک صفحه سنه شماد اورمق معناسنه در

لو ذات سوار لطمتني یعنی كاشكه بكا طبانچه
اورن بلا ذكلو برقادن اولیدی كه مراد
اشرف دودماندن برخاتوندن اولیدی دیمكدر
برخاتونك كف و عدلی اولمیانه قومایه ده برعورتك
سله اورمغله كلام مزبوری تفوه ایلدی
برادمه ادانیدن بری اساءت ایدیجك یاخود
ذلیلدن اذیت ایدركن ایراد اولنور اصلی بودركه
حاتم طی غزوه قبیله سنه اسیر الحب ذنانه قبیلەسندن
بری یا حاتم شو ناقه لی فصد ایله دیو امر حاتم
دخی ذبح و نحر ایدركن ذنانه رحمه غضبان و حاتمی
ضرب و لطم ایدوب حاتم لو ذات سوار لطمتني
دیوب مثل اولدی یعنی نه اولیدی بنی ضرب
ایدن بلا ذكك صاحبه سی مراد اولیدی یعنی اصلزاده
و مالدار اولوب بو مقوله قومایه و فقیره اولمیایدی
بعده ذنانه حاتمه بزم قصودده مرادمز عروقنده
ربنی ضرب ایله فصد و سیلان ایدن دمی جمع
و اكل ایدرزلو افاك مرام ایلدی
لحية التيس كچی صقالی دیمكدر اوزون
دات عكه طرفی ایجه اولان صقاللو كمسنه حقنده
ایراد ایدرلر **لولا الوئام لهلك الانام**
المواءمه مقاتله وزننده برادمه موافقت ایتمك

یاخود

یاخود مباهات ایتمك معناسنه در بونده معناء
اكمیله تفیه اولنمشدر مثلده معنای اول
ظاهردر یعنی موافقت معناسنه كوره ناسده
بری برله انسی و الفتده موافقتلری اولماسه
مصلحتلری مضمحل و كنزلری تلف و پریشان اولور
وثانیه كوره اهل كرمك لطف و احسانه عمه طمع
ایدرلر و جملنده مكارم اولمیانلر انلره تشبه
و تباهی قصد ایدرلر بو مقوله لر وجه مذكور
اوزره تقلید ایله سائره مباهات ایتمه لر
دشك و حسدلرندن هلاك اولورلر
ليث عفرين عفرين ارسلان یتاغیدر امثال
عربده شجیع و دلاور اولان ادم حقنده
اشجع من ليث عفرين دیو ضرب مثل ایدرلر
ليث الغاب غاب اورمان و جنگلزار معناسنه در
كندی اورده و جنگلنده اقامت ایدوب خلقه
مهیب و قلوب ناسده قورقوسی اولان دلاور
حقنده ایراد ایدرلر **ليلة انقد** اجمد وزننده
كرپیجه دینور قنفذ كبی ذوا كرپی قسمی تو یه كیجه
اویومیوب جولان ایدر اویقوسزلغه ایله توتنت
ایدن ادم حقنده بات بليلة انقد دیرلر
ليلة العقرب عقرب صوقمسندن اولان ادم

المنده کیجه ضواب وراحت بولمغله هموم وغموم
ایله مبتلا اولوب فکر شدید ایله اویومیانه ادم
حقنده بات بلیلة العقرب وبات بلیلة الملدوغ
دیرلر لبن الطیر مرغ سودی دیمکدر عزیز نا موجود
اولان شی حقنده هو اعز من لبن الطیر دیو
ضرب مثل ایدرلر لجاج الذباب لجاج بک عناد
ومخاصمه ایتمک ولجوج صیوودنه بک عنود
ومخاصم کمسنه یه دینور جاحظ نقل ایدرکه لجاج
ذبابده اوله بر لطیفه کوردمکه بصره ده ظریف
مالدار وفصیح وادیب عبدالله بن سوار اسمنده
بر قاضی وار ایدی غایت وقور وصاحب اعتبار
ونفسنه مالک ایدی صلوة ضحیه منزلنده قیلوب
بعده مسجده کلوب وقورانه اوتوروب اصلا تحرک
ایتمز وایاقلری اوکلی حالتدن تبدیل وبر طرفه
اتکا ویا صدنمه اصلا اعتماد ایتمز کویا که
بر صخرهٔ منصوبه ظن ایدر حتی اوله نمازنه قیام
وینه حالتنه رجوع ومجلسنده اول هیئتله طوروب
صلوة عصری ومغربی کذلک قلدقدنصکره اوینه کیدر
وبعضا حالاتده یاتسو نمازنه دکین مسجده اوتوردی
مدت ولایتنده کرک یاز وکرک قیش موسملرنده
نه ابدست بوزوب الدیغی ونه اکل وشرب ایتدیکی

کوردکلری

کوردلمش ایدی مع ذلک برشی تناول ایتمادی
الینی تحریک ویاخود باشی ایله اشارت ایتدیکی
کورلمشدر وجمله دانه‌نک حلقنی اول خصوصده اجماع
واستغراب ایدرلردی کونلرده برکونده مجلس
اصحابنده اوتورر ایکن بر سنک بورننه نزول
واطاله مکث ایدوب بعده بورننه کوزنک
بکارینه انتقال وخرطومیله استشراب ایلدکده
انفنه نازل ایکن صبر ایتدیکی کبی صبر ایدرم دیو
اصلا تحرک وبوزینی قیمیلداتمیوب طیانمشکن
اول سنکدن مشغول الخاطر قالدی لکن سنک
غایت ایذا ایدوب صبره مجالی قالمدیغی محلده
کوزینی قیاروب سنکی طرد ایتمه ایش سنک نه
اول محله معاودت وخرطومیله مرّه اولیدن
مندمل اولان محل بعینه ایذا ایتمکله ینه موی الیه
صبردن بیزار والکنی دفعه کوزینی شدتله قیاروب
سنکی قاچردیش سنک الحاح ولجاجنی ترک
ایتمیوب اول محل معهوده معاوده ذور ایله
ایذا ایتدکده اوله صبردن بیزار والله سنکلک
طردنه مجبور اولوب الیله دفعنی محاوله وخلق
اول خصوصده انتباه وطرفنه جمله‌سی نکاه ایتدکده
حلقه بقه دره قوغمشایشنه سنک یرینه معاودت

وتحميله طرفنه مجبور اولوب جماعته توجيه خطاب
وشهادت ايدرمكه سنك نوعى خنفا يعنى
اوصوزغانه بوجكنه الحج والجدركه صغير البليه
ايكن قهر ملوك وجبابره دينمكى منتظم ادمى
تعجيز واذلال ايدر ويه نه طبيعت واخلاقيله
مبتلا ايكن نيجه تعجيز وفضيحت ايتدى بعده ان
يسلبهم الذباب شيئا لا يستنقذوه منه ضعف
الطالب والمطلوب آيه كريمه سنى قرائت ايلدى
لاحقن حواقنك بذواقنك حاقنه قارنك
اشاغيسنه دينور حواقنه حاقنه‌نك وذواقنه
ذاقنه‌نك جمعيدر ذاقنه تحت ذقنه ديمكله
سنك حاقنه‌لريكى ذاقنه‌لريكه ياپشديررم
ديمكدر قهر غلبه ايله تهديد موقعنده ايراد اولنور
لعاب النحل ديلوه النحل بال حقنده ايراد وطاتلو
اولان شيئ ايچونه ضرب مثل واحلى من لعاب النحل
ديرلر لا يعوق الماء لعوق يالامق عبث يره اشتغال
وبيهوده نصيحت اولنان محلده نصح ايدوب مالايعنى
وغير معنى به اولان شيئ ارتكاب اولنه‌جق كمسنه
حقنده فلان كالاعق الماء ديو ضرب مثل ايدرلر
لو اقتدح بالنبع لاورى نارا نبع اينجه اغاج
ودايما اغاجيدر بو اغاجك طبيعتنده قطعا

نادرت بوقدر اعراب قسمى مقدمى اغاجدن اتخاذ
ايتملريله بو ماده‌يه دقت ايدرلر معناسى مثل نبع
اغاجندن چقماق اتخاذ ايدوب اتكله چقماق
چقسه آنده آتش چيقار بغايت فطنت
وجودت رأى وذهانت صاحبى اولان ادمدن
ديه حال بره ضرب اولنور
لا تنجز مسك الشوء عن عرف السوء عرف
رايحه‌يه دينور خوش ناخوش اولسون لكن
اكثر استعمالى خوش رايحه‌دن معناسى مثل
بدرايحه لو اولان بوسه رايحه كريه دينه كيرو
قالماز ديمكدر اصلا افعال لئن منفك اولميان
لئيم ويرمايه حقنده ضرب اولنور دباغته
صلاحيتى اولميان درى يه تشبيه اولنمشدر
لا تعدم الخرقاء علة خرقاء اخرقك لفظنه
مؤنث اولنور هيچ ديوه بيعقل ونادان
عورته دينور يعنى علل واعذار يك چوقدر ولعل
رشد ودرويت صاحبى عاقل ودانا ده بشقه
نادان وسيكسر قادرى دخى برعذر ديلنه
ايرادينه مقتدره الحفيه بوسمه عذر
وعلت داعيه سنى ارتكاب بروجهله لايه كراولور
دكلدر بو مثل برماده ضمننده ثريدا اولنان

اعتذارى نهى واستقباح موقعنده ايراد اولنور
ليلة الهرير صفينه محاربه سنده بركيجه دركه
محاربه غايت مشتد وتلف نفوس بى غايت
ويى حد اولوب حتى حضرت امام على كرم الله وجهه
اول ليله قتل ايلديكى دليرك هر برنده تكبير ايدرزى
اول كيجه اوندن صدور ايدن تكبيرلر عد اولنوزده
بيوزه بالغ اولشدر . شدت وعظم مكايده لر
كيجه سى حقنده كانه ليلة الهرير ضرب مثل ايدرلر
ليلة الفرزدق غايت فسق وفجوره وفاسدا
افعال منكره ومحظوره ده قوعبولاسه كيجه لر حقنده
ايراد ايدرلر زيرا شاعر مرقوم بركيجه بر نصرانيه
خاتونه مهمان اولوب اكل ايتديكى طعام تويه
خنزير ايله پشمش اولديغنده ماعدا شراب دخى
ايچوب وادل نصرانيه لى فعل فاحش ايله
قوللانوب كيدركه خاتونك كسوه سنى دخى
سرقت ايتكله فرزدق بيتوتيله ضرب مثل
اولنرى **لعاب الشمس** عند ابيلك قنده
آفتابده كوريلن خيوطه لعاب الشمس دو تسميه
وى حقيقة اولانى شيء حقنده لطريقه التشبيه
هو لعاب الشمس ديرلر **لمع السراب** حصول
ومآلى اولميانه مواعيد كاذبه حقنده ضرب ايدرلر

[illegible]

بس

ليس المتملق كالمتأنق المتملق اسم فاعل
بنيه سيله علقه ايله يعنى سودمه مقداديله
اداره ايدن آدمه دنيور يعنى كفايت مقداديله
تعيش ايدن آدم طعام خصوصنده ترفيه
واهتمام ايدوب دلوكينى تناول ايدنه كمسنه
كبى دكلدر مضرب مثل معلومدر
لا تنبت البقله الا الحقله الحقل عقل وزننده
طراغى پاك ومنبت تارلايه دنيور هو ان اتبت
اصل آدمدن مأمولدر ده حك نرده ايراد
اولنور وايو كشينك اولادى كندى كبى ايو
اولور ديمكدر **لم يحرم من فصد له** فصد
قان حقمادن ايكن طمرى يارمه معناسنه در
اعراب طائفه سى دوه لى فصد وقانينى
بغرسوغه ايچره حفظ ايدوب قللوه زمانده بشروب
مهمانى انكله اطعام ايدرلر اصل مثل بودركه
ايكى آدم بر اعرابى نزيل اولوب بشقه جنوتنت
ايلديلر اعرابى برينى وضع مذكور ايله ضيافت ايلوب
على السحر مهمانه ديكر لونونه سؤال ايلديكه
اختام صاحب خانه سكان كونه طعام ايله
ضيافت ايلدى اولدخى ما قربت وانما فصدلى
يعنى به اطعمه لقنى ايله ضيافت اولنمادم ديمش

بنم ایچون قصد ایدیلر دیو کره مهمات دیکر کلام
مزلوری ایراد ایتمکله مثل اولوری شیئ یسیر ایله
قناعت موقعنده ضرب اولنور
لابد للمصدور ان ینفث نفاثات نونک
ضمیله مصدورک یعنی ضیق نفسی اولان آدمک
اغزندن صولوب رق افراج ایدیکی اوفوردکه
دیورکه انکله استراحت ایدر ددونال الآن
کمسنه بث شکوا ایلمک معرضنده ضرب اولنور

حرف المیم

مر حذیفه مذکور حذیفه بن بدر برقبیله
هجادن المنذر بن ماء السماء غارت ایدوب
برکیجه طرفنده سکز کیجه نک دقاری قطع
ایتمکله سرعتسیر خصوصنده اسری من حذیفه
دیو ضرب مثل اولدیلر **مرء استبد برأیه هلک**
استبداد مستقل باشلو باشنه اولمق معناسنه در
یعنی رأی و تدبیرله استبداد ایدن کمسنه هلاک
بولور دیمکدر **مرعی ولا کالسعدان** سعدان
سلماده و دنغده بر نوع اوتدر که دوه مرعالرینک
افضلیدر یعنی خوشه اوتلاقدر لکن سعدانه عدیل
اولماز برمزیتلو کمسنه دن ازید کسنه یی افاده قتیم[?]
موقعنده ضرب اولنور

مرثاب

مرّ شاب غاد واغداه ضروب امثالدندر وقلا
پیر اولنجه دیشلری دوکلدی دیمک برده غاد
واغداه دیرلر ترکیبه آوردلر چوکری تعبیر اولنور
واغداغزک هر طرفنه یاقنده شول موضعه اطلاق
اولنورکه طعام مضغ ایدرکن یومرلنوب بیرینک
حالنده دیشلری دوکلدکدن صکره چقورلنور ایکی
طرفنه واغداه دینور **ملکا بابل** هاروت وماروت
نام فرشته لرک اسمیدرکه حکایه لری معلوم
ومعروفدر قرآن کریمده ذکر اولنمشدر ذکر فی الاصل
ایکی فرشته لردرکه عباده قتنه زماننه واقع اولدیلر
علی قول ایکی شیطاندر دیو بونلرکویاکه فرشته
اولوب صورت بشره تمثل وبرای امتحانه کندیلره
شهوت انسانی طبع وترکیب اولنمقله زهره
نام خاتونه تعلق ایدوب اکا تعلیم سحر واولدخی
کندیلری معاصی واشراکه اغرا وایقاع ایلدکدن صکره
زهره تعلم ایلدیکی سحر وافسون ایله اسمانه صعود
ایدوب و حالا زهره تعبیر اولنان کوکب اول خاتون
اولمغله اوزره مروید وهاروت ماروت قیامته قدر
بابل الکاسنده برقویده اباقلرندن اصلمح
عذاب الیمده درلر و بابلده کیدنلره سحری تعلیم ایدرلر
دیو نقل اولنمشدر حیله کار ومعهذا بنده ایشکدار

وهر کیمه کیدرسه نائل حاجات وقبول اوله کمسنه
حقنده کانه تعلم السحر من ملکی بابل دیرلر
مشیة ابی دجانه مشی یورمک معناسنه در
وابودجانه سماک بن خرشة الانصاری رضی عنه
البارینک کنیه سیدر غایت یکت وشجاع ایدی فرلت
اقدام اولان مواضعده اقدامی تعود اتمشیدی
حضرت فخر کائنات صلی الله علیه وسلم افندمز وقت
محاربده صفلر بیننده ابودجانه نک خیلاء
وعجبنی کوردکده بو رفتار حق تعالی مبغوضدر
فقط بویله موطنلرده مقبولدر بیوردی مواطنه
مخوذدر بی پروا عجب وخیلاء ایله رفتار ایدن
کمسنه نک حقنده ضرب اولنور
مرآة الغریبه امثال عزیزنجه غایت تمیز وصفالو
اولان شی حقنده انقی من مرآة الغریبه دیرلر
یعنی غریبه اولان خاتونک آیینه سی کبی تمیزدر
دیمکدر زیرا مرآة بردیارده غریبه اولدقده دائما
محاسنه تحفظ وتفقد برله زینتنی اظهار دلیله ده
انفصال اتمکله آیینه سی هربار تمیز طوتر
مستودع الذئب قوردک اوتلاغی دیمکدر بر شی
موضعنده قومیوب خائنه واو عزیزنه استیمانه
ایدرک تسمیلد استعانت ایدن کمسنه حقنده هو

مستودع الذئب

مستودع الذئب ظالم ومستودع الذئب اظلم
دیرلر یعنی کندی حاجتی قورت اوتلاغنده
اوتلاراسه ظالمدر وامانتی قورده استیداع
ایدن کمسنه اوندن اظلمدر دیمکدر
مزجر الکلب غایت خسیس ومطرود وطبایعه
نامقبول اولان آدم حقنده هو مزجر الکلب
دیرلر مجیر ام عامر صرتلانک کنیه سیدر
احسانه اسائت ایله مکافات ایدن حقنده
ایراد ایدرلر اصلی بودر که شکارجی برتیسی کوزه
شکار ایدرکن صرتلانک بری قوغوب کیدارکه
بر اعرابینک اوه سنه تصادفله حیرنده اوه یه
کیردکده اعرابی صرتلانی صیادلردن منع
ایدوب قورتاردی وصو وسوت اطعام ایتدی
صرتلانده دخی مرقومک اکرامنی کوروب خوفنده
باننده بر ایاق اقامت ایتدی برکون اعرابی
یاتورکن صرتلان اوزرینه صچرایوب قارنینی
یاردوب وقانینی ایجوب اوبله یجانه ترک ایدرك
قاچدی ایدی اعرابینک ابن عمی کلوب اول
حالنده بولدقده صرتلانک فعلی اولدیغی
درک وارقنی الوب تعقیب ایدرک اعدام
ایتدی ومن یصنع المعروف فی غیر اهله

يلاقى الذى لاقى مجير ام عامر يعنى انشاد ايدى
يعنى معروف واحسانى اهل اولميانه كمسنه يه
صرف ايتدوكده ام عامرى اجاده وتخليص ايدن
ادم ملاقات ايتديكى عدده دوچار اولور ديمكدر
مشيمة السلطانة نيلچ دفتارى ديمكدر ادبار
ايله اقبالى دونك كمسنه حقنده ايراد ايدرلر
زيرا حيوانه مرقومك دفتارى ادبار ايله يورر
شقل ذره خفت وقلتده ضرب مثل ايدرلر
ذره قارنجه در **موقد النعام** موقد حمقه
وعبارتدر احمق اولانه ادم حقنده ايراد اولنور
حكايت اولنوركه دوه قوشنك حمقى اولمرتبه يه
بالغ اولمركه يمورطه سنده قالقوب اكل
ايده جك قوت ادامه يه كيدوب كشت وكذار
ايدركن ديكر انك كبى قوت ارامغه كيتمش اولديغى
دوه قوشنك يوه سنى بولدقده اوزرينه ياتوب
كندى يوه سنى ترك ايدر **ماله صادر ولا وارد**
صادر رجوع معناسنه در تكلم صويه وارانه
وارد ديرلر يعنى لا شئ له يعنى فلانك صودن كلوب
ايچوب صويه كيدوب دكله جك دواب ومواشى
يوقدر ركه اصلا مالكى يوقدر ديمكدن كنايه در
زيرا اعرابك مالى دواب ومواشيدن عبارتدر

مجير الطير

مجير الطير اعرابده ثور بن سحمه شريف وقومى
ايچنده مطاع ومسموع الكلام اولمغله ساحه سنه
نزول وكشنه وكذا اون مرغانه وطيورى
حمايه ايدوب كمسنه يه صيد وشكار وطرد وزجر
ايتدرمكله مجير الطير ديدى ولو لوله ادملر
حقنده هو كمجير الطير ديو ضرب مثل اولنور
مطحن النسر بونده ابن الرومى نام شاعر
مطحن النسر ومسيح البوله فقره لرى شعرنده
جمع ايتمشدر **مخ البعوض** امثال عربده كلفتنى
مخ البعوض ديرلر طاقت وقدرتى وصول بولميه جق
شيء حقنده ايراد وبكا سنك تكليف ايتدك
ديه جك يرده دخى ايراد ايدرلر **ماء زمزم**
آب ومياه بيننده شرف مكانت وشفاء علت
وفوائد كثيره سى اولمغله اول خصائصك بعضنه
حاوى اولانه آب حقنده هو كانه ماء زمزم
وليس هذا ماء زمزم ديو ضرب مثل ايدرلر
من احب طب طب بونده امور معناسنه در
دقت وتأنى ايدوب مصلحتى حسن صورت ولطف
وسهولتله تمشيت ويرمك معناسنه در
يعنى امورنك تمشيتنى سودوب استين كمسنه
دقت وتأنى وسهولتله مباشرت ايدر مضمونى مفهومدر

ملك سیماه وسعت دنیا وانبساط حال
وعزودولتله نائل وصال اولان کمسنه حقنده
ایراد ایدرلر ماء المفاصل امثال عربدن
اصفی من ماء المفاصل دیرلر مفاصل جمع مفصلدرکه
ایکی طاغ اده سنده اولوتنه فاصله در الی دائما
خالص وصافی اولمغله صفا ونظافتلو اولدیله
شیئ حقنده ضرب اولنور ماء الغادیه عن
لذیذ ولطیف اولامه شیئ حقنده اعذب من ماء
الغادیه دیرلر غادیه سحاب یعنی بلوط معناسنه در
فلان شیئ سحاب صوینه عذوبتلو ونظافتلودر
دیمکدر المحاجزة قبل المناجزه محاجزه مقاتله
معناسنه در یعنی مسالمه ومصالحه به مبارزت
حرب ومقاتله مباشرتدن مقدم در لوتل متخاصمه
مقتدر اولمیانه کمسنه تعجیل فرار ایله حزم احتیاط
ایدوکده کذلك قتالدن صکره مصالحه طلبنده
اولدقده ضرب اولنور ما الهب الخمر لولا الخمار
انظره فی حرف الباء من ترجمتنا فانه اصیله
علی هنا فلنسط کمته ما هکذا تورد یا سعد
الابل سعد نام کمسنه دوه لری صویه کوتورده
استقاری خصوصنده اصلا کندسنی یورمیوب
اثنای باشنده حکوب ایو مشیدی مزبورك بو قالنی

برکسه کوردکده بیت مذکوری ایراد ایتمکله من بعد
تعب ومشقتسز ایش کورمك صددنده اولانه
کمسنه حقنده ضرب اولنور ماء عناق داهیهٔ
عظمایه ملتبس ومشتبه اولان شیئ حقنده ضرب
ایدرلر اصلی بودرکه عربانك بری دوه لری
صوادرایکن قارشوسنده زوجه سی براجنبی ایله تقبیل
ومعانقه ایدر اولدیغنی کورمشی مرقوم بحضور اولیوب
دکنکنی الوب کیسنی اورمق ایچون طرفینه متراهی
الحسه ایشبو زوجه سی اکله اولان رجلی اغاجلرك
اراسنده اخفا وزلت ایتدی زوجی یانینه واردقده
جمله اطرافه نکاه ایدوب برشیئ کورمدکده کوزینی
تکذیب وینه کلنه مراجعت ایتدی بعده ورود
ثانی یعنی ایکنجی کونده طواراری صوارمغه واردقلرنده
زوجه سنه انلری صویه کوتوری بم سنه استراحت ایت
دیوب خاتونه طوارلرنی صویه توصیل وبعد هنیئه
زوجنی اغفال برله طرفنه التفات وسرعتله عصاسنی
الوب طوغری یانینه صالدیردی قوجه سی غفلت
ایکن کوردکه خاتونی تاشی اوزره دکنك ایله
طودوب نه اولدی دیو سوال ایتمکله خاتونه دخی
سنی معانقه ایدن قاری نره یه کیتدی دیوب
حیقرمغه باشلدی حریف بمیه ایتمکه باشلیوب

كذبه وقوعبولانده مجرايى نقل واكر سه صادقه ايلك
اشبو صو عناوه صوسدد يعني ياتمه ورانه دوهمكى
بشقه سى معانقه ايدركودركانه صويك كنزى
خاصه سندندر ديمكله ماء عناوه ضرب مثل اولدى
مواعيد كمون كمونه كموبه ديركه اوتدر مواعيد
كاذبه حقنده ايراد ايدرلر زيرا اوتِ مذكورسقى
الى مقشرينه صوارمق ايله وعد اولندقده نمو بولور
مثلا اكلدكى يره كلوب نه يابيه سكا صو ويررز
ديمكله نشو ونما بولور **من يجتمع يتقعقع عمده**
تقعقع تزلزل ونده ادغلامق معناسنه در
وعمد خيمه نك ديركنه دينور يعني بركسه مجتمع
الاسباب اولدقده ستونه خيمه سى متقعقع
اولمق ددكاردركه مراد اجتماع عقيبنده البته
افتراق دوشمك اولور اجتماع سببيله بر محلده
مكث طويل اولنمق يجه دريجه يورد دكشديكلرى
سبيله البته ستون خيمه متقعقع اولور
ويا خود هر كمالك زواله سرداد الدى ماده
دهريه سنه مبنى براد ملك حالى منتظم اولديغى زمانده
ملتئم اولدى معرضه زواله منجر ومنتهى اولور ديمكدر
يس على الاختلاف بو موقعلرك بريره ضرب اولنور
ملاعب الاسنه مقدم عصر بن مالك بن جعفر

بن صعصعه

بن صعصعه دله ملاعب الاسنه ديمكله مياه
فرسان عربده مشهور ومعروف ايدى واسنه
سنانك جمعى اولوب رمح معناسنه در يعنى
عصر نيزه بازى ونيزه كذار ديره لجقتل دعك اولور
وكنيه سى ابوبرا ومادرنك كنيه سى ام البنين ايدى
مذكور ابوبرا بن مالك عربانك كبار ونيزه وفارسى
ميدان شجاعت ونيزه كذارى صحراى حماست
اولوب زماننده عديم المثل لجاهمتا اولمغله ادوزره
مشهوردر وبو لقب ايله ملقب اولمسنه باعث
اولسى بن محرك بو بيتدر **بلاعب اطراف الاسنه عصر**
فراح له حظ الكتايب اجمع يعني عصر اطراف نيزه يى
شويله استعمال ايدركه جميع عسكرك نصيبلرى عصره
كيدر يعني نيزه بازنده اول رتبه ماهر دركه
عسكرك مجموعنك نيزه دارلغنه مقابل ايدى
عصرك ميداننده بركمسنه ملاعبه سنانه ورمحه
قادر اولمز ديمكدر **مجنون بنى عصر** مومى اليه مجنون
بنى عصر بن صعصعه دلو قيس بن ملوح بن
مزاحم دركه شعر وفضل وجنون بر مرد عاقل
ومجنون ليلى ديمكله معروف اولوب فى الحقيقه
مجنون دكل ايكن معشوقه سى ليلى مجنونه اولمغه
اوزره تشهير ايتمشدر ومدينه عمرى باديه ده كذار ايله

واخر دولت بنی امیه ده وفات ایلمشدر اصمعی ذکر ایدرکه
حق کلامی فرلو دیرکه سوا عصرنده اشعار وجد
وعشقه مجنونه مخصوص ومزبوردر خلاصه اولوب
قیس مجنون الحبیب عشقه کندوسنده برلونه
احداث ایلمشیدی وولداده اولدیغی دختر کندی
قبیله سندن لیلی بنت سعد اولوب ایکیسی دخی
نارسیده طفل ایکن کندی مواشیلرینی دخی ایدرکن
الفت ویرینه رابطه سند علاقه ومحبت ایدوب
کیجه لری فکر وصال ایله وکوندزلری دیدار وصحبتله
نائل وصال ونیجه زمانه بو صورتله اوقات گذار اولوب
دفناکه قیس نوجوان وبرنا ولیلی دخی چشم جهانسوز
ایله صاحبة قد وبالا اولدی چشم مجنونه دیدار لیلیه
محجوب ومواصلتلری مفارقته مبدل اولوب بو بیتلری
انشا ایلدی : تعشقت لیلی وهی ذات ذوابة :
: ولم یبد للاتراب من ثدیها حجم : صغیرین نرعی
البهم یالیت اننا : الی الآن لم نکبر ولم تکبر البهم :
ابن عماده مری بروقتده ارض بنی عامرده مجنونه
ملاقی قصدیله خرگاهلرینه واروب بریره ملاقی اوغلنه
وکوندزده سؤال ایدیکمده بیریه مجنونک پدری دلبر
برادرلری وقیس جمله سندن اعقل وصاحب
کمالی برشاعر بیدل ایدی قبیلمزده طمع وهوس

اوغلنه رقه

اوغلنه رقه بر دنه عشق وسری اشکار وفاش
دوختلری پدری متکدر وقیس تزویجنه معرض
اولوب بر زشت وعربه تزویج ایلدکده قیس فرط
عشقندن وحوش ملحوق ومسکنی لواری اولدی
دفنک لیلیه دلربوده اولدیغی اشکار اولمسنه
ابتدا سبب برگونده خرگاهمزه علی الغفله برقاج
مهمانه کلوب مجیئلری هنگام اوغلنه طعام
ایرمک برشی نه دارک ایرمیوب قیس لیلینک
پدری سعده بونده سلام ومجیئنه ذی اعلام
وما حضر هرنه ایسه بو کاسه ایله طرفنه ایلتمی
التمسی ایله دیوب کوندردم قیس سعده بیرونه
خرگاهده تبلیغ سلام وافاده مرام ایلیوب
سعد لیلیه شو ظلومره کی سمنده کاسه قیس
لبریز ایله دیوب لیلی ذوقه سمنی اخذ ویروب خیمه ده
بر برینه ملاقی ودهر بی شعور ولیلی کاسه یی
املا ایدرکه عرصه محبت ده اشتیاق اغاز ومحادثه لر
طول ودراز اولوب کاسه لبریز وشرار وزمینه
دیراه حتی یاغ سمنده مستفیض اولری وبولیله
محنت زده فرقت ایللرده مدهوش وحیران
اولمغله سیلانه سمندن بی خبر وتوقفلری
حددن کنذرایدوب پدر لیلی حاله واقف

المنجیه شکاف خیمه دن نکران وروغنی سبیل ناشی
روانه وبربرینه نظر ایدن عاشقانه نکاه وعرضه
تحسر طاقتکداز ایدکلرینی معاینه ایتمکله مندبعد
لیلی قیسدن ستر واخفا ایدوب نقاب کشیده
روی شرم مقصود قیس اولوب برخیر طبیع
وبخه نافهم عربه تزویج ایلدکده قیس آشفته
ولیلی بخت فرصتیاب اولدقجه اوزاقدن طرف
چشم ایله نکاه عاشقانه ومعطل ایله ناله وآه
ایدر ایدی تا که روزکار برکار بوکا دخی مساعد
اولیوب برکیجه شوهر لیلی واقف ولیلیی بو وزدن
منع ایدوب قیس دیو لیلیدن کلیتله محروم
اولدقده هجر وفرقته طاقت کتوره میوب دیوانه
وتارک دیار واغیار وساکن بادیه والیف
وحوش بی هوش وکیاه سبز اکل نوشی وانسدن
منقطع واقرباسندن متنفر ونفوس اولدی دیو
نقل ایدرلر مناط العیوق بعد مکاننده ضرب
اولنور هو ابعد من مناط العیوق ومن بیض
الانوق دیرلر وکذلك مناط الثریا نه تحصیلی کوچ
ونیلی بعید اولان شئ حقنده ایراد اولنور
مر السحاب سرعتده ضرب مثل ایدرلر مطر مصر
برشئ اصح منفعتلو ایکن زمان وزیده مضر ایکن

ضرر

ضررلو عد اولنور شدیده ضرب اولنور زیرا مصر
اقلیمنده یاغمور ضرر مقوله سندن معدود واهالی
اندن غیر خشنود درلر میزان القوم خلقك
ترازوسی دیمکدر بعضیلر السفر میزان القوم
یعنی سفر قومك ترازوسیدر زیرا سفر ایله خلقك
حسن اخلاقی وجمیل معاشرتی تبیین وتحقق ایدر
مفتاح النجاح صبر حقنده ایراد ایدرلر
مفتاح الفتن مقتل حضرت عثمان بن عفان
رضی الله عنه حقنده مفتاح الفتن دیرلر
وبعضی دیرلرکه مقتل حضرت حسین رضی الله عنهدر
سفینة الجهل شام حقنده ایراد ایدرلر
مودة النوکه ضعف ورکاکتده وبجهتده
وبی صدق اولانلر حقنده ضرب اولنور
مولی الموالی یعنی غلاملرك غلامی قلت وذلتده
ایراد ایدرلر من حفنا او رقنا فلیقتصد حفنا
احاطه ایتمك معناسنه در یعنی بزم حضورمزده
محبت وحیله طولانلر بزه رعایت وامورمزه
اعتنا وهمت وخدمت ومدح کبی الطاف تعلقه
خصوصیت ایدنلر وجه اعتدال اوزره اولسون
مدح وتعظیمده حدی تجاوز ایلماسونلر دیمکدر
ورق خدمت معناسنه در

ما تنفع الشفعة في الوادي الرغب شفعه
ثمره وزننده بلمور سوزنده دنيور يعني بلمور
سوزندسي كلمكشي دده لي طولديره مز بركسه نك
ويردكي عطيه سنك ثلمة حاجت ايتمديكنده ضرب
اولنور مواعيد عرقوب عرقوب بن صخر نام اسددر
عصرنده كذب ودروغله متعارف وخلف عدايله
بي مثل ايدي منقولدركه بر كونه برادري كلوب
كندوندن بر مقدار خرما طلب ايلكده عرقوب نخله
اوزرنده اشبو خرما اغاجدم چيقلندكده ويره يم
ديو وعد ايلدي خرما چيقلندكده قوروق اولسون
تعليق ايلدي وقوروق اولدقده قرارمسن وقرارد قده
رطب اولسون رطب اولدقده كمال يسره الوب
تمر اولسون احاله ايلدي دقاكه تمر اولدقده بر كيجه
مخفيجه كسوب دوانبار ايلدي وبرادرينه بر دانه
ويرمدي بوكونه كذب وخلف سبيله السنه ناسده
ضرب مثل اولمشدر المرء تواق ما لم ينل يعني انسان
بر شيئه نائل وواصل اولمدقچه اول شيئه مشتاق
وهوسلو قالور اقدام وسعي وكوششله مطلبه
نائل اولديغي نه دسه كتابي نياز واطوار حفظ
واز ايدن ادم حقنده ضرب ايدرلر من ملك الجد
اكل الحشار جد داوحي صلبه معناسنه اولوب

حرف النون

حرف النون

نكاح خوثره عبد قيس قبيله سنده بر رجلك
اسميدر كثرت نكاحنده ضرب مثل ايدوب
انكح من خوثره ديرلر وبونك كبي كثرت غلمنده
ذات النحيي قصه سنك صاحبي خوات بن جبير
رضي الله عنهدر ونقل ايدرلركه طلب نساده
احياي عربي كشت وكذار ايدردي اكر بركمسنه
نه ارادسن ديو سؤال ايلرسه بر دوم تيزي
آني ارايورم ديرايدي بوننده غلمه كلمه عرب
اغلم من خوثره وانكح من خوثره وانكح من خوات
ديو ضرب مثل ايدرلر لومة عبود ذكر اولنان
عبود بر سياه عرب ايدي هيزم قردسن اولوب
بردفعه اودون كسمكه كيدوب يدي كون كيجه لي
اورمانده كواب قطعله شهره خانه سنه كلوب
حطب قطعنه فراغت ايتوكده يدي كون كيجه ليله
اويومشه الحاصله اويقوسيله ضرب مثل اولنشدر
وبعضه حكايه ني بويله روايت ايدرلركه
مرقوم عبود اهلنه ديركه بن اولوكي يا لوب
سز اوزريمه اولديكم كونكي بيجه بكا ونوح
ايدرسكز ايرك كه اولديكمده اولدخي حزنكزي
بيله يم ديوب ميت حيكي كبي ياتوب اهل واقاربي

بانه اجتماع و بر ساعت قدر بکا و نوح ایتدکلرندن
صکره عبودک بانه وارد قلرنه مرقومی الملحی
بولدیلر حالاکه یاتوب قالقمسنه اولمغله ضرب
مثل ایدرلر **ندمانی جذیمه** جذیمه بن مالك
بن عمرو اولوب اردشیر بابک طرفندن عربه ابتدا
ملك اولوب مقری حیره و انبار ایدی و موصلیه
ندیم الفرقدین دیرلر ایدی زیرا هر جندکه می نوش
ایدردی بر قدح نوش و ایکی قدح فرقدان ایچون
املا و صب هوایه رمی ایدوب بر فردی ندیم
اتخاذ ایتمازدی تاکه مالك و عقیل طوقه صاحبی
اولان عمرو بن عدی بولوب جذیمه یه کتوردکلرنده
جذیمه کمال سرورندن مالك ایله عقیله مرادیکز
ندر ایسه سویلیک مجازات ایده یم دیوب انلر دخی
جذیمه یه ندیم اولمغه رجا ایدیلر جذیمه دخی
رجالرینه مساعده و کیجه قرق سنه ندیم بزمی
و محرم رازی اولوب انلر دخی بر مجلسده تکلم
ایتدکلری مجلس آخرده تکلم و اعاده ایتمدیلر و بونلر
طول مدت مصاحبتله کنایه ایله ضرب مثل اولنوب
ندمانی جذیمه دیرلر **نخلة مریم** امثال عربدن
اعظم برکة من نخلة مریم دیرلر مالك و ممالك
کتابنده نخله مذکوره بیت المقدسده اولوب

نقل

نقل ایدرلرکه اولوقته ایکی بیک سنه دن ارتق عمری
اولمشیدی خیر و برکتلو اولان درخت حقنده
ایراد ایدرلر **ناقة صالح** قرآن عظیم الشانده
ذکر اولنان ناقه در براده شرحی و جزاسی محله
اولمیانه کمسنه حقنده انه لم یعض ناقة صالح
وانی لم اعض ناقة صالح دیو ضرب مثل ایدرلر
نعاس الکلب کلبك اویقوسیله ضرب مثل ایدرلر
جاحظ دیرکه کلب نوعی جمله حیوانلردن متنبه
و مستیقظدر و نومه مجبور اولدیغی حالده کوزنی
حراسته محتاج اولدیغی قدر کشاد ایدوب یاتور
عرب آنك نومیله ضرب مثل ایدرلر
نسر لقمان نسر کرکس دیدکلری قوشدر عرب
انك عمریله ضرب مثل و شیوخ سننه تعمیش ایدر
دیو زعم ایدرلر و لقمانك حکایه سنی بویله نقل
ایدرلرکه لقمان بن عاد عمری ایچون تخییر اولندقده
یدی کرکسك عمرینی اختیار و مرامنه مساعده
اولمغله بر کرکسك یاوروسنی الوب که اولدیغی
طاغك اصلنده وضع و مراقبه ایدوب عمری
ختام بولدقده دیکر یاوریسی الوب انك یرینه
وضع ایدردی و بو کرکسك یدنجی جوجه سنی
ایدی لبد دیدکلری نسر دیسی نسی مرقوم

حوقجه طینه ادخله اتکله ضرب مثل اولنور
وعیش اکثر من نسر لقمانه دخی دیرلر
نقش الحجر دوام و ثبات حقنده ایراد ایدرلر حتی
مکتب خواجه لرینک امثالندندر التعلم فی الصغر
کالنقش فی الحجر والتعلم فی الکبر کالنقش علی الماء
دیرلر احنف بن قیس بو کلامی استرکره الکبیر
اکبر عقلا لکن اکثر شغلا دیر یعنی بیوک
اولنن عقلی صغار عقلندن بیوکدر شغللری چوقدر
دیمکدر **نار ابراهیم** برد و سلامتده ایراد
ومولدینه بلینده مستعجل اولدینی کمسنه حقنده هو
لیس هذا نار ابراهیم دیرلر **نار موسی** جناب
کلیم علیه صلوات الرب الرحیم حضرتری قبسی
ناری اداردیکه خطاب حضرت کبریا ایله مشرف
وانک بالواد المقدس خطابیله منطق اولمغله
شیء لیس ارادکه مهم ومرغوب وامر خطیره
تصادف ایدن کمسنه حقنده ایراد ایدرلر
نکاح ام خارجه ام خارجه زمان جاهلیتده
بجیله قبیله سنده بر خاتوندر ایدیکه اسرع من نکاح
ام خارجه شونک مثابه‌سیدر قتی وافر قیلانزنه
تولد ایمشدر نکاحی بغایت اسرع ایدی حتی بر کمسنه
خاطب کنزینه اداة نکاح جاهلی اولان خطب دیسه

کندیسی

کندیسی دخی نکح دیوب اکا تسلیم اولوردی
ناووش الجرة ثم سالمها جره صیمک ضمیدنجه
لغتده بر نوع مقداردر بر اغاجدر که اوجنده
آغ وادرقاسنده ترایب اولور اتکله آهوئی
شکار ایدرلر معناسی مثل اهو طوزاغه دوشرکه
مضطرب اولهب حکمه ساکن اولور کویا که
طوزاغه ایله مسالمه ایلر اول امرده برمقدار
تعصب ومخالفت ایدوب بعده ناچار انقیاد
واطاعت ایدنه حقنده ضرب اولنور
الناس اتباع لمن غلب ناس کندولرده غالب اولانه
تابعلردر دیمکدر نیجه کسانک غالبه بالضروره
امرینه امتثالده معذور اولدقلری بیان ایچون
ایراد ایدرلر **النکاح یفسد الحب** مجامعت
محبتی افساد ایدر دیمکدر که نکاح لغتده جماع
ووطی معناسنه در وبو مقامده مراد بودر
واشبو جماع زوجه منکوحه ایله اولان جماعک
غیریدر تامل **النصح بین الملأ تقریع** جمیع
ناس ایچنده محبت وصدیقه نصح وپند ایتمک
اول دوستی تکدیر ایتمکدن عبارتدر زیرا انجمانه
سبب اولور نصیحت ترک اولنمه کرکدر
نار القری اعظم مفاخر عرب واشرف مآثرلریدرکه

آتشی مذکور مصاحبه ومصرلریچون ابقاد ولهب قدر
محل مرتفعده اولورس الحرز. اوزاقدن اوآتشی
کورنلر طعام ومصاحبه برنجی اولدیغنی بیلوب طوغری
کلورلردی شهرتلو ومکارم ایله بین الخلق ذکری
دفترلو اولان کمسنه حقنده اشهر من نار القری تعبیر
ایراد ایدرلر **نار الحرب** مثل واستعاره قبیلندن
اولوب جنک وجدال ایکی طائفه بیننده تمادی
واتصالی بولدقده اشتعلت بینهم نار الحرب تعبیر
اولنور قرآن کریمده **کلما اوقدوا نارا للحرب اطفاها الله**
بیورلمشدر **نار المجوس** برادمکه عندنده احسان
واسا ایدر واصلاحنه واکرامی مقصود کلدر
حقنده ماهو الا کنار المجوس دیرلر زیرا آتشکده
الکاعبادت ایدن واچنه قوکرانه ولوک ایده بردن
کرک محسن وکرک مسیء امکانه بولدقده یعنی عقب
احراق واعدام ایدر **نار الاصطلا** قیشن
وشدت برودتده اصطلا وبسنمق ایچون
اتخاذ اولنان منقال وصوبه مقوله‌سی وجودی یوز
کبی کلمسه ادمه اول حرارتك ذوقه ولذتی
نه درجه مقبول طبیعی اولدیغی سوانه عیان اوله
شباب ایچونده کنت احسن من نار الاصطلا فی الشتا
دکنت احسن من نار الموقده دیرلر واولوجهله هو

حرارت

حرارت عزیزه‌سی مناسب وکوزدی سخونته نعمتله
متعاقب اولانه دخترانه بی نظیر حقلرنده انك اجمل
من نار الاصطلا دیرلر **نار الغضا** حصاة وزنده
بر شجردرکه فارسیده تاغ وترکیده داغ غاله وکیل
دیرلر بغایت متین اولور آتشی بنجه کونه سونمیوب
طورر بین العرب نار الغضا متعارفدر واول
اغاجلقده توره‌یوب ایوا ایدن قورد قسمنه ذئب
ومقال اولدقلده ذئب الغضا واخبث من ذئب الغضا
دیو ضرب مثل ایدرلر وشدت حرارتنده دخی ایراد ایدوب
احر من نار الغضا دیرلر **نار الحباحب** ابن عباس
رضی الله عنهما حضرتلرندن نقل بیورلدیکی حباحب
بر بخیل دهلان اسمیدرکیجه‌لرده اصلا آتشی یاقمزدیکه
شاید انك ضوئیله برکمسه استضار وانتفاع
ایتمیه واکر بالاقتضا آتش یاقسه واوندن برکمسه نار
انتفاع ایتدیکنی کورسه اول آنده اطفا ایدر ایدی
عرب انك آتشیله ضرب مثل ایدرلر بی منفعت
وفائده کوستریشلی شیء حقنده ایراد اولنور
وشفقه قولنده حباحب برنوع سکك ادیدرکه
کیجه وقتی ادجاد وقنادلری شمع کبی لمعان ایدر
ترکیده آتش بوجکی ویلدیز بوجکی دوکلور نار الحباحب
بوندندر یس بخیل مذکوره اولان لمعانه کوستریشلی

ایشی بر خانه‌ده منغض اولمغله اولمقوله کمسنه‌لر
حقلرنده ایراد اولنور **نافخ ضرمه** ضرمه بوده
مطلقا آتشدر عربلر خانه‌ده برکمسنه یوقدر دیه‌جك
یرده ما بالدار نافخ ضرمه دیرلر یعنی آتشی اوفلیجی
یوقدر خانه‌ده برفرد یوقدر دیمه‌دن کنایه‌در
نخلتا حلوان حلوان بوقشنده ملوك اکاسره
زمانلرنده قالمه ایکی خرما اغاجی واردی طول
صحبتده و قدم مجاورتده انلر ایله ضرب مثل ایدرلرکه
هارون الرشید اشبو ایکی اغاجلرك برینی بعض
اسبابه مبنی قطع ایتمکله دیکری مدت قلیله ظرفنده
قوروب معدوم اولدی **نسیم الریاض** شیئ
لطیف و نفوسه مقبول و طبیعته موجب استرواح
اولان شیئ حقنده بطریق التشبیه ایراد اولنور
نقیع الحنظل حنظل ابوجهل قاریوزیدر نقیع
صویه اصلاتمق معناسنه‌در نبات مذکور نهایته
اجی و طبیعته منفور اولمغله اخلاقی نامقبول
و انسی و لطافتدن معزول اولان کمسنه حقنده
امر من نقیع الحنظل دیرلر **نفس الربیع** طیب
و لطافتده مثل اولنوب اطیب من نفس الربیع دیرلر
نسیم الصبا صبا صادك فتحیله و الفك قصریله
دوزکار اقسامندن شول دوزکاره دیرلرکه

مطلع

مطلع ثریا ایله بنات نعش بیننده هبوب ایدر
اوله یعنی دوزکار مذکور برد شمالدن منخفض
و حر جنوبدن مرتفع اولمغله طیب هبوب و لطف
نسیم ایله مقبول انام و موافق طباع تام اولمغله
لطیف اولان شیئ حقنده الطف من نسیم الصبا
دیو ضرب مثل اولنور **نخوة فرعون** نخوه کبر
و عظمت معناسنه‌در عبادتدن متکبر و متجبر کمسنه‌لر حقنده
ضرب ایدرلر **نوم اصحاب الکهف** کثیر النوم
و یاخود دریای غفلته طالمش و حالت و صلاحنه
متنبه قالمامش اولان ادم حقنده ایراد اولنور
نغمة داود علیه السلام کوزل و خوش
صدالو اولان کمسنه حقنده ضرب اولنور حضرت
داود علیه السلام محرابه طوروب زبور شریفی
حسن صدا ایله اوقورکن مرغلر باشنه برکیوب
حسن صوتنی اصغا و استماع ایدرلردی تواتر بولمشدر
بعض ادبا حالنی و محبوبه سنك وصفنی ذکر ایدرکن
بنم محبوبم حکمت لقمان و حسن یوسف و نغمة داود
و عفت مریم ایله موصوف اولوب بن ایسه
صبر ایوب و غربت یونس و حزن یعقوب
و وحشت ادم ایله متصف قالدم دیمشدر

حرف الواو

وفاء السموأل سموأل مسموم یثرب یهودیلرندن
سموأله عادیادرکه وفاء مسموعه المضروب مثل
اولنغین اوفى من السموأل دیرلر سببی بودرکه چونکه
امرؤ القیس بن حجر الکندینک پدری کنده ملکی ایکن
قتل اولندی امرؤ القیس فرار و ملک روم جانبنه
استمداد قصدیله واروب اثناء راهده تیما
نام موضعده سموأللک قلعه سنه واصل اولوب
رحمته اختلاط ایتمک اوزره سموأله یوز زره و بر مقدار
التحب امانت و ایداع و روم طرفنه راهی اولمشیدی
حادث بن ظالم امرؤ القیسك ایداعنی استماع و سموأله
اخذ قصدیله هجوم و طلب ایدوب سموأل دخی ویرمکدن
امتناع و قلعه سنه تحصن ایتمکله حارث سموأللك
بر فرزندینه ظفریاب اولوب ای سموأل امرؤ القیسك
امانتلرینی بکا تسلیم ایله یاخود فرزندیکی قتل ایدرم
دیونجه سموأل بنم ایچون نقض عهد یوقدر قتل ایتسك
دخی ویرمم دیدکده حارث سموأللك مشهدنده ایکن ملکی
محلده فرزندینی میانه سندن دوپاره ایدوب راهی
اولدی بعده امرؤ القیس تیماء یه واصل اولمازدن مقدم
فوت اولوب سموأل ودیعه مذکوره یی کمسنه یه ویرمیوب
مرداولنجه حفظ ایلدی **وادعمرو** زیاده دخی
محتاج الیه شیئی حقنده ایراد و بی فائده وجود و عدمی
مساوی

مساوی اولانه هو کواد عمرو و هو کالواد الحقت
ظلما بعمرو دیرلر **ولد الحماد** اصلنه مخالف
اولانه شیئ حقنده اخلف من ولد الحماد دیرلر
مرادلری ادکك قطرکه یدوماد دنه مخالفدر
وثب الیه وثبة اسدیه یعنی اوزرینه ارسلان
کبی صیچرامشدر دیمکدر **وثبة النمر** نمر قپلاندر
امثال عرب دن الوثب یثب علی فریسته وثبة النمر
دیرلر حاجتنه من غیر تأمل اقدام ایدن حقنده
ایراد ایدرلر **وعید الحباری الصقر** یعنی طوی
قوشی طوغانه شاهینه مقولی اولانه قوشده
اتدیکی وعیدکبی دیمکدر بر ضعیف کمسنه کندینه
اقوی اولانه توعد ایتدیکنده ضرب اولنور
وقاحة الصبیان عامه عرب امثالنده اولوب
اوقح من اعمی دیرلر زیرا حیا و حجاب کوزدادر
اعمادایسه کوز یوقدر **واسطة القلاده**
شیئلك بعضنی بعضنه تفضیل ایتمك موردنده
ایراد و فلان واسطة القلاده در و درة التاج
و انسانه الحدقه دیرلر **وتعوالی وادی حدبات**
بو قبیل بر قاچ کونه روایت اولنمشدر بعضیلر
جیم و دال مهمله ایله روایت ایتمشلرکه جدجد
جمعیدر آب و کیاهدن معرا محلده دیمکدرکه

هلاکی مستلزمدر وبعضیلر جیم و ذال معجمه ایله
روایت ایدیلرکه جذب ماده سنده بابه اولشیعنی
اوذره قطع جبی معناسنه در احیانا موردی
هلاك اولور وبعضیلر خای معجمه و دال مهمله
مفتوحه ایله روایه ایدیلرکه خذبه لفظندن
جمع اولورکه بیلان صوقمق معناسنه اولاخذ بدیه
مأخوذدر مثال مثل هلاك وتلف دره سنده
وقوعبولمشدر دیمکدن عبارتدر
وقع بینهم حرب واحس والغبراء واحس غبرا
ایکی فرسك آدیدر قصه‌لری حرض الشئومده شوم
واحس مثلنده تفصیلا مرور ایتمشدر
وحدثنی الشحمة الرقی علیها المأتی دقی
دقیق وذنده بروده وسمز قوته وناذك ایچ یاغنه
دینور ادقی الشحم ترکیبنده مأخوذدرکه شحم زیاده سیله
نازك اولمغله هرکس تناولنه اشتراك ایدر معناسی
مثل سنی نه برورده و نازك سموز بولدك که
هرکلان اکل وتناوله خواهشگر اولور مراد به اوله
پرورده ونازك شحمه یه شبیه دکلمدر بومثله استضعاف
اولنان کمسنه استضعاف ایدن آدمه ایراد اولنور
تعجب واستنکاری متضمندر وقع فلان فی سی رأسه
ای عدد شعره من الخیر او فیما شاء واحکم یعنی

باشنك

باشنك قیللری عددنجه خیر ونعمته اوغرادی یاخود
مرامنه نائل اولدی ولخواهی اوزره سراسر
انده تصرف ایلدی دیرجاك یرده ضرب اولنور
وافق شن طبقة طبقه عربدن برعشیره خانوده
اسمیدرکه آنی شن نام برعاقل داناکمسنه تزوج
ایلدی بومثلك تفصیله مستقصی الامثال نام کتابده
مبسوطدر وعند البعض برقومك برقربه وارایدی
استعمال ایدرلر اکابر قیاده دوزدیلر وقیاده نعایه
اولیغون کلمکله وافق شن طبقه دیدیلر یاخود
طبقه ایاد قبیله سنده برجنکاور بلادر جمعیت
ایدی دائما ناسه مسلط وشوکتلو اولوب برقبیله
انلره مقاومت ایدمزلردی لکن شن قبیله سی
نامدار پهلوانانه المغله طبقه قبیله سنی غلبه ایدوب
انلردن سائرلرك داد وانتقامنی اخذ ایتمکله
مثل مزبوری ایراد ایدیلر برنسنه براحر شیئه
مناسب وجسبان کلدکده ایراد اولنور
وجه الحجر وجهة ماله وجه برنسنه‌یی برسمته
چویرمك معناسنه در ای دبر الامر علی وجهه
یعنی هر شی جهتلردن برجهته چویر دیمکدر
فی الاصل طاشی ایله کما ذکرنا ایدن ادمه
خطابدرکه طاشی برکره الینه آلوب برینه وضع ایدر

لکن موافق کلمات اکا دیرلرکه طاش جویر اکر دیمرسه
یه جویر البته بر مناسب وجهنه مصادف اولورسه
بو مثل بر امره بر جهتدن تدبیر ممکن اولمدیغی صورتده
بر غیر جهتدن تدبیر لازمدر دیمک یرده ضرب اولنور
و کلام مزبورده جهة کلمه‌سی منصوبدر و فعله رجحی
مروردر نصبی ظرفیت ایله‌در و رفعی فعله وجهه
تقدیرنده اولور و ما کلمه‌سی ابهامیه‌در
وحمى ولا حبل وحام اشتها برمک معناسنه‌در که
خاتونلرک ابتدا حمللرنده حاصل اولان اشتهادنه
عبارتدر وحبل گبه لک معناسنه‌در یعنی اشتها
بریکی اولوب حبلی بولنمیه دیمکدر بو مثل طعام اکوبه
حریص دشیه و حاجتی اولمیانه شی طلب ایدن
ادم حقنده ایراد ایدرلر
وجدت الناس ان قارضتهم قارضوك بو مثل
حضرت ابو الدرداء رضی الله عنه‌نک کلامیدر
یعنی خلقی اویله بولدمکه سن انلره قرض یعنی اودنج
ویریرسه‌ک انلرده سکا قرض ایدرلر بونده اودنج
لفظی مجازاته مقتضی اولان افعاله استعاره اولنمشدر
یعنی سن انلره احسان ایدرسک انلرده سکا احسان
ایدرلر و اکر اسائت ایدرسک اول وجهله سن دخی انلردن
مجازات بولورسن دیمکدر

الوحدة

الوحدة خير من جليس السوء امثال قدیمه‌دندر
وحدت یعنی یالکز قالمق جلیس سوءدن خیرلودر
دیمکدر وعده عدة الثريا بالقمر زیرا بونلر
یعنی ماه و ثریا کوکبی آیده برکره اجتماع ایدرلر
ولیمة اشعث ولیمه دوکون معناسنه‌در اشعث
بن قیس بن معدی کرب الکندیدر پیغمبر علیه
الصلوة والسلام افندمزک ارتحال تشریفلرنده
مرتد اولوب حضرت ابو بکر الصدیق رضی الله عنه
اهل رده محاربه‌سی اثناسنده اشعثی جناب
صدیقه اسیر کتوردکلرنده توبه ایدوب فروه
بنت ابی قحافه‌یی تزوج ایتمکله کردک صباحی
اشعث کلیج یاننده چیقوب مدینه منوره‌نک
دوقاقلرینی کشه و کذا [illegible] حلال اولان درت
ایاقلی حیواناتی نرده بولدیسه ذبح ایتمکله خلق
فعلنی کوردکلرنده اشعث ینه مرتد اولمش دیدیلر
بعده اشعث ندا ایتدیکه ای اهل مدینه اکر
مملکتمده اولیدم بویله دوکون ایدردم لکن
شمدی بوغازلدیغم حیواناتی اکل و ثمنی هرنه ایسه
بندن اخذ ایدک دیمکله اهالی مدینه اول
لحوملری تناول و عید اضحی کبی هر خانه‌ده طعام
و لحم مقوله‌سی مبذول الحصول بویله‌لی یروا اولان

عموم افراح خصوصنده مرقوملك ولیمه سیله ضرب مثل
ایدرلر **ولدك من دمّی عقبیك** بو موءنثه
خطابدر یعنی سنك اوغلك اکخه اول کمسه در که
سنك ایکی اوکچه لریکی قانله الوده ایتمشدر مراد سنك
لوحنه اولدیغك شخصدر یعنی انی لکك دلرسك
دلر حقیقی اوطاز طفل به مالکك اوغلی عقیلی
کمشه بنت عروه یعنی ایدوب برکونده عقیل اصل اکرده
کلکمله برطانه ایله والده سی عقیله ضرب ایتدکده کمشه
کلوب بنم اوغلمی نیچون ضرب ایدرسن دیو استصحاب
ایتمکله عقیلك والده سی کمشه یه کلام مزبوری ایراد
ایلدی **وضح الصبح لذی عینین** یعنی ایکی چشم صاحبنه
صباح ظاهر ده نه کونه اشکار ایسه بو اشادتلردن
مراد اولنه ظاهر ایدر بو کلام بر شیئك وضوحنده
مثل اولنزی بو مثلك منشاسی قیس بن زهیر که عرب
عربانك فرسانه و شعراسندن اولوب دها و فراسته ایله
شهرتنما اولمغله برکمسه زیاده دها وذکا صاحبی ایسه
ادهی من قیس دیو مزبور ایله ضرب مثل اولنور
برکون بر عرب احوص قبیله سی قرارکاهی جانبنه توجه
وقوم احوص مشاهده ایدجك قدر قریب اولدقده ناقه سندن
نازل و بر درخته ربط و بر مقدار شیر ناقه یه اراقت
بعده شاه درخته بر مقدار حنظل تعلیق و بر صره

حال

حال و بر صره شوك غیلاندن جمع وادانت ایدوب
ناقه سنه سوار و قبیله سی طرفنه راهی اولدقده قوم
احوص بو اوضاع نادره دن تعجب و بر معنی ویرمککه
قیس بن زهیری دعوت و بو قضیه غریبه دن سؤال
ایتدکلرنده قیس وضح الصبح لذی عینین کلامنی یاد
ایدوب اول شخص بر قبیله ده اسیر ایکن اول قبیله
اوزریکزه غارت صددنده اولوب بو شخصی ازاد
مراد ایتدکلرنده جائز که ازادن سزه واقف و قبیله
احوصی اکاه ایده دیو قصدمزی اعلان و اشعار ایتمه
دیو تحلیف و ازاد ایتمشلر بناء علیه سزه لسانیله
تبلیغ ممکن اولمیوب اول صره خال ایله اوزریکزه
کله جك قبیله نك کثرت و وفرتنه اشارت و حنظله
ایله قبیله حنظله اولدقلرینه اشارت و شوك ایله
شوکت و هیبتلرینه اشارت و شیر اکر حلو و شیرین ایسه
قریباً هجوملرینه و حامض و ترش ایسه بعد مسافه یه
اشارت ایتمشدر دیوکه احوص مقاتله یه حاضر و آماده
اولوب قبیله تفصیل و تحقیق اوزره دشمن
ظهور ایلدی **وصی ادم** فضولی کندینه
مالایعنی شیئه مداخله ایدوب امورلره اطلاع
حصول ایتمکه خواهشی اولان آدم حقنده ضرب مثل
اولنوب فلان وصی آدم دیرلر شعرالرك بری

بعض ارباب فضول تجسس کننه حقنده : وکان
ادم حین خم حمامه : او صال حبه یکون با لحو بار :
جنیه ان تزعهم فرعتهم : وکفت ادم علیه الانبیاء
انشاد اتمشدر مثالی ادیله ظلم ایدرمکه حضرت
ادم احلی کلوب تسلیم روح دقتنده اوغللرینی حفظ
ورعایت اتمك ایچون سنی وصی اقامت ایتمشدر
سنزمی اولوجهله بونل حضرت ادم سنك ذکرکی
کبی حوالیری تجسس ورعایت وکسب اطلاع اتمش
اولدیغنده حضرت ادمی عیالنك رعایتنده بری
ومستریح البال براقدك دیمکدر حض الرماة
هو ما یعرف قبیلا من دبیر قبیلا بونده خاتونه
اکردیکی ایپلکی توکرکن اوکنه طوغری حکدیکی تل
معناسنه در و دبیر انك مقابلیدر یاخود قبیلادن
مراد برکسنه توجه ایدوب کلان ودبیردن مراد
اکا ارقه ویروب کیدن ادمدر ونیجه اقوال
واردر بونلر ایله اکتفا اولنمشدر مضرب معلومدر
اهون من قعیس حافظ روایت ایدرکه قعیس
مذکور غایت ایسی و مطر برکیجه عمه سی خانه سنه بیتوتت
ایدوب عمه سی دخی برکوپکی اولوب اوطه سی دخی
غایتله طار الحفله کلبنی اوطه سنه قوتوب قعیس
طشره ده بر حفله شدته سرمادنه طوکنعب مراد اولدی

وبعضیلر

وبعضیلر دیدیلرکه قعیس مذکور ابن مقاعد
تمیم قبیله اولوب پدری وفات ایتدکده عمه سی قعیسی
تعدیه ایچون کوتوروب برتاج کیله تعدیه رهن ویروب
ورقومی حکله عمه سی قودتارمدیغندن تعدیهچی
قعیسی قول ایدوب استملاک اتمکله هوانیله
ضرب مثل اولنمشدر هدایة الحمام کوکرجینه قسمی
مملکتنده مملکته وارلکه ارنه الکتابه تعلیم ایله
نقل ایدکلرکلری معلوم انام ومشهورنا لاکلامدر
لاجرم انلرك هدایه ودلالتلریله ضرب مثل
اولنمشدر هدهد سلیمان بر انسانه فرومایه وحقیر
ذی شان ونشانه ایکن عظیم ملك ودولته دلالت
ایدیچی اولدیغی حالده حقنده ایراد ایدرلر
هلال شوال منتظر ومرغوب انام واکا توجیه
ابصار واحداق اولنانه شیئ حقنده ایراد ایدرلر
هامانی برده اخمس برد بریوع ابابه دینورکه
احرام کبی بوننه بورنیلور بوده یادلرده حرقة تعبیر اولنور
لباسدر دخی خانك کبریله ملوك یمندن
بریدکه برد دخی دیرکه معروض قماشی انك ایله
اولنسیج ایدیرردی وعند البعض برکونه قماشدرکه
طولی بش ذراع اولوب ایکی ادم برزیله کمال
محبت وصداقتله یکدیگرینه اولمقدن مثل مربوری

ضرب ايدرلر كويا ايكيسي ثوب واحده بيله موجود
ديمكدر وبونه امثالدندر كه ايكي كمسه مخاصمه شقاده
ومعاداتده بيله بيله ايراث شر ومضرت ايلسه لر
وقع بينهما قد برود يمنه ديرلر يمنه يانك ضمي
ديمك فتحيله يمن لفظندن واحددر كه يمنه ديارنده
منسوج قماشلره دينور بغايت قوي ومستحكم اولمغله
بزلمسي ييك دشوار وايرتغه برحادثه عظيمه اصابته
موقوف اولور **هذه بتلك والبادي اظلم**
قائلي فرزدق نام شاعر مشهوردر واصلي بودر كه
بر كوله فرزدق بر مجلسده اوتورركه جرير نام شاعر
مرور ايدوب فرزدق انك هجوسنده بر بيت انشاد
ايلدي جرير دخي جوابي ديردكن فرزدق بو مثلي ايراد
ايلدي يعني بو مكافاتدر اول بنم ايتديكم فعلك جزاسيدر
لكن ابتدا ايدن كمسنه ظالمدر ديمكدر
هذا امر لا ينادى وليده وليد بوتده مطلقا
چوجقدر مثل مزبور خير وشره دائر اولان امرلرده
ضرب اولنور يعني شئ معهوده اول مرتبه مشتغل
ومستغرقده اولمشلردر كه برچوجق اعز والنفس
اشياسنه النى اوزاتسه زجر ومنع ايچون اكا صيحه
ايلمزلر يعني بر امر عجيبه كمال اشتغال واستغراق
موقعنده ضرب اولنور ومستقصى نام كتابده

بلى

ايكي قول دخي مشهوردر؛ بري مبادرت ايتدكلري
ماده بغايت ذورا اولمغله اكا كيادكانسي ندا ودعوت
اولنوب صغاري ندا اولنمازيسي بر امر قوي وشديد
بابنده ضرب اولنور **ثاني** بغايت خصب ووفرت
نعمت وغنيمت وظهور اولدلر ولدان اعزه النفسي
تناول ايلسه لر زجر ومنع اولنمازلر بوكا كوره
سعت ووفرتده ايراد اولنور
هان على الاملس ما لاقى الدبر ديركمتك
ودنتده صرلي يغر اولان طوارده دينور يعني
صرلي صاغ اولان دابه يه يغر اولان دابه نك
حالي اسانه كلور غيرده كه باره يا دكر اولدنه
ديوار دلكي كسيور مثليله بكما لدر بركمسه احباب
واصحابنك كرفتار اولديغي محنته مبالات واهتمام
ايلمديكي صورتده ضرب اولنور
هو افقر من وح وح تشديد حا ايله قازغه دينور
وتد معناسنه در بر فقير ادم اسميدر يعني وح
نام كمسنه دن افقر وقازغنده برك ديبار دخي
اولمغله فقره مناسبدر **هو اذل من البهم**
بهم بانك فتحي هانك سكونيله شول اوغلاغه
دينوركه صيادلر انى قورد ياخود ارسلانك
طوزاغنه قورلر بهمه قول مطلقا اوغلاغه دينور

هذا شربوس طعم قبله سنه عزنامنده برخلقله
وادادی مزبوره لی دیکر بر قبیله خلقجی واسیر
ایدوب بر محفه یه ارکاب وبونلره غم ووحشتی
ازاله ضمننده قولا وفعلا تطییب ونوازشه ابتدا
ایلدکلرنده کلام مزبوری ایراد ایلدی عواقب مراد اولنان
کمسنه حقنده قولا وفعلا حسن معامله اولنمغی حینده
ضرب اولنور **هذا اجل من الحرش** خاصه کلر
صید ایتمک معناسنه در کلر صیدینک طریقی بودرکه
صیاد کلرک دلیکی اغزینه کلوب النی اوته بریه
اوینادر ایجروده کلر اول حرکتی ییلان قیاسیله
اورمق ایچون قویروغنی طشره چیقاردقده صیاد
همان چابک قویروغندن طوتوب استخراج ایدر
دیو مثل اکا ذنب عرب کلر لساننده اوله رق
نقل ایدرلرکه کویا کلرک طوغمه ولدینه حرش
مقوله سندن احتراز اوزره اولمغی توصیه ایدر یعنی
صاقین دلیک اغزنده حرکت ایدن ییلان ظنیله
قویروغکزی طشره اخراج ایتمه سکز دیو تنبیه وتحذیر ایدرلر
برکون صیاد قازمه کودکله دلیکی اغزینه کلوب قازمغه
مباشرت ایلدکده ولد مزبور باباسنه ای پدر تحذیر
ایلدیکک حرش بومیدر دیو سؤال ایلدکده پدری کلامی
مزبوری ایراد ایلدی یعنی بو حرشدن اعظمدر بن سنی دیه

احتراز

احتراز ایدرکه اندن اعظم ظهور ایلدکده ضرب اولنور
هو اضبط من ذرّه ضبط حزم وبصیرت وجهیله
تدبیر ایله حفظ ایتمک معناسنه در خرده قرنجه
کندوندن بیوک نسنه لری چکوب ضبط ایدرک کوتورر
وکاهیجه بو قادرت اشرعی دوشمشیکه یه اعزیزه
اولان شیئی ضبط ایدوب صاقلیورمش
هو مخرنبق لینباع انبیاع انفعال وزننده اوله رق
بوده سیلان قورلمشیکه برنسنه اوزرینه صچرایوب
اتلمه ایچون حوزلنوب اغلمه معناسنه در یعنی
ییلان کبی برتاب ایتمک ایچون سکوت ایدوب یاتیکی
یره دکمشدر طبیب طوره بور یاخود براهیه
اظلّ دی ایچون ادلیجه طوریور دیمکدر
هو اذلّ من قفع ببقرقره قفع وقع وزننده
منشار انواعندن اکه دیو مشابه اولانه دیرلرکه
طوملاده منشاری تعبیر اولنور زیرا کنزوسی
دکوکی یک کوشک اولمغله اسهل وجه اوزره
دوشرلیور یاخود یک مبذول وغیر مقبول
اولمغله یک پایمال وخاکسار اولور
هذا وهنا عنه حال دعوعه بوراده هنا کلمه‌سی
هانک فتحی ونونک تشدیدیله دکه تبعیده
دالدر ابعد عنها دیمکدر وحال دعوعه بر مکاندر

ولعضيلر مثل فرجود اكرسه سلامت بولورسك
به غيرى نسنه يه مبالات اتمم ديه جك يرده ضرب
اولنور ديديلر كل شئ ولا وجع الراس قبيلندن
اولوركه وجع الراسه معداى اسانذر ديمكدر
ابو زيد ديدكه مثل فرلود كل شئ ما خلا الله جلل
قبيلندندر جلل سهل وحقير ديمكدر يس حق
جمال دعوعه دن بعيد اولكه انك هجتنده سلامت
بولسه سائر محلكره تقرب ايدلكه مبالات
ايتمم ديمكدر **الهيبة خيبة** خيبه خسارت
وزيانه اولمغه ومطلوبه نائل اولممغه حي هيبا اولمغه
معناسنه در يعني موقع طلب امل اولانه كمسنه دن
ياخود مطلوب اولانه ماده دن حصول اولمغه حيله
خوف واندشه ايتمك خيبت وحرماني موجبدر
زيرا اذا مه مانعدر نتكم الحيا يمنع الرزق بو قبيلندر
هيهات تضرب في حديد بارد اصلي بر بيت
شعرك شطريدركه اولي يا خادع البخلاء عن اموالهم
هيهات ماكي اي اول كمسه كه بخيلره مالدرينه
طمعا مخادعه ايتمكده در كنديكي بودقمه زيرا انلره
مخادعه ايتمك صوغوقده اولانه تيموره اورمك
كبيدر زيرا اسنمامه دمور ضرب ايله متأثر
اوله مز ديمكدر بو مثل تحت طمعه داخل اولمغله

ايشى

ايشى حقنده ايراد اولنور **هو عندي باليمين**
فلان كمسنه بنم عندمده منزله سي شويله در
نتكم خست معرضنده هو عندي بالشمال ديرلر
يمين صاغ وشمال صول طرفدر صاغ طرف دائما
صول طرفندن اشرف اولمغله بو معنايه تلميح ايدرلر
هذا قصدى يعني بنم قصدم بو ايدى ديمكدر
اصلي بودركه عرب بينده سهر تشتا اولانه
كعب به ماده بر دفعه عنزه قبيله سندن اسير دوشدى
ركيفيتي اولدي يعني خانه نك سيده سي بر ناقه يي قصد
ايتمكله امر سوردى كعب فالقوب ناقه يي ذبح
ايلدي خانه صاحبه سي تكدير ايتدكده جوابنده
هذا قصدى ديدي يعني بو كريم برادم ناقه يي
قصد ايدوب قاتله لنقتش واطعام ايدجك
ادملردن دكلم بنم قاصدم بو ايدي ديمكدر
يعني صنعم كرام صنعيدر لئيم اولانلرك ايشي
بيمام

حرف الياء

يجرى بليق ويذم بليق بليق بر كوكرك اتك
اسميدركه حمله ايتدي سبق ايدركه بيه ذجر
وتعيب اولنور جميل الفعل ذم وقدح اولنانه
كمسنه حقنده ايراد اولنور
يحمل شن ولغيري نكير لكيز بر كمسنه نك اسميدر

منشائی بودرکه اقصی یه عبد القیس نام کمسنه نك
شن و لکیز نام ایکی اوغلی وار ایدی بر وقتده اولرك
لیلی بنت فراّن نام خاتونه ایله سفره بولنوب کشت
وکذار ایله رك ذوطوی نام محله نزول وارام واندنه
نهضت وارتحاله مبادرت ایدرزه والدهلری لکیز مرقومی
تغذیه یعنی والدك تکافی اولسون دیو اظهار
مهر ومحبت ایدرکن صکره شن مرقومی چیقروب
بنی داخله که ارکابله بولده آزضایرن خدمتچه
سعی واهتمام قیل دیوب مرقوم حقی تغذیه لی
لکیزه تخصصدن منفعل اولدی یعنی حسدله زیاده
غضبناك اوله رق والدهسنی ارکاب و برابرجه
کیدرکن برعقبه ده والدهسنی دوه دن اسقاط
ایتمکله فی الحال هلاك اولدی اول حینده شن
ناخلف کلام مزبوری ایراد ایلدی بعده صورتحالی
غیظ اوله رق لکیزه متوجه اولوب **علیك بجرات**
امك یا لکیز یعنی والدهنك لاشهسنه مقید اول
دیدی مثل مزبور بر نسنه موضعنك غیره وضع
اولنهجق ضرب اولنور **یوم الغنم** عنزکبیدر
اصلی برقصاب برعنزی ذبح قصدیله یاتوروب
لکن بوچاقی بولمقله اول غائله ده ایکن کچی کوکی
تپوشندیه ایاقیله یری قازمغله ناکاه

طراغك

طراغك الشره برچاقه ظهور ایدوب انکله ذبح
اولنمشدر **کالباحث عن حتفه بظلفه**
مثلندن دخی مراد بودر مضربی معلومدر
یوخذ الجار بذنب الجار اصلی براعرابینك
عورتی حائضه اولوب اول خلالده قربانه یمك
دوشمکله حالت مذکوره یی مشاهده ایدرکن
یوخذ الجار بذنب الجار دیه رك تحاشیه مباشرت
ایلدیکی منقولدر **یا حامل اذکر حلا** حمل
برنسنه یی ایله یوکلنمك معناسنه در ای بونی
یوکلنن کمسنه چوزمه یی خاطرکدن اخراج
ایلمه که بونك یوکلمسی اولدیغی کبی چوزمهسیده
واردر **بیع الحضم بالقضم** قضم دیشلك
اوجلریله نسنه یمك یعنی دیشلرك اوجلری
اذیجه ازجه یه رك شبع حاصل اولور وصول
وبلوغی بعید اولان مقصده یاواش یاواش
تدریجی عزم وتحمل ایله ایرشیلور دیه جك محلده
ایراد اولنور **با ضل ما یجری به العصا** الضل
ضادك ضمیله غیبوبت وفقدان معناسنه در
ای یا نفره ویا تلفه بومثلی ابتدا ملك جزیره
اولان جذیمه نك همشیره زاده سی عمرو تکلم ایلدی
وعصا جذیمه نك نیریکی فراغك اسمیدر

نقابت یوکرك ایدی و لکن ملکهٔ حیره اوثلدزبانك
دسیسه‌سیله خدیمهٔ مزبوره طرفنه عازم ورام صحبته
کرفتار اولدقده وزیری اولان قصیر قیس وقوعه‌یه
شوب کیروه فرار ایلدی وصولن عمرو قصیری عصا
اوزره تلك وثنیا ایرادقده کوردکه کلام مزبوری
تکلم ایلدی موقع شروشور معرضنده ایراد اولنور
یدی عدل عدل به سعد العشیره‌ده ملوك
تبابعه‌نك برینه جلاد ایدی تبع هرکیمی قتل
ایدجك ایسه مرقومه ویرردی عرب انکله ضرب
مثل ایدوب قطع اید ایمرکاه شیئ حقنده دفع
لی یدی عدل یعنی عدل نام جلادك الینه دوشمش
انك قودلشی یوقدر دیرلر **یوم عبید** عبید
به الابرص نام کمسنه نعمان المنذری یوم بؤسنده
ملاقات ایدوب قتل ایتمکله مرقومك یومیله
نحس ونا اصابت اولان ایام حقنده ضرب اولنوب
صادف یوم عبید دیرلر **یوم بیوم الحفض المجود**
نحو بر نسنه‌نك التنی اوستنه یعنی ترسنه چورمك
معناسنه‌در و حفض فتحتیله کوچ وتشنه
طواره تحمیل ایدوله نهیه قلنانه اداسبابه دینور
معنا وتمثل یوکن حفض مجود کونك بولیدو
منشا قتل بودرکه بر بیرادمك برصغیر برادرزاده‌ی

وادایدی

وادایدی کاه وکه عموجه‌سنك اوطه‌سنه دخول
وادرتلغی شرط براقدن ایجنده بولنادنه امتعه واشیا
هرزایت الني اوستنه دو دوزرایدی بعد زمانه
کندیسی عموجه‌سی مرکزنه وادرقن بعینه اکا
برادرزاده‌لردخی مستولی اولعب عموجه‌سنه
ایتدیکی کندوسنه بولردیلر جادکیروب بوحالی
کوردکده کلام مزبوری ایراد ایلدی سوء فعلیله
مجازات اولنانه منکوس فعله شماتت موقعنده
ضرب اولنور **یا طبیب طب لنفسك** یعنی
ای طبیب سنده علت ومرض وارایکن اول
کندیکه علاج بولده اولوقت خسته‌لرك معالجه
ورواسنه بافه دیمکدر بو مثل مبتلای فساد
وعدم صلاح طریقنه سالك ایکن لنفسه
نصیحت ودلالت ایدن آدم حقنده ایراد اولنور
باد الکواعب یاد شوزباته برعبدزنجینك
نامی اولوب یاد الکواعب دیمکله نام آورایدی
سببی بودرکه مزبور یاد قبیح الوجه وذمیم
الصوره عجیب الشکل برشخص اولوب ذنه برنکله
هرکاد وهرشاهده ایلدیکی یری یکره تکاد
ودلفکاد وسوزلی اشکار ایدردی زنانه دخی
سخریه وقباحت قیافتنه متعجبانه خنده ایدکلرنده

یار طمعکار کندویه میل وحس ایلدیکی سنه
ذبیحته اولدقلرینه اشعار علاقه ایچون خنده
ایدردی وهر کیمسه که حقنده نار بولمه ظن ایدیه
حقنده ضرب مثل اولنور و برکون کندی اغاسنک
زنی یارک اعجوبه شکلنه نظر وبالضروره
خنده ایدرکن یار سیده‌سی کندویه دلداده اولوب
علاقه‌سی اظهار ایچون خنده ایلدی زعمیله رفیقی
ذکیه بوکون سیده‌م بکا نکاه داده اولدی سائر
ذنابه کبی آتی اتشی اقتراقیله سوداسنه ایتمک مروتک
هوردن البته بوشب بزمنه داخل ووصلنه نائل
ایدوب کلزار خندندن کلچین ولبوستانه جمالدن
کامیاب ایدرم دیدیکده رفیقی یا یار : اشرب
لبن العشار : وکل من لحم الحوار : وایاک
وبنات الوجار : دیو نصح ایلدی یعنی ای یار
ادن ایده وضع حمل ایدن ناقه‌نک سودینی
ایچ و شیرخواره اولان کوچک لحمنی اکل ایدوب
بنات اصراده تعرض ایلمه دیری واصل اولدیغک
نعمتک قدرینی بیلوب حدینی تجاوز و زیاده طمع
ایلمه دیه حدک بیل ضرب اولنور مثلدر
نکته یار قتنصح الحبیب ای رفیقه شفقه نصح
ونیدک مقبولدر ایچه بکا یار الکواعب

دیرلر هرکونده زن دلداده اولدو ایله عدم
مساعده‌م بر نوه ده اما سیرمک اشفته
الحسی بر وجه مناسب دکلدر اشترلرم سکا
امانت بر زجعت ایدنجه محافظه ایله دیوب
ظلام لیلده دو براه و سیده‌سی فراشنه داخل
اولوب دراغوشنه اتدکده ذنه تخلص دامه ایچون
نواز شکار اولوب یا یارسی اشترمامه اوقدر
دایه کرنه دنه حالی دکلسن بکا بر مقدار
مساعده ایله که سنی کونا کون عطر ایله تعطیر
ووجودیکی تبخیر ووصالمه لایق ایدیم دیوب
یار مساعده اتمکله بر مجمره وضع و تبخیر ایدرکنه
مذاکرینی برده یعنی حصیتنی والمنی قطع ایدوب
یار فریاد وفغانه اغاز ایتدکده ذنه اصبر علی مجامر
الکرام دیوب کلامی مثل اولدی فحاشه بر کمسنه
استکراه ایلدیکی خصوصه تحمل یعنی شدتنه عجیبه
صبر ایله دیو امر ایلمکه مراد اولنسه بو مثل ضرب
اولنور ودرکمسه حدینی تجاوز و خیانته اقدام
ایلسه ترتیب جزا اولنسه فلانه یار الکواعب
دیو ضرب مثل ایدرلر یا بعض دع بعضا قائلی زراره در
برکمسه عجزی حالنده ذوی الارحامنه تعطف
وترحمی اظهار ایتمک مراد ایلسه ضرب ایدر

بسم الله الرحمن الرحیم ومنه العون واللطف العمیم

سپاس فراوان بیقیاس ؛ و ستایش بیکرانه مونس الانس
اول دادار کردکار ؛ ملك حی و داناسه ؛ حقیق
ولایقدر که ؛ عبای روشنه نژادی ؛ وتلك الامثال
نضربها للناس ولاسیله ؛ اسرار وحدانیتنه استیناسی
ولله المثل الاعلی نعت والاسیله رتبهٔ کبریا وعز
وعلاسیه شناسی قیلدی شویله که مثال بیمثالنه
امتثال ایدنه ؛ اهل کمال امثال فرقانیه ایله ؛ صمدانیت
وفردانیتنه استدلال ؛ وقصص واخبار قرآنیه ایله
احوال قرونه حالیه یی استحصاله ؛ اقبال ایدیلر
نظم هرکه توحید خدارا شناخت ؛ رایت ایمانه بفلك
برافراخت ؛ رایتی از شکر فیروزی است ؛ آیتی
از مصحف بهروزی است ؛ وصلوات زاکیات ؛
وافیات بیغایات ؛ وتسلیمات متسلسلات ؛
متوافرات بینهایات ؛ اول سید السادات ؛

ومنبع

ومنبع السعادات ؛ مفخر عالیات وسافلات اولان ؛
صاحب آیات بینات ؛ ومعجزات باهرات ؛
محمد المصطفی علیه ازکی التحیات وانمی البرکات
حضرتلرینك مرقد منور ؛ ومشهد معطرلرینه
الیفتردکه ؛ زمرهٔ ادبابی ؛ امثال بیهمال
احادیث بلاغت اشتمال ایله ارشاد ؛ وفرقهٔ
عقلایی زلال سلسال مقابیله رشاد ایلدی
نظم احمد آن فخر آل ابراهیم سید المرسلین رسول کریم
ماه شبگرد لیلة الاسری ؛ بلبل بوستان ما اوحی
نام بخشی که روح قدسی شد ؛ احمد است و محمد و محمود
ودخی آل بلاغت پیرا ؛ واصحاب فصاحت ادا که
اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم ؛ اثرلیله
ارتفاع واعتلا بولوب ؛ امثاله یی دست رایه
مقتدا ومقتضا اولدیه ؛ ذوات بیهمتالرا وذرینه
ترضیه یی احصا ؛ اهدای اهل هدایه مطلب
اعلی ومقصد اقصادر ؛ نظم لمثله قد عرفنا
الهدایه منهم ؛ رضی الله تعالی عنهم ؛ بعد ذا
لمحرره نظم پیر ومرشد طریقه صواب ؛ حاکم
خالص اولی الالباب ؛ برهة من الزمان ؛ وبندهٔ
من الاوان ؛ عروس دنیا ؛ وغبطه فرمای آقطاد
غبرا ؛ قطب البلاد ؛ ملجأی ارباب مراد ؛

ثانی باغ ارم معدن اهل العلم والحکم آستانهٔ
سعادت رهینه ومحمیهٔ طراوت قرینده اشتغال
اوراد علم وادب وسایهٔ استعداد المنواله
اذلیله من طلب سوداسیله مکث وقرار وحکمت
پروردکار ایله افکار دل پراکنده صلهٔ رحم
تشویشی اشکار اولمغله بلدهٔ اصلیه من اولانه
طوسیه یه بسط بساط استقرار اولنوب نکته

مثنوی بشنو از نی چون حکایت میکند از جدائیها
شکایت میکند مضمونه دلپسندنجه اول دیارده
لطافت مدارده کتاب مهر وفاده سبق آموز
دلفروزی اولدیغم خلان محبت نشان ویاران
صداقت عنوان دیدارک مشاهده سنده دور
وبیچوله منزلت وافتراقده مهجور قالوب **مثنوی**
سینه خواهم شرحه شرحه از فراق تا بکویم شرح
درد اشتیاق مصداقنجه هزار سوز وکداز ایله
ناله وفریاده دمساز وبو غربت پرکربتده جلای
نادانه وقرناء بوزبان ایله ناچار همراز اولدم
نه چاره مرغ محبوس در قفس مانندی کنزی فریاده
همنفس اولوب اول زاغ سیه رولرک تکلکوسنده
اجتناب ایدوب کاه مطالعهٔ کتاب ورسائل ایله
مایهٔ شادی اکتساب وکه نظم ونثره دائر تحریرات ایله

دفع

دفع اضطراب ایتمک راه صواب کوردنی
پس بو داعیه ایله بو شترکربه نشانه اشعار
پریشانه ایله تسوید صحائف وتسطیر لطائف
طرفه لکام توسن براعه یی صارف اولهرق
بر مقدار تورکی ضروب وامثال اوزرینه هوایانه
قصی کبیرنک اداسی عباره وخواجه نصرالدین
نقراتی مانندی بعض کلمات وابیات تحریر اولنوب
بر وقت فرصت وهنکام دلکشاده جلوه کر
صحن صحیفهٔ بیضا اولدیکه نوبلی دمجه آثاده هو
تیصار فیه : وفی الارض آیات للموقنین : **نظم**
سبنی دیابه مرغنی خوشه الحانده استماع :
وانظر الی آثار رحمة الله کیف یحیی الارض بعد موتها
نصی بلاغت پیرای درختان سبز قادنده استماع
ایدردی ولهذا اول عروس طرفه لقایی
جوانان ارمغانی جام [illegible] دیه رک پردولتمندان
عتبهٔ فلک فرسانه عرض واهدا ایله نصیحت کردید
حضرتلری درسه وبا اولوب اطراف واکنافده
بولنان اولیاء نعم واصحاب لطف وکرم اولندری
بر بر چشم تفکر ایله استبصار ثم وخصالکره
کرة بعد اخری وارده وصادر سنده استفاده
ایلدکده کوش وهوش بو اشارته پرنشاره

طنه انداز عنايت اولدكه اى تيه حيرتده
سركردان داى وادئ ضجرتده پوياى اولمسنرا
حسنجو ايدركك مكارم عنوانه لواء انظره
وكنفرينه سايه انداز شاه اد سخاوت
وعلم افراز عدالت عميم اللطف والكرم وسيع
الايادى منبع الهمم فضلاپرور ودستياد علما
نواز پرهيزكار فاضل عالم وعامل سخى وتقى
وكامل دارج مدارج عالى جامع المجد والمعالى
السيد محمد نجيب پاشا يسر الله مايتمناه ومايشاء
حضرتلريدر لا زالت شمس ذاته متشرفة
بانوار عدله واغصان العلم والادب
مخضرة بجداول رفده نظم لمحرره خدايا
تا ابد در مسند رفعت مكين اولسونه ٭ وزير اعدل
شاهنشه دوى زمين اولسون ٭ ظلال شوكت
سلطان محمود خانه غازيده ٭ وجود حضرى جمله
خطالردن امين اولسونه ٭ حماه طوددرنجه
طورسونه سايه سى فرق عبادورده ٭ سپهر آسا
بناى عز واقبالى متين اولسونه ٭ شبانه روز
اول كرم كارك ٭ سخادن كثرادنده ٭ نسيم كبى
هزاران لى نوالر خوشه چين اولسونه ٭ نظام
راى وتدبيرى دمادم بولدا استحكام ٭ معينى يارى

توفيق

توفيق رب العالمين اولسونه نظم اميد اميد
لا ارضى بواحدة ٭ حتى اضيف اليه الفا مثلها
يعنى اول ذات مجمع سماتك نادئ سعادت
ابادينه برسيرى واجب مجموعة الغرائب
تقديم ايدمكه ناحر لطافت ارتسمى رجى
طرفة الامثال وعجيبة الاقوال ايله اتمام
بولدكه سلفده مضمار بلاغتك كرمراك
ونكته دانى صاحب مجمع الامثال احمد ميدانى
دلاور بازوى اقتدارى منزه بالفضل الزاهر
فرائد الجواهر وفائق اقرانى وامثال صاحب
زهرة الامثال وبونلره مماثل وهمال نيجه
اهل كمال فنون ادبيه ده تأليف ايدمكلرى
لطائف اقوال طرزنده مثلى نامسوده وادرده
ترتيب واكمال قلندى زمرهٔ ظرفانك بالخصوص
اول دستور صاحب معارف متوفائك
الطاف مالا نهايه واعطاف مالا غايه لرينه
التمسى فقيرلى وايه بوردكه لقليرى تحقيق
برابر طولعت قدر منزلت كسترفرى سرطانه
نيلى دواقه هم قيله لم العذر عند كرام الناس
مقبول ذيراكه نسويد تحريردن غرضم اكفه دكليه
بر بطانه ايله مطبع احسانلرنه دليل اولمه در

بحثی ع فلاطونه حقیقت بینه نقل جرالحاذ
مؤداسنجه دریایه قطره عرضه ایتمك وطوطئ
خوشنوا یانده غراب بولنماکبی بوکوبیلك
اظهار فصاحت واثاره کردقباحت اولرلیعنی
اظهر محل شمس وابهه من الاهده والله اعلم
بالصواب وهو الملهم من کل فصل وباب
وها انا اخوض فی لجج بحار الامثال بعون الله
الملك المتعال حرف الالف
ال الدنه اوستونده خرشه صیغنجه یعنی
برمرد کامل مرقات بردباری ایله هر قدر
درجه کموله واصل اولسه رحی بنه آخر
هزار مرتبه بالاتر برمرد دانشور بولنور همرده
عقل کورددقنه یاقنجه : ال الدنه اوستونده عرض صیغنجه
بومثل برعبرتك مانند درجه طولی هرشاخ د
فروقی برمیوه حکمت ایله بربمره ولا لی لعل
شول درجه برزیب وزینور درکه قطعه کوسه
وهوش رادوبانه عجمه اثنا اولمغه الیوه ترد د
حتی بویرده ظرفای عجم دست بربالای دست
نزاکتسیله اصول راحة الارواح ده نغم ایتمشلردر
نشکم کلام ایزد کریم وفوق کل ذی علم علیم طرازنده
معلم اولدیغی سببدنه بودعوی کافه ظرفای عرفاء

عندنده

عندنده مسلمدر پس بوسکه ارباب نظمك
تسبیك درنظم قلدقدری دردکر ایرلکلا یعد
ولا یحصی در ازجمله اغصانه قدر داشتهاری
بوسته عنایه سمی اولان ملك الشعرا مولانا
عنالی بك بومعنای دلارایه بیت سروقدکرد
جنادی الیانه کلشنده بیت : بومثل مشهوردرکم
دست بربالای دست : نزاکتسیله کویا اول حشر ر
ورمده شعرای سلفك پسندیده ومعتبرلرندن
بریعنی مولانا صبری پهلوانانه ادا ودلبرانه
صدا ایله نغمه سنج خوشی ادا اولوب بیت
کشتکیر دهرایله طوتشدم اتیدم شویله بیت
دیدی ال اوستنی بر ده دست بربالای دست
نشده سیله کویا دیرلوا اولمشدر ونه برشاعر
ساحر مثل کوچقده کما ینبغی مهرا ولدیغی مشهور
بیت بیجه شیر اولسه پنجك آنی الیرلر شکست
بو مثل مشهوردرکم دست بربالای دست
دیمشدر ومیانه کبارده بولؤلؤ ابدار شول
رتبه شهرت شعار اولمشدرکه نه انامل تحمیه
ایله عدد شمار ونه برحد معینده قرار بولمشدر
پس بو دستادیز رتبه وبو هدیه سنیه شول
محافل علیه ده اعلانه واعلام اولنور که

بر منظومهٔ افصح الکلام : وما اوتیتم من العلم الا قلیلا :
بر عارض ورانا هرنه قدر مانند ابن سینا بر عقل دیده
غوطه وشناه وقدم حکم ومعارفده عقلیچه
اکتناه ایلسه دخی نه سر توحیده ودایهٔ تحمیده
کلدکده مانند ملأ اعلا صد عجز ایله سبحانک ما عرفناک
وسجد عبودیتده هزار قصور ایله سبحانک ما عبدناک
وسائر معارضه هونلکده عجز عن الادراک ادراک اولنه
ناله سیه پیوستهٔ انجمن علیه وطنینه انداز صماخ
کروبیه قیلوب کورومز مینکه علوم اولیه واخرویه
نقش صحیفهٔ دل بر تمکینی اولان سید الانبیاء والمرسلینه
وخواجهٔ درسخانهٔ عرشی بریه برساله جبرئیل امینه
اذ دیاد علم وعرفان ایتمسیله من قبل الرحمن وقل
رب زدنی علما خطاب مرورلری مجمور یورلدیغی
مشهوددر پس بو بابده مناسب محل خیر الکلام قل
ماقل ودل دیوب والبلاء موکل بالمنطق منطوقنه
عامل اولیوب بزم کبی قصیر الباع اذنک متاع الدنیا
بیل دیزلداو داد وداد کاد یه : عقله مفتون اولمه
افلاطونه وقت اولسه اکر : برادیب کامل کوردکمده
طفل مکتب اول : سکندر سیر ایتکده سنه
نطق ایت پیش کاملده : فلاطون حقیقت بینه
نقل مجرا اولماز : مضمونی پیش نظر دقیقله ریه

دهی

دهی زاژخایی مهر سکوت ایله دمبسته ومبرهن
قیلنماکه سکوتی موسیقی برینه کچه طائفهٔ بحوثیه
ولاهوت اوله اسرك دده نك بولجاكرى كرك
یعنی شتر رهیمانه وحمل موفور الهیجانک مانند
کانونه دل عاشقانه نائرهٔ درد فی فوران
وغلیانه ایتدکده تب وهاودی برجانه میلانه
ایتمك دیرنه هجمی اولدیغی لی دیب ولکاندن
بوقبل شاعر شول طرز وطورده دائر درکه هر
شیب وفراز دهر عقباتی وو حل ازاجه
لی ثباتی کرانله سیر ایدوب مجرب امور وعبرت
آموز اوضاع دهور اولانه سرمست بادهٔ
تجرید ودولهانه مدام تفرید ما لاتی تعریف
وتحدید درکه فطار ذوی الاعتبار وکاردانه
اولی الابصار سلکه منسلك اولنله کورلرکه
بو دار اکدار مدار بر وجه ایله تقید واهتمامه سزاوار
نظم وترمیمه صلاحیتی اولمدیغی بدیدار اولدیغی نعم
الدنیا قنطرة فاعبروها مدلولنه نکهدار
اولندر حرها وهوس لك سرعتله کذار ایدوب
نه حرقهٔ مرقعه سه دوختنه ده تحصیل حطام
نا فرجام دنیا ایچون دلدوختنه اولورلر بلکه
یوم جدید دزقه جدید کلام سدیدینه مانند ناوکی

شتر بيهوش آويزه كردن وكوش قلوب خايدهٔ
خاذ بلا وجمع بلغهٔ عنا اصلا كنزوى تلخ كام
ايدوب مضمون لطيف حديث شريفله كن فى الدنيا
كانك غريب او عابر سبيل وعد نفسك من اصحاب
القبور در دوزوشب تدبر وتفكرنه اليق
اولمغلك تعريف ايچون دولت برخبرت جلى زار
دنك تيركينه ذليفته اولان كمرهانه ده راستى
توصيف ايچون بومثل لطافت اثر معنى التزام ايدلر
ولو معناى برعبرتى بيان ايچون زمرهٔ عاشقانك
اشته سر حسنه سيرتى وادردمكيجه لى مولانا
صبرلى بيورر بيت اشبو بازار فنا بر سودى يوقه
سودا ايمش ❊ هاى وهوى وطمطراقى بر قوودى
غوغا ايمش ❊ وكذلك اهل هدانك رهنماسى
مولانا شمس الدين سيواسى بيت ذوقه ايرنلر
لذت دنيايى بيلدى طارى يوقه ❊ ايش محمدد
غصه در بر لحظه آنك شادى يوقه ❊ دمشدر
پس هر عاقل اديبه ودانای ارسه لابد ولازم در ركه
اولدركى كوشه كير تجرد وكنج فراغتده فرد ووحيد
اولوب نه قباى زركاره اعتبار ونه ترتيبه
البسهٔ فخره سودا سيله دلفكار اوله بلكه
جبه ودستارى وجل اطوارى ارباب

ملامتك

ملامتك ذنى كبى بوذوقه دونه ولهيئت
دليقتى لاابالى ابدال وارى لباس رثيث ايله
مزين اوله آش طاتجه صومجه يه بلى اولماز
لفظ جرمجه ملمعه دكلچه معناسنه نور كجه
تعبير در وبعضه ديارده واو مجهوله برينه الف ايله
حامجه ديرلر فلا مشاحة فى الاصطلاح يعنى
خطب يا الزلاب وحصب برتاب ايله ديكتمك
مشرب قوزانه عليات بولدقده وناثره قدر
سوزنده دل برجوشه وخروش اولدقده لكن
غضب وطغيانى كنجيسه داثرهٔ امكانه اولقدر تعبير
نه كفجه دلكيره بلى ونه ملمعه وطمجه قيمت
لى اثر اولور بومثل بى بدل شول محراده
ضربانه محل دركه برامر سكونت مداد نطوبه
دكونده برقرار اولمشكن دوزكار غدار اول
استقرارى تار ومار واضطراب وتشور ايله
طوفانه كرداد ايدكده بيت حكيم مطلقك كر
اولمسه براشده تقديرى ❊ مفيد اولماز هزار
ارباب عقلك راى وتدبيرى ❊ مثولنجه ملاله
دوزكار ديركانه دستنه سكانه وبادبانه
وتثبيت ايلامادا سكانه اولسه لر دخى
هزار غوطه وامواج باشدنه فجده ذيرانه اولوب

بیت یا الهی بزی کرداب بلاده قورتر : بزه لوح
دیر واده علم برلیمانه ارکه : مناجاتیله مرسای
استراحت واجابته لنکرانداز قبول اولمق ایچون
اول حیه برحیف وانیه ده انا الله رب عونیله
ساحل سلامته ارامه اقدام موص خیال واوهام
اولمغله علیایه دیك تقدیر استدیکی اسوب
وصادر که تدبیر کفکیرینه رلح اولمدیغی بومثل
انط ایدر نکته رلح اولماز تعبیری ارتام ووجه قدیه
حالی دکلدر که رلح غالی معناسنه یاخود برایکی
یاده اتمك احتمالی یوقدر دیمك تفهیم وتفرس
اولنور فافهم ایل ایله کلانه دوکمز یرامودر
یعنی اقرانه وامثالی ایله دوچار اولنانه الوم واکدار
هر مقدار بیشمار ایشدنه : انما المؤمنون اخوة
مضمونی نصب عینه اعتبار : واشد البلاء
علی الانبیاء : ثم الاولیاء : ثم الامثل فالامثل
حدیثنك مضمونی ذنك ذرای مرآت دل
اولی الابصار اولدیغی سببدن کرد حوادث
دوزکاردن اغبار کلموب ماند سودپرسرود
اعتبار اولنور بومثل مترتشعار وملاحت
دثار عرب عربانك البلیة اذا عمت طابت
مفهومی اشعار ایلدیکی عند اهل الاستبصار

بغایت اشکاردر پس بومضمونه نصایح مشحونه
شول تیره درونه مخزولی ممنونه ایدرکه
کندینك مبتلا اولدیغی تشتت درونه سنه
همچنین اقرانی کورردکن دهمه شکایتی باز
ایدوب دردکاه جاده سازلی اقرانه نیازی
اغاز اتمك اوج دلنده پرواز ایدرشه کمریه
کشف راز اتمیوب هزار شور وکدار ایله در
اصطبار دم ماز اولوب بیت هرکس بقدر
خویش کرفتار محنتست : کس را نداد اند براة
مسلم مضمونه پند پدرانه دله اولرق کنجینه
قلبنده احراز ایده ایل آتنه بنی تیز اینر
یعنی توسن مستعار سکانه سوار اولانه
شخصی لی استقرار کجرفتار اهلك دوزکار
مرور وکذار اتمدك تشت حبل اشغکردار
بالاضطرار رتاب ایدوب ساحره محالنده
هزارشرمساری ایله قرار ایدر بومثل لجدل
ع شول معنا ایچون ضرب اولنمغه متحمل درکه
غدار یرمز متاع مستعاری دوسه دلالك
منوالنجه هر ذره وکیل جهان اولعب توسن
اموری غیر ذر رانه وصحرای خود کامی
وغرورده مانند دلاورانه کامرانه جولان

ایدرکن زمام مرامی ولکام امورنا رامی دلوده
دست دوزکارلی آرام اولوب دستیده سرمنزل
امنیه اولمدن پیاده وراحل وبو طریقله فتراکی
مضمار مراداته غیر واصل اولدیغی غفلته واهلت
ایله بویله راه ناملوکه سلوکنه توبیخ وسرزنش
هنکامنده اهل دانش ایراد وهمونده سوی رباه
ارشاد اولورلر واقعا بویله سرکارده وادمیان
ودیده عبرتله کرم وسرد روزکاری کورمیانه
البته اسب رفاهیتده بی هنکام زمینه منزلته
ایزوکوردیکی سروت وسامانه یلک سرعتله
عرصه ربانه اولدیغنده اضعاث واحلامدن
مرتب دوشی کورمش دوش زیراکه بو دارکینت
مدار منقلب الاطوارده هیچ کمسه محقق بیلک
نسق کتمامشدر دیرادم دخشی مراده سواد
اولوب اکرادعالمدن کندولی خلاصی اتمامشدر
شول سبیدکه بوداره یراخراده بروحلزادلغزشی
مدادرکه شهسوارانه مضمار حقیقتک ومهمیز
زنه کحلاده معرفتک اتی اوباعنی اولمدیغی
اهل اعتبارده بلک اشکادر اشک جاوده
یاتیجه یول کوسترده جولده اولور یعنی بر مرد
یردد دبی خرد راه صعب المسلک وطریقه

مستهلکه

مستهلکه حرلاغرلی درمانده ایله روانه اولوب
اول مرکب بلاهت مرکب قوائم اربعه سندن
کرفته سر بحیه طینه لازب اولدقده استخلاصی
چندان مکن دکیلدر ایچینه هرقضاده برسسی کاور
دیلور سلمز کیمی بغلنه اولدرکیمی منخنه اودر سلمزلکه
دوکیلانه طولمادی وصکره دنه توجیه عقل ایشه
کلمادی لکن نه بعد خراب البصره اوقه کبی طوغری
یولده دهبر اولوب خبر ویررلر بومثل طرفه ادا
شول خیرتزده لی دست ویا حقنده ایراد اولنا
اولنورکه مضادن مراداته حائز قصب السبق
اولمغه رحیله طوپال اشکله کاروانه قاوشوب
اشکلک جانی یاتیجه آتی کیرده دک سواد
حمار بیمار اولوب هرکندی کندیه یاد ایشوب
دحلزار مطلکده نایکلو کل طاقت کسلمه مانده
سنج خلیده اولوب حمار مسنونه کراهیدن
استخلاصه ذوکشیده اولدیغی هنکامده
الناس اجناف مصداقنجه هرکس مقتضای
روش طبیعی اولاده برطریق خبر وایته ایشده
کجدکرده صکره طریقه اهتدا اسنه دهبر اولورلر
اذا جیئه شمر غزغاسرنا شم یعنی قائل قایل
بولفظ لی مثلی شول مرآت معنایه مقابل

قلمشدركه اصطباد كرسنكى ايله كنج قناعتده
اقامت وخوانجهٔ نوالهٔ عالمدن كف دست
ايليوب **بيت** جيفهٔ دنيادكل كركس كبي مطلوعز
برمرلوك عنقالرينه قاف قناعت نككلرزهالرزوه
طيرانه وسيرانه ايله بيهودهٔ بالادينت ايدوم
ديمكي مراد سياقنه ايراد ايلمشدر بومثل
برنوال قناعت درديف شول مرد ظريفك
ميزاب تمنّدن جريانه وبوصلى زلال منبع
بالتذنه نوذانه وغليانه ايدركه برلقمه وخرقه ده
عزيسى دردونه باعث تفرقه اولمه القناعة
كنز لايفنى مخواسنه اقتدا ايله جادهٔ هدايه
الهتدا بولوب اباغنه بودغانه كوره اوزانوب
كنج عزلتده وبيغولهٔ استراحتده بوجنبه يمالها
مالنه كوزه در **بيت** بوسه آهنى نفته كردن
خمير: به اذوسته برسينه جيثى امير: حقاكه
الدنيا حلالها حساب: وحرامها عذاب: نصحيه
فنصحو وحاسبوا قبل ان تحاسبوا دفترينه حرف
بحرف تتبع ونصح اولعب فما متاع الحيوة الدنيا
في الاخرة الا قليل نظم جيلى دنياى رعناك
متاع بعوضه يه عدل وبدل اولمدلغنه اول
دليلدر هو ذي ظلم اختضادكينك التذه آذ

بانور ماليه كنزويه بونجه كلمش قضايه قلمعى
تحصيل ايدريسى بومضانك كمال ادراكى شول
داناى دراكه ممكن اولوركه فضائل توكل تامه
وتوسلده واردا اولانده آيات واحاديث استقرا
واهل ادبك اشعار بلاغت شعارينه بو بابده
حقيقتيله استقصا ايده حتى بومضادسر
دفتر اهل حال ومفتي روشه فعال فاضل دوم
ابن كمال اهل قناعته صيحال اولسون ايجون
بو قطعهٔ فصاحت مآل ايله منشط البال
اولمشدر **قطعه** مطبخ دهر ايچره اج اولسك
كمسنه نك نعمتنه ايتمه حسد دزقه اكونه في الحقيقه
غم يمه كيم ضمن الله درق كل احد نيمع عنه البعضه
كردي نخل بادنره كودر **اج طاوده كنذوي**
اديه ابا دنره كودر يعني ماكيانه كرسنه
چشماده هر سياطهٔ بر سقاطهٔ الت تفريعه
واماطه اولانه يارى ومنقاريله اذدم سجاد
نهايت مأنوس مؤذنه صلا مرويك دادانيله
تا ايشام قوت لايموت تدادكنه اقدام ايلمشكه
خرفس اولمشدر كوزى جو ملكده قالمه قنوابنه
ينه حوصله اشترا سنوده ذياده يه قابل اولمقله
اج دمحتاج كومسى وتقضنه فضول ودخول

ایدوب اندیشهٔ آب ودانه ایله اول لانه‌ده نوم
شبانه سنه اشتغالده عاطر معنای بر خیالده
بر مقتضای حرص وآز کندولی غلهٔ انباده انبار
کوردر بو مثل سانهٔ هوای اسلوب طراوه معنای
شو طریقله طیران ودکوب ایدوکه بر مفلس
بینوانک صبح ومسا نقدینهٔ اندیشه‌سی خوددر
وحوایج مصروض اولوب افلس من دلو مثلی
محضا کندی حقنده صدور ایتمه‌که مانند یلقوانه
هر کوشه دیارده باد بدستانه دوانه اولمغله
حیلاغلق کوینیده کونده اوحوز اشونه بزکرمه
مآل شانه مشوش عنوانده تحیه واسته فی الماء
وانفه فی السماء کلامی دخی ناصیه حالنده
کوندکی مستانه اولوب کاه مال حیای بی انتها
ایله شب یلدالرده دوچشم مانند نجوم سما بیدار
وکه ایام طویلده پوشته پویانه ودقنادا ایدرك
هنکام مشاهده بر مقدار اداهه اقدام وجزءلك
غنوده نیام مرام ایتدکده قوهٔ خیالیه سنده
کونزددن اد تمام بولانه خیالات واوهام
واضغاث واحلام بردهٔ اختفادنه شوو جهله
کشف برقع ونشاط ایدرك کویا کندوسی سلطنله
مصر اولمغله کامرانه ویاخود حینه مافات

وردمه

وردمه پادشاه معالی عنوان اولمشدر ورد وپانده
مال قاد ولنه دکنج شایکانه مشحون بولمشدر ظنه
اولنوردکه بو میانده اولان شخص برکشته حال
هوا اینك شو بیتنك مآله کندونیه حسب حال
ایدنمشدر بیت آکلوده صوفه نك نوراده کرنده
حسنی عربانك : تصور مجد سنده کیجه دامادی
اولدیغم بر دد د ابل ایله بیلرت طوفان
یعنی غایت صعب الحصول اولانه بر مأمول
پذیرفتهٔ صورت قبول اولمرقده اول کار هنجاری
مانندها دو تباد بر خاد سپرده دست اغیار
ایدوب کرند وشأمنده خلاصه ایتداد ایله
بو مثل بر هول ودخوفناك شول شخص حالوك
صاحب ادراك حقنده ضرب واستدلال اولنورکه
ع کاد اولده کشی عاقبت اندیش کرك موداخه
انجام کاد نه صورتله انجرار تولیحینه استبصار
توغل امور دخیمه واشتغال مرام سقیمده
الاعتبار بالخواتیم نکته سنده بهره دار واعجام
ذوی الاوزاملك بو معنادن مادمیکرده بوسته
دیکرانه شلیه دائم دلده تذکار وتکرار ونتیجه
کردارده بو ورطهٔ جانخراشه دوچار اولمغه
قراته مانیه ابتدا اولمقه بالذات کندوسی

مباشرتنده اباودسه دیکراز زمام حصولنه اعطا
ایدوب هربلاده سالم الحواس والاعضاء اولمغه
استرجا ایدن مرد نبیه ذکاوت انتما حفظه ابنا
اولنور وبو معناده ذمه عجم ظرافت مرسمك شل
بی بدلی بوستان بلاغته طراوت داده افضل الشعرا
وهبی سنبل زاده تحفهٔ لطیفه سنده ایرادی اراده
ایدوب بیورر بیت کوردوه یولسز اینه خلفه همه
مادرمیکیرد وسه دیکرانه اغنیایه یوغمه ویررلر
یعنی کوردك ازك سانه سانه حالله عرضه کرسنکی
وتشنکی ایجون فریاد وناله ایتدکجه مادر مشفقه
اکا تحنن ومرحمت ایله چشمه سار پستانندن شیر
شیرین ارضاعیله شفقت ورافت ایماز بومثل
لذت افزا شول معنا ایله تشنه دلانی ارواایدرکه
هر خصوصده جناب مسبب الاسباب تنزه وجوب
وجوده عمه وصمه اشتراك والارتیاب حضرتی
بروجه وثاقه سببه ربط وتعلیق ووسیله
باب مراده بسته وتعلیق اولندیغی لدی اهل التحقیق
اشکار واذا اراد الله شیئا هیأ اسبابه منطوقه
منیض بو معانی بوبیله ایضاح واظهار ایدرکورلرمیکه
حصول اولاد واحفاد یله ابوینك وجودینه منوط
وبروز بزدوحی مطر برکت کثرتك انساب

انساکه

انساکه مربوط اولدیغی عند اهل الوقوف مشهور
ومعروفدر نیسی بستانه اوات مرادده شیر
دلسیر حصولی ارذوسیله دشاك اولمغه استیاله
اهل استمداد ماننذ رضیع برهنه انیه وطنیه
وعدم امنیه ایله عمکینه اولدیغنه تنبیه ولعیبه
اتدکجه التقام مطلوبیله شیرنکام وامتصاص
ثدی دل ارام مرامیله راحت انجام اوله مدیغنی
تقریر وتعبیر ایدر اودنجینك کوزی اومجه دور
اومجه تعبیری تورکجه اکری اغاجدن بر پارچه دیمکدر
یعنی قلع وقطع هیمه وهیزم ایله کذارش اوقات
خوشدم ایدنه شخص مانوسی کربت والم کشت
وکذار کوه ودشت ایدرکه هر قنغی جای حرمه که
وضع قدم اتسه چشم دوز وظیفه احتطاب ایله
کندوجی اتعاب ایدر بومثل طمع افزا شول حرص
وآز ایله یویه کرد کوه وصحرا ایدنه دردمند جیوا
ایجونه اختراع وانشا اولنمشدرکه بیت
خلاقه جرانه عالمه قدرده بجلی : هر شخصی
برضاالله قلمشدر مبتلی : منولی مایه حسبحالی
وبوکلام غرابت انجامك منطوقی اسکمالی ایجون
ازل ازالده مقتضای استعداد کندویه قسمت
ونوال اولانه ارزانه برکشته مالیه استیصالی

قصدیله سرودار دوبار دعاقبت بر بیشه دارنشین
احتیاد **وبیت** کیمی سودی خدا کیمی سوداء قودی
کلی آرایشی ایروب بلبلی غوغاء قودی : مقتضیسنجه
تجلی الهی نه یوزدن عرصه دیدار ایدر دیو نکته‌دار
وبو احوال واطواریله امرار روزگار ایدرب
هرکسك حالنجه وار کوکلنده بر اکلنجه‌سی دیدلر
کیمی ادغار کیمی استار کیمی رعایا کیمی حاکم مثلا بر محلده
هر بری برکاره اعتماد واستناد واو یوزدن هر حول
امنیه وارز وایله ریشه وطریقنده دوار ایدرلر یعنی
دوام دکلی هر نه ایسه تقدیر خالق الصباح ایدوکنی
بادونزکار ایله چشم روز انفتاح باب مراد اولورلر
بس هرکس عقلنی دلاله ویروب بینه کندی عقلیله
بکندیکنده اخرك قبیح وناملایم کوردیکی عندنده
پسندیده وامر لازم کورنوب روایات غریبه عجیبه
آثار ونامقوله ظرائف روزکار بو حکایت برلطیفی
شوله روایت ایدرلرکه زمانه سلف وهنکام ملوك
طوائفده بر حریف شامت دریف که نسب وحسبی
یعنی مادروابی زمره قطباه بیکانه منتهی طائفه
جنکانك دوینه شیطنه نابهنجارینه مفتنی ایدی
مرور ایام وکرور اعوام ایله اسباب دولتی برحرده
اولسه دوندرر : مدلولنجه لحکمة طوغ بی فرغله

موقوذ

موقوذ لشانه دختر طاحونه واری بویله بر عجیبه
ادبنانه بولوب ره براه سوی جاه جاه اشتباه
دعادم سمت منصب برشاه اولوب دده دورند
گجرك وماننده کرده لقلقان کاه قونوب دکر کوهرلق
برکوه بلندپرتا مخلک وحیل سورهوای داشتمك
ذروه سنوبه دمه حزل زاری کذار دیرایاده
اول مراد ناسرارینه وصول اوز وسیله دمکدار
اولورکه نظیر بر خطری بر درحت منزله انتها
بولدقده **ع** مقتضای طبیعتك ایست یك وید
اجرا اوز نکته سینه الطار ایله دهیه باز حرصی
وآز اولوب بر حسرت حاکدار ایله آه وانینه
دمساز ونولور دنه کاشف راز اولدرقده عمدیکه
حیفا وهزار دریغا شو شجر کشیده سردلانه کوزل
قنادله وچنبر اولور هالیه ندمای اشکاسینه
خبر ویرد العهدة علی الراوی **حض البار**

باشی کیدیجه ایاغه یاپار اوطاز

یعنی سر سعادت افسر صمصام سرتیز قهر دیده
سیر اولمغله عروق واوصال حیات کسسته
وکاسه لبریز زندکانی شکسته اولوب پای
اقتداری قرار ودعائم هستی عرضه انهدام
وتبار اولور بومثل موقوظ غفلته شول معنای

مقطوع النحوی یه دلالت ایدرکه بیک ایشی بر باشی
دوکلری کلام حکمت انجام معلوم قاطبهٔ انام
اولدیغنده عروس حجله کاه مرامدن بو وجهله
کشف برقع ولثام ایدرکه مبر کلام اولکه علماء
اعلام وسلاطین ووزرای ذوی الاحترام
بر مقتضای چرخ بوقلمون دائرهٔ وجوددن بیرون
اولدقلرنده عوام کالهوام قطار گسسته زمام کبی
تیه حیرته سرکردان ووادئ جهالت وبطالتده
انعام خارت فرجام کبی پویان ودوان اولدقلرنه
بو الفاظ مستجمع المعانی ایله عاقلانه ورود جنابنه
اعلام واعلان ایدر شول سبدنکه انتظام جنابنه
امور جمهور وابستهٔ سیاست وعدالت سلاطینه
ودستور اولدیغی لدی اهل الشعور مانند خورشید
پرنور ظهور بولمشدر واول ذوات ستوده صفاتک
انعدام وفقدانی مبانی اسودکی خللنه کم کشته
طرائقک انهدامی مقتضی اولورکه هذا کره دیده
عبرتله کورلمشدر بیت بند بند عالم پیوند جی کزنک
انقطاع وانصرامی واقع اولمسنه ایچون بو فحوای
دل ارامی عقلاء ذوی الاقرام کوزلی افاده
واقرام ایتمشدر وبو معناده کرده شاعرانک مدرقه
وخبری مشهور عالم مولانا صبری نه کوزل بیورمشدر
وصماخ

وصماخ عالمیانه بو مآلی سرحله ظهور ایتمشدر بیت
شکست اولسه صراحی جام مجلس برقرار اولماز
قلدر ساقیا بیهده کشتی ابادن پایدار اولماز
زیراکه بونک بی سرحتاً و معنا ابتر دورتر اولدیغی
شمسی ابهر واظهردر بالق باشدن قوقار
یعنی ماهی بی جان دیمک بی درماندن کندیده
ومتعفن اولمغه ابتدا باشدن نشان ویرر بو مثل
مختص بشاعت قریه شول مآل عجیب الحاله ذهنده
شوده زاد دوزکارده خباثت وشناعت اطوار
دکردار وتشتت اجزاء لازم الانتظام والانفراد
اولانه کار اول امرده برکزیده وتارمار اولمغه
باشدن اغاز واصولدن تبدد وتفرقه ناسازیه
دمساز اولور وبو معنا دوزکار دیده وکار آزموده
مجرب ادوار ومنقطع الطوار واکوار اولکه اولی
الابصار والاعتبارده اشکار وپدیدار درکه
اعضا وجوارح مشابه سنده اولانه خللیه ویرابله
جنابنه تموت وتأنتی تقطع وتشتت بولمغه
سبب علائی اکثره سردشتهٔ امورلری دست
تدبیرینه سپرده اولانه رؤسا وعقلانک فقداله
وتشذذی ونا اهل اولانه جهله وفسقه نک
تصدر واذکولرنه عنوانی وسیله وباری اولور

نجم

الجهول جنس غراب

دیو معنادر دهات عرب وائمۀ اعلام علم وادب
نظم اذاکان الجهول دلیل قوم : سیهدیهم الی دار البوار
نظم مسفورینه تحریک لب اتمشلردر حتی قباجه ترکی
تعبیر ایله بو نظمی نظیر تفسیر اولنوب : فلاغوزک
قارغه اولنجه : بورنک یوقده حیفا : ودخی : دهری
زاغ اولانک : بورنی بوقده الودکرک : مصرعی تلمیح شده
کمراهانه ضلالت ویولیه کنانه قیقای غوایه اولنلره
سمت سلامتی وسر منزل سعادتی ارائت ایتمشلردر

بیش طوربه ایله آت طوتماز

یعنی همیانه صفر الکل وغرارۀ زاد ونوال ایله
توسن شکسته شکال رام اولماز وبو بو سودای خطه
زمانه دخی صرصر خرام رام لکامه کلماز بو مثل
یرفونه شول معنای حیله نمونه ایچونه اهل دلل
دللرینه لطونده اکه بیرونه اوطشدرکه یابند
افلاس واحتیال ایله اقتناص اسب مراد وخیال
خیال نکسته مثال ایله عائلۀ ضبط شدید
اهل استعداد قیدینه دوشی نامرادی اوشکی
بایده ایراد اولنور ذیراکه الافلاسه عبد الاحسانه
غرانجه بوشی بوشینه کمیکه نک قبیحیه صالماز
کالنی جانی کبی صقنانک یولنه تهی تهیه یرقرد
اولمز دکو دمز میسکه فاز کلاله یرده طاوله اسرکمز

دخی جنس

ونجیش آتک دیشنه باقلوب بو یمز دیمز
دبو مثل سهالی اهل کمالک پسندیده مقالی
اصلح الشعرا حالیک نضمینه ایدوب بو بیت
شیرینه ایله تبیینه ایتمشدر بیت دخی طبعه
کبیر کوستر دمکه اوده التفات : باشی چکمیب
دیوی طوتمز بوسه طوبره ایله آت : یس
احسانده اتقی انسان دیسه ولطف وکرمده
احسنه خلقه بیز مسکه اولماز تکلم فیه شعرده
سلّم بلاغته داخی استاد بلغای روم قارغه
زاده مولانا عبد الباقی بو معنایه اشارت برله
رتبۀ نامرادیده سرکشته وسراسیمه اولندری
منتاج یرا تباع جه دلالت ایدوب بیورر بیت
طوتمز لطف داحسانه : قناعت کلمز انسانه :
کرم کوردکجه ای باقی : کدالر دینه یاد ادر :

بلاسز بال اولماز

یعنی شهد شیرینه واکبینه حلاوت قرینه نیش
بلاوه وخار عنایه دهیند بو مثل عبرت امتزاج
شول نحوای الوده مزاج ایچونه حقه دهان ذوی
العرفانده اخراج وظرف نطاقه بو طریقله ادخال
وادراج اولنمشدرکه هر عاقل ودانا وکامل دحنا
اطوار متضاده دنیانی کورسه ودهوشله شتوا

ادلقه كندوية كوشكى اشكاده اولوركه هر كل شادابه
؛ ابتوه برخار خار توأم وهر بلبل نغمه سنج برشوقه
؛ وثنايه برزاغ سيهروى نابكار همدم وهر محبوب
لمناز برنازده بر رقيب غماز دمساز وهر از وهر
ولى نعم بركرم باخذه مانند ابليس برلبيس جنسى
قرينه وجليسدر حتى ؛ ما ارخص الناقه ؛
لولا الملعونة فى عنقها ؛ مقادنجه اهل معقولك
براهين ساطعه وادلهٔ قاطعه ايله اثبات
ايلدكلرى ؛ الضدان لا يجتمعان ؛ قضيه سنك خلافنى
وعكس مستولينى ايما واقتضا ايدنجه كاردنيا بايجاد
اشكال اولور و بو معنادن داويانه يسنديده آثار
ومخبرانه غرائب اخباردن براهل بصيرت ذى اعتبار
بو قصه لى نادئ مسرنه مدارده تحديث واخبار
ايدركه شعرا عرفادن وظرفا عقلادن برمرد
كزنده آب روى زمينه اولان استانه ؛ باجنت قرينه ده
سير وتماشاى چارسوى وبازار واسواقه
ومحلاتده بطريقه التنزه كشت وكذار ايدركه
ناكاه ديده برانتباه ايله نكاه ايتدكده كوردكه
بردكانه بادستكاهك بركيلينه تخلبندسود
يرسوداعماله مشغول برشخص برجبوردچاب
آخرنيه تختهٔ تابوت تخت ايدر برمرد بدبخت

سالب الحضور

سالب الحضور والشعور اكثر ايجه همانم اول شاعر
ساحر شيرينه مقال على طريقه البداهة والارتجال
هر برينك وظيفهٔ حاليه اهل حال اولنلره جنجال
ايتمك ايجون بو بيت عبرته مآل ايله فتح باب
كمال ايلدى **بيت** تو امانرد سورى دلهرك ماتم
يرشودايله ؛ بردكانده يا پيلور تابوت تحل سور ايله ؛
دردى فى نفس الامر دواويه شعرا دوم وعرب
وعجم وطوامير كروه وامم بنى ادم جشم عبرت وديدهٔ
بصيرت ايله دقت اولنه **نظم** برده دارى ميكند
در قصر قيصر عنكبوت ؛ بوم نوبت ميزند برقلعهٔ افراسياب
مآلى بى ادتيابى اولى الالباب اولنلره جملهنك احوال
برملالتونه مثلبه وحصه ياب ايدر

باب طوته برماغنه بلاد

يعنى عسل مصفاى حلاوت افزاى سرانكشت دهشت
ادا ايله طبعه براغلابه املا ايدنه البته لعق انامل ايله
كام مرامه لذت بخشا اولور بو مثل شيرينه مضمونه
قند اكنى شول هنكام لطافت قرينه ده نظادهٔ كاسهٔ
تلبيه ايدلركه اوكوزاكد يكيه برصفحتى قالدردقيه
مودنجه بركار دشوار ايله امرار ليل ونهار ودايم
حصول ينداى حسن ادرذسيله اوقاتكذار اولانه
شخص امكدار اول مصلحتده برمقدار كندو ويكيه

نفع جزوی ایثار و اختیار ایتدکده صاد ضابطه
کورر هربر وزده نه بونیج و سرزنش اختیار ایدوب
اول شخصه بره نابکار بوناصل وضع ناصواب اوله
غیرک حقنی ارتکابه اعتیاد ایتمک موضاکار ناهنجار
بو وضع ضلالت نمادر دیو اجحاد تشنیع و تشنیعات
اعطا ایدردی واغیرمغه ابتدا ایتدکلرنده فتح باب
جواب ایدوب مقصوفك بیله طنانك باشینه
الله ایچون بیله مز مثلنك مآلیه اشعار و اخطار ایدر
بال بال دیمکله اغز طتلو اولمز یعنی اکمیه شیرینه
مذاقی دلده قند مکرر مثللی تکرار تکرار و ذکار ایله
بحلوصی البال بال بال دیمکله قوه ذائقه حتی یاب
حلاوت و نفس ناطقه اکره انواع اونسانه مزایا
ولذائذی درات ایدوب اکره حکایت و روایه ایتمز
زیراکه من لم یذق لم یعرف کلمه سنده اولی ذوقی
اولانن بومحوای عذوبت احتوایی تعریف و توصیف
وظیفه مرد ظریف دکلدر بومثل حلاوت آمیز
لطافت آکنده شول اهل دل صاحب تمیز شکر
ریز زمره سنك حقده دهاننده جریانه و میزاب
زبانه ملاحت نشاخته فودانه ایتمشدرکه برخصوصده
دوحه امال دوحه هستیه ثابت واصل اصیل
امنیه زمینه استقرارده ثابت اولمدقجه فروغ

واغصان

واغصانه مطالب ازهار حسرت اثار حصولیله
مزین ونه برك وبار مقاصد کماله ایروب خیز
وجوده منتسبه اولور مشهوددرکه عدم لفظیله
حوصله وجود دلسیر اولماز و برشیئک تملکنه بونده
اوله امرنه برنسنه حصوله کلماز زیراکه مجرد الفاظ
شربه ایله کام مرام تحکیه رآب و تابك موضا
تصوریله اطفای حرارت دل علیل ممکنه حصوله
قرینه اولمدیغی لدی اهل الیقینه مسلمدر اکر واقع حال
بو منوال اوزره اولماسه ایدی اتشی نك عبارتیه
دلده تکرار ایله لسانه سوزانه دوزخ وجهنم
کلمه لرینه تکلمله حکم بریانه اولوردی یعنی بو تقریر
دخی بردنه مشابه و بو براهینه صدقه ایتنه عیانه
اولدکه برامر ظاهر الاقتناعك حصولنی تفکر اولنه
مقصودینه سامان لفظیله ایرشمك ویا کلمه حلی
مفهومیه ملاحظه ایله جلکاه تحقیقده عرونی
اوزره ایله کورشمك عینیه خیال ومحض دیالدر
ولکنه بوقضیه صحیحة الانتاج ادله و براهینه محتاج
دکل ایکن نه بعضه کج مزاج تکمه واردرکه زائغ
عن سنته المزاج اولمعیب خلقه الله لبشر فی صورة
البشر مفهومنه مظهر دوشمش **نظم**
∴ غده بچرلرایری صوحی ذی عاده ایله ∴ دمه آرکم

ازخشم مشرب غليظ : بوزلوغى عجيب ايرانه قانه
قانه ايچلك : عادم سزه اولور سكرى تعليب غليظ
مالنه ماصرفه بجه نشه طمع غرطبيعتى وديريت
اصطلر واردركه **بيت** هركاره خاموشى قدر
دكيه جواب اولماز : سكوتك مرددان خصمى
الزام ايچون صفتدر : كلاميله مرد كامل عمل اولمدنه
غيرى منجا، واثل غير حاصلدر

حرف التاء

تيز كلان دولت تيز كيدر

يعنى دوراندن متوجه السرانه بعضه كمسه لره بولاد
عدادن مانند ذنه مكار براغورده عرصه ديداد
ايدرسه دخى ينه اخركار مجاى بى حباسنه چشم
آويز تستره مبشرت وهزار خدعه واله مبادرت
ومسارعت ايدوب ظل زائل وسحر عاطل كبى
انك ذمانده باطل اولور **ع** نه كلديكى توطهر
نه كيديكى معروا مضمونه هر بوزده اظهار وابدار
بوقثل باديمار نكته آميز برپند حكمت اكميزدركه كرم
وسرد روزكار دوركارى كشيده وتلخ وشيرينه
جهانه براوزارى چشيده اولميانه نوكيسكانه هر
مست پيمانه غرور اولوب داثما فضا وبكسانى
سرزنشى وامثاله ايله سركردانه وسفره سنه
بقانه كدنك كوزنه چيقادركه نه كنذى خواجه

بندكاه

بندكاه ايرانه ولوازنه وميدانه سخاوتك حاتم هر كيمه
همعنانه نبيله حمار عجب واستكبار ايله سكرانه
اولور واقعا بوله كوتوكوزه بويومسى نيجه حبيانه
نوزونتانه واردركه بوعالمده هيچ ثبت وقرار
دولتى بوليله كورمسه وامور صعب المسالكه براكى
قدم واردعشدر **شويله كه** ايل سنه سينه يمديكنده
كنذى بومرعنه الهنيه ظنله خلايقى سرحله
كنذوه تبنه حلقه بكوسه وحكه كمال تجبر ونخوتنده
جميع ناسى باباسنك كورى كبى دل آزار ايتمك
ايچونه تهوراته چوسه وخروش ايدرعنيا اول فريضة
شهرت كاذبه نك بوقطعه بى همالك مالى
كوسه بيهوشنه كيرمسه وفرط نظم وعتوزنك
بوكلدسته عبرت آميزك برشمه بوبى مشام نيه
انجامنه ايرمشدر **قطعه** اسباب دهر دونك
حصلى غم اولمه دودما هموارنه : كرچه برقاج كونده
مرادكه دونر : دكمز اقبال آنك ادباره :

طوديك صقنده سيركى يكدر

يعنى سبزه زار نضارت مدارده دبوستانه دكشاى
حضت دثاردن فجل محكارك كثرت ووفرتنده قلق
ونزدرى خوشدر بوقثل تزسه حال شول مضاى
تناسب اشتماله واردركه اشخص تربهكارانه اولانه

یادانه مینوشادانه هر نه دکلو نقصانه اهلی اول
بزم پرسرورده شمع نشاط وجود اول درجه فروزانه
اولورکه لیلیسی مانند شب رمضانه و ایامی عید
سعید کبی شادمانی ایله مملو اولور زیرا که اهل دل
یانه‌ده مصاحبت جاهل راحت کسلدنه اعظم
مصیبت هائل اولماز وهمدم ناجنس اولمادنه
بر حالت مرغوب فضا نه مقدنده خطره کلماز
نتکم ذهنه وجودی دوحنه بلاغتده نابت مولانا
یوسفوی نابت افندینك بو بیتی ظرفانك تقلادنه
هیچ بر کیمی اضطراب نه نبته خانه دودی خراب
ایدیکیمی اشراب ایدر **بیت** زاهد ایله جمعیت رندانه
هوسی : تقبیب دسیسه درازی حکمزلر اوزکسی :
دیو حی عجایب دورانده نشانزکه بعضه ظرفانك
رأی العینه مشاهده‌سی سبقت ایدیکنه بو خصوصه
نیجه کره دقت ایدوب بو بیت پرحکمت ایله دل
اهل دلدن دفع کدورت و کربت ایتمشدر **بیت**
قیرده ایله اولوب بلبل غراب همنشینه : نه شکوایله
غراب ایله غرابه بوده در : پس بوجه قضای اسمانی
عنوانه بلای ناکهانی کرانه جانی زمرطب نشانه
دفع و رفع ایلمك مقامنده بو مثلی ایراد غایت مناسب
بجواب اولدیغی محتاج کشف و حل دکلدر

حرف الثا

حرف الثاء ثوابده قچابجه کناهده قوتولیجز

یعنی بعضاً مقتضای هنکام ومقام ثواب سرود
انجامدن تحاشی واجتنابه اقدام ایتدیکی جناح
لی فلاحدن نجاح اهل صلاح ایکن متمکن اوله‌مز
بومثل تحذیرانه شمول فحوای ادیبانه ایله خامه
معجز نشانه ایله صحفه بیانه کلمشدرکه بعض کروه
مکروهك مقتضای طبع یا قانونی من کل الوجوه
خلاف قانونه عاقلانه مائل وجاده مستقیم
وتوحیدن طبعیه وعده نادقیه متمایل اولدیغی
سبیله هاضمه ذوقه بر حلاوتده شکرشیرینه
تحکام دوشانه بشاعت نشانده عسل وبصل
مانند شکر وعسل نزاله روقنه مرام اولور پس
بومثللو اشخاصه عین عنایتله نظر صیانت مهد
اضراد وخیانت کلدکنده احسانه ایله دلسیر
ایتمك سوداسنده کمزیف ابعاد و تحذیر ایتدیکه
اضطراب یا له ایصال ایدنده وباللهن خلوصه
مجال محال اولور

حرف الجیم

جاهلك موذنی شیطانك مسخره سیدر

یعنی نادانه ضلالت عنوانك جمله سی ثخله
ایتدیکی عباده مهصه عباده اولدیغندن
عینه قباحت الحفله خودکو دقیلدیغی طاعات

وددوری ایله سخرهٔ ابلیس مردود اولور بومثل
بی بول ممنوع الجدل شول صوفی خیل تبه عمل
حقنده ایراد وضربه محلی دکه اول جزادهوع
کردار اهل عرفانه ذره دلالتی برزم کرما کرم
جم نشانه مانند باد دبود مرور عبوز ایلیه اثر زهد
باده پرغرور ایله اول نارکی پرسرودی لبریز لت
وکثافت ونقلت کرانه سایکی ایله اول مجلس
پرشور قیامت القا ایدوب موجود بولنانه نزمایه
غاتیله بیحضور ایتمکله اول محفل بی قصور موسم
اربعینه کبی بیحسنه سوزی شر وشور اولور زیراکه
بیت تجلی نشئه سک اهل شکم ادراکه قابلمی :
بهشت اومجه واعظ اکل وشربک لذتیه سویلر :
منطوقنجه اول زمره نیخ پرعمرتک مداد ذوقی لذائذ
جرمانیه وشهوانیه حوالیسنده دائر واکثر کلمات
بی ثبات اتدی طریقه تقاضای نفس وهوا درج
وشکم بولیلرده سایر اولدیغنده بیت سوزاجسم
عشقه دلبر دیه کناهه میل ایدر دیرسه :
سن ای صوفی براحوسیه سوزی کوتوبه اکلر
ما لنجه هر دری بوله ترسی اکلرلر وانلرده هر
نظم براه الموعنونه نعر کیف وادراک : وضرب
مه مثال : ما لنه صرف اذهانه قابل امکنه

اولمدیغنده

اولمدیغنده بوله حقایقه پردقایقی توجه توبه
قوال دکلرکبی دکلرلر هذا دکورلشدر که بوحه نصرا
فهم فراست وکیاستدن دراست دور ایتدی
اولمدیغندن جوامع ومساجدده عبادت وقدعی
دیلکه تهم جنسی ایله اولان مکالمه ومحاوراته
بیله تجوید حروف وغلغله وتفخیم اجراسنه مجهود
ومصروفدر اول سبدن جمیع احوالده جاده
اعتدالدن اعتزال ایدرلر حتی لحسه اهل
دقتدن بو حکایت پر لطافت روایت اولنورکه
اول کروه غباوت شکوه هنکام هنکامه ده
ومخاصمات ومجادلاتده دخی یکدیکره جهت
وحالاکده حواله عصا دمو اک ایتدکده لو
کمالی بلاهتدن اوبله وقتده بیله مشاتمه لرده
مخارج حروفه رعایت ایدرلرمش عجبا ظروف
حروفده مضمر ومستور اولان معانی صوابی
بلکه ان للقرآن ظهرا وبطنا ولبطنه بطنا الی
سبعة ابطن مدلولنجه منطوقه سبع المثانیده
پرنده عرفانی فهم ایده بیلورلرمی هیهات
هیهات ع واین الثریا من ید المتناول :
زیراکه کشوفات غیبیه اصحابی اولان
اولی الانتباهک اکتناه ایلدکلری عروسی

مزایای کلام الله مجله کاه مینوا شتباه اولدی کلمات
لؤلؤ سماتك وراسنده متواری واکثر عوامك
پندارنجه الحدیکی دیب ودیونه عادی بر شی
سنادیوب خلاصهٔ کلام اول کروه بر فرجام
بیت : شابانه قرب حضرت اولور بر خلوص بافته
بونجه رشته زاهد عبادت قومرسنی : مدلولنه
بوی ادراك استشمام ایتیه لردی فی الجمله تدبر
وتفکره قیام ویر سنلرنده خضوع وخشوع
امرینه حسب الطاقه اقدام کوستروب
افلا یتدبرون القرآن ام علی قلوب اقفالها
سرزنشندن خلاص ایله واصل سرمنزل مرام
ومحمود العاقبه وپسندیدهٔ انجام اولورلر ایدی
بلکه خود بخود ایجاد واختراع ایدرکلری اطوار
واوضاعی کرك داخل عباداتده وکرك خارج
عاداتده اشلرلر نه کشیدهٔ سطور کتب فقهیه
معتبرات ونه دفتردهٔ رسائل صوفیهٔ اهل حال لائقدر
بلکه بونسبته وسوسهٔ شیطانی وسرلبو دغدغهٔ
نفسانی وخذلانیدرکه روز وشب اجزاسیله
سخرهٔ خنسی وجمیع اوقاتده اضحوکهٔ کافهٔ اناسی
اولورلر وفی هذا المعنی قال فی نانه وحلوا ایها القوم
الذی فی المدرسة کل ما حصلتموه وسوسة تکم

بومعناده

بو معناده بعض کبار اصفیا نظم من لم یکن للوصال
اهلا : فکل طاعاته ذنوب : عنوانه املاوات
ایمشدر جوقه بلن جوقه یا کیلور یعنی
لا ادری نصف علم دوسنه حاضر اولمیانلره بعضیه
مجادل ومناظر جهل مرکب ترکیبندن مرتب اولد
هواجس وخواطری محض علم متواتر قیاس بلدیکی
یا کثر بعضنه تمدحکنده : حظ من عشوا : مثللرك
پیرامننده دائر وسائر اولور بوقبل افصح اشتمال
شول خودپسند برکرشوا احواله دالدکه کندی
پندارنجه اهل کمالی کجنوب منم هست دیکری نیست
مآلینه کندویه بیشه وصجال ایدنوب تفرقه
یمینه شمال وتمییز پاك وذباك طرفنه اصلا قابلی
وبنك دید میانده جهت مغایرت نه یوزدن
اولدیغنه استحصال اتمیه اولوب نظم
: وکم من عائب قولا صحیحا : وآفته من الفهم السقیم :
شورابه زادنده مقیم وسنکستان خودفروشیده
مستدیم اولوب سرحلقهٔ اهل انصاف
واعترافه دخول وسمت صوابه نیل ووصول
بولمامشدر اکر طریق انصافه سالك وسرمایهٔ
نقدینهٔ عرفانه مالك اولیدی عند الفحول جمیع
افعالی مستحسن ومقبول وکافهٔ اقوالی رشتهٔ

سواده موصول اولوب عاقبت «وفوق كل ذي علم
عليم» زمزمه‌سی قرطهٔ باكوشی استعدادی
زمزمه سعدایه استماع اولوردی ونتيجه هيج
برقضه‌ده جدل وعناد ايتميوب سرتاپا سبع شداد
وادی «لا علم لنا الا ما علمتنا» ووردنه دوزكذشب
اعتياد برله بين العباد قابل رشاد اولوردی

جان ميقاتيجه جانانه الله كيرمز

يعنی بو عالمده بر كمسه سينه‌سنی كينه سينه آماج
تير بلا ووجودينی عرضهٔ درد وعنا ايدوب
نتيجه كرم ساقی دورانك الندن بادهٔ منيه‌يی
تجرع وتشرب ايتمدكجه خلوتخانهٔ وصالده شاهد
اماله وصلت وتقرب حاصل ايتمز بو مثل نيد
بدرانه شول مآل ونحوايه نشانه‌در كه عروس
سامی مكانه بر عشق صادق اولمی بالجمله ايله
نائل اولمق امر عسير ودكمه بر كوششی جانانه
براخانه ايله دراغوشی ميانه امانی غير ميسردر
مكركه نقد جانه ورأس المال حيوة جاودانه
دستاويز نادی ذوی العرفانه درتخوش مجلس
ذكده دلالت اهل ايقانه اوله اولرمانه تقبيل اذيال
كرمه امكانه ديا بوسی كروب عنوانه سرده شانه
اولانه دولت دوجهانه الله كيره نكم طريقه سبزه الا

اكاه

اكاه قطب اهل انتباه مولانا سيف الله افندی
ع قيامزسك باشه وجانه اراقه طور كيرمه ميدانه
ديمشدر ديسی بو كلامی جانه قولاغيله استماع
ايدوب چرخ غدارك كاسه كاسه صوندیغی
شراب زهراب تلخكامی صفای خاطرله اجتراع
ايتدكجه مردانه ميدانه كيرلمز وزليخای جاه وجلال
وعروس افضال وصاله دلكه بر حالله نيجاله مجرد
قوری قيل وقال صاحبی نامرده ويرلمز زيراكه
دولت اولومك اوته سنده‌در جامع نقدر
بيوك الهی امام بيلديكك اوقور يعنی بر معبد عالی
كنبدكه كنكرهٔ قبابی سمو وعلوده درجهٔ فلك
ذات البروجه همسر ومانند محدد الجهاتی رفيع
وبالا تر اولوب وسعت وفسحتده همچنانه فضای
هفت كشور ونارل بيشمار دوشه دل ايله
نجوم سمايه برابر اولسه نيه پيشوای جماعت ادنی
شخصی بی ذوقت اتباعنه ضم سوده‌ده فاقروا
ما تيسر من القرآنه سرحد ونه برقدم البروب كيتمز
دوسع وطاقتنده زياده تكلف بانك تمجيدانه ايله
جانه ناتوانی يوقه يره تعذيب ايتمز بو مثل بلندادا
ايله اهل دللر شول دمده زمانه كشادكوه الوب
يرصدا اولورلركه بر شخصی انزك ذاته كنو كيونه

خبرا امكانده اولميانه خصوصيله مقصود اولديغي
زمانده احتراز تاب وتوانه ايله صورت مانع البالي
اولديغي وجه اعلانه وفي نفس الامر اينست وبي
مالني اطوار وتجيانه اتمك مقامنده بومثل ظرافت
نشانه اتيانه ايدر

حرف الحا

حلال زاده بازار بيار حرامزاده بازار بوزار يعني
مادر شفقت اثرك بستانه حلاوت نشانندن
شير حلال ايله پرتوال اولانه صاحبكال ترويج
بازارا نسبت واطوار قرابت وجنسيت ايروح داد
وستد خلايقه نصرت ومدد ايدر نتكم نسب وحسبي
ومادر وداري معلوم اولميانه شخص بي ادب دوني
كرماكرم اخوانه كساد وخسرانه ايله زيان ايدر بومثل
تراميه ذوي الوجهين بي ديب ومنه شول معنا
ايجونه اهل بصيرته نصيحت اولمشدر كه ع
مقتضاي طبعك البت ايلر ديرا اجرا ايدر مضمونه
غرابت كستريجه وبو مختصرده سابقه ولاحق
برقاج برده مسطور اولمشيدركه فرقهٔ ناجيه برقاج
درلو اجناسي اولوب لكن ايجلرنده ايكي فرقه
اقتبسي اولمشدركه برصنفي اهل يمين سعادت
استينسي وبرقسمي اصحاب شمال پر وسواسدركه
صفت كاشفهٔ لري سودهٔ ناسده

ذكر اولنان

ذكر اولنان لفظ خنّاسده احساس اولنور
واقعا بعضا شخص مفردات اختصاصي
واردركه ايلك ايشتمه اشنه صوغوقده صو
قوبار وجميع زمانده راه ادميتي قوبوب شيطانه
سوزنه اويار كرّاتله نيجه بويله كراظلر امور
مواده بولنوب آنلك يوزندن جمعيت واتحاد
اخوان ودوستان بيننه تفرقه دوشوب ايكي
بولنمشدر شول سببدنكه كويا اول نكبتانه
بدسرشتانك عار وناموس چهره بي چاره سنده
قصاب سونكريله سلنمشدر اكر ادم اولوب
حدني بيلسه وهر وجه اودنه بري كلها اينك
شوبيتك كوشي وهوشله استماع ايدوب هيچ
برجمعيت اوردتاسنه القاء بذر جدال ونزاع اتمزدي

بيت فارغ اولوب هرايشي ارا سنه فضولله ايتمه
اذا جه صوكتي صاي هرزه وكيل ارلمه صفتيه

حرف الخا

خروس خوده اولنجه صباح كيج اولور

يعني قصبات وقرار هر نقدر ديك بلمز صدا
حدّ وا حصا اولنمسه بربري نا بره وتعاقب
ايله كيمي ايلك اخشامدن وبعضيسي نصف شامدن
دبرفرقه سي قبل يامدن بانك بيهنكام ايله
هنكامه كيرلكه شتاب واقدام اتمكله اقصر ليال

بيله شب يلداكبى طويل الاذيال اولوب خلوت حالنده
اول زمانده مبتلاى فرقت وهجرانه اولانده دودمنده
انجم شماراندكبى قدوم تبشير صبح صادقه نكرانه
اولورلر بومثل سامى عنوانه اغازهٔ تمجيدانه ايله
شول فحواى اعلام واعلانه ايدركه برخصوصده
هركس نه يكى عمره نك توكيسه چيقرور ع
سوردى زحمه يمشى طبل آسا غرغوو ويلا ايله
هربرى بركوشه دنه يغروب صاحب مصلحت
اول كارده طوپ طوتمه ميمونه دونوب كمال
اضطرابنده كاه اول كارده ال صونوب وكاه
ملاحظهٔ عاقبت ايله كيرو چكيلوب حاصل بوكونش
ايله اول ايشى نه يال اولور نه بكمز وهركس
بنه كندى عقليه بكنوب توسن كلامنك
لكامنى چكمز بيى بو حال اختلال مال ايله
اول بركشته امال بردالده قرار ايدر مسبب
فتنى بغيره امت اوله حقيه بيله مدكيدن
بى اختيار خروشنى اشتمدك شتوم آميز
غضب انكيز كلمات انتداد ايدر حض الدال
دوه يه قالق اونيه كيت ديمشلر برجام برجايه
بيقمش يعنى حمل حجت عمله لحكمه تكليف ونهى
دركنار ايتمشلركه بوليه كاربنهٔ هم جنسى

اولمديغنده

اولمديغنده اكركار بردرخت سماكرداد وبركاخ
مسرف مرادى تا بزمنيه هدم وخاكسار
ايلمسه بومثل شتركربهٔ اصحوكه مضمونه شول
هيكل عجيبة المعانى صورتيله دونموده اولمشدرلر
بعضه حركات ناموزونه ارتكاب وارد كه صورت
عاقلده باقل ومجنونده وحقيقت حالده اهل
خارجيه تعبير اوننان ظرافت وفطانتدن تهى
دروده اولديغنده هيچ برمصالحك دونه وتمشيته
كندوده اقتدار دراكر مهمك اداده سنه بروجه
سزاوار اولماغنه هركار وكردارى نابهنجار
دبوسبتونه روش ورفتارى براطوار دوشوب
اتديكى حنير اوركتديكى قوربغه يه دكر نفس الامرده
بعضه ظاهرا صاحب وقار نيجه اشخاص كبار
مهابت منظار واردركه مجرد كله وقولاقدن
عبارت برمرد برغباوت وهيكل مخزنه بداهت
اولمغله چباغنه الايم دركه كوزنيه چيقارد
وصقالنه طارادكه باشنه قويادر
دوه دنه بيوك فيل واردر يعنى شتركبيردنه
اكبر فيل كريه المنظر واردر بومثل كرانشانه اهل عرفانه
مبانتوه شول معنايه بادى اكويه اتيانه اولنوركه
برمرد نا شناسى وناداننه كمال غنى وطغيانيله ايله

مانند دیك عنیانه خروش وفوراه ایدوب
خلایقی یاذده عدوانه اتمك استوکره علاوه
موفور اولدیقلرنه بعضه کار ازموده کاف
اول شخصی کثرت عنوانلك هر خصوصده هر آنه
نقصانه ایلدیکی اعلاده ایحوبه سوده سمت تخویف
وتربیه شتابانه وریجی قوتنك عمری اذاولر
مالنه قبه سوزنادنه یانه ایدوب دیرلرکه بری
کنزی ساینه سنوده هر اسانه تختك جبانرنه
بوبك سام دزیمانه واشك داولیده ذودمند
رستم داستانه وادور مالیه کرشی وهوشنه
ایصال ایدرلر حد ذاتنده بوحال غرابت اشتمالی
بوته فراسنده ذوخالص العباد تمالی قال الحب
ازموده محك درایت وبخیده میزانه عدالة ان
ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت
الارض نظم جلیلی بوفحواء ادل دلیل وهر وجه
اول رب جلیل عبادتك کافه مطامنه وکیل
وکفیل اولدیغنده اجرای قوانینه سیاست ایدر
نیجه اهل کیاست اولوا الفراست صاحب دیانت
وسلاطینه ووزرای پرشجاعت وصلابت خلعه
ایمشدرکه برمقتضای عدالة کسنه نك حقنی کیمسنه
قومزلر بوسبیده فرد واحده برظلم معانده

قاتك

قاتك النده کوزك وادی مرلر شید الله
دعائم سطوتهم واستمر مبانی صولتهم الی
قیام الساعة وساعة القیام

دوستمه ایاغنه باقر دشمنه باشنه باقر یعنی
خلالده حسن المنظر کمال تواضعنده دوی قدمه
نظر ایدوب اعادی ستمکار وغدار شوامی تیره
طبع بدکردارکشینك سر سعادتمدارینه نکرهداد
اولور بومثل عالی مبانی شول فحوای عجیبة المعانی
دلالت ایدرکه کاشانه مرامی بوطرح غریب اوزره
بانی اولورلرکه هنکام جمع واعیاد داوقات
مسرت معتاده خاص عباد واعیانه ومجالک
سرایا البسه لطافت انرود وافرشه شتارت
نمودك برلویرنه ترتیب وتنظیم ایدوب عمامه
سعادت علامتنه برسر خلعت کرانه بهاسیله
برر دموده دعناسیه یای میمنت نماسنده
ثبات کستر قلوب دوستانه مخالصت عنوانك
سرور وشادیسیه قرادانه ودشمنانه بدانرینك
قلب ویرانه خراب ویریشانه ایدیلر نتکم بونکته
ظریفی شعراء قدمادنه برمرد عریف وظریف
تعریف وتوصیف ایدوب بیت طوله زاهد
باشمی کوزلر ساقی ایاغم: کامل ایاده قلدی جاهل

اولدیلر یانمده مهجور

دلبر اطوار خلایقی اعلان و اظهار ایلمکده در حتی
الانصاف بك كوزل سویلمشدر

روزه جیله دوسه اولانه قویسه بیوك بایدیرر

یعنی زمره جمال وكمال ایله عقد اخوت و دوستی
ایدنه صاحب مال قویسه دفعتده سما حال
ووسعت وفسحتده مانند فضای خیال محال
نهایت فراختده كمال بولدیرمغه لازمه حالدنرر
بومثل وسعت اثر شول معنای مناسبده خبر ویرركه
دعائم بنیانه ثروتی دفعتده مانند سبع طباق
وجدرانه دولت ومكنتی مستحكم الحیطانه والارکانه
اولوب اول آستانه سدده اشیانه استناك ایدنه
صاحب سداد ودرشك جمیع اوضاع واطواریه
متشبه ومتقلد اولدیغی دولتمندك ذی شمائلنه
متماثل ومتشاكل اولمغی اعتیاد وكافه امورنده
آنك سننه متبعه سنه سلوك وروشنی اسنی
المراد بیله ذیراكه **بیت** قالبی صاحب وقارك
منذ ذربه بللودر : مسند ارای تعیه لنكر زبه بللودر
مقتضاسنجه اولیه دركاهه انتساب من الباب
الی الدولاب جمیع جهتده حذو النعل بالنعل
بینهماده اطراد باب لازمدر وقاطبه حالنده
اكا اقتدا ایجب وریا ودنما اولمدیغی تمنا اقتضا

اجتناب

اجتناب اولنماز پس هر نقدر توافق وترادف
بلاتكلف ولاتعسف ممكن اولمازسه **ع**
كوردك زمانه اویمادی سن اوی زمانه یه
مودا سنجه مصادع ابواب مصارفی خواه
ونا خواه دوی مستمندانه باز ودكانه دخلا دنه
كیر وقالمغه ایجویه بو بولده علی قدر الاستطاع
تك وتاز ایده **حرف الزاء**

دكینك كوكلی اولنجه ذو كوردك حانی چیقار

یعنی صاحب یارك دل سكینه كرداری
زمینه اولوب آب تسلیه بخشه عطیه سنه
وجائزه بریه ایله فقیر ومسكینك نائره اضطراب
واضطرارلرینه تسكینه وتسلیه دوونه سنه
اطمینانه وتمكینه ویرنجه قدر اول كم مایه بیچاره
لی درمانك روح روانی خرد جه شتاب وجانه
دیرانه سنه ویرلی مشرف خراب ودلكه كیدرك عشه
تراب وتباب اولور بومثل حالكداد شول محوای
نا سازا ایجویه مجموعه ضروریه اخراج وافراز
اولنمشدر كه : الانتظار اشد من النار : محواسنجه
نوس خواهشی ادیبه بقه روح صحانی توكدوب
دردولتماب عتبه فی الغدو والعشی بنجه كره زهاب
وایاب ایدن فقیر خانه خراب طول ملازمت

وكثرت مداومتله بيتاب اولوب جانه وكوكلره
بيت چونكه صاحب خانه ده يوقدر فائده : دنيا
انزل علينا مائده : ماليه مايه توسل ايدوب
جزوى وقف واجاره اكتساب ايدنجه قدر كوكلى
دوشوب دوچار فتوحات بوارادت اتعاب ايتمكله
نيجه سنه شراب عرقى مأيوسا جانته اشراب
ايدر عرض السبيل سرچه يه چبوه بره در
يعنى مرغ ضعيف الحال شكسته باله زلال
كلفتيجه مس ايلسه حوب آهنينه قدر دل ازار
وكرز قهرمانى دوجه لره خسته وزار ايدر
بومثل خفيف العباره شول فحواهو الرزه
تيسير واطاده اولنمشدركه بعضه بركشته حال
نكسر ايلك اولان بى مجال كمسنه لر اكثرا هولوه
خرمه نواله اهل نوالدن سقاطه چيه ازله
افضل اولوركه ودانه مرامنه مجموعا بربره
بولمه دوزى الحيوب بيت تمنده قالمدى
راحت نصيب ارالى ارايى : دولاشدردى
بنى قسمت سمرقند وبخارايى : مدلولنجه
قسمت ازليه سنك هر برداننه بولانندن
دهر دوز قوت يومه سنه بر دولتمندك كاشانه
سنده ننانه سنده التقاطه ايله دلسنه

اولوركه

اولوركه عضلتله نله چرخ فونانه غدادن
بايسته وهزار عنا وشفت ايله تخليصى
كربيابه جانه ايدنجه قدر برو بال مكسى شكسته
اولوب اول مضيقه مذلتده دهايات اوركى
قلت نوانه وتحمل سبيله پريشانه حال اولوب
كمال اضطرابدن بى تاب الحمله قوشچه جانى
قالوب جرعه برخونده ديكر كونك اوكلنجه قدر
حيلى زحمته دوچار وبر زمانه خائف وهراسان
اولديغندن خواب وراحت توتيا كبى كوزنده كم
اوچار خلاصه مال اطوار واحوالى بر اختلال
اولان بيچاره كاندن مشتت البال زميمانه چرخ
كجرفتار دنه ادلى بردسته خوب هوادلنسى
يلرجه كندنيه كله مز وبو مقدار زحم ناچيزك
علاج وددمانه هراستديكى بردن بولمز وبومعنى
لطافت سيمالى زمره شعراء خلفك كمنه
پسندى املح الظرفاء مولانا ثابت افندى كوبعبارت
پربلاغت ايله اشارت وبوحال فلاكته اشتمالى
شوبيت پرفصاحت ايله روايت وحكايه ايدر
بيت هزار حسنه يه كلبه طوتنسه سنده ليدر :
او تاده كل نه بيلور سرچه يه چبوه بره در :

سوديله ايلايه قوتى تورد قيار

يعني بيشه بى آرايش كندولى امثال وخويشى زمره‌سنده
بيرونده ايدوب بيكانه وفرزانه سيرانه ايدرسه
الينده بركرك جانستانك سنانه اظفار ومخالب
مجروح وودريشى اولور بومثل ملايم مآل شول معنايى
نصيحت بودانه به دالدركه زمره اقرانده شادوار آنكه
شخص سركش ومعاند كندينى كرك دونده بر
ظلم به طعمه تجبر ويوسنيه صنعتنك سلب
وانسلاخيله دلكير اولوب شبانه شفقت عنوانه
اولانه رخصى موذوب صداقت نشانك دست جوب
تاديبك محض ذبابه اكلديغنده خود بخود حمله يه
مخالفت نوه خطا اولديغنده غضنفر مرغزار
احبابى ترك ايدوب جانك تلف وذيانه يولى
وهردم وآنده نفس نفيسه اماج تير خذلان
اتمكله ذئاب خانه خراب اولانه فسق وفجور
ايله كرفتاره ضلالت وتبابه شتاب ايدوب راغنه
ناركى احباب اولور حض الشبه
شريعتك كسديكى يره اجيماز يعني براهين
قاطعه شريعت وادله يقينيه حقيقت مانند
صمصام بران انتقام بردعوادن يره اصابت محل
قومسوب دسته وانامل خصمانه انقطاع وانفصام
ويردكده بويله كسديكنده موجب اوجاع والام

اولماز

اولماز بومثل ملزم الخصام شول معنايى عدالت
انجمنى ابانه واعلام ايدركه قديم الايامدن
وابتدار دوده سپهر كج حرامده روبر صحيفك
عروه واوصال احتلاليه اصلنده قلع وقمع
ايجونده مقتضاى دلائل صحف سماوى وموجب قرايه
كتب ربانى هرقنغى عصرده نظرده برماده اوزرينه
حكم اولنسه واحد خصمينه مقدار ذره حيف
وغدر اولنميوب كفتيه ميزان عدالت تعديل وتسويه
قلنسه وكلكه صورت ظاهرده مغاير عقل ناسداد
ومناقض رأى بركسك كورنسه وما الله يريد ظلماً
للعالمين نظم شخصه ايچنى برله برفرد مثقال
ذره ظلم وجور احتمالى محال اولديغنده معدا
بومثللو خيالى بر ودمال سنوح بال اتمك بيله
ادم اولانه مناسب احوال دكلدر با خصوص كه
خط استواى طريقه مستقيم مسطره اعتدال
ايله كشيده وچراغ دوشندل ديده قديم نارى
امت وسطه رسيده اولديغندن بو مقتضاى
آيات قرآن كريم ومقتضاى احاديث صاحب
خلق عظيم مجتهدانه دوشه زيادنه ومتخرجانه
حزم بينانه وقوعات دورانه وازمانى كه بلده
هر بابده ايضاح واعلانه وهر خصوصده فتاوى

وسائل فراوانه استنباط واثباته ایتمشلردرکه حوادث
بشماردوزکارده بداعتنه نهایت قدر یعنی هنکام
قیامته دکین دوتنه متکفل و هر موادی علی جهة
التحقیق والتدقیق مفصل اولمشدرکه اشبو تذکره
اغلیانه حوجیه طودر وملت اضربله دردنه آذن
درمانه بولور وهزاد نخبه ایله مناسب کوردد

حرف الصاد

صرب سرکه قاتنه ضرردر

یعنی حق تندتیز طبعه اکیز هرنقدر مضطرب ولجاج قرار
اولسه نه کندونده ظرف سکونت مدادنه اکنسه
واضطراد ویرد بومثل سخت اسلوب قتی یلک
لوم وتوبیخه دائر مضای مرغوبدرکه تلخکامی
ونا پخکیدنه تیزاب جایک خیز کبی ولوله اکیز
اولوده غضابه وخونریز حقنده اهل ادراک
وتمییز ایراد ایدرلر شول وجهله که کال غی وطغیانی
دوح لی قوحی کبخیده قالب ضمانت نشانی
اولمیانه اتشه منشانی ادنی بزلنه ایله دیک
جادو بابه کبی قودانه غلیانه ایدوب بیت

شوبلک اوغلانه نکلمده شتاب ایلمسونه
یاف وبوقیله بیتز نشر لعاب ایلمسونه سردنشی
ضماخ اذعاننه تنبیه رسانه اولمدلغندن

بزم مرتلی

بتشه مرکی غوغایه فاو وغیه آتوب مانند کرزدم
زهرناک جست وجالاک وکلیب عقورنایاک
وادی لی باک طوزی دومان قانوب هرشئ
وشوده لحوقه وادراک اوذوسنه بنرکیدنه برکونه
قبای پوستینه هدجاک وجانه خبیثه عرصهٔ
تزمیر وهلاک وعاقبة الامر کلیک اولومی کلیجه
جامع دیوارینه سپر وایلک ایدنه ایلک بولورکملک
ایدنه کندی بکلی بتر منوالدرنجه محتد متواسیه
زیرمغاک خاک ایدوب عرصهٔ عالمی وجود
نایاکنده پاک ایدر صواولور چشمه اوبوماز
یعنی ما، معینه لطافت آیینکه سیاح شهر ودیار
وابه اسبیل صحرا وکوهسار در قطرهای دوحی
ومشربی نیل وفراتی قراراولعب هیچ بریرده
هیاکیرا ستقرار اولمغه لازمه کرداری دکل ایکه
بعضا دکودده دکونه ایله سکونه بولوب غنوده
بستر صحرا رهنما وخوابیدهٔ زیرنعل ضجرهٔ صما
اولور لکن چشمه تیره درونه خصومت مشحونه
ترصد خصم ایله روزوشب اطباقه جفونه
اتمیوب مغموم ومحزونه طودر بومثل یرانتعاظ
اهل انتهاز سنة تساهل وتغافلدنه شوجهله
ایقاظ ایدرکه سیغوله غفلتده آسوده دل

وکنج ویرانهٔ تسامحده غافل یاتوب مکیدهٔ اکیدهٔ
اعادیدن بر وجهله خبردار ودقیقهٔ بطالتده غبار تزه
اصلا بیدار اولمیوب بالیه لاابالیه وضع سر
ده ادواج ناشناسی کشیده برقیلوب کویاکه عالم
اغنیاءدن هالی وسراسر حطامه احبا واصدقا ایله
مالی اجتماعیله قید هراسی وبیم هیجا اولمشدر
بیلمزکه بیکانه شویله طورسون الاقارب کالعقارب
ماصدقنجه بیك یقینه خویشان بو تبارك بیله
اضراری اتفاقه کردهٔ صفاد وکیاد در حتی
بیت نه ممکندر وفا کلمك جهاندن بی وفا سندن
محبت صادقی یکدر کشینك اقربا سندن دیرکلری
دخی بو معنایی اظهار ایدر و بو مآلی لاذمه حالی
شعرای خلقك هوشمندی مولانا ثابت افندی
قصیده خواجه فیاد حسن المناسبه ایراد ایله
نیجه پابستهٔ نسبتله دلهبوده آزاد ایدرت
بیت بو ینیه اهل فتنه بودخ قویمز صو اولور
حاصلی شیمه اولور دیمشدر صو دستیسی
صو یولنده قیریلور یعنی سفر شراب وکوزهٔ
آب تاب نه طریقه مادهٔ ذهاب وایاب ایدرکه
شکستهٔ وخراب وعرضهٔ پراکندکی وتباب
اولور بو مثل دلال آمیزکه ظروف حروف
سلی

سلی لطافت ایله لبریز در شو وجهله سوی
کلماتنده افراغ مشربه معانی واملای کوس مبانی
قیلنورکه افراد آفریده دن هر شخصی استعداد
جبلیسی مقتضاسیله برعمله اختصاص اوزره
اولدیغنده کار دیکر دیوه سنه بوتر کورنیوب
ابتدای کار و بارده منتهای مصالح حکمت مدارده
وارنجه عمر طبیعیسی اول هنجار منقلب الاطوارده
فرسوده و کیاب و عاقبة الامر بنیانه شدید
اول طریقده پرتابده ویرانه وخراب ایدر نتکم
قل کل یعمل علی شاکلته نظم کریمی بو معنایی
تفهیم وکل میسر لما خلق له حدیث فخیمی دخی
بو فحوانك صودنك تعلیم وترسیم ایدر زیراکه
نوع انسان وکروه حیوانك روش ورفتارینه
واوضاع واطوارینه برمرد هشیار چشم
اعتبار ایله نکهدار اولسه بو معنا کندوده بدر
تابدار ومهر پرانوار واری پدیدار واشکار اولور

صاقنانه کوزه چوپ دوشر

یعنی اکثریا دیدهٔ پر احتیاط و احترازده تحریك
تند باد دواهی ایله خس وخار بلا دوشر عجبا
عبرتله باقلسه حوقه کره مرد متحاشی وتجانبك
دنبود بلا باشنه ادشر بو مثل دهشه قرینه

شول فحوای برمحابایی تخصیص وتعمیه ایدرکه
اذا جاء القضاء عمی البصر ولا ینفع الحذر من القدر
خبرینک مظهری بوطرزیله مخزونه یوزقه ودهر
اولورکه هر نقدر اسباب دهر دوندن ونوائب
چرخ واژگونندن احتراز واجتنابه میل ودکوبه
الباسن دخی بنه حقه کردونده نیلکوندن سپاطه
جبال دهامونه طرح والقا اولنانه کناه وقوعه
اکداده چشم حیلانه بیله ذمه مکنیه ایرشمک
محال دبو عالمده فارغ البال برفرد بی درد
بولنور تصوری محضه خیالدر تکم حکمای اذمنک
دانای برانبهی واساطین فلاسفه نک مرشد
براهی استاد استاده افلاطونه الهی بومعنای
ذوی الافهامه اعلام وانعام قصد ایله العالم
کرة والافلاک قسی والحوادث سهام والانسان
هدف والله الرامی فاین المفر دیمشدر
حتی بونکته سربوشی یعنی بوقول برجوهر جروشی
برصاحب کوهر دهوش اذعاننه منکوسح
قلوب خبر المنابه بطریقه المطایبه سرمحفل
نادی سعادت ایلری جناب شیرزاده معالی
نظم امیر سرور غالب: علی ابن ابی طالب: امام
مشرق ومغرب: شریف مکه وبطحاء: نفوه

ونظم

ونکلم ولو ستر ستیرک طریله کشفی تعلم قصدا توکره
باب مدینه علوم سرتاج زمره اهل فهوم در عجب
تحریک لب بیوردب نظم جلیل ففروا الی الله
ایله مقام جوابده تذییل وختامه المسک
عنوانیله تکمیل بیوردیلر پس بوبابده اولو الالباب
قضایه رضا ورضادن غیری مناص بولنمدقی روایت
وحکایت اولنمشدر یعنی بعضه اهل درایت بوحیث
برلطافت ایله اشارت ایتمشدر وضمنا تمثال
برملالدن وجهالنک دیکرکونه احوالندن شکایت
طریقیله سویلمشدر بیت هرکسی بقدر خویش
کرفتار محنت است: کس را نداده اند برات مسلمی
صبر ایله قورده حلوا طوت برایغی اطلس اولور
یعنی غوره برشور برمقتضای مرور دهور قوره
تلخی دورکاده صبور اولدقده عاقبت عنقود
انکور وکیدرک نتیجه‌سنده حلوای سود برسرور
اولور نتکم اوراق طوت خشونتله موصوف ومعروف
ایکن تأنی وبرد باری جناب فیاضه باری ایله
حریرلیه ذرتاری اولور بومثل شریفه لطیفه اداء
شول مال وفحوای اهل هدایه اثر وایما ایدرکه
انما یوفی الصابرون اجرهم بغیر حساب نظم
بلاغت نصابی اوزره عند اولو الالباب

صبرك آخرنده اجر ومثوباتی بحساب اولوب نه عقد
انامل ایله معقود ونه میزانه مقاوله ایله معدود
ونه مکیال وسائل ایله محدوددر کذلك بو عالمده
صبر ایله تجرع غصص وغم ایدنلر البته برکوله
شراب وناب استراحت مآب ایله سیراب
وسکر کوثر اثر نشاط وانبساط ایله بال
پر بلبالی مانند کلزار مینو شاداب اولور نتکم
موقف بلاغتده قائم همعصریمز مولانا عاصم
افندی تحفهٔ عجیبه سنده **بیت** فتح اولور مطلوب
صبرایت قلمه نجح دیدیلر الصبر مفتاح الفرج
دیمشدر ومرحوم یوسف ضیا پاشا **بیت**
هر کیم ایدرسه تحمل صدمات دهره بولور البته
امورنده خدادن بهره دیو سویلمشدر وطاهر
عمر زاده فاضل بك دخی اول بیت لطافت
قرینی بطریق التضمین عبارات سلیس ایله تلبیس
ایتمشدر اذا نه حیله **نظم** صبر ایله عاقبت اولدی
ورده طعمت حریر آب انكوری مدام ایلدی حسن تدبیر
بو مآلده اول قصیدهٔ بیهمالی من المطلع الی
المقطع تحریر وتسطیر وفضائل صبر وتحمل
ابلغ الفاظ ایله تفسیر ایتمشدر وبو معنایی
حاکی بعضی ظرفانك بو قطعهٔ پاکی کمال

طراوت

طراوت ایله مراد دله سبب تاناکی اولری
قطعه خاکدن خونریزلك کوردکجه خندان اولور
صبر ایدن خیل چشم بیدادنه سلطان اولور
محنته صبر ایلیان راحت بولور کیم یوسفه
سلطنت تختنك اول پایه‌سی زندان اولور

حرف الطاء

طوشانه طاغه کوسمش طاغك خبری اولمامش

یعنی خرکوش بیهوش دائما خوف وهراس ایله
مدهوش اولوب بر کوه پرشکوهده المام ومکث
کندویه مکروه کوروب هزار غیظ وغضب ایله
دل بصحرا اولوب مأمن آخری طلب ایدرکن جبل
صاحب وقارك اول اطوار ناهنجاردنه دیو کوه
اغبراردنه قطعا خبری اولمامسی بو مثل ظرفه
آتیه شول طرز ناملایمی اعلام وتعبیه اولورکه
بر شخص برکیه شنشنه دیری اوزره کوه تصدیه
مکینه وباد صدیقلك بر وضع ناهنجارنه اذهکیه
غمناك اولمغله عداوت احبابی کندویه آتیه
ایروب لکن لفرحه اول غلیظ غیظی الطاد
ایرمیوب کظم وتحرجی اعتیاد وبو سبیله
تیره خانهٔ قلبك سوزیده وبرباد ایدوب
فی قلوبهم مرض تهکمی تحتنده داخل واول باد

لی غلی بونلك بو وضعنده غافل اولدیغنده اول
نار غضب نیاد ضمیرینه سوزانه ولهب نائرهٔ
تحرکی انجمه کنزولی سهم سوزدکدازه نشانه
ایتدکیه اطراد واعلانه ایدر وبو مضمونده ظلفه
قطمونیك شاعر برطرفی زمنه مثل کویانه
زفی چلبی دیمشدر بیت اول اهو چشمه اکوب
رقیبا دیادنه ترك ایدرسنه بصحرا مثل
طوبال اشکله کاروانه نادشماز یعنی ضرلاغز
ونلك بودنکله مردکراه عنه سبك سیره
همراه اولمواسته بومثل سائر شول مآل
مشوش حالك بیرامنده طائف ودائر درکه
شهسوار مضمار معالی امور وابلق دانه
عرصه رعنای مصالح جمهور وخواجه بنددکام
شعور اولدیه مرد غیور بر شخص خرسوار
لی دست ویا تقلید واقتفا قصد ایدوب
وطبع البرانه ایله بویله وادی صعب ورشواده
هادی رشاد وادی کیروب هر دلیر صنف شکنی
مهمه نیدارلی اعتباری ایله کندی قرلی فهم
ایدکمنه لنك ولوك بوشنه پیره دنه نیمجانه
ماتنزی ته ناتوانه مهمیز دنه اولور فهم
اولنورکه اول شخص تهوشی غالبا هوائینك

شوقینی کوشنه منکوش ایتمشدر بیت
لنك شهر ایله طبعم بارکیرینه کورمینه :
دور اولکه مجنی جانان نیلمش بندوکینه :
بس بویله کمه لر بودغاننه کوجیلوب
حال برکشته مآلنه تفکر وکندی قدرت
ومکنتنك تدبر وتصور ایله بونلك کبی دور
ودراز آرزولردنه کیله زیراکه بو ولایت
بارکیری دکلدر تنکم فرزندانه شعرا سنلك
خیر الخلفی ومیانه مثل کویانده جمله نك
مسلم ومعترفی وعصرینك من کل الوجوه
ادهمندی بوسنوی قاضی ثابت افندی بومیدانده
جانکسواد دلدل بلاغت دکزمرانه شبدیز
فصاحت اولوب بیت یکیدی عرصه میدانه اکلر
فارس الجیع کحیلانه الکثرت دیمشدر حقاکه سزمنزل
ظرافته طاسنه دیکوب جرنانده ایوانم نومشدر
وضع العیب عقل باشده دکل یاشده در
یعنی محاسنه اهل کمال اولانه خوسنه پسندیده
مآل کثرة سن وسالده دکل بلکه سن سعیه
افراض باب حالده در بومثل فحفل آراشول
نکته سربستهٔ لطافته بو ادا ایله کره کتابی
اولورکه ارباب فطنت وذکا وظرافه پیرانك

مرد دانا اولمسی دیشی سفید ایله بیله اولماز
بلکه دور و زمان تحصیل کمال واشنای حرم سرای
وصال اولمغله اولور واهل حال اولمغه مجال
وهمی شکال قیل وقالده دها یاب اولمق دیدیه
استحصال ایله لی حدال حصول بولور تنکیم
صاحب سبحه صبیانه علیه رحمة الملك المنان
بو معناده حل عقده ریب وکمانه اجوبه بویورد
ع نه مال الدر نه سال الدر شیم اولوله کمالیلادر
بك قتی چوق پیر نابالغ واردر که ذهنه بیغر وعقله
شکانه سنده درجه رجاله بلوغ میسر
اولمیوب سقالیه دکرمانده اغرتمشی بکرد
دائما اشك بو تمکله طول باشی اولمز هکرکه
ملغا کیبی اوجاغنده اوله زیرا هرنه قدر مقبول
لیم وصاف دوده عقل زمیم وذمیم واراسه
اول طریقده استحقاقنه زیاده ایله تقاعد کرکی
یقلاسمه برقاج دانه فاسد وقا سدلردرکه
روز وشب مترصد جائزه وعائده اولدقلرینه
زمنه غرانك بازار کاردارى بودرجه لرده
کاسد اولمشدرکه شول زبانه عالمیانه بو بیت
شکوه نشانه هردم وآنه ظهور ایتمه در بیت
کل ظهورات قدر مهده ای مهدی صاحب زمانه
کلچ

کیم حلنده ظاهر اولماده علامت قالمدی
حقیقت حال بر اهل کمال دقتله استکشاف
احوال مرادایلسه کوردکه علامت اثرى ساعت
باشلرنده اظهر من الشمس واجلى من الامس
دردکه اول قیافت پر وقاحت زی اهل شقاوت
اولدیغنی کشیلره سوزیلانه قطرایله تعبیر اولنوب
اصطلاحده صفحه بر اولدیغنده فراست
ودرایت اطلاقه اولنور
عشق اولمایجه مشق اولماز یعنی سودا کرانه
حب ازلی و تجار بازار مودت لم یزلی اولانه
عاشقانه جذبه من جذبات الرحمن توازی
عمل الثقلین نکته سندنه برنده جاذبه الهیه
عیان اولمدقجه صفحه حاللرنده قلم الهی ایله
نوشته اولانه سطور عرفانه مرقوم اولدیغی
مثنانه اولماز بو قبل سوزنالك شول معنانك
اعلاننده مشعل درخشانه کبی تابناك اولمشدرکه
اولا ادموده عشق مجازی دامانه کشمکش
سوز وکدازی اولمدقجه جانبازانه عاشقانه فی الله
بر انتباه کبی ساحه جنونه قونده جادیخ
حقیقتله بسته اولانه بلا ماء تعلقده دسته
بازی قلنماز والمجاز قنطرة الحقیقه بولنه

اوغرامادیه واصل سرمنزل اولمز حقیقت المجاز
زیراکه شاهد حقیقته بهره تماشا وراء پرده شهوده
برکناره اختفا ایلدکنه مجرد حقیقت عشقه
نه اولدیغنی بیلنلر انلرکه میدان عشقده مردانه
سیران ایدن مرد قوللری ایلدیدی **بیت**
کنزی حسنک بودلی شکلنده پیدا ایلدک :
چشم عاشقده دولوب آنی تماشا ایلدک :
براوج طپراغه برانلک جام عشقک جرعه‌سنی
عاقل ودانالری مجنون و شیدا ایلدک : بوروب
اهل حالی اونلره غایه کمال ایصالی تمشدر دنو
طریق حقیقتک صاحب ارشادی عارف بالله
روحی بغدادی دخی ملا عشاقده بو صدای
بلند آوا ایله منادی اولوب بیورور **بیت** :
زاهدا دیرسک نور کوب زیبادن عرضه :
منع هم سیر ایتمه دن تحقیق اولسون راه غرضه
رنده بو معناده کروه عاشقانک استادی کتبه
حقیقتک یوسف ثانیسی صاحب ارشادی مولانا
فضولی بغدادی دخی **مطلع** قدانار العشقه :
للحق افه منهاج الهدی : طالب راه حقیقت
عشقه ایلر اقتدا : دیو رمزه عاشقانه صلا ایدر
پس اول معنی مجاز و تقلیددن اورانه مهرو وفا

ورسائل

ورسائل جور و جفا ودرج خط و خال وکنایات
شوق فراق و وصالی استعمالی و تکمیلی اولنمدقجه
وثانیا خانقاه حقیقتده شعراء عرفانک
استعاده‌ده اولدقلری ابراد ایلدکلری نکات و معانی
نوالی کلمات حقیقتله بلندکجه بو بحث مسلسل
طویل الزیلکه بر عروس حجله‌گاه حقیقتدر عجبا
انکلدر دکه بر نامرد نامزد اولمیه برقوم ازاد
وجه معنا ذکا شف لثام دوی قوی اولمیه
ساده نغمات آه و انینه دبدبه ناقوس داد
سینه کوب برطنینه انلمه ایلیه **بیت**
ای سحر فسونه عطل : اولری حوبه دن فضیلا باطل
برده لیله دمادن برکار فاسا اولور ویا
مجملا بو بحر بعید انغور در کثیر کلام اهل حاله
موجب صداع دوار دعوام کالهوام ایچونده
فهم و تفقه ممکن اولمیه اسرار اولدیغنده
بوفنک اصحابی اول طریقه ایصوالی بر وجه
رموز و الفاظ تعریف و علی الاعضی و التشبیه
توصیف ایدرلر دریاده قطره و خورشیدده
ذره بیایه قلمشلردر ازجمله اول صاحب قدر عالی
میر الشعراء مولانا خیالی بک **ع** سوزی ذیلنده ظاهر
ایتمشدر برکرد عالم بنیاد اراسیله شراده پاکی

تاکی عشاقه براشتباه اولمشدر واینجا بو طریقه
شاهلرده پیاده وراجل اولانه مربی حاملک
انسانه وکفنکولرن ترکی الزم مالوبعی کتنده
داخل اولدیغی قرارکرده اولان الفضه المدر

من الفار

فاطمه پاك بزه پاك

یعنی دوشیزه
عفت آیینه وزهره زهرا عصمت قرینه ملاحت
دهنک دامنه پاکی الایشی کرد فضاحتدن مبرا
اولدیغی کبی بزمدخی ذیل تعففه وصمت عیب
وقباحت دوقاحندن معرادر بوقبل شیره ادا
مرآت دلدن بووجهه ژنک ذدا اولورکه حسب
الاقتضا برکمسه بر کنا تهمت اتما ایله مبتلا الجب
بیل وزلاد تطهیر ذیل ناموس دعاد قیدیله دمکداد
اوله دوه اولی کاد دشوارک صورته زیرا لمنه
کوششی بیشمار واذل وجانه مرض تواب
واقتدار ایدوب فرهاد وار قطع مجادله موانع
وعوائقه وادجه سنه ضرب یشه همت
وانوتشه بر دقایعه تمکله اسالة سلسال اسرار
وجانه شیرینی بوزلال سهال ایله دلسیر ودام
ایلیوب دوح دوانه بو بولدده سبیل وصله آذدیله
ادوای قنبر دل غلیل ایدکینه هر وجهه قبای

عرضنه

عرضنه لوث لکا سلدن تطهیر وذیل همتنه مباه
غیرته تشمیر ایدوب انجام کاریه وقصوای
کرداریه منیفلی بو بیت لطیفنه دوبف قدریه

بیت بر صولائه دلبرینی سوبکه عهد ایلمشز ::
برکه اصحاب یمینز اینمز صاغ ایدرز ::

دیوکار
ناشی کیتدروب حاصل هر مبشرته ایدیکی مصالحی
بی کم وکاست اسلوبله بتوریه. کم دله وکیرانه
طعمه خورده کیرانه استخلاص وسرمنزل
آسوده کی جای مناصی ایدنه اهل اختصاص
حقنده ضرب اولنور

من القاف

قوشی قوش ایله اولارلر

یعنی اهل حیله ایله اصطیاد طیرنه الجنس ولا
مرغ سبک سیر ایله اولنور بو مثل ایهانه شول
نحوانک اوجنده بر جناح وطائر دکه شکار
ازمایانه غایة مکر وحیل دمترصدانه کوه ودشته
عمل برنده اذوسیله دام خدعه ایله اقتناص
وکیجنک مقصدیه بو افانه ایله یا بته اقتصاص
کیو اختصاص داهوی وحشی بادپای مرامیه
بند شبکه انیست وعصفور شکسته بال
مانی البالیه کرفتار تله موانسه اتمکله الجنیه
شمله الضم مفادیه دام ددانه ایدوب نیجه

باده‌ی بلجلری صوت دلربانه اوده‌لر اوکولمشدرکه
بعضه عشاقه صونتنه اصل نفاقه برشقاله
کرک سیرت بیجونه تیافت اهل شهادتلر درکه
قیونه کل توزعجم دیه‌رلک اسب سرکشی
واذدر دمکشی کبی مهروشلر برعیله ایله کندی
اتراف خوبانه اتشی ایدوب برتیدیه برکزایله
استیاسه ایدرکه: سایه وراده بردم یاتوبه
ایردی: وطل نرله جیرنی مآلیجه: نه سریه برفرد
طویودر حتی بوشل طریقه زعمه عجب میانده
الطیر بالطیر اصطلاد لفظیله تعریف وایراد
اولنمشدر **قنا له برادره طوتمش ینه کندی بکلنده**
یعنی قزیل سبك بانده قوسی هوادنه برسهم
هونفاله هونه ارتسه هکره بیوت براقباه
ایله نکاه ایدوب کورمشکه اول نیرجانکاه
ینه کندی دیشی وشرحاننده اعمال اولنمشدر
دهرنده دمج اشتباهدر بوشل غرایبه شعادر
شهیر الفاظله شول هوای مخواه قراربولمشدرکه
نائره حقد دکینی یوسنه جرح ربیه اولانه
تشخیص دیه وهنانت آیه **بیت**
حسد تنبه عدو لطفله زائل اولمازسنکره
مضمر اولانه آتش آب تمراتمه مفهوم لطفیه

کسنجه

کسنجه دیمک عریانك سمی کتابلری اکلیلی
شل مناسب بحلیله مظهرنجه دنبوجه یادلك
نظم لقد نجت جروا طول دهری فلما صاد
کلبا عض رجلی نظم بلاغه شعاریه **دع**
هرکیمه ایلک ایدوسك حقنده انبه کندیکی
نویکی لاقرینی سیفیجه زیرجناح حمایه سنه
وایدکیم نوال وافضالی اولدیغی دلجی نعمتنه
تیر اضرار ایله حواله ایلکه حسد لطیفه ودوله
منبطك لحم سمیه کبی نواله اتمك ا سندکده
ضرب اولنور حتی بومضمون ایلك کلبی ایله
اودر نرم کلیمه نزه اوددر دیمشلردر مع هذا
هل جزاء الاحسان الا الاحسان عنوانك
برهانی بونقیض ذلك عکسنی انتاج ایدوب
الانسان عبید الاحسان کلامی دخی کافةً
ذکاوت مرتسم عندنده مسلم اولدیغی تعریف
وتفسیره محتاج دکلدر ولکن نظم مختلفدر
خلقه واخلاقنده هیب دیلرانشی اضاف
عجیب مالیجه افرادی ادمده مقتضای استعداد
جبلی تباین وتفاوت اوزده اولدیغی شکا ودر
ولوداد ندرکه باداته بدساته قم افقی بریانده
سنم هلاهل دقاتل وجوف صدفده دة

شهوانیه معادلرده انکچونکه فیلسوفانه حکما
وحکمای باریک بیناندن وعقلای دوراندیش
فن عیافت وقیافت ایچون نیچه رسائل
برغرائب کتابت ایدوب هر شخصک صنع درونی
سیماسنده ورسم بیرونی سنک اشارت
ایتمشلردر عاقل اولانلر اول فنک رسائلک
حرزجان ایدوب جمیع احوالده دیده بیقظان
ایله امعان ایده لرکه اتقوا فراسة المؤمن
فانه ینظر بنور الله موداینجه دل بینا اهل الله
هر صنفک طبایع واخلاقنه آگاه اولوب
انلره هر عنوان الباطنه وکل اناء یترشح بما فیه
مآلنجه اکتناه ایده هر کیمده فرق دوی
دل کوسترمیوب بی تجربه هرکسی ادم قیاس
ایتمیه بس بونده دلیسند شول ذاته دولتمند
وادعیه لره لازمدر که خدام وخواشی وکنیزک
وطواشی صاحبی اوله **بیت** دشنی کسمز کرله
چاک چاک ایتمز شی : دوکلر اولحوم عمل خود
سز نه بلوردی : مفادنجه هر خصوصده
فراست وذوق دائما کزویه علامت اوله
قومشونک ده وعنی قومشویه قاز کوردینور :
یعنی هم سایه برکیش وجاد بر تبار حسد

اولنی

اولنی قومشوسنک ماکیانلرینی دوماتی بط
چشمانه وکلکه طاوس جناننکی برعنوان کوردینور
بومثلهائی شهیر کلنه اثر ایله اوج معناده
بو طرزده طائر دیکر برکیمسه نک سنارده بیجی
جوا عتلاده اوطیوب بحکم لعی حضیضی
سفلیده متواری برج اختفا اوله شویله که
جبلتی عنانی ادمیت اوزره مطبوع اولدقلرنه
دائما حسد وعداوت ایله شقاوته مبتلا اولوب
همسایه بیوایه سنک تنو داحراز ده بچه اولان
نانه خشکی اکا بریان وجرزنی بلغه ناچیزی
سردمه جانه دومانه اولمغله شایان دکل ایکن
بنه اول ذوالده هنئانده جبلی ثروت وسامان
کوردیبوب کویا اول شخص فلاکت نشانه
حاد منشانه نظرلرنده خواجه بیرنکاه
ارائه ونوداند وحال قادوره مالک بادکانه
مططنی العنوانلر قومشونک دومانلی کوزی سوری :
یعنی کیسنکاه بیشه زادده ترحمه اصطیاد اغنام
وانعام ایچون قراولده ذئب بر خواد دائما
ایام بر غوغا نکهدار ونوسیله دسترس امنیه
صید وشکاده انتظارده اولور بو مثل ضمن تنقرای
دست انتما سحاب الفاظ خلالنده مستور

اولاده معناده بو وجهله کشف غطا ایدرکه
ظلمه و فسقه عدادنده معدود اولوب یعنی
و عتوی کندویه پیشه قیلاده نیجه کروه مردود
واردرکه صفت کاشفهٔ کاسفه‌لری عقل کوند
اولدیغنده قرب بساط مؤانستده هزار لعنه
و زجر ایله مطرود اولوردر زیردستانه میش منشانه
اولاده ضعفا و عجزه‌نك پوستینه ثروت
و مکنتك سببیله تعلیقه اقدام ایتمك بهر روز
و شام علی الدوام کندولره اقصی المرام اولشدر
کویا قتال دوکشنده پلنك قیایم دیو کمینکاه مکر
و حیلده مترصد شور و شغب و فتنه و فسادك
و نفرت و کثرته طلب ایدرلر حتی بو زمانه‌لی شفقتك
نیجه اشخاص پر کینت واردرکه چرخ کج کردار دیله
برابر اولادقه تیر ذیالی سهم سعادت واسباب
تغلب زمانی عینه غایت کوروب پیشه
تزویرلره صورتا خاموش و عادته شرّ و شرورده
کویا بیهوش اولوب فتنه دور زمانه کبی ناکرلیه
جوشه و خروش و خلایقك اثقال و اموالك
نهب و غارتنه من القرنه الی القدم چشم
دکونه اولمغله نیجه لی دسته و یارلك پوستینه
راحتك انیاب اضرار ایله دریده و نیجه لر

ایام

ایام و اراملك جگرینه اظفار حداد جکردارلرینه
مانند سیخ کباب خلیده ایدرلر
قورد قوجانجه کوپکك مسخره‌سی اولور
یعنی کرك کهنه سال کمال هرم و شیب ایله هر
و هنه الا وصال و الاحوال اولوب جبال و تلالده
جلهٔ سخت ایام و لیال کندولی مانند فانوس
خیال البیوت فلکده هزار اکداد ایله کرم
و سرد کشیده و ساقی دوران النده زهراب
ستم هلاهل مصابی چشیده اولدیغنده مسخرهٔ
کلاب ذوی الاظفار والانیاب و اضحوکهٔ
کلاغ و غراب دکیدرك خانهٔ وجودی رحی
خراب و یباب اولوب اخر الامر اغوشتهٔ سنك
و تراب اولور بو مثل بذله ادا شول واده ضرب
اولنمغله سزا معنادرکه کرور ملوانده و مرور جدیدانده
ایله فلکك انقلاباتنه کوروب دکوه دهاموبه
چاغنده جیلی زمانه پشت و پا اوروب الخورده
و کرك باداده دیده اولاده مرد پرخردلك بنیاد
رصینه العنوانه قدی مانند قوس قزح دوتا
و جاد باغ اخلاطی شرف خرابی و تفرقه‌لی ایله
هنکام شبابه واحسرتا و وافرقتا دیوب
بیت صنم کز کیم توجه لعه بوکری بلیه ذاتینك

نقد عمرینی تیوره سه اکیلوب آنی آدر مضمونه وارد
صبح وما و **نظم** لیت الشباب یعود یوماً :
فاخبره بما فعل المشیب ؛ نشیده سه لسانه قالی
وزبانه حالله کویا وریشی سپیدی **بیت**
صبح صادق کبی ای غافل اغردی صقالك :
خبری یوقه سنی تنبیله بوغازلرا جالك : کلامیه
ساعت باعث کوشنه القا اتدیکی هنکام
پرعنادکور کانه نودستکانه و شتابه سهی قدانه
خنده ریشی و استهزا ایله صقاله کوله دك
جکریه سوزانه اتوکوه کنزوجی تمسخر وازدا
ابرنلره بوارا ایله دهانه کشا اولور

تودی یانی صره باشده بناد

یعنی هیزمیادهٔ خشک پر آناده معبتیه نیجه
اعضاسه طری وتازه رشحه یاشی شرارده اولور
بومثل سوزاکنه شول لحوای برمکنه ایجون
تفسیده دهر اولمشدرکه کانونه حرقت تمونه
دهر درونه بعضه هنکام ودم مجرم بی ندم
استحقاقیله مجازات اهم ایله معامله اولنوب
ومقتضای قبایحی مستوجب اولدیغی سیاستیله
عقوبت قلنمیوب برنوشته قضا وقدر نیجه
بیکناه سالك راه انتباهك دمی هدر اولور

اصلی

اصلی بودرکه اول داد ادلی حکمتنا تنزهت افعاله
عن الظلم والاعتدا بعضه امور دنیوه سر رشتهٔ
حکمیه منوط ولمکه اکثر عقلانک بلا شعور
وجه حکمت بودر دیو امضا ایلدکلری معنا سنه
حوالت وقصور اولدیغندن **بیت** کسمش تمشدر
آنی اتمه جدل : تیع لا یسئل عما یفعل :
مصراعنجه بوبابده عاقل وکامل ماننده باقل وجاهل
اولمغله تحریك زبانه لدنه عاطل اولور **نص**
یفعل الله ما یشاء ویحکم ما یرید مالیه سویدای
دلنك سوده سنده تسوید ایلسونه زیراکه درنه
کرداده فنی قصص واخبار عجیبه استشمار ایله
صفایح تواریخ و آثارده اجاله باصرهٔ اعتبار
ایلسه دوراد مرده تا بودم عجم مرعجمه کلنجه
نه لر الحسه وقالیجه غبرا کستربره اولدی بوبزم
تناده نیجه کاسه سعادت افسره دردی :
حیف طولمشدر که قلم دوزبانه اندك تحریر
وتحریرنده ایکم دحیرانه وقرطاسی لی اساسی
اول باد ثقلت مدارك تحملنده لی درمانده
اولدیغندن بوخصوصده تسلیم وانقیادی اعتیاده
عیری جای امانه اولمماز شول سببدنکه
القصه ذوشجون مضمونجه بو بحر بی پایانده

نیجه فیلسوفان کمکرده بضاعه عرفانه ایروب
دوبراه هذلانه اولمغله لی نام ونشانه اولیرلر

حرف الکاف کوکلدن کوکله یول واردر

یعنی فؤاد آدمی زاد دوشمن نژاد وجنانه اهل وداد
صاحب سداد قصد رب العباد ایله سجنجل
جلادادکی مصیقل اولوب اذنه ضمیر منیر اهل
بصیرته طریقه قویم وسنن مستقیم واردر بو مثل
مشهور راست راه شول ایکی حب فی الله بولنده
بولنان اهل انتباه اراسنده رشته صداقت ایله
مربوط اولان علاقه مستحکمک کیفیتنی بیانه
منوطدرکه اصل اخوت وبرادریت کرور ایام
ولیال ومرور شهور ذکل ایله پذیرای انفصام
وانقطاع اولمه محال وتجدد جدیدان ایله انصرام
وانفصال بولمه ممتنع المآل اوله نتکم بو معناده
ظرفادن برشیرینه ادا بو بیت دل ارا ایله بطریق
التلمیع کویا اولمشدر **بیت** السده بو حالمدن
اوبارک خبری وار: زیراکه من القلب الی القلب سبیلا

کرنک یوریکی مماثلمه قدردر

یعنی هرکه پوستینه پوش مشی وسرینه هر نقدر
پرحوسه وخروش اولوب اشتعال آتش کینه
اول کرینه عجز نمونه مانند خرطاحونه منزل

الهمیوب

الهمیوب اول رتبه تنک وتار ایله کنز وجیهانه
ایصال ایدر بو مثل شترکربه یعنا دهنودرانه
مسافه معنا دنبا نتزله بو طریقده پاد یعنا
اولمشدرکه ذهنه نوهوسانه غباوت نشانه
برشخص بطالت عنوانه برامر متحیرالاتمامک
واصل سرحد انجام اولمسنه بتجد کوشش
واقدام ایدوب لکن **بیت** ایرشور منزل مقصودینه
آهسته کیدنه: تیز رفتار اولانک پاینه دامنه
دولاشور: مفادنجه غفلت ایله قبل حلول
الاوانه بلاتأنی تحصیل آرزو طریقنده پویان
اولوب عاقبة الامر اول سعی وغیرتی فسخ همته
وحرمانه وراه سلوکی موصل سمت خذلانه
اولدقده قهقهه زماپانه سخره زنانه اولدمانه
الی دیشخند واستهزا ایله عرضه لوم وتوبیخ
اولمغه شایان کوردکلر بو مثللو نسماوه قافله
اقرانه اولانه سرکردانه حقنده صاحب کلستانه
کوزل معنا افاده واشاره ایلمشدر **بیت**
بچشم خویشتن دیدم بیابان: رسید آهسته
منزل از شتابان: پس بو مثل شول محلده
ایراد اولنورکه نیجه نرم دولر کروه عجولانه
پیشرو اولورلر واتلی اتی باغلنجه یه قدر پیادلر

واردیتشوب دیرکلر بو معنایه قریب مآله دائردر
نتکم بعضه اناد بلاغت اشتهارده دخی بو معنا
شهرت شعار اولمشدرکه: العجلة من الشیطان
والتأنی من الرحمن: عنوانیله کلمشدر

یعنی معرکه کام **کوز اولور بادم کوزلو اولور**

کیرودارده براعمای یر خارك هونه خبانتمونی
اهداد الینسی اول نابینای بدکرداری اعوان
وانصاری براده‌ده شماد ایدکلرنده مانند ذوالفقار
یمامه دودیده زمهسنده اعتماد ایلیوب اخذثار
دقصاصنده اتراد ایدرلر وکذلك براصلع وکحل
ازقضا برده سر اولمنه محل اولوب دزم شور
وشغبده مضمحل اولسه ایدخی مانند لیلاولك
سمنا ایله محبوب ذیبا ادعیله دماداودایه
خصما بوشینه عزیو داوبلا ایدوب منبت عخرلی
مانندادخی قصالی نشو ونما اولدیغنه انا
ادراك بر مصی سنبل مرغوب الکحل ایدی دیو
دعوی ایدرلر بوقبل طرفه عنوانه شول مآل
پریشانه مصادفه نشانه ویررکه یارا اعتماد
فاك وکسی ایله کم مقدار اولان بعضه شیخ ناجیه
تیغ سرتیز اضاعه ولمنا محه دوچار اولعب
دوکیلان قاب طولمز مآلیه تمیانه دکیلا بتی

بودخی

بودخی بتمز بتسه‌ده صاحبنه خیر ایتمز نصیحتی بود
کوشی هوشی قلمیانه یکچ خردانه اولزمانه تدارك
مافات سوداسنه بیهوده صرف افکار ایدرك
خرلنکی اسب تازیجه همسر دخذ فیاره بیقدری
لعل ومروارید برابر طوتمغه دعمیله تمنا صنعه
لی سودیه سوسته؛ عناینه چرخ کبود ایدوب
سنکله محکمه کرده کاده قدر کیدرز دیو تصدیع ع
صغار وکبار وکوششی بی هنجار ایله مسلوب
القرار اولوب سخره کوچه وبازار اولدیغنه فلاکت
مدارلر حقنده ضرب اولنمغه سزاوار اولور

کندی دوشن اغلماز

یعنی طریقه خود رایده اقدام وخیرینه سعی ایدنه
خیره سراده نصح وپند اخوان وخلانه وقعه
صماخ جان اتمدکنده وحلزاد غصنده لعزیده یا
اولمسنه بیرانه بولمغه اجترا ایدن مرکزنده
دماذاه وانیه دواویلا اولماز بوقبل نکته آمیز
توبیخ انکیز اصناف معانیده شول مآلی تنبیه
وتمییز ایدرکه: المستشار مؤتمن: کلام دردبارینه
احاله بصر اعتبار ایتمیوب خودبخود هرکاره
وکردار خارقت مدارینه مخصه اصابت شماد
ایدنه شخص بوشبار طبیه لازم لاوب طاقفکل

اموردر لنك ولوك ايله كجرقنادر اولوركه پاى
مكنتى عثار غفلت اولوب تاينكلو خليده كل
نكبت اولورقده ؛ ولا تلقوا بايديكم الى التهلكه ؛
نظم لطيفنك مضموننه منضمه اليف اولنلرده
بر مرد ظريف بو كلام توبيخ انجام ايله اول خبرده
برملامتى الزام ايلمشدر : اه اننه اغادر عينونه
قزياك وقفانه دماذ اولدميوب ؛ فصبر جميل
نظم جليلنى كنزوه دليل سوا ؛ سبل قبلدر وكوبى معنا
تضمينده شاعرك شوبيتى نه كوزل ذميه دوشمشدر

بيت اوغوز اولسونه كيدرايسك كيمسه بولمه
يغلامز : اته لرده قالمه سوزدر كندى دوشنه
اغماز : كوزينه كوى قدعوزا سنمز يعنى

دوستاى دوشنه نظر مانند مفضى وافسرقله
دكوهله همسر اولورقده كمال شهرتنه بدرقه
ودهبره محتاج اولميه زيادة دوشندر بو مثل
مشهور جمله شول معنا ايچون اثبات اولنوركه
بركار حجه نشانك كالشمس فى رابعة النهار
هيئتى عيانه وتنبيه وتأكيده عدم احتياج مثبته
اولوب كونشى بالحجه ايله صوينمز مثلى ايله اشتهار
همعنانه بولنانه امور بداهه عنوانه ع
كلى تعريفه حاجت نه هيچكيد بيلورز ديو

هركيمه سؤال الرشى محتاج برهانه اولميغنه
دليل برهانى اثباته ايدرلر وافقا اهل معقول
ومنقول بيله دلائل عقليه ونقليه برمدعايى
استماع واصغا ايتمزلر ايكه ينه بديهى قضيه در
بداهت ادعيله كشف وحله محتاج اولميغنه
ابنا اعتمادر وهكلى استحصال عبثه اشتغالدر
ديو بوبولده قانونه منظره دده برقدم ايلرو
كتماشلردر كونه طوغمه دده نه لر طوغار
يعنى مهر جمله ارا قلة قافدن جهره نما اولمادن
اول ابستنه جنينه حوادث اولانه شب ظلمت
افرادنه نجه كوردك بوقلمونه سيما آشيانه زاده
اولور بو مثل شعشعه پاشى افاده ساحه فحواى
بو وجهله اشراق ايدركه : الليل حبلى بالويل ؛
مدلولنجه غراب چرخ قيركونك زير شهبالنده
نجه بيضه متلونه حوادث مكمونه وجبسوادى
ابداع ظهور ايتله مشحونه اولعب لشكر ضياسنه
مصالحك نجه مقدمة صالح وطالحى وارد كه
افق هستيده افتاده المتاب اصل مرام كشف
لثام انتظام ايتمزدنه مانند اختر شام شتابنده
خرام اولدرقه اول سرمنزل برروزه قدم رنجيده
اقدام اولور بو مثل دكتشابى عرب عربا الليلة

حبلی وار بیلرنده اجرا ایدرلر و شعرا دومونه بر شعر
نکته یرور بیت دلداری بوشب غائله جامه
دوشوررك : اللیله حبلی دیو احسانه دوشوررك
جبلیه بو معناده خبر ویرمشدر وبعضه شعرا
دخی بو نکته لی هختابی شو بیت ملاحت سیما ایله
ادا قلمشدر بیت زلفك کیجه سنده تا شمعه کونه
طوغه برکونه : تحقیق ایسه کرنکته اللیله حبلی :
وصف الکلام لاف یکیدك یادیسیدر یعنی
خلط کلام ایله وصول مرام داعیه سنه دوشمه
کیزله نافرجام دکاینه اعتبارینه راس المالی
انجه صدکونه کذاف ودروغ وصندوقه سینه
موصول منالی محضا ناسزه لاف لی فروغ در
مثل صلف آبیه شول لی فائده اوضاعك
صدورینه تنبیه ایدرکه نار ولیود دعادیسیه
لا کذب فی المبالغه : منوالنه یجیده وجبانت
وهراسی سینه میزانه کج حردنده شجاعت جارت
ایله سجیده ایدنه شخص خرکوش منش خوف
انریشی دائما حلقه کوز داغی ویرمب نیراد
معوج کوزادنده کویا کنری سام ونریمان
دلکه هنکام کیر ودارده زورآور برقهرمان
تصور ایدر مع هذا یودك غایت سلانیك

اولرینده

اولرینده سایه سنده قرار ایدوب کمال وحشت
وبیمدن زهره سی دونیم اولوب دبادعدمده فرار
ایدرایکن : اول کیت دی : باینغنلنه کوسترمه :
دیدکلری غیرت جاهلیه سنه استناد ایله هر
هر خصوصده عناد ایدوب لاف الدنه قوماز
واصلا کوکلنی الجاغه قومیوب کمه یه ای والله
دیمز وهر زمانده مانند شیر وژیانه طرزه کنانه
ببر نخوت عنوانه صورته کوسترر نتکم بو معنای
قهقهه فزایی شعرا ظرفادن بر لطیفه کوی هجه دایی
یعنی غزلیات ناجیه نظائر طرزینه دیوانه
ترتیب ایدنه مرحوم مرکبچی هوایی لاف کودك
آوردم نشه لی رای انعمه مشاهده ایدوب
حالنده قالنه انفعال واطوار واوضاعنده
مقال بحمالنه استدلال محلنده برقاچ موضعده
لطافت ایله اشارت ایدرمثی بر محلده بیت
ضعیف البنیه لی سومز قواحتی دیو زیاره :
صریوه حالی کبی یولده ضرمانه کوستررکنده
دیو روایت ایدر وموضع اخرده دخی بیت
صوفاقده سنجه عشوده دونرك کتردك ای
ذنه دوست قوشاقده دوشدنه یتی وپ
سه منزیلك صادقت اداسیله حکایت ایدر

شوقدر وارکه اکثرا بجویه حکم کل وار در قصیده‌سنه
بنا: دمثوی زن دوستانه ساختنه عنوان بو بابده
صنف اخردن فراوان اولدیغنه اعلا ایتمشدر
زیرا که اول صنف برکیت اکثریا قوری لاف ایله
صورت بولوب بضاعه‌لی پایانلری خودکرویه‌شتیله
باك درلو بلالاندر **بیلکك عمری لقلقله کچر** یعنی
مرغ مشهودك عمرنا دنینی هزاراه وانینه داخلها
ایله لطوه کویانه اولدوقه کچر بو مثل نکته پیرا
شول نحوای بادهوایه ایما ایدرکه **بیت**
خرمن عمری صاوردق دانه‌سنه دمکره یوز
آسیاب چرخه کلدك شمدی توزینه تکلرز :
مرلولنجه دولت ذرکانی سیه عرضنه بیکانه
دنیاده اوده بطالت منشأنه ارباب البابك
زی دوشنه تقلید ایله ککلك کبی دقادار بچم
دیرکه قارغه یوریشنه اولوروب نقد حیاته
تفریعه واهل معارفك اطوارینه تشبه ایتمکی
برمصلحت تصوریله : حمار داح یطلب قرنا فرجع
بلا اذن : مثلنه حقیقه اولوب **نظم** ترجو النجاة
ولا تسلك مسالکها : ان السفینة لا تجری علی الیبس
مالنجه قاده ده بیزکمسی یوریدیکنه بلیوب وهر
مصلحته یوپیله مشغول الحیوب قضا : مافات

طریقنده

طریقنده ثبات وجامه خواب سعی وکوششده
ثبات ایتمیوب کادتنه برور وحماد حماقت اثر
کبی سمت تحصیل کمالات ومعارفه کیتمیوب انجق
کمندنك لیل ونهار کادی الفاظ مهمله بیجنی
کفتاریدر **مطالیم مال مالك یونفسیدر**
یعنی ثروت وسامانه دنیاپرست انجق
کراسی المال غنا وفراخی دست ایله اولدیغی بجوبه
امتعه واثقالك عدم وجدانی وسرمایهٔ
توانکرلك فقدانی خواجکانه وسوداکرانك
پای مکننك شکست وکاشانهٔ قدر ورتبه‌سنه
سایه وار دیست ایلیوب کویا لوح سینه‌سنده
ارهٔ غموم ایله درخت جانی منحوت وهویای
هموم ایله براده وجودی میدانه تلفده مشتوت
اولمسه اولور بو مثل جانخراشه دروده سوز شول
مال محنت اندوز ایجونه دهه طرفادنه ظهور
وبروز ایتمشدرکه المال والبنون زینة الحیوة
الدنیا مخواسنده لیل ونهار حصه‌یاب اعتیاد
ودنیای غداره دخیلك خارته الدنیا
راسی کل خطیئه مآلنده نکرداوطیب حب
دنیاد ودوم ویرانخانه دروننده استقرار ایده
شخص بر بنیاد جزئی کرنده هزاراه وزاریله

عمرنا سنه امرار ایدر وجب : وان الانسان خلق
هلوعا : اذا مسه الشر جزوعا : واذا مسه الخیر منوعا :
مصداقنجه اقبال دنیا ایله خندان اولمغه کندو شهرت
وشانه وادبار دولت ایله هزار افسوس وافغان
ایتمک ورد زبانه اولمشدر مع هذا حقیقت حاله
نظر اولنسه : فما متاع الحیوة الدنیا فی الآخرة الا قلیل :
نظم حبلی سرمایه دنیانک نه سود اولدیغنه نه
ازل دلیل ونظم هی الدنیا اقل من القلیل وعاشقها
اذل من الذلیل تصم بسحرها قوما وتعمی فهم
متحیرون بلا دلیل : مآلی دخی بو مثللو نجادت
برهانی تفصیل ایدر ولکن العادة طبیعة
ثانیة مقتضاسیله هوی هانک الننده اولدیغنه
رائحه سی دوشنده بقاء وحرص وآزر طبیعت
بر دنیا ... دکه کل داخل ینفع ولو کان ضفدع
مآلنجه کوکلی هر حرکابه اقرکه طریق زهد تقوادن
صاحب ارشادی مولانا فضولی بغدادی کبی بیت
جیفه دنیاده کل کرکسی کبی مطلوبمز : بر بلوک عنقالرز
قاف قناعت بکلرز : دیو کوشه قناعتده کوشه
تصبر ومحنتی کندویه عادت ایدنه تا که ع
نجه دنیانک ذوقی اولمدقه ارلرکی دیه دک
زمنه صادقانک مقبولی واداء کمیلی اصرینک

شو نیتک

شو نیتک مضمونه نتیجه محصولی اوله که بیت
نیجه بیک آدم اوغلانی هلاک اولمغه کرک تاکیم
بلاجی نجه دنیاده اوله برکرجلک ادیدا دیمشدر
حض النوبه نیت خیر عاقبت خیر
یعنی خلوص طویت ایله اولانه نیت نیک سیرت
هر اعمال وافعالک محمود العاقبه اولمسنه
دلالت ایدر بو مثل خلوص شعار شول معنای
شریفه اداآتی اشعار ایدرکه انما الاعمال بالنیات
ولکل امرئ ما نوی حدیث شریفی مقتضاسیله
جمیع افعال واحوالک مستجمع المآل اولمسی
انجق مقدمه صحیح الانتاج اولان صدق نیته
محتاجدر زیراکه ع کاد اولدره کیشی عاقبت ایدیکی
کرک ما حصلنجه اساس مبانی کرداد دعائم ثانی
ورد باد اوذرنه بنیاد اولمش کاشانه سعی
دکوشنشی کل ضوصله استوار اولمیوب
نقشی برآب بلکه مانند سراب لی ثبات وقرار
اولور پس عاقل ذوی الفضائل زمره سنه
لایق اولانه اسنی الخصائل بودر که خیر صانه
اشکه خیر کلسون یا شکه فحواسنجه هر ایشده
مبرآت وخیراته سعی وهر حالده دیو نه :
ذوی الابصاری داعی اولوب صورت شیمانله

الله کیرمز دیو کلرینه ماصدق اولمغه لی فائزه
تلرهّف وترادکی ممکن اولمیانه خصوصی ایچونه
نافله تأسف اتمیه زیراکه عباداتك عاداتونه
تمیزی وساحهٔ اعتبار وقبولده تحری سرّ رشته
اخلاص نیّته بسته اولمدیغیه کلراز قبولده رسته
﴿ والیه یصعد الکلم الطیب والعمل الصالح یرفعه ﴾
نظم جلیلی دلالتیله حضور معنوی مسبب الاسبابه
پیوسته اولماز **نصیحت استرسك بیله ایشی بود**
یعنی هوا هشکر نصیح وپند اولوب مرحلهٔ هوشمنده
پوینی سمند اولورسك برمرد کسلانه وکاهله
کار دشواری حواله ودشتهٔ مصلحی اماله ایله که
سن اول دغدغهٔ راحت کسلدن صارف واول
تشویش درونیه محلدن متخاف ایلیه بو مثل بند بوده
شول معنای غرابت نشانه لی اشاعه وابانه
ایدرکه اعمی مرد باقل مثلنه لمطابقهٔ مدلول
دوشه مرد عاطل کنزی کاردن مشرط دن تشکیل
ایکن ایلك بوکی باری کتورمکه کافل اولمیعب
مصالح نکی دوتیونه بالکلیه ابا وبرامیه مجلسی
کار قزمایانده حدا اولوب صبح ومسا کندویه
کنج بطالت مامه ازدیاد ونهبوورلك عندنده
مقصد اولمغله برخصوصك تمشیتی ایچون

بوکلی

توکیل المنس هر ادقال وقیل ایله یتمشی ایکی ددهٔ
صوکولنور روب لی زلزله لیت ولعل ایله تعلیل
تعلیل ایدوب نصیحت وپندانه ووعظ مادرانه یی
تفسیر وتفصیل ایدر **غریبه** بو مثلك ماقبلنده
اولانه قبل مناسب محلك ترجمه سی ختامه قریب
اولدقده عجبا بو نوع صکره قنغی مثل دلفریب
اکا تقریب اولنه دیو تفکر وتدبر اولنور ایکن
ناکاه برقاچ اشخصی برانتباه ودار جدارده
حالمزه الکاه دکل ایکن بو مثلی برلی محاوده
وایراد ایله برلری دلشاد ایدیلرینی سویلینه
باقمه سوزلرینه باقه دیو اول کلامی بو محله
الحاقه ایتدك تنکم کلام کبار مستجمع الاسرارده
﴿ انظر الی ما قال ولا تنظر الی من قال ﴾ بیلنمشدر
والجواهر بالاتباع ﴿ ولو صدر من قصیر ابتع ﴾
مآلی دخی بو معنایه دال اولمشدر

حرف الواو واداوی کرم ادی

یعنی هنکام نجه قسمانده کهنه ورفت دوری
اولدانی بو رپلانه شخصی دلخروشك مصاحبهٔ
کاشانینی هر واد دو صادده جای اقامت
اوله مستمند اله کرسنکانه اولیابه دلسیز اولوب
جانه ناتوانته قدرت وطاقت حصل اولور

بومثل بر نوال شول معنای موفور الافضاله
دالدر که: ومما رزقناهم ینفقون: نظم سایه‌ی
نمولی مقتضیجه عامل اولانه مرد کاملک
خانهٔ همالانه‌ی محتاجانه اماسه وکرسنکانه
بی آب ونانه اولانه نصرا وبیکسانه دردکاه
لطف ومروتی باز وسبل وتراحمتهٔ علیه‌ی
قبلهٔ اهل نیاز اولمیه: واما السائل فلا تنهر:
تهدیدینه کوسه وهوشنه ذیور اوله حاتم
سیمانک حال بیمثاسنه ایما ایدنلرکم زمانه
سابقده دعا تم سخیسی بوسته عنانه سما
اولان حاتم طایی مشهوری نادر وکذلک معن
ابن زائده الشیبانی دخی سماحت وسخاوته
اکا ثانی اولوب فصحای عرب بلغای اهل ادب
نظماً ونثراً انلری حکایت ایتدکلری اکر بوبابه
روایت الحسن عادة تعریف قیلنده اولوب
بوستانکبه تره صاتمقه ونافله سوزی اوزاتمقه
اقتضا ایدر ولکن ما لا یدرک کله لا یترک کله
مقولنجه باری بوقطعه بیهمال ایله قطره دن
دریایه استدلال اولنه که مرثیه معن ابن زائده
بر شعر صاحب فضائل زائده دیمشدر قطعه
فیا قبر معن انت اول حفرة من الارض ::

حطت بالسماحة مضجعا: بلی قد وسعت الجود
والجود میت: ولو کان حیا ضقت حتی تصدعا:
وبو قطعه شهرتمال ایله بو مثل بیمثال اکمال اولنه
قطعه ما نوال الغمام وقت ربیع: کنوال الامیر
یوم سخاء: فنوال الامیر بدرة عین: ونوال الغمام
قطرة ماء: واقعا بو نظم سلاست عنوانه شول
درجه مشهور جهان اولمشدر که تصانیف
متمندانه سربسر انکله مملو اولمشدر زیرا که
نیجه کرسنکانه مجرد لفظ بشارت عنوانه
وردزبان ایتمکله کوزلرنده طویوب هیبانه دلنه
نواله صرف طوتلمشدر مثل النساء

هم نجار هم طاول جلاد

یعنی شخصی متردد الاطوار پریشان دودکار
برحال اوزره استقرار ایتمیوب بقدم دجلا
وبو خرافری مخواسنجه هم مامه احتفایه التجا
وهم بهم اهلک طبل سورنا اولوب غریو وایلا
ایله پرصدا اولور بومثل طنینه انداز کاشف راز
شول نحوای سامعه ارانک اصولیله رماد
اولورکه بعضه تای دروده اولان شخص وقاحت
مشحون جرایم وجنایتی ستر ایجون پرده انکار
وراسنده مانند ضمیر متصل استناد دیبی

حطت

پردەلی خبرده غائب ضمیری کبی قرار ایتمك دخی
مراد ایروب لکن لسان الحالی انطق من لسانه
المقال مآلیله اوضاع واطواری قبایح وفضایحه
ناطق وظاهر حالی باطنه بالنه ناموافقه الحاصله
صدای کوس مذمتی غلغله انداز افاده دبدبه
افزای سرادقه سبع طباقه سامی رواقه اولوب
کوکره ملك ودریاده سمك حال فلاکت مآلنه
استدلال ایدرلر پس بویله اسلوب متناقض المحتوی
نوع بشره لابد اولور معنی اولمدیغنه عقل انسانیه
دوا اولمیه حتی بطریقه الاولیدر

هر کیشینك بر یوغورت ییشی واردر

یعنی هر شخص توانانك ماست تحکمی اکل
بلعنده برکونا طور وروشی وقدرانك قدرونده
کندویه خاص بر روشی واردر بو مثل لطافت آمیز
اهل دللرك توالد معنایه شو طریقله اشتراك
اکمز تیلادکه مذهبده بحث اولنوب قشر بونه
بحث اولنمدیغنه کروه بنی آدم هر قدر شریوه
بربرلرینه همدم وتوأم اولسه دخی ینه طبایع
والوانه وموجب تخالف مشارب انسانیه
بو چرخ متخالفة الدوران کردانه اوله لکن
هیچ بر دمده بالاتفاق داستدقرار اولمیوب

تغایر

تغایر اوج وحضیض ورجعت واستقامت کوکب
مقتضیسیله بو عالم اجزاسنده مکنه اولدیغی حیوانیه
بلکه موالید ثلاثه نك عدم تساویه تعیینه وتمییزه
ایدن تکم بو معنا برکرلی اثر اولدیغنده عزامیه
قاموس حکم ازلیه وملاحانه او قانون اراد
ربانیه بو بحث بعید الغوری وبو کردشی دود
وکوری حسب الحقیقه کتب ورسائللرنده تحریر
وبو طریقه اثنیه ایله افاده وتقریر ایدرلرکه بونه
آباء علوی وجداد امهات سفلی بربرلریله هر
ازدواج ایتدکی هنکام برهیاجده اوضاع کواکب
سیاره فلك البروجده حسابله بو عالمی
افاده ایتدکره موالیدسه کاسه ابوینده اولاده
اوصافه توافقه وتناسب ایله نتاج بولور بیت
اختلاف سو دالسنه دنه : نیجه بك حکمتی واردر
روشنه : مآلنجه طبایع ومشارب برقرارده
برقرار اولمیوب بیت نظر قیل نوع انسانه :
کیمی تلخ کیمی شکر : عجب بو در براغاجده اولور
درلو درلو ثمر پیدا : مقتضیجه هر اشده کیمی اناسیه
سو در کیمی قرینه : واختلاف السنتکم والوانکم
نظم کریمی دخی بو مضمونی دوشه دونف
اونلره حقیقتیله تعلیم وتفهیم ایدر :

هر قيون اياغندن آصيلور

يعنى سلخانه‌ده جانه سنا ذه مذبوح و مسلوخ
اولدقده ميش بى دره‌سنده چنكال بربچ تاوده
اكثره كندى قدم الودره مندنده مصلوب دکولردر
قيای بو سيتنى مسلوب اولور بو مثل هر کلو امالك
شول معناى دعنايه دال اولدکه : ولا تزر وازرة
وزر اخرى : نظم بلاغت قرآنى اقتضاسيله ذيدك
جرمى عمرودن مسئول و بكرك وزرى خالده
محمول اولمیوب كل نفس بما كسبت رهينة
نظم منيفيله تنبيه اولنديغنه بنا : ويوم ندعوا
كل اناس بامامهم : برهانيله عرصة عرصاتده
كافه اناسك دنياده اتفت واستيناس ايتدكلرى
اقوال وافعال موسس الاساسلرى طوماريله
ترقيم واعطا اولنوب : الناس مجزيون باعمالهم
ان خيرا فخير وان شرا فشر : خبر حكمت اثريله
صحاحنامه عالى مكانده هيرات حاله
وجود دولدنه ايله احسنه دفقادر كات
حجيم برا حدا نده احراقه نيرانه ايله كرياته قيلنوب
نه بركسه يه مثقال ذره ظلم وجود متصور دكلنه
بر فرد دك عملى اخرك دفترنه مسطر اولور
كذلك عند المحققين دنياى دنائت دهيه

ايچنده

آيينه احرت اولديغى تعيينه ولدى اهل اليقين
بكر بكره مقابله اولنحوه براهيه برتمکنه ايله
جلبه اولندى ايسه بركسه نك قبحى ايله
احزره مواخذه دمنا قشه ور شخصى عبيد
ولیده کوحنوب خالد دولیدا ایله مخاصمه
ومعاوضه اتمك قانونده انصافندنه بروله وداته
عدالتده طشره برکادوارده اولديغى عند العقلا
بلى ريب وظنونز : وبو معنادن بحه شعر **بيت**
شراب لعل ودلبردنه بنى منع اتمه اى زاهد :
سكانه هر كشى هر نه ايدرسه كندى جانه :
عنوانيله كويا اولمشدر

هر حروس كندى حو ملكنده اشنبر يعنى
زمنه دجاجانك دعى واداده سنه كافل
وانلرك ضبط وربطنه قدرتله ددجه دجاله
واصل اولدنده خروسانه بروش منازنده هر برى
كندى كنسى با استيفاسنده تحصيل آب ودانه
ايدوب كومى وقفه قرب محلدنه غيرى
مكانده وبيابانه كيتموب كندى سمتنده اشتمك
وكسالت وشامت عارضه اولديغه كاه
اولنوب كاه دوشمك آيينه ماكيانندر بو مثل
مناسب بمحل شول فحوانك عهده غير متحمله سه

كشف وحل ايدركه جناب مقدر الامور كافۀ هوام
وسوام ومار وموره بركار سزاوار الهام وفطنه
اناسى فطانت استثناسه بربر كردار داست
هنجار اعلام ايليوب ﴿كل ميسر لما خلق له﴾
مؤداسنجه هر برينه كندى افعال مستحسنه وسير
وكار ديكرانه امر عبره كوسترب يكديكره مزاحم
اولميوب صغير وكبير كندى مصالح ومطامحنه
اقدام ايتمك عادت ديرينه و ديدنه بى كينه
ايكن اخرك اغراضنه اعتراض مخالف حكمت
حكيم وفياضدر پس كركدركه كندوسنه بيلمزلره
كندولى بلديرمك لازمه سنجه اول طرزده حركت
ايدنلى بر كندى لوم وتوبيخ ايله رقدۀ جهالتدن
ايقاظ ونوم غفاوتدن تنبيهلريدن يد وانتصاح
ايدوب وار كندى كار وكردارنه اشتغال ايله
زيرا كه هر كيمى بيلمك سنك حقكده جهلى كمالدر
ديمك يرده ضرب اولنور نفس الامرده زاهد
سرسام دوماد صمصام خونه اشام واسلحۀ
پر ضرام كورمك مرضا كندينك تبهكار ويرينه
دوزكار اولمسنه تعبير ايله قرار ويرلريك
معبرانك رسائل پر اعتبارنده تكرار تكرار
كورلمشدر پس هر زمنه قدر ومرتبه سنه كوره ادر

اولور

اولوب ﴿اجلس حيث تجلس﴾ مثلنونه جبرداد
اوله يرض دوكنزه برينه بلمايه خاتونه قفنلا
اوقسنده اسكيدر دوكلرنه ما صدقه وهر
نزه يه وارسى برزم مركب بالاطه كتورديمى مثلنجه
محالت ووقاحته مستحقه اولور

مرض اليساء ياد قورديغى كونه طوزار

يعنى قيشده سربهوا شدت سرما ايله بخسته ايكن
مقدمۀ كرما اولانده نوبهار نشاط افزا حلوليله
منحل الاعضا اولوب مقدما استعلاء نما ايكن
مائل جانب غبرا اولديغى هنكام دهشته انجماد
كرد وغبارى پيوسته غنانه سما اولديغى
مشهود بيرو برنادر بومثل غرابت كسنر شول
دادره واقع الحالدنه خبر ويردكه بر مهم عظيم
ومصلحت جسيمك غائله هائله سى مبدا
ظهورنده بروز وكرد وغبار تشويشى هنكام
مباشرنده چشم دوز وسينه سوز اولوب ديده
اولو الابصارى كرد اكدار ايله بر غبار عميه اعيله
بصرت شعارى فتره طوفانه كردار ايله لبريز
اغبرار ايدر بيرض ايرته يه قلانه دعوادنه
تورقماز ودوقيله كورلمايه ايشى صكره اولكى
نظامك بولماز پس بعد بعيد تدارك مافات

نفع جدوادن عاری عماراتنه اولدیغی مسلم
اهل حالات و اتفاقه کرده ذوی النکاتدر

بولی بول ایله اورمانی بالطه ایله

یعنی سلوک طریقده وجه مناسبله کیتملکه جری
و حقیقتدر تکلم عند التحقیقه مبنی دار ملتفت الاعضای
قطع و تفریقه ایچون فاسی ریاضت ایله امکانده
اولدیغی عینه توفیقه ایله ترقیه اولنمشدر : بومثل
قطعی الثبوت شول مآل لطافت اشتماله دلالت
ایله خصم مجادله یه مهر سکوت اوروب دهشته
و مبهوت ایدوکه : و اتوا البیوت من ابوابها : نظم کریمی
دلالتیله هر کاره یولیله وارمالیدر و غایت لحکمت
اباد صعب الحصولی منشادسر تیز مناسبله
قرمالیدر تکلم ظرفا اولیندن هر مرده کرکه بومعنا
سرحدینه تعیین ایدوب صغیر و کبیره حسب حال
اولجه ایچونه بو کلام بلاغت اشتمال ایله ترسیم
مقال ایدوب : لکل مقام مقال : و لکل میدان
رجال : دیمشدر **لطیفه** ذاد فی الطنبور نغمة
اخری : فحواسنجه بو کلامه ختام تصورایله رسمه
ظرفانک برصاحب طرحی دیرله کوی ظافه شونده
رجلی هرایی ارا ایله : و لکل اورمانه حقال :
ذیقتب یشه زاد دهر هشنه مداره حیلی صیت

وحدا و غربو ونوا صالمشدر : حاصلی حکیم فهیم
اولدرکه هر کلامی مسخنه و جمیع صنایعی
متقنه اولوب فکر و اندیشه سنک بیرامنه جادوس
اعتراضه یول بولمیه و بولمه کج و معوج صورتلرینه
مرآت دروخی مصیقل اولوب اولور اولماز
کرد تشنیعدن غبار معارضه دن لا هوه اولیه

یقلانه یقلانی سود

یعنی پای اقتداری شکست اولوب مانند سایه
خاکسار دوست اولانه مذلت ترسنه کندی
صکاری حقیر تقصیری لی یاد دستنه
ایله دشتنه و دامن بیوست اولور بومثل
متضمن الاساسیله شول معنا درک
واحس اولنورکه جدرانه بنیانه راحتی منهدم
و اسباب انتظام حالی مفقود و منعدم اولانه
مرد یر ددد حال یر و یالنده کندو مماثل و مشاکل
بر فرد هم درد بحاصل برلوقه مسرور و حیطانه
احوالی سوی داستیدن متجانب و متمایل برشی
نامرد کوره رکه موفود الجنود اولور زیراکه
الجنس الی الجنس یمیل مثلی عدیلی کندویه
برهانه و دلیل اولدیغندن غیرک زبان
وحضرانک عینه کمال و کمالی دنائت عبارتنه

کمال محضه وبال خیال ایدرلکه علو الهمة
من الایمان خبر حکمت نتایجه همة الرجال
تقلع الجبال مآلنجه مؤمنه لابد ولازم اولد
هر دائم کندویه واخره همت عالی خدمته ملازم
واعلای شانه وارتفاع مقام ومکانه
اثیه سنه مداومت اولمقدر که علامت خصال مکارم
اولدیغنده کافه عقلا حاکم وجازمدر

یاوزات بمنی کندی ادرترد

یعنی اسب صبا رفتار ورخش دهواد لازمه
دانه کرداننده راست رو ونرم رو الحب
ورکمک برروجله انتصاب ورل ازاد اتمدکجه هر
قوت بومیسی وزاد روزیسی هر دم وآن
مزداد وفراوان اولمسنه جبابه اولور بو مثل
فراسه آرا شول معنای لطافت انتماء ایما
ایدرکه بنی کاله مخالصت عنوانه وکار کننده
درگاه سامی مکانه اولنلر ولی نعم برکرملرینک
هر زرتبه صدقه طویت وخلوص نیت ایله خدمات
لازمه سنه مبادرت دکندولره نعیمه اولنان
امور فروضی چیلرنره ازدل جانه شتاب ومراعت
ایدرلرسه فیصه فیضانه نوال بالغدو والاصال
مانند چشمه سارسلسال ونهر زلال بلا انقطاع

وانفصال

وانفصال اوزرلرینه جریان اتمکه شایان اولورلر
اول ذوات ستوده شیملرکه منبع ینبوع لطف
وکرملردر آب عطا واحسان غلیان ودفوراله
ایدوب آلودکی انزالرینک ظهوری ایله تشنه
دللری اروا ودروضه جنانه زمرده لری
سحاب جود ومروت ایله احیا ایدرنکم سیاقی
باقی النزنه باده شوقه واشتیاقی بالاستحقاق
نوش ایدوب زمره سرمستانک شهره آفاقی
وفره شعرده سلم کاشانه بلاغت داحی
ملک الشعرا عبد الباقی **بیت** طونیمز خوانه احسانه
قناعت کلاهی انانه : کرم کوردکجه ای باقی
کدالر دده دجادر : دیو مستمندانه لی دماده
اولنلره براقونله داقی اولمشدر انک ایچیله
قیامته قدر السنه ناسده اسمی باقی قالمشدر

بلا بخیلک ادی بیلمسه کیمسه ایناغمسه

یعنی هرکار وکرداری بیلانه ودولانه اولانه
شخص دروغ پیشه وخانه خراب مفسدت
اندیشه نک ویرانخانه بوم یوانه‌ی ماننددل
حسود الترات نائره قهریله پردود اولوب
هزار خسارت وتباب ایله خراب وسیاب اهل
مرایای سینه لر مصقله صدق وصفا ایله

پرانجلا اولانه عقلا بومثللو راجح الکذاب اولانه
کلامه اعتماد و بویله متزلزل الدعائم اولانلری بر
دری سوزه اسناد ایتمز بو مثللو راسته آرا شول
معنای مستقیم المحتوی ایچونده دهیه اهل رکاکتدن
اجرا اولنمشدرکه اکثر مقال و احوال کذب و زور
ایله آمیخته و جامه اطواری ظاهراً و باطناً رشته
کلمات دروغ مختلة النظام ایله دوخته اولانه
شخصی خارجت اندوخته نك متاع مموه جاریدی
قبولده عرصه ترویجه و کساد میزانه اعتبار
و اعتناده تحسی و ذباله ایله ناقصی و نا سداد
اولوب ذیب دکانچه قبول اولمغه بر وجهله یوزی
حصول اولماز کوردمزمیسکه صبح صادق
طوغدیقله دهیه باز اولدیغیچون عاقبت افق
زرینه خورشید ایله بینه النجوم ممتاز و فجر کاذب
طرلوبنا ملوك دروغه ذاهب اولمغله مانند
سراب هارب و طوغمه دنده غارب اولوربس
طوغریده هر یاد مجید اکرنك کلامی عمل ایتمه
بصدده اجیدر و بو معنایه زمینه بغاردمك
بر سوزدر نابی خواجه نندکاه ظرافت مولانا
یوسف نابی دروغدنه کمسه نك قول ناصوابی
عند الحلم والکتاب ساحه اعتبادرنه دور

دچیز

وحیز دعتنده مهجود اولدیغی مشهود اولمغله
بیت دخی کیمدنه امید صدق ایدرسك بابا سیم
صباحك بر نفسده نصفی کاذب نصفی صادقدر

برك قولاغی وار در

یعنی زمینه برکنکیه سکونت قرینه صورتا مرد اصم
کبی اولدیغندن استماع صوت وانینه اتمز قیاس
ایلمه زیرا عند المدققین سبع ارضینه طنینه بك
و صنینه ذباجی بیله اشتدیکی ادنیا یدر بومثلل
غلغله اندازی بو اصولده معنای مقصود دلالتیله
سامعه ساز اولمشدرکه : سترك اسیرك
فاذا افشیته صرت اسیر سترك : مقتضاسیله
دد کنجینه درونه تنزلات بیله بازقلنمه اطرافنه
اولانه مجردسری کندویه همراز بیله زیرا که هرنه
مکانده کشف استار اسرار واقع اولسه کورنه کبی
افادده اشتهار بولور و بو استماعی زمینه عیب
و فرده اهل ادب جدرانه و حیطانه اسناد ایله
انبا به ایدرلر تکلم میدانه بلا عقده یا برجا قائم
هم عصرمز مولانا عصمی اقص تحفه سنده بیت
اشیدیلور هر سوز اول فکر به ایت : آنده للحیطان
اذان ایشیت : بوردونه صیت و صدا کی
صماخ جانانه واصل برشاعر بلیغ و کامل

بو بند دلپسندی **نظم** کل علم لیس فی القرطاس
ضاع ؛ کل سر جاوز الاثنین شاع ؛ اداسیله ابتدا
ایلمشدر حتی علمای اعلامدن فقیه روم منلا خسرو
مرحوم بعضی حواشیسنده بو نظم عزیزک مصرع
ثانیسنی تحریر واوج وجهله تقریر وتفسیر
ایلیوب دیرکه اول مراد قائل شودر که حاصلدر که
یعنی بر دوشیزه در که خانۀ قلب صاحب
سردن نشو ونما وبروز ایله محیای حیادن بیگانه یه
برقع انداز اوله البته شایع فی الافواه والالسنه
بین العقلا اتفاقه اولدیغی بلا خلاف وشقاقدر
وثانیا بو لفظی کویا اولادن مرد راست ادانک
غرضنه غیر معترضی بو اولدیکه اثنیندن مراد شفتان
مرجانه نشان اوله یعنی برسوکه دولبدن مرکب
اولادن باب حکمت مآبی فتح ایدوب درقدم طشره
کیده کرک مسموع دکرک غیر مسموع بنه شایع بولور
زیراکه وللحیطان آذان کلمشدر وثالثا اول
کفتۀ یرکتنه لی ایراد ایدن شخصی طرفنه زلرک
اثنیندن مرادی قلب وجنان دلان
یربانه اوله یعنی بو صورتده اصل حال شول
کیفیتک حصولنه دالدر که بر سر مستور که عروسی
حجله کاه صدور شعور در اندن زبانه بیکانه

عنوانه

عنوانه کلنه البته بین الصغیر والکبیر شعشعه
شمسی منیر کبی زوایای اقطار عالمده شهیر اولور
انتهی کلام المولی خسرو عاله وبو معنادن سپهر
بلاغتک ثابتۀ اقتابی استاد الخلف یوسف نابی
بو قطعۀ بیهمال ایله بو بابده لازمۀ مرامی
اکمال ایتمشدر واقعا نه کوزل سویلمشدر

قطعه هر دل کدر نفاقدن پاک اولماز ؛
؛ هر ساده دل آیینۀ ادراک اولماز ؛ هر شخصه
دهانه کشای اسرار اولمه ؛ هر شاخ چنار دست
سوال اولماز ؛

خاتمه فی بعض التنبیهات

اولا معلوم اولاکه بو مجموعه ده ادراج اولنان
امثال یرانتهاج ترتیب حروف تهجی منهاجنه مراتب
اوضاع اوزره استدراج اولنمغه محتاج اکیه حرف
الذال والزاء والضاد والظاء وحرفلر مابیننده
اخراج اولنمغه قلوب اهل کمالده انزعاج واختلاج
ویرمسونکه بو حروف مذکورهده مثل لایقیله محل
بولنمیوب یعنی محتاج کشف وحل دکلدر زیراکه تورکی
زبانده غلط عنوانده حرف ذال ذایه استبدال اولنور
ضاد کلمده دخی دال ایراد اولنور ظا ایسه اکثریا
زایه هنا فهم اولنوب احدهما اخرک موضعنده
استعمال ایله طوره طاغلر طیمز وظاهر

دیه جك یره ذاهب اوله ایه استبدالارنده استدلال
اولنه وثانیا حضرت ده بو اراده یاقشور مثل الحبیب
حضرت لا ابی عدم دلالت ایتدیکنده آنده دخی
مانند بعض الانوفه مثل مناسب بوقه اولدیغنده
بوقه یره مرکب اضاعه اولنمادی **وثالثا**
محرر شکسته رقم شمدیه قدر طریقه اثنایه
وضع قدم ایتمامسه ایکه **ع** شیخ شهراه کتنده
عصایه طیا نور مور اسنجه سرسمانه وبافلاک
بویوله کیرو بت کوردکم بو عزبی محواسنجه افنانه جنبزانه
بو طریقه لی یایانده حالنجه دوات و بو یابه العب
: احبط مو عشوا : مثلنجه کاه دوشه وکه سوده چه
: حسه اودمی : دفتاریله یوپابه الحمله جریانده
قامت بوددر اولوب : دیعب طرفایه اقتدا برله
اوستر مزلك ادی حض : المرزدنه کلاله بوددر :
مثلیه لسانه حال وقال ایله کویا له اولدیف
ورابعا بو میدانی سبقا احد میدانی و کادر بیف
اونلر العب بو طرزه مثل دانلقه میدانه سورده
لطیف خوانلقه کبی قالوب ختامنده هزار تنظیم
و تبجیل ایله پیشکاه سرد فتر اهل کمال وزیر آصف
همالده مرتسم آصفانه یه دعا ایله ردی ابتدال
خاك ابتذاله القا اولنه رقه شکسته دبسته

معذور

معذور دیه لفظی مسطور قلندی **لمحرره** بیت
فی الشکایة عمه جلدته **بیت** بولده دهیج بونده
اونه اعلم بو قدر : خالص اجیمه بو یله یره :
بو دخی جو قدر : **بیت** کوکنده چو دیر بوقه نه
طاری طوزی : بو یله بوستانه کمك تو یلر اولور
قادبوزی : قد وقع اتمام التحریر بعون الله الملك
القدیر : فی اواخر شهر جمادی الاخر سنه اربع
وثلثین ومائتین والف

أوراقه ٢٧

٢٧٥